

1959

ANDRA KAMMAREN

Nr 11

7—8 april

Debatter m. m.

Tisdagen den 7 april

Svar på interpellationer av:	Sid.
herr Nelander ang. eventuell skärpning av bestämmelserna om försäljning av pyrotekniska artiklar och herr Adamsson ang. försäljningen av fyrverkerivaror	3
herr Gustavsson i Alvesta ang. vården och övervakningen av farliga kriminalpatienter	8
herr Agerberg ang. vissa cancerpatienters bandagekostnader	11
Interpellationer av:	
fru Svensson ang. åtgärder mot farliga leksaker	13
herr Eliasson i Sundborn ang. en effektivisering av näringspolitiken	13

Onsdagen den 8 april fm.

Kvalitetsförbättring av matpotatis	17
Statens stöd åt hästaveln, m. m.	23
Främjande av bostadsförsörjningen m. m.	30
Interpellationer av:	
herr Jonsson i Strömsund ang. arbetsvårdens möjligheter att placera arbetshindrade på arbetsmarknaden	109
herr Sundström ang. förverkligande av 1947 års musikutrednings förslag	109

Onsdagen den 8 april em.

Vissa ändringar inom taxeringsorganisationen i Stockholm	111
Vissa utgifter under riksstatens elfte huvudtitel:	
Bidrag till den lokala polisorganisationen å landsbygden, m. m. . .	112
Statens kriminaltekniska anstalt: Avlöningar	119
Statens brandinspektion: Omkostnader	120
Utgifter under riksstatens sjätte huvudtitel:	
Kommunikationsdepartementet: Omkostnader	121
Allmän översikt över beräkningen av väganslagen m. m.	122
Bidrag till underhåll av enskilda vägar m. m.	134
Statens trafiksäkerhetsråd m. m.	136

	Sid.
Bidrag till nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande	137
Byggnadsstyrelsen: Avlöningar	139
Byggnadsstyrelsen: Omkostnader	140
Ändring av förordningen med bestämmelser om begränsning av skatt i vissa fall	141
Ändringar i förordningen om allmän energiskatt	144
Rätt till skatteavdrag för gåvor till samhällsnyttiga ändamål, m. m.	150
Ändring i övergångsbestämmelserna till lagen om skyldighet att ren- hålla gator m. m.	164
Ändrad lydelse av 4 kap. 5 § andra stycket rättegångsbalken	166
Tillskapande av en trafiksäkerhetsorganisation	172

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 8 april fm.

<i>Tredje lagutskottets</i> utlåtande nr 10, om rätt till fångst av vildmink utan innehav av jaktkort.	17
— nr 11, om ändringar i den särskilda lagstiftningen om vissa skogs- fångs- och mulbetesservitut	17
<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 12, ang. kvalitetsförbättring av mat- potatis.	17
— nr 13, ang. statens stöd åt hästaveln, m. m.	23
— nr 17, ang. dispositionen av vissa prisutjämningsavgiftsmedel ..	30
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 49, ang. främjande av bostadsförsörj- ningen m. m.	30

Onsdagen den 8 april em.

<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 21, ang. vissa ändringar inom tax- eringsorganisationen i Stockholm	111
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 50, ang. vissa utgifter under elfte huvud- titeln	112
— nr 6, rörande utgifter under sjätte huvudtiteln (kommunikations- departementet)	121
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 11, ang. extra avdrag vid beskatt- ning av folkpensionärer m. fl.	141
— nr 23, ang. begränsning av skatt	141
— nr 26, ang. allmän energiskatt	144
— nr 29, om rätt till skatteavdrag för gåvor till samhällsnyttiga ändamål, m. m.	150
<i>Första lagutskottets</i> utlåtande nr 17, ang. skyldighet att renhålla gator m. m.	164
— nr 18, om ändrad lydelse av 4 kap. 5 § andra stycket rättegångsbalken	166
<i>Bevillningsutskottets</i> memorial nr 35, om åtgärder till främjande av sparandet m. m.	172
<i>Jordbruksutskottets</i> memorial nr 19, om bidrag till plantskolekontroll	172
<i>Allmänna beredningsutskottets</i> utlåtande nr 10, ang. förbud för ung- dom att förvärva motorfordon	172
— nr 11, ang. utvidgning av AB Tipstjänsts verksamhet	172
— nr 12, ang. tillskapande av en trafiksäkerhetsorganisation	172
— nr 13, ang. meritvärdet av militär utbildning	172

Tisdagen den 7 april

Kl. 16.00

§ 1

Justerades protokollet för den 1 innevarande april.

§ 2

Svar på interpellationer ang. försäljningen av pyrotekniska artiklar

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet JOHANSSON, som yttrade:

Herr talman! Ledamoten av denna kammare herr Adamsson har frågat mig om jag överväger att i anledning av de olyckor, som inträffat vid nyårsfirandet, förbjuda försäljning av fyrverkerivaror till personer, som ej erhållit polismyndighetens tillstånd att anordna fyrverkeri. Vidare har herr Nelander frågat mig om jag anser att uppgifter, som inkommit till polismyndigheterna, bestyrkt uppfattningen att ofoget med s. k. smållare och fyrverkeripjäser vid senaste årsskiftet varit åtskilligt större än tidigare och givit anledning till åtskilliga olyckstillbud samt om jag anser att skärpta bestämmelser för försäljning av dylika pyrotekniska artiklar bör utfärdas eller eventuellt andra åtgärder vidtagas.

Till svar på dessa båda interpellationer får jag anföra följande.

Med hänsyn till de risker, som är förenade med användningen och innehavet av fyrverkeripjäser och andra pyrotekniska artiklar, har myndigheterna gjort åtskilliga inskränkningar i handeln med sådana varor samt i rätten att inneha, förvärva och förvara desamma. Sålunda gäller enligt förordningen om explosiva varor — som omfattar jämväl nu ifrågavarande artiklar — att läns-

styrelsens tillstånd erfordras för rätt att bedriva handel med pyrotekniska varor, och detta tillstånd skall förbindas med de villkor och föreskrifter som i varje fall finnes erforderliga. Länsstyrelsen äger ändra eller återkalla meddelat tillstånd, bl. a. om det påkallas av hänsyn till allmän ordning eller säkerhet. För innehav av varorna fordras likaledes i princip tillstånd, som meddelas av polismyndigheten. Även sådant tillstånd skall förbindas med erforderliga villkor. Emellertid äger kommerskollegium medge att bestämmelserna i förordningen helt eller delvis inte skall vara tillämpliga på viss explosiv vara, och kollegium får också utfärda närmare föreskrifter rörande handhavandet av varorna.

Vad beträffar den grupp av explosiva varor, som avses i interpellationerna, nämligen huvudsakligen egentliga fyrverkeripjäser, knallskott och s. k. explosiva leksaker, har kommerskollegium i en kungörelse meddelat särskilda bestämmelser rörande innehav och förvärv därav. Enligt denna kungörelse föreligger i princip tillståndstvång för förvärv, men vissa undantag har gjorts för varor som ansetts mindre farliga. I de fall, då tillstånd till inköp ej fordras, har man infört andra särskilda bestämmelser för att söka förhindra missbruk, såsom vissa åldersgränser för inköp och vissa kvotbestämmelser. I enlighet med dessa bestämmelser av kommerskollegium får sålunda den, som fyllt 18 år, utan tillstånd förvärva viss kvantitet egentliga fyrverkeripjäser, som inte är sprängkraftiga. För förvärv av knallskott gällde tidigare, att den som fyllt 18 år fick förvärva sådana utan tillstånd under villkor att knallskotten

Svar på interpellationer ang. försäljningen av pyrotekniska artiklar

ingick i ett särskilt sammanställt fyrverkeri, som samtidigt förvärvades, och att knallskottens värde inte översteg $\frac{1}{10}$ av fyrverkeriets värde. I mars 1950 slopades denna kvotregel, men den har nu — just på grund av det ökade missbruket av knallskott — återinförts med giltighet från den 1 juli i år. Explosiva leksaker, till vilka bl. a. vissa knallpjäser såsom gräshoppor, småskott och knallkorkar räknas, får utan tillstånd förvärvas och innehas av den som fyllt 15 år i vissa mindre mängder. En kvotregel gäller också för förvärv av knallpjäser.

Även om sålunda enligt de nu angivna bestämmelserna fyrverkeripjäser, knallskott och explosiva leksaker i viss utsträckning får förvärvas och innehas utan tillstånd, innebär detta likväl inte, att de i alla situationer får fritt användas. I allmänna ordningsstadgan föreskrives nämligen, att fyrverkeri inte får äga rum inom stadsplanlagt område i stad, köping eller annat samhälle, där byggnadslagens bestämmelser för stad äger tillämpning, med mindre särskilt tillstånd lämnats av poliskammaren eller polischefen. Överträdelse av bestämmelsen är belagd med bötesstraff. Och även i de fall, då avbrännandet av pjäser ej är att anse som fyrverkeri i ordningsstadgans mening, kan straffansvar inträda. Sålunda kan vederbörande stundom bestraffas enligt allmänna strafflagen för allmänfarlig vårdslöshet eller för förgelseväckande beteende eller enligt brandlagen eller enligt förordningen om explosiva varor, där bl. a. vårdslöshet vid handhavandet av explosiv vara straffbelägges.

Men även om det sålunda genom olika straffbestämmelser är sörjt för att den som använder pyrotekniska artiklar på ett sätt, som kan vålla skada eller olägenhet, kan bli föremål för polisens ingripande, bör man naturligtvis så långt möjligt genom förebyggande åtgärder söka undanröja riskerna för missbruk, främst genom att göra dessa

artiklar svåråtkomliga. I viss utsträckning förekommer det att länsstyrelserna på sådana håll, där missbruk förekommit, inskränker tillstånden att försälja dylika artiklar någon tid före nyårs- och påskhelgerna. Försäljningen genom postorderfirmor förtar emellertid i viss mån effekten av dylika inskränkningar.

Hur långt man bör gå för att försvåra förvärv av pyrotekniska artiklar är självfallet beroende av omfattningen av förekommande missbruk. Det vill därvidlag synas som om — i motsats till vad interpellanterna framhåller — en viss förbättring inträtt vid det senaste årsskiftet, i varje fall i de största städerna. Från polismyndigheterna i Stockholm och Göteborg har jag sålunda inhämtat att nyårssmällandet vid sistlidna årsskifte haft *mindre* omfattning än tidigare och icke varit särskilt störande. Polismyndigheten i Malmö har uppgivit, att avfyrandet av smällare m. m. inte förefallit ha fått större utbredning än tidigare men att kraftigare pjäser synes ha använts och att åtskilliga olyckor inträffat. Jag vill emellertid i detta sammanhang framhålla, att de allvarligaste olyckorna ofta torde inträffa då hemmagjorda smällare använts, och det torde tyvärr förhålla sig så, att risk föreligger att dessa hemmagjorda smällare blir allt vanligare ju mer man inskränker möjligheterna att förvärva de i handeln förekommande, trots allt relativt ofarliga pyrotekniska artiklarna. Man kan ej heller helt bortse från att det även finns fullt legitima skäl för förvärv av ifrågavarande artiklar, och dessa intressen bör kunna tillgodoses utan alltför mycket irriterande krångel.

Oaktat vad jag sist anført delar jag dock så till vida interpellanternas uppfattning, att jag — med hänsyn till de olyckor, som faktiskt inträffat till följd av missbruk — finner skäl föreligga att överväga införandet av än längre gående restriktioner än de nuvarande. Jag

Svar på interpellationer ang. försäljningen av pyrotekniska artiklar

kan därvid ansluta mig till den uppfattning beträffande pyrotekniska artiklar, som riksdagen gav uttryck åt så sent som 1956, nämligen att man icke bör utsträcka förbudsregeln i ordningsstadgan till att omfatta även användandet av pyrotekniska leksaker utan i stället försöka hindra eller försvåra anskaffandet av pyrotekniska artiklar. I enlighet med detta uttalande från riksdagens sida har kommerskollegium, som noga följer utvecklingen på området, tagit upp frågan, om man nu bör införa ännu restriktivare regler för förvärv av ifrågavarande artiklar. Vid sådant förhållande anser jag något initiativ från min sida inte för närvarande vara påkallat.

Herr talman! Härmed anser jag mig ha besvarat interpellationerna.

Vidare anförde:

Herr **NELANDER** (fp):

Herr talman! Jag tackar chefen för inrikesdepartementet för svaret på min interpellation av den 15 januari om de s. k. nyårssmällarna. Jag noterar att statsrådet företagit en del undersökningar och infordrat yttranden från olika håll. Svaret är emellertid närmast ett »både-och». Jag vill inte påstå att jag är helt tillfredsställd med det samma.

Visst kan det sägas att man inte i onödan skall fingra på traditioner och helgseder eller kringskära ungdomens handlingsfrihet mer än nödvändigt. Men när traditioner och seder tar rent livsfarliga proportioner, då är det dags för samhället att ingripa.

I min interpellation citerade jag bl. a. första lagutskottets uttalande 1956 i samband med anlagandet av ny ordningsstadga. Där hette det: »Då användandet av de explosiva artiklarna ej synes uppbäras av något mera beaktansvärt legitimt intresse, torde man redan vid en ganska låg olycksfallsrisk ha anledning att överväga ett förbud.»

Enligt min uppfattning är tidpunkten

nu inne för vidtagande av ytterligare åtgärder. Statsrådet hävdar med stöd av uppgifter från Stockholm och Göteborg att nyårssmällandet vid sistlidna årsskifte närmast varit mindre än tidigare år. Detta får stå för de båda storstädernas räkning. På åtskilliga platser i landet har det omvitnats att ofoget i år varit av betydligt större proportioner än tidigare. Yttrandet i interpellationssvaret, att kommerskollegium från den 1 juli i år slopat kvotregeln just »på grund av det ökade missbruket av knallskott», motsäger väl också statsrådets yttrande i sak.

Uppgifter som jag efter framställandet av min interpellation fått från poliskammaren i Malmö visar, att enbart i denna stad under dagarna kring nyårsskiftet vid poliskontroller i affärer med försäljning av pyrotekniska varor påträffats ett tiotal oegentligheter. I samma stad rapporterades över dussintalet anmälningar om skador på person och egendom, orsakade av pyrotekniska varor eller hemmagjorda »bomber». Flera svårare ansikts- och ögonskador fanns häribland.

Från ett tjänsteyttrande i saken hämtar jag följande: »Orsaken till de olyckshändelser som inträffat torde vara att söka i det oansvariga sätt, på vilket pjäserna handhåfts. Det har konstaterats att i synnerhet yngre element, särskilt i gängbildning, funnit sitt största nöje i att kasta pjäser mot närstående eller klungor av folk. Skador kan under sådana omständigheter inte undvikas.» Så långt polisrapporten i fråga.

När det gäller de olika förekommande pjästyperna menar samma rapportör, att det särskilt är de s. k. häxpiporna som ställer till den största oredan: »Denna pjästyp har det obehagliga verknings sättet att den med hög hastighet plötsligt ändrar riktning och slår ned på oberäknat ställe. Ingen åskådare kan därför känna sig säker för otrevliga konsekvenser.»

Svar på interpellationer ang. försäljningen av pyrotekniska artiklar

Sedan interpellationen framställdes, har det också hunnit vara påsk. Från olika håll i landet rapporteras vid denna helg åtskilliga olyckor och tråkiga intermezzon i samband med påsksmällare och hemmagjorda fyrverkeripjäser. I Mjölby vållades skador för tiotusentals kronor genom en påsksmäll, som kastades in i en fläkttrumma till en käppfabrik. I Eskilstuna samlades på påskafton ett 50-tal ynglingar på ett torg, påsksmällar avfyrades ideligen och det lät som kanonskott. En pojke blev skadad i nacken och en annan fick kläder förstörda. »Det är märkligt att inte lasarettet är överbelagt i dag», säger dagen efter en förste polisassistent i staden. »De där flygande smällarna är ytterst farliga», tillägger han. Exemplet kunde mångfaldigas.

Ett par yttranden från Jönköping i denna sak ber jag även att få citera. En överläkare säger: »Det är helt enkelt bedrövligt att detta får fortsätta. En kampanj skulle vara på sin plats. Här på kirurgen märker vi tydligt att dessa olyckor kulminerar vid påsktiden.» En annan överläkare säger: »Det är i det närmaste kriminellt att sälja dessa smällare. Förbud handeln! lyder mitt råd.» Stadsfiskalen yttrar: »Man får anledning att årligen uttala sin förvåning, för att inte säga sitt beklagande, över att inget görs för att stoppa försäljningen av pyrotekniska leksaker. Det finns inget som helst vettigt skäl för att man över huvud taget får saluföra dessa varor. Nej, samma hårda regler skulle tillämpas i detta fall som när det gäller ammunition och vapen.» Detta var alltså tre ansvariga yttranden från Jönköping.

Det är tydligt, herr talman, att bestämmelserna om försäljning av pyrotekniska artiklar och smällare måste betydligt skärpas och tillståndsbegis krävas för dessa varor.

Jag har funnit lämpligt efterhöra rådande bestämmelser i vårt danska naboland. Tidigare har man där haft för-

säljningsförbud från den 1 november till den 15 januari. Efter antagandet av en ny lag om förbud mot vissa fyrverkeriartiklar har i kungörelse från justitsministeriet den 12 januari 1959 stadgats, att försäljning av K-märkta fyrverkeriartiklar med knalleffekt överstigande en viss styrka endast får ske mot förevisande av tillstånd från polisen. Dessa artiklar skall sålunda vara K-märkta av tillverkaren.

Jag finner det märkligt att statsrådet närmast kryper bakom kommerskollegium. Med anledning av en motion i andra kammaren, nr 466 år 1956, yttrade ämbetsverket i fråga, att den av motionärerna föreslagna prövningen av bestämmelserna för försäljning av explosiva varor i syfte att nå större restriktivitet just pågick och att man därvid skulle ta upp de av motionärerna åsyftade förhållandena. Allmänna beredningsutskottet summerade det så, att då motionärernas önskemål om omprövning redan beaktats av den närmast ansvariga myndigheten, syntes någon skrivelse i ärendet för det dåvarande icke erforderlig.

Nu har tre år gått och ingenting har hänt. Hur många olyckor skall behöva inträffa, innan verkligt effektiva åtgärder vidtages?

I slutet av interpellationssvaret finns en glidning hän mot interpellanternas mening. Jag vill tolka detta uttalande så, att statsrådet noga vill följa utvecklingen och inte bara låta kommerskollegium komma med någon liten detaljändring om ett eller annat år. I det nuvarande läget bör det vara motiverat att fordra tillståndsbegis för inköp av dessa pyrotekniska artiklar.

Herr ADAMSSON (s):

Herr talman! Jag ber först att få rikta ett tack till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet för svaret för min interpellation. Jag knyter därvid vissa förhoppningar till statsrådets uttalande i svaret, att statsrådet med hänsyn till

Svar på interpellationer ang. försäljningen av pyrotekniska artiklar

de olyckor, som faktiskt inträffat till följd av missbruk, finner skäl föreligga att överväga införandet av längre gående restriktioner än vi har.

Det framgår emellertid inte alldeles klart av svaret, hur statsrådet tänkt sig detta. Med hänvisning till att kommerskollegium tagit upp frågan, om man nu bör införa ännu restriktivare regler för förvärv av ifrågavarande artiklar, anser statsrådet icke nu något initiativ påkallat från sin sida.

I min interpellation, där jag tagit upp frågan om att förbjuda försäljning av fyrverkerivaror till personer, som ej i förväg erhållit polismyndighetens tillstånd att anordna fyrverkeri, har jag påtalat, att en ändring och framför allt en samordning av kommerskollegii kunngörelse och allmänna ordningsstadgan torde vara nödvändig för att få ett slut på det ohämmade och okontrollerade nyårsskjutandet av fyrverkeripjäser.

I sitt svar säger statsrådet, att en viss förbättring inträtt vid det senaste nyårsskiftet. Han gör här en reservation för Malmö, och det tycker jag är motiverat. Det sägs att smällarna inte ökat i antal under senare år. Detta gäller emellertid inte nyårsfirandet i Malmö. I svaret sägs också, att kraftigare pjäser använts under de senaste åren och att åtskilliga olyckor har inträffat. Jag skall inte efter herr Nelanders skildringar av de olyckor som förekommit i samband med användande av dessa varor uppta kammarens tid med att tala om olyckshändelserna i Malmö i samband med det senaste nyårsfirandet. Dessa är bakgrunden till att jag har framställt denna interpellation. I ett tidningsuttalande har polismästaren Luning klart sagt ut som sin mening, att han helst vill ha totalförbud mot detta ofog.

Redan 1948 har poliskammaren i Malmö i yttrande över betänkande med förslag till ny förordning angående explosiva varor m. m. gjort ett utfalande, som det finns anledning att erinra om. Jag tar mig friheten att citera ett ut-

talande i det remissvar, som poliskammaren vid den tidpunkten lämnade. Där står följande: »Av det förslag till förteckning över explosiva varor, som få tillverkas inom och införas till riket, framgår, att vissa slag av fyrverkeripjäser utan tillstånd skulle få förvärvas och innehavas av person, som fyllt 18 år, intill en myckenhet av högst 25 kilogram. Enär så kallade ryska smällare icke finnas upptagna i ifrågavarande förteckning och sålunda icke längre komma att få tillverkas eller säljas samt dessutom tillstånd av polismyndigheten erfordras för förvärv av knallskott, torde man kunna förvänta en ökad användning av fyrverkeripjäser.» — Så lydte förslaget. Som bekant fick förordningen inte riktigt den utformningen.

— I skrivelsen anfördes vidare: »Dessa torde sålunda i stället för de tidigare använda ryska smällarna och knallskotten komma till användning vid 'nyårsmällar' och liknande ordningsstörande upptåg. Poliskammaren finner det därför i hög grad önskvärt, att även fyrverkeripjäser hänföres till samma bestämmelser som knallskotten, varigenom tillstånd av polismyndighet skulle erfordras för förvärv och innehav av dessa pyrotekniska varor.»

Jag har velat framhålla detta med tanke på vad statsrådet i sitt svar anför om det ökade missbruket av knallskott och de restriktioner, som därvidlag införts att gälla från den 1 juli i år. De restriktiva bestämmelserna för knallskott och fyrverkeripjäser bör enligt min mening kombineras med en uppmjukning för sådana typer av explosiva leksaker, som kan bedömas som relativt ofarliga. Jag delar statsrådets farhågor för att förbud och restriktioner medför risk för tillverkning av hemmagjorda smällar i ökad omfattning, om man inte tillåter, att dessa mera ofarliga pjäser kan köpas i handeln.

Däremot delar jag inte statsrådets mening, att tillstånd från polismyndighet innebär ett mycket irriterande

Svar på interpellation ang. vården och övervakningen av farliga kriminalpatienter

krångel i de fall då det finns vad han kallar fullt legitima skäl för fyrverkeri. I enlighet med ordningsstadgans § 6 erfordras tillstånd att avfyra fyrverkeripjäser i tätbebyggt samhälle, där ordningsstadgan gäller. Jag kan därför inte se annat än att det förslag till lösning, som jag har framfört i min interpellation, förtjänar att allvarligt beaktas när det gäller att på detta område skapa en mera tillfredsställande ordning än den nuvarande, och jag hoppas att såväl kommerskollegium som statsrådet har detta i åtanke när de skall ta ställning till denna fråga.

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Jag har ju sagt i mitt interpellationssvar, att jag i likhet med interpellanterna anser att ytterligare åtgärder bör vidtas. Om herr Nelander inte kan känna sig nöjd och tillfredsställd med detta, kan jag inte hjälpa det. Frågan om vilka åtgärder som skall vidtas måste ju prövas. Vi har en myndighet, kommerskollegium, som har dessa uppgifter om hand och som i sina besked till departementet har sagt att det prövar just lämpligheterna av att införa restriktivare regler. Nog är det väl rimligt att vi i departementet avvaktar vad kommerskollegium föreslår innan vi ger oss i kast med att själva fatta beslut eller eventuellt förelägga riksdagen denna angelägenhet.

Herr Nelander säger att tidpunkten är inne för att införa ett förbud. Är det alldeles riktigt? Det är möjligt att det måste bli ett förbud liksom i fråga om stiletterna, där vi kommit till uppfattningen att förbud måste införas, vilket vi nu förbereder. Men skall man på området efter område räkna med att ett förbud är det enda som kan lösa dessa frågor? Vi vill nog först se om det inte finns möjligheter att nå resultat på ett smidigare sätt.

Beträffande slopandet av kvotregeln måste herr Nelander ha gjort sig skyl-

dig till en missuppfattning. Jag har i interpellationssvaret talat om att det tidigare fanns restriktioner, som slopades 1950 men som återinföres den 1 juli i år. Man har alltså vidtagit ytterligare restriktiva åtgärder. Jag anser det riktigt och rimligt att man avvaktar de förslag, som kommerskollegium kan komma att framlägga.

Herr NELANDER (fp):

Herr talman! Jag är visserligen tillfredsställd med statsrådets yttrande att ytterligare åtgärder bör vidtagas. Men då statsrådet bara hänvisade till kommerskollegium, anförde jag att kommerskollegium hade sysslat med denna sak så många år att jag tror att tiden nu är inne att skrida från tanke till handling. Eftersom nu statsrådet vill ytterligare avvakta kommerskollegii handlande, uttalade jag bara den förhoppningen att statsrådet noga skulle följa utvecklingen och, om det inte framlägges något förslag i denna eller liknande riktning, själv ta initiativ.

Det var, som statsrådet också anförde, inte länge sedan man beslutade provisoriskt försäljningsförbud för de illa beryktade stiletterna. I farlighet överstiger de naturligtvis dessa leksaker, men i samband med lösandet av denna fråga borde förbudet kanske lämpligen vidgas att gälla även farliga fyrverkerileksaker. Jag är viss om, herr talman, att en mycket stor opinion i olika delar av landet stöder en sådan uppfattning.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3**Svar på interpellation ang. vården och övervakningen av farliga kriminalpatienter**

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet JOHANSSON, som yttrade:

Herr talman! Ledamoten av denna

Svar på interpellation ang. vården och övervakningen av farliga kriminalpatienter

kammare herr Gustavsson i Alvesta har frågat mig, om jag har för avsikt att vidtaga sådana åtgärder, att kriminalpatienter, som betraktas som farliga för omgivningen, kan erhålla den vård och övervakning, som deras sjukdom kräver, så att allmänhetens krav på säkerhet inte eftersättes.

Till svar härpå får jag anföra följande.

När det gäller vård på mentalsjukhus av psykiskt sjuka patienter, som begått svårare våldsbrott, föreligger i stort sett följande tre möjligheter:

1) Patienter med mycket påtagliga aggressiva tendenser, som yttrar sig i direkt farlighet för omgivningen, placeras på de s. k. fasta paviljongerna vid S:t Gertruds och Sätters sjukhus.

2) Patienter med påtagliga anpassningssvårigheter — huvudsakligen s. k. psykopater — hänvisas till specialavdelningarna vid S:t Sigfrids och Sid-sjöns sjukhus.

3) Övriga patienter, som avses i detta sammanhang, vårdas på för dem lämpliga avdelningar vid mentalsjukhus.

Medan de på fast paviljong placerade patienterna oftast förete ur rehabiliteringssynpunkt mycket svårpåverkade sjukdomstillstånd, räknar man med att de patienter, som vårdas på specialavdelning och andra vårdavdelningar, till icke ringa del skall kunna återföras till samhällslivet. Detta gäller i princip även sådana patienter, som begått våldsbrott. Då målsättningen för vården sålunda är en medicinsk och social rehabilitering, måste självfallet utbildning samt sysselsättning i för yrkesträning lämpliga former spela en mycket väsentlig roll. Det framstår över huvud taget ur humanitär synpunkt som ofrånkomligt att vistelsen på sjukhuset får en såvitt möjligt positiv innebörd både för patienter, som kan återgå till samhällslivet, och för dem som icke kan utskrivas.

I anslutning härtill vill jag påpeka,

att när det gäller vård och behandling av specialavdelningarnas klientel, som till stor del utgöres av män i åldern 20—40 år, har sådana arbets- och sysselsättningsformer, som medför kroppsansträngning, särskilt stor betydelse. Erfarenhetsmässigt har arbete i s. k. utelag visat sig vara en behandlingsform, som är ägnad att minska patienternas spänningstillstånd och att kanalisera aggressiva tendenser. Givetvis får dock allmänhetens krav på säkerhet icke eftersättas.

I fråga om s. k. utelagsarbete får därför självfallet en omsorgsfull prövning äga rum från fall till fall vid uttagning av patienter och vid val av arbetsplats. Man kan dock inte tillämpa principen att ett begånget våldsbrott — oavsett under vilka omständigheter det begåtts och patientens tillstånd — skall helt förhindra placering i utearbete för all framtid. Ej heller kan resas generella förbud mot vissa arbetsredskap. Patienter med påtagliga rymningstendenser bör emellertid över huvud taget icke placeras i utearbete. Vidare måste bl. a. iakttagas att patienter med utpräglad explosivitet, aggressivitet och affekt-labilitet icke utrustas med farliga arbetsredskap, såsom eggvapen o. dyl.

Beträffande det klientel det här gäller får sålunda en avvägning ske mellan å ena sidan önskemålet att använda adekvata behandlingsformer och å andra sidan kravet på tillgodoseendet av berättigade säkerhetssynpunkter. Denna avvägning, som måste grundas främst på patientens sjukdomsbild, torde i första hand ankomma på vederbörande läkare att göra med beaktande av de generella säkerhetsföreskrifter m. m., som sjukhusledningen uppställt eller som eljest gäller. Däremot synes det icke kunna komma i fråga att lagstiftningsvägen utfärda generella bestämmelser, som helt skulle utesluta möjligheten att — utan hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet — bereda ifrågavarande patienter den viktiga

Svar på interpellation ang. vården och övervakningen av farliga kriminalpatienter

form av behandling, som lämpligt arbete och sysselsättning innebär.

Vad särskilt angår förhållandena vid S:t Sigrids sjukhus kan jag upplysa om att efter den av interpellanten berörda rymningen skärpta föreskrifter utfärdats av sjukhusledningen. Sålunda får de patienter på sjukhusets specialavdelning, som begått svårare våldsbrott, tills vidare ej deltaga i arbete i utelag, och sådant arbete får ej längre förläggas utanför sjukhusområdet. Vidare har övervakningsmöjligheterna ökats i det utelagen skall bestå av två skötare och högst fyra patienter. Med hänsyn härtill anser jag några ytterligare åtgärder från min sida i anledning av den inträffade händelsen icke vara påkallade. Jag vill tillägga att under 1950—1958 inga allvarigare händelser inträffat i samband med utarbete vid nyssnämnda sjukhus och att antalet patienter som avvikit är ringa.

Jag vill i detta sammanhang slutligen erinra om den sedan flera år tillbaka pågående personella upprustningen inom mentalsjukvården. Under de senaste fyra budgetåren har sålunda tillkommit icke mindre än omkring 400 nya tjänster per år. Samtidigt har också en kvalitativ upprustning ägt rum genom den bl. a. åren 1954 och 1958 beslutade omläggningen av personalens utbildning. Genom de senaste årens framsteg inom den psykiatriska vetenskapen och insättandet av moderna behandlingsmetoder i form av bl. a. förbättrad läkemedelsterapi skapas också väsentligt större möjligheter att åstadkomma såväl en intensivare och mer adekvat vård som en effektivare övervakning av patienterna.

Herr talman! Med det anförda anser jag mig ha besvarat interpellationen.

Härefter anförde:

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (cp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min interpellation.

Såsom jag framhållit i interpellationen, måste man ha klart för sig att det är mycket svårt att bedöma, hur man på ett tillfredsställande sätt skall kunna bereda kriminalpatienter, vilka betraktas såsom farliga för omgivningen, den vård och övervakning som deras sjukdom kräver. Svaret på interpellationen förstärker detta intryck.

Jag förstår mycket väl önskvärdheten av att även sådana patienter, som begått våldsbrott, skall kunna få arbete och sysselsättning i s. k. utelag. Det gäller ju att om möjligt återanpassa dem till normalt samhällsliv — att söka få dem att tillfriskna. En avvägning måste därför, säger inrikesministern, ske mellan å ena sidan önskemålet att använda adekvata behandlingsformer och å andra sidan kravet på att berättigade säkerhetssynpunkter tillgodoses. Jag är inte så säker på att det behöver vara fråga om en avvägning mellan dessa två krav, utan de bör väl kunna förenas. Berättigade säkerhetssynpunkter måste enligt min mening innebära att säkerhetskraven tillgodoses så långt det är möjligt. Det kan bedömas såsom önskvärt att patienter med påtagliga anpassningssvårigheter placeras t. ex. i ett s. k. utelag. Men grundvillkoret härför måste vara att övervakningen är tillfredsställande.

Inrikesministern anser inte att generella säkerhetsbestämmelser bör utformas lagstiftningsvägen. Nej, någon direkt lagstiftning är nog inte nödvändig, och det var inte heller detta jag åsyftade, när jag frågade om inrikesministern ville vidta åtgärder. Men det borde vara möjligt att låta en central myndighet utfärda administrativa ordningsföreskrifter. Om jag har fattat interpellationssvaret riktigt, anser emellertid inrikesministern att så inte bör ske. Statsrådet hänvisar till skärpta föreskrifter utfärdats av sjukhusledningen vid S:t Sigfrids sjukhus, och detta är givetvis att hälsa med mycket stor tillfredsställelse. Patienter, som begått svårare

Svar på interpellation ang. vissa cancerpatienters bandagekostnader

våldsbrott, får sålunda tills vidare inte delta i arbete inom utelag, och sådant arbete får inte längre förläggas utanför sjukhusområdet. Vidare har övervakningsmöjligheterna förbättrats. De ändringar, som alltså vidtagits, visar att de tidigare bestämmelserna inte varit tillfredsställande, och då kan det ju i och för sig spela mindre roll, på vilket sätt bestämmelserna tillkommit.

Det förslag till säkerhetsbestämmelser, som sjukhuschefen vid S:t Sigfrids sjukhus utarbetat och som tills vidare gäller vid sjukhuset, har av sjukhusdirektionen överlämnats till medicinalstyrelsen för avgörande. Man avvaktar således direktiv från medicinalstyrelsen. Anser inte inrikesministern att det kunde vara lämpligt att ordningsföreskrifter av detta slag helt utfärdas av medicinalstyrelsen? Det gäller ju inte bara att tills vidare skaffa bättre ordningsföreskrifter vid S:t Sigfrids sjukhus, utan för framtiden vid alla sjukhus som har vård om patienter av ifrågavarande kategori.

Till sist vill jag understryka att det ur patienternas egen synpunkt är lika viktigt att ordningsbestämmelserna blir tillfredsställande. En rymning av en kriminalpatient kan — det vet vi alla — förorsaka stora lidanden för patienten.

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Såsom en komplettering till interpellationssvaret vill jag framhålla att det är svårt att utfärda generella föreskrifter, eftersom man vid utformandet av dessa självfallet måste ta hänsyn till lokala synpunkter och förhållanden, patientsammansättningen vid sjukhuset o. s. v. Mentalsjukhusen och verksamheten vid dem står emellertid under ständig tillsyn från medicinalstyrelsens sida, och om man därvid finner att det brister i fråga om övervakningen, anordnandet av arbeten o. s. v., så är det medicinalstyrelsens

skyldighet att ingripa och ge föreskrifter för att rätta till det som eventuellt brister. På det sättet sker det alltså redan en fortgående central reglering av verksamheten vid mentalsjukhusen.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 4

Svar på interpellation ang. vissa cancerpatienters bandagekostnader

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet JOHANSSON, erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Ledamoten av denna kammare herr Agerberg har frågat mig om jag har för avsikt att vidtaga sådana åtgärder att vissa cancerpatienter med stora bandagekostnader kan få ersättning av allmänna medel för dessa kostnader. Till svar härpå får jag anföra följande.

Svensk förening för gastroenterologi har hemställt att s. k. colostomi- och ileostomibandage skulle jämsättas med ortopediska bandage samt att kostnaderna skulle bestridas av allmänna medel. Frågan om bidrag för ortopediska hjälpmedel undersökes emellertid f. n. inom medicinalstyrelsen, som erhållit i uppdrag att utreda bl. a. de ekonomiska konsekvenserna av en ifrågasatt utvidgning av bidragsrätten för dylika hjälpmedel. Enligt vad jag inhämtat avser medicinalstyrelsen att inom kort avgiva förslag i ämnet. Det är min avsikt att i samband med prövningen av medicinalstyrelsens kommande förslag upptaga till behandling även frågan om bidrag till de i interpellationen avsedda bandagen.

Herr talman! Härmed anser jag mig ha besvarat interpellationen.

Härpå anförde

Herr AGERBERG (h):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet och chefen för inrikesdepar-

Svar på interpellation ang. vissa cancerpatienters bandagekostnader

temetet för svaret på min interpellation. Statsrådet återopar i detta en framställning från Svensk förening för gastroenterologi, vilken ingavs redan den 7 februari 1957, alltså för över två år sedan. Ännu har emellertid ingen åtgärd vidtagits i denna fråga, och detta är anledningen till min interpellation.

Det gäller här en grupp människor, som verkligen är i stort behov av förstärkelse och många gånger också av ekonomiskt stöd. Både kolostomi- och ileostomipatienterna har en konstgjord analöppning i buken på grund av svårartade åkommor i bukorganen, oftast förorsakade av cancer. Åkommorna fordrar en noggrann och tidsödande skötsel. Inte minst för dem som för sin utkomst måste fortsätta sin yrkesutövning och vara tillsammans med andra människor innebär det en stor påfrestning. Därtill kommer att bandagen blir ganska dyra, särskilt om patienterna skall kunna utnyttja mera moderna, lätt-skötta och hygieniska bandage.

Vi ömmar här i landet i regel starkt för de sjuka och ger understöd för anskaffande av läkemedel också åt ganska lindrigt och tillfälligt sjuka människor. Då borde det vara desto mera angeläget att hjälpa dessa människor, som ofta har mycket långvariga och svåra lidanden och som aldrig kan bli helt friska. Sjukdomar som föranleder anläggande av ileostomier drabbar inte sällan barn och ungdomar, som alltså under hela återstoden av sitt liv belastas med de krav och utgifter, som skötseln av sjukdomen medför.

De sjukas ofta svåra belägenhet observeras kanske bäst av deras läkare, och jag vill gärna erinra om att den förening, som gjort den framställning, som jag återopat i min interpellation och som även statsrådet refererar till, inte är någon intresseorganisation för de sjuka utan en sammanslutning av läkare och forskare på bl. a. detta område. Det säger också en hel del.

Statsrådet anför i sitt svar, att frågan om utvidgad bidragsrätt för ortopediska hjälpmedel f. n. undersökes inom medicinalstyrelsen. Jag skulle vilja fråga: Hade det inte varit lämpligt att medicinalstyrelsen också fått yttra sig beträffande framställningen om bidrag till dessa cancerpatienters bandagekostnader? Eller anses frågan så självklar, att någon utredning inte behövs? Om dessa två frågor möjligen skulle betraktas som mer eller mindre retoriska vill jag i stället göra en mera direkt fråga: Anser inte statsrådet i likhet med mig att denna fråga — även om den berör ett relativt begränsat antal människor — är så pass angelägen, att den bör lösas i positiv riktning och att det kommande övervägandet, som statsrådet nu utlovat, närmast bör avse på vilket sätt frågan bör lösas?

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5

Föredrogos var för sig följande Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner. Därvid hänvisades

till statsutskottet propositionerna:

nr 112, angående ändrade riktlinjer för den statliga exportkreditgarantiverksamheten m. m.,

nr 113, angående ytterligare ersättningar till förutvarande ombordanställda m. fl. å motorfartyget Ningpo, och

nr 123, angående överlåtelse av vissa kronan tillhöriga fastigheter inom kommunikationsdepartementets ämbetsområde; samt

till bankoutskottet propositionen nr 126, angående ökning av de svenska insatserna i Internationella valutafonden och Världsbanken.

§ 6

Föredrogos var efter annan följande på kammarens bord liggande motioner; och remitterades därvid

Interpellation ang. åtgärder mot farliga leksaker — Interpellation ang. en effektivisering av näringspolitiken

till statsutskottet motionen nr 517; och

till särskilda utskottet motionerna nr 518—527.

§ 7

Föredrogs, men bordlades åter bevillningsutskottets memorial nr 35, jordbruksutskottets memorial nr 19 och allmänna beredningsutskottets utlåtanden nr 10—13.

§ 8

Föredrogs den av herr *Elmwall* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående landskommunernas servicebehov.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 9

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren, att statsutskottets utlåtande nr 6 skulle uppföras närmast efter statsutskottets utlåtande nr 50 bland två gånger bordlagda ärenden på morgondagens föredragningslista.

§ 10**Interpellation ang. åtgärder mot farliga leksaker**

Ordet lämnades på begäran till

Fru SVENSSON (s), som yttrade:

Herr talman! Nyligen timade händelser som väckt stor uppmärksamhet i tidningspressen och bland allmänheten har aktualiserat den riskfyllda förekomsten av de s. k. kolsyrepiistolerna, ett vapen som på grund av sin av allt att döma absoluta brist på praktisk användbarhet är att betrakta som rent leksaksvapen men som på grund av de risker och skador det visat sig kunna

medföra måste betecknas som farligt för liv och lem. För undertecknad framstår det som helt förkastligt att en mängd typer av nöjes- eller leksaksbetonade vapen utan några som helst restriktioner eller någon kontroll är åtkomliga för barn och ungdomar vilkas allmänna mognad inte är tillräcklig för att de skall kunna bedöma riskerna vid deras handhavande.

Som en komplettering till den pågående utredningen om metoderna att hindra barn och ungdom att använda s. k. stilettnivar o. d. finner undertecknad det önskvärt med en utredning i samma syfte såväl beträffande kolsyrepistoler, luftgevär o. d. som beträffande slangbågar och en mängd andra farliga leksaker som nu är obehindrat tillgängliga.

Med det ovan sagda hemställer jag om andra kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få ställa följande frågor:

Finner statsrådet det önskvärt och lämpligt att utan tidsutdräkt föranstalta om en utredning angående utvidgade och verk samma bestämmelser som hindrar barn och ungdom att förvärva och inneha leksaker o. d. av ovan angiven karaktär?

Finner statsrådet det lämpligt att, i avvaktan på utredning och därav föranledda åtgärder, importstopp införes beträffande ovan antydda föremål i likhet med vad som skett beträffande stilletterna?

Denna anhållan bordlades.

§ 11**Interpellation ang. en effektivisering av näringspolitiken**

Herr ELIASSON i Sundborn (cp) erhöi på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Förra året kännetecknades av en fortgående konjunkturavmattning och allt högre arbetslöshet.

Interpellation ang. en effektivisering av näringspolitiken

Läget har i år icke förbättrats; i februari var antalet arbetslösa cirka 60 000. Visserligen minskade antalet registrerade arbetslösa från januari till februari men detta hade, såsom arbetsmarknadsstyrelsens chef framhållit, sin förklaring i speciella omständigheter. Ej heller den senare nedgången i arbetslöshetstalen från februari till mars beror på en allmän förbättring i den ekonomiska konjunkturen.

Bedömningen av den ekonomiska utvecklingen både internationellt och i Sverige under återstoden av innevarande år är alltså osäker. Vissa ekonomiska experter synes räkna med en påtaglig återhämtning senare under året medan andra hävdar en betydligt försiktigare uppfattning. Säkert är att några påtagliga tecken på en naturlig expansion inom vårt näringsliv ännu icke kan skönjas.

Allmän enighet torde numera råda om att samhället i en konjunkturedgång bör aktivt inrikta ansträngningarna på att stimulera avsättningen och sysselsättningen. Jag vill i detta sammanhang erinra om att vårt parti redan på 1930-talet hävdade behovet av en aktiv konjunkturpolitik. Om sålunda enighet numera föreligger om behovet av en aktiv konjunkturpolitik, kan dock delade meningar förefinnas om hur den bäst skall utformas.

Den ekonomiska politik som hittills förts i syfte att motverka konjunkturedgången har i hög grad kännetecknats av punktvis insatta åtgärder. Denna s. k. selektiva politik innefattar bl. a. beredskapsarbeten, industribeställningar, utökad yrkesutbildningsverksamhet, åtgärder för att underlätta förflyttning av arbetssökande samt en betydande ökning av bostadsbyggandet och de offentliga investeringarna. Ytterligare bör nämnas investeringsfondernas ianspråktagande, vilket närmast haft betydelse för de större företagen. Det bör självfallet icke förbises, att här angivna åtgärder också får indirekta verkningar

på sysselsättningen inom näringslivet i stort.

Det kan emellertid ifrågasättas, om den ekonomiska politik som hittills förts och som i stor utsträckning fått sin prägel av punktvis insatta åtgärder av skilda slag varit tillräckligt framlyst när det gäller att stimulera företagens investeringar och aktivitet i övrigt. Den första försvarslinjen mot arbetslöshet och skärpt konkurrens bör gå inom företagen. Det är därför angeläget att strävandena att stimulera företagens investeringar och förbättra deras konkurrenskraft — och därmed deras möjligheter att behålla och om möjligt öka den sysselsatta arbetskraften — bättre beaktas vid utformandet av konjunkturpolitiken. Den selektiva politiken är i hög grad inriktad på att motverka en arbetslöshet, som redan uppstått, när s. a. s. olyckan redan inträffat. Minst lika viktigt bör vara att vidtaga förebyggande åtgärder av olika slag. Det krävs därför enligt min mening en mera målmedveten och effektiv näringspolitik som komplement till de hittills vidtagna åtgärderna.

Ytterligare starkt vägande skäl kan anföras för att näringspolitiken utan dröjsmål inriktas på att stärka företagens motståndskraft i ett försämrat konjunkturläge samt deras konkurrensförmåga. En skärpt konkurrens gör sig gällande såväl på de internationella marknaderna som för de hemmamarknadsnärningar, som konkurrerar med importen. Därtill har tillkomsten av sexstatsmarknaden och de risker för diskriminering av svensk export, som härigenom föreligger, medfört ökade exportsvårigheter och omställningsproblem för svenskt näringsliv. Även för den händelse ett västeuropeiskt frihandelsområde längre fram skulle bli förverkligat kommer vår konkurrensförmåga att ställas på hårdare prov.

Kostnadsläget i vårt land är obestridligen högt bl. a. därför att skatte- och kreditpolitiken icke har utformats med

Interpellation ang. en effektivisering av näringspolitiken

beaktande av de krav, som den föreliggande ekonomiska situationen ställer på näringslivet. Att **nu** behålla extra företagsbeskattning och hög ränta — och därtill införa allmän tjänstepensionering — är tvärtom ägnat att motverka en sänkning av kostnadsläget och att försvaga näringslivets konkurrenskraft. Det bör särskilt uppmärksammas, att många av de åtgärder, som hittills vidtagits i syfte att stimulera sysselsättningen, varit av relativt ringa vikt för de mindre och medelstora företagen, som dock svarar för en betydande del av den samlade produktionen i vårt land.

Med hänsyn till såväl konjunkturläget som den oroande handelspolitiska utvecklingen synes det lämpligt att Kungl. Maj:t snarast tillsätter en särskild delegation med uppgift att skyndsamt föreslå åtgärder för att stimulera produktion, avsättning och sysselsättning inom näringslivet. Delegationen bör bestå av företrädare för de demokratiska partierna och olika grenar av näringslivet, varvid bör tillses att även de mindre och medelstora företagen erhåller en tillfredsställande representation.

En sådan delegation bör lämnas största möjliga frihet att själv lägga upp sitt arbete och sålunda icke bindas av alltför snäva direktiv. Den bör kunna undersöka såväl åtgärder på investeringssidan i syfte att effektivisera själva produktionen — exempelvis behov av lättnader i kreditförsörjningen och beskattningen — som marknadsförhållandena och förutsättningarna att stärka de mindre och medelstora företagens organisatoriska och finansiella möjligheter att få till stånd en ökad export. Även om exportkreditgivningen underlättats och en särskild utredning tillsatts rörande vårt lands handelsrepresentation m. m. i utlandet föreligger behov av ytterligare åtgärder på detta område.

Vidare bör de omställningsproblem

för näringslivet som kan uppkomma vid olika alternativ i den handelspolitiska utvecklingen ägnas särskild uppmärksamhet. Åtgärderna får självfallet anpassas efter de skiftande förhållandena inom olika näringsgrenar och branscher. I den mån statligt stöd erfordras kan det vara naturligt att taga i anspråk medel från de anslag, som lämnas till arbetslöshetens bekämpande.

Med hänvisning till det anförda anholder jag om kammarens tillstånd att till hans excellens herr statsministern få framställa följande frågor:

1. Anser statsministern att vidtagna åtgärder i sysselsättningsbefrämjande syfte bör kompletteras med en mera målmedveten och effektiv näringspolitik särskilt i fråga om den mindre företagsamheten?

2. Vill statsministern med hänsyn till konjunkturläget och den oroande handelspolitiska utvecklingen medverka till att en särskild delegation snarast tillsättes med uppgift att föreslå åtgärder för att stärka företagens konkurrenskraft och avsättningsmöjligheter?

Denna anhållan bordlades.

§ 12

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 138, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1959/60;

nr 139, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1959/60;

nr 140, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag för försvarsändamål; och

nr 141, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1959/60, i

vad avser finansdepartementets verksamhetsområde, m. m.; samt

från andra lagutskottet:

nr 137, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till sjukhuslag m. m.

§ 13

Anmälades, att Kungl. Maj:ts proposition nr 127, med förslag till förordning angående rätt för Konungen att förordna om uttagande av antidumping- och utjämningstullar, m. m., överlämnats till kammaren.

Denna proposition bordlades.

§ 14

Tillkännagavs, att bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan anmält, att till utskottet från fullmäktige i riksbanken inkommit framställning om medgivande för fullmäktige att av riksbankens medel taga i anspråk visst belopp för bl. a. anordnande av gemensam värmecentral för riksdags- och riksbankshusen.

Denna anmälan bordlades.

§ 15

Anmälades följande till herr talmanen under sammanträdet avlämnade motioner, nämligen

nr 528, av fru *Kristensson* och herr *Björkman*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 93, angående anslag för budgetåret 1959/60 till vissa kostnader för läkarutbildningen, och

nr 529, av herr *Christenson* i Malmö, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 105, angående ökat stöd åt forskning m. m.

Dessa motioner bordlades.

§ 16

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökan:

Härmed anhåller jag vördsamt om ledighet från riksdagsgöromålen den 7 och 8 april för deltagande i kommittésammanträde vid Europarådets rådgivande församling.

Stockholm den 3 april 1959

Gunnel Olsson

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 17

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 16.49.

In fidem

Sune K. Johansson

Onsdagen den 8 april

Kl. 10.00

§ 1

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts å bordet vilande proposition nr 127, med förslag till förordning angående rätt för Konungen att förordna om uttagande av antidumping- och utjämningstullar, m. m.

§ 2

Föredrogs och lades till handlingarna bankoutskottets anmälan jämlikt § 21 riksdagsstadgan, att till utskottet från fullmäktige i riksbanken inkommit framställning om medgivande för fullmäktige att av riksbankens medel taga i anspråk visst belopp för bl. a. anordnande av gemensam värmecentral för riksdags- och riksbankshusen.

§ 3

Föredrogs var efter annan och remitterades till statsutskottet de på bordet liggande motionerna nr 528 och 529.

§ 4

Föredrogs den av fru *Svensson* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående åtgärder mot farliga leksaker.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 5

Föredrogs herr *Eliassons* i Sundborn vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till hans excellens herr statsministern

angående en effektivisering av näringspolitiken.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6

Föredrogs vart efter annat tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 10, i anledning av motioner om rätt till fångst av vildmink utan innehav av jaktkort, och

nr 11, i anledning av motioner om ändringar i den särskilda lagstiftningen om vissa skogs fångst- och mulbetesser-vitut.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 7

Kvalitetsförbättring av matpotatis

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar rörande åtgärder för kvalitetsförbättring av matpotatis jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen den 30 december 1958 avlåten proposition, nr 35, vilken hänskjutits till jordbruksutskottet, hade Kungl. Maj:t under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen att godkänna de förslag till åtgärder för förbättring av kvaliteten å matpotatis, som framlagts i propositionen.

Vidare hade Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition under nionde huvudtiteln (punkt 29) föreslagit riksdagen att under ett nytt reservationsanslag å riksstaten för budgetåret 1959/60 anvisa

Kvalitetsförbättring av matpotatis

ett belopp av 160 000 kr. för bidrag till vissa åtgärder i nyss angivet syfte.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat ett antal inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner.

I motionen II: 468 av herrar *Brandt* i Sätilla och *Grebäck* hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att potatis för matändamål endast finge importeras, därest den företedde sort som i Sverige vore godtagen som matpotatissort, samt att importerad potatis avsedd för matändamål endast finge saluföras, därest den efter sortering eller annorledes ansåges uppfylla gällande krav enligt Svensk matpotatiskontroll.

Utskottet hemställde

A. att det i motionen II: 468 gjorda yrkandet att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att potatis för matändamål endast finge importeras, därest den företedde sort, som i vårt land vore godtagen som matpotatissort, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

B. att riksdagen måtte

1) med bifall till Kungl. Maj:ts framställning ävensom med avslag å motionerna I: 390 och II: 467, II: 469 samt II: 468, sistnämnda motion såvitt nu vore i fråga, godkänna de förslag till åtgärder för förbättring av kvaliteten å matpotatis, som angivits i utlåtandet;

2) med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 177 och II: 233, till Bidrag till vissa åtgärder för kvalitetsförbättring av matpotatis å riksstaten för budgetåret 1959/60 under nionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 160 000 kronor.

Reservation utan angivet yrkande hade avgivits av herrar *Sigfrid Larsson*, *Hermansson*, *Yngve Nilsson* och *Nilsson* i Bästekille.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Herr *NILSSON* i Bästekille (h):

Herr talman! I detta utskottsutlåtande har bland andra jag tecknat en blank reservation och i anledning därav skall jag yttra några ord.

I samband med behandlingen av proposition nr 35 har vi ävenledes behandlat punkt 29 under nionde huvudtiteln jämte ett antal motioner. Det var främst om punkten 29 jag hade tänkt säga några ord. Tidigare har anslag under denna punkt kallats: »Bidrag till frukt- och potatislagerhus», men i år står det: »Bidrag till vissa åtgärder för kvalitetsförbättring av matpotatis...». Jag vet inte varför jordbruksministern har ändrat denna punkt. Kanske denna ändring beror på att situationen på matpotatismarknaden gör kritik berättigad. Kanske har man velat göra ett rejält krafttag på en gång. Skulle så vara fallet har jag ingenting att invända däremot. Men vad jag ville säga till jordbruksministern, om han hade varit här — nu får jag väl framföra det som en hälsning till honom — är att jordbruksministern i framtiden skall gå tillbaka till den gamla rubriksättningen och låta de anslag, som han anser sig kunna medverka till, rubriceras: Bidrag till uppförande av frukt- och potatislagerhus. Jag har litet erfarenhet av vad detta innebär. Vi har i Kristianstads län producentkooperativa fruktlagerhus med bidrag av de medel, som jag här har nämnt. Det är klart att dessa bidrag har varit till hjälp för de människor som slutit sig samman och låtit uppföra fruktlagerhus, men — det vill jag klart och tydligt säga ifrån — utbyggnaden av dessa lagerhus är långt ifrån klar, och därför kommer bidrag för detta ändamål att behövas även i framtiden. Det är av denna anledning jag är synnerligen angelägen om att statsrådet Netzen så att säga återgår till den gamla rubriksättningen. I annat fall får vi försöka vidtaga andra åtgärder. Men jag tycker det vore bättre om jordbruksministern själv föreslog dessa, ty det se

Kvalitetsförbättring av matpotatis

liksom litet bättre ut om åtgärderna kommer från det håll, varifrån de bör komma.

Sedan vill jag endast säga att vi i utskottet varit ense i frågan om förbättring av matpotatiskvaliteten. Det är ingen som har ansett annat än att det behövs kraftiga åtgärder på detta område, och sådana skulle vi hälsa med tillfredsställelse.

Om vårt land inte hade befunnit sig i ett besvärligt ekonomiskt läge, hade vi inte nöjt oss med en blank reservation, utan vi hade helt enkelt yrkat ett högre bidrag för att kunna täcka in oss på detta område. Men vi har som sagt böjt oss för det faktum att det ekonomiska läget är besvärligt och lämnat en blank reservation.

Herr talman! Jag skall denna gång inte ställa något yrkande men vill än en gång understryka att jag hoppas att jordbruksministern bättrar sig till ett annat år.

Herr BRANDT i Sätla (cp):

Herr talman! Det är rätt intressant att ta del av de remissvar, som avgivits över 1956 års matpotatisutrednings delbetänkande. Man kan nämligen av dessa utläsa att såväl jordbrukets sammanslutningar — Lantbruksförbundet, Potatisodlarförbundet, Hushållningssällskapens förbund och RLF — som konsumentsammanslutningar, exempelvis Kooperativa förbundet, Sveriges husmodersföreningars riksförbund m. fl., hyser precis samma önskemål om att på den svenska marknaden införas minimikrav rörande kvaliteten på matpotatis och att dessa minimikrav skyddas genom författningsregleringar. Man skulle alltså kunna säga att full samstämmighet råder mellan odlare och konsumenter på detta mycket omstridda område.

Få jordbruksprodukter har väl varit föremål för så pass stort intresse i form av insändare i tidningar och andra publikationer som matpotatisen. Det är bara att beklaga att propositionen inte

redan denna gång har kunnat gå önskemålen från odlare och konsumenter till mötes. Anledningen härtill torde väl — hoppas jag — mera vara hänsyn till det statsfinansiella läget än till vissa motsträviga remissyttranden från parti- och grossisthandelns sida mot en ordnad potatishandel. Vi skall hoppas, att de förslag som i propositionen föres fram beträffande kontroll av den inhemska saluförda potatisens kvalitet skall ge åsyftade resultat, som väl i så fall borde innebära, att vi på den inhemska marknaden skall få ökad tillgång på kvalitetsvaror och dessutom skall få möjligheter att till de odlare som framställer denna vara också ge en betalning med hänsyn till kvaliteten. Så är för närvarande inte fallet.

Det finns emellertid ett område av potatismarknaden, som propositionen och även utskottsutlåtandet har ägnat alltför litet intresse åt. Det gäller den importerade matpotatisen. Det kanske överraskar kammararens ledamöter, att den importerade potatisen utgör en så pass stor del av den potatiskvantitet, som passerar den reguljära handeln. Det finns exempelvis anledning att i år räkna med att bortemot en tredjedel av den potatis som handeln saluför reguljärt kommer att utgöras av importerad potatis. Dess bättre har vi anledning att konstatera, att hitintills har importpotatisen motsvarat rätt högt ställda kvalitetskrav, i vissa fall mycket högt ställda. Vi kan exempelvis notera, att den holländska potatisimporten i allmänhet berört sorter, som är godtagbara och med en sortering som fyller högt ställda anspråk. Men på sista tiden har dessa förhållanden ändrats till det sämre, och det är i det avseendet som den motion, som jag tillsammans med en medmotionär har väckt, vill söka åstadkomma en förbättring. Vi kräver i denna motion, att den importerade matpotatisen skall tillhöra en i Sverige godtagbar sort, och vi kräver också att den importerade matpotatisen inte skall få salu-

Kvalitetsförbättring av matpotatis

föras med mindre än att den fyller de kvalitetsanspråk i övrigt som gäller beträffande svenskodlad vara. Denna motion, som har nr II: 468, har blivit avstyrkt av utskottet med en mycket knapp majoritet; rösterna fördelade sig 10—9. En blank reservation har lämnats.

Även om motionen är kortfattad, framgår av densamma skälen till att den har lämnats. Vid tiden för motionens avgivande hade importlicens beviljats för polsk Ackersegen-potatis. Detta är inte någon matpotatis enligt svensk uppfattning. Det är en foderpotatis, även om herr Sköld anser något annat. Vidare kan nämnas, att vi på senare tid har importerat avsevärda kvantiteter Alma- och Alpha-potatis. Den förstnämnda är enligt SMAK-kontrollen inte kvalitativt godtagbar. Den har en tydlig benägenhet att svartkoka, vilket är ett graverande kvalitetsfel. Den andra, Alpha, är en sort som av skilda anledningar hos oss betraktas såsom fabrikspotatis. Dessutom kan jag inte undgå att också säga, att vi från Egypten har importerat potatis för matändamål, som inte ens är sortren. Man har kunnat fastställa att den ena sorten är Alpha och alltså underhållig, medan den andra sorten i samband med importen inte blivit fastställd.

Dessa förhållanden på importmarknaden är icke godtagbara, och det var detta som föranledde motionens avlämnande. Eftersom jordbruksutskottet nu har avstyrkt motionen och dess förslag om sortkrav på importerad potatis, frestas man att tro att utskottet anser de förhållanden som jag nu har återopat beträffande den aktuella potatisimporten vara fullt i sin ordning. Så är emellertid ingalunda fallet. Utskottet skriver tvärtom på sid. 16 i utlåtandet: »Såsom redan antytts har i propositionen pekats på möjligheten att genom import av utländsk potatis åstadkomma en kvalitetsfrämjande effekt på den matpotatis som produceras inom landet. Även utskottet

vill framhålla värdet för konsumenterna av att bristande tillgång på inländsk fullgod potatis kompenseras genom import av sådan potatis. De förutsättningar, under vilka potatisimporten är fri respektive kan regleras genom kvantitativa införselbestämmelser, har angivits i 1955 års riksdagsbeslut angående den framtida utformningen av prissättningen för jordbrukets produkter. Enligt utskottets uppfattning bör ej ifrågasättas att i detta sammanhang göra ändring i sagda riksdagsbeslut i vad det avser principen för införsel av potatis.»

I enlighet härmed avstyrker utskottet yrkandet i motion nr 468 av innebörd att potatis avsedd för matändamål endast kan få införas i landet, om den företer sort som i Sverige är godtaggen som matpotatis.

Det är enligt min mening en märklig motivering. Man anser tydligen inom utskottet å ena sidan att importpotatisen skall ligga kvalitativt högre än den inhemska potatisen för att därigenom fylla ut bristen på inhemsk kvalitetspotatis, men å andra sidan anser tydligen utskottet att 1955 års principöverenskommelse beträffande prissättningen på jordbruksprodukter lägger hinder i vägen härför. På denna grund avstyrker man motionens yrkande. Detta är en ganska märklig slutledningskonst. Enligt min mening utgör den i princip friställda importen och — märk väl — exporten av jordbruksprodukter enligt 1955 års beslut inget som helst hinder för att få in en importerad matpotatis av godtagbar kvalitet. Inom prisgränserna är det som bekant fri import och export. Vi kan importera matpotatis, och vi kan importera foderpotatis om så önskas. Det senare har mig veterligt inte skett, men vi importerar väsentliga mängder matpotatis.

Det behövs inga som helst principiella avvikelser från prissättningssystemet för att inom detta säkra tillförseln av importerad kvalitetspotatis, och eftersom enligt svensk uppfattning sortbe-

Kvalitetsförbättring av matpotatis

stämning obönhörligen hör samman med kvalitetsbegreppet, behöver bara en upplysning lämnas till de länder som exporterar potatis till oss, att vi har vissa krav beträffande sort men att importen i övrigt är fri. Vi kan ju t. ex. med den fria importen förena kravet beträffande friskhet och sundhet hos potatis samt frihet från parasiter. Varför strider då inte detta mot den principiella innebörden av 1955 års beslut?

Även ur en annan och kanske mera allvarlig synpunkt haltar utskottets motivering, och det är om man tar hänsyn till våra egna krav för potatisexport. Om en svensk odlare vill exportera potatis, vilka krav måste han då fylla? Ja, vi har bestämmelser härom i svensk författningssamling nr 766/1952, som heter »Kungl. Maj:ts kungörelse med vissa bestämmelser om utförsel av potatis». Där säges att »potatis må ej utföras ur riket utan att den i avseenden som angivas i denna kungörelse blivit av statens centrala frökontrollanstalt och statens växtskyddsanstalt besiktigad och godkänd för export».

Paragraf 4 lyder: »Den, som önskar erhålla besiktning, varom i 1 § förmäles, har att hos frökontrollanstalten skriftligen därom göra ansökan. Dylik ansökan, som skall avfattas enligt formulär, fastställt av de ovan nämnda anstalterna, skall upprättas i tre exemplar, och, där icke för särskilt fall undantag medgivits, ingivas senast fem dagar innan utförseln är avsedd att äga rum.

I ansökan skall uppgivas:

- a) exportörens och importörens namn och adresser;
- b) tiden för utförseln;
- c) ort för inlastning och utförsel samt förslag å plats för besiktningen;
- d) uppgift huruvida exporten avser utsädes-, mat- eller fabrikspotatis;
- e) partiets storlek;
- f) potatissorternas namn;
- g) potatisodlarnas namn och adress;
- h) namn och jordregisternummer å fastighet, där potatisen odlats; samt

i) sättet för emballeringen (säckar, tunnor, lådor eller dylikt) och märke å förpackningen särskilt för varje odlare.

Därest potatisen är avsedd att exporteras som utsäde, skall utöver vad ovan sagts, uppgivas:

j) fältbesiktningsnummer, som av frökontrollanstalten åsatts potatisodlingen i fråga.»

Det är alltså långt gående och rigorösa krav som ställs på den potatis vi exporterar. Finns det någon rimlig anledning att knappast ha några som helst bestämmelser för potatis som vi importerar? Jag tycker det är utomordentligt svårt att se något förnuft i en sådan tingens ordning. Om nu utskottet har byggt sitt avslag av motionen på att bestämmelser om sort inte är förenliga med den i princip fria importen av jordbruksprodukter, så länge priserna ligger inom prisgränsen, hur kan då gällande författning beträffande svensk export — ty det är ju både import och export som är i princip fria — vara förenliga med 1955 års beslut? Det förefaller mig som om man glömt kraven på vår egen export, när man försökt motivera uppmjukningen på importsidan.

Med åberopande av vad jag nu har anfört vill jag yrka bifall till motion nr 468, avlämnad i andra kammaren. Jag är nämligen övertygad om att därest vi bibehåller nuvarande former för import, så kan vi råka ut för att till landet importeras en förhållandevis enkel potatisvara, och med denna får svensk kvalitetspotatis konkurrera. Den svenska kvalitetspotatisen får i tider, då vi har goda skördar, avsättas på utländsk marknad, men då skall den svenska potatisen följa dessa högt ställda krav för att få exporteras, medan importpotatisen vandrar in utan några egentliga krav beträffande kvaliteten.

Herr PETTERSSON i Dahl (cp):

Herr talman! Till att börja med vill jag tillbakavisa herr Brandts i Sätilla påstående att utskottet inte har ägnat

Kvalitetsförbättring av matpotatis

hans motion något intresse. Vi har tvärtom ägnat den det allra största intresse — som utskottet alltid gör med frågor som anhängiggöres där.

Herr Brandt har i sin motion begärt, att vi skall besluta om att som matpotatis endast får importeras sådana sorter, som här i landet är avsedda för matändamål. Herr Brandt förklarade emellertid att den importerade matpotatisen hittills har infriat mycket högt ställda krav. Men, tillade herr Brandt, på senaste tiden har det dock varit litet varierande kvalitet på importpotatisen.

Om man i princip slår fast att den importerade potatisen skall bestämmas till vissa sorter, så vet troligen herr Brandt lika väl som jag att en viss potatissort inte är lika god i smaken, om den t. ex. odlas i Västergötland som om den odlas i Norrland eller i Skåne. Där blir det helt naturligt vissa skillnader. Jag vill i det sammanhanget nämna, att en från Holland importerad sort — det är därifrån vi importerar den mesta potatisen — som holländare anser vara en mycket god matpotatis, är Ackersegen, men den blir enligt vår uppfattning alldeles omöjlig att äta, om den odlas här i landet. Skulle den potatissorten sålunda inte få importeras? Ett förbud därvidlag måste i så fall komma den handelspolitiska vägen — men jordbruksutskottet har ingen möjlighet att handelspolitiskt öva inflytande på vilka potatissorter man skall få lov att importera.

Sedan citerade herr Brandt i Sätila ett stycke ur jordbruksutskottets utlåtande och sade att det skrivna inte gick ihop. Jag tycker emellertid att utskottets argumentering är alldeles riktig och att vi kan stå för det skrivna.

Vidare sade herr Brandt att vi har en mycket stark kontroll på den potatis, som någon här i landet vill ha tillstånd att exportera, men att det praktiskt taget inte finns någon kontroll alls på den importerade potatisen. Det påståendet är inte riktigt, ty enligt gäl-

lande bestämmelser skall växtskyddsanstalten kontrollera den importerade potatisens kvalitet. Så sker också, åtminstone beträffande sundhet och friskhet. Smaken kan man kanske inte kontrollera lika noggrant.

Jag tror att denna fråga får angripas ur andra synvinklar än herr Brandts. Vi har ingen anledning att här ändra på 1955 års riksdagsbeslut, och jag tror inte heller att vi har någon möjlighet att bestämma vilka sorter som skall få lov att importeras. En sådan sak måste i så fall, som jag sade förut lösas den handelspolitiska vägen, och det har vi inga möjligheter att göra i utskottet.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till jordbruksutskottets hemställan.

Herr BRANDT i Sätila (cp):

Herr talman! Herr Pettersson i Dahl anser att jag har haft ganska klen motivering för min uppfattning i denna fråga, men här står faktiskt påstående mot påstående. Jag håller före att en författningsreglerad bestämmelse rörande exporten av svensk potatis med visst fog kan tagas till intäkt för kravet att samma bestämmelse bör gälla för den importerade varan. Det är ingen svag motivering för ett sådant krav.

Sedan kom herr Pettersson i Dahl in på sortfrågan, och det är givet att en och samma potatissort kan ge olika utfall i kvalitetshänseende, när den odlas på olika platser. Det vet vi — och det vet också de som gjort upp den sortlista som gäller för kvalitetskontrollen på svensk matpotatis. Och för att få en något så när allmängiltig kvalitetsmässig bedömning, har man där angivit vissa sorter som lämpliga för odling och klassificerat andra sorter som mindre lämpliga.

Ackersegenimporten från Holland är mycket liten. Den sort vi framför allt importerar från Holland är Bintje, men det är möjligt att det kan ha kommit in

Statens stöd åt hästaveln, m. m.

något parti Ackersegen. Licens var beviljad för import av Ackersegen från Polen, men det mottogs inte med någon större förtjusning på svenska marknaden och partiet kom i verkligheten aldrig in.

Även om alltså samma sort kan vara litet olika kvalitetsmässigt beroende på odlingslokalen, finns det dock anledning, om vi över huvud taget vill ha någon ordning på potatismarknaden, att begränsa sortvalet och därmed också begränsa importen av matpotatis till de sorter som vi anser vara godtagbara. Det hindrar kanske inte att man likväl modifierar dessa krav när det gäller importsidan, om det visar sig att vi från annat land får in potatis som fyller högt ställda anspråk; i så fall kan vi ju tillåta import även av den sorten.

Växtskyddsanstaltens kontroll är helt inriktad på sundhetstillståndet och har ingenting med kvalitetsbedömning att göra. Anstaltens kontroll inriktar sig på förekomsten av sjukdom och skadeinsekter, och det underliga är att växtskyddsanstalten inte ens klassificerar t. ex. sort. Man inspekterar varans riskläge beträffande sjukdom och skadeinsekter. Punkt och slut! Certifikatet säger ingenting om kvaliteten. Men för vår egen exporterade vara har vi långa och rigorösa författningar med en massa bestämmelser. Jag vidhåller att dessa detaljbestämmelser är lika litet förenliga med 1955 års beslut, som utskottet har åberopat beträffande motionens förslag på importsidan. Det är på den punkten jag anser att utskottets motivering inte hänger ihop.

Herr **PETTERSSON** i Dahl (cp):

Herr talman! Herr Brandt säger att utskottets motivering inte hänger ihop. Jag anser att det är herr Brandts motivering som inte hänger ihop. Herr Brandt erkänner att smaken blir olika för respektive sort beroende på vilken ort de växer på. Sedan herr Brandt er-

känt detta, hänger hans motivering inte längre ihop, ty därmed har herr Brandt erkänt utskottets motivering och att man inte kan bestämma sorter som importeras utifrån.

Härmed var överläggningen slutad.

Punkten A

Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen II: 468 i motsvarande del; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten B 1

Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föreslagits i den i ämnet väckta motionen II: 468; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten B 2

Utskottets hemställan bifölles.

§ 8**Statens stöd åt hästaveln, m. m.**

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående statens stöd åt hästaveln, m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen den 30 december 1958 avlåten proposition, nr 45, vilken hänskjutits till jordbruksutskottet, hade Kungl. Maj:ten, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att godkänna de förslag till omläggning av statsstödet åt hästaveln, som angivits i propositionen, samt att i anslutning därtill medgiva dels att statens hästavelsfond måtte få avvecklas med utgången av budgetåret 1958/59 och under fonden den 30 juni 1959 odisponerad behållning tillgodo-

Statens stöd åt hästaveln, m. m.

föras den under reservationsanslaget Befrämjande av husdjursaveln upptagna anslagsposten Stöd åt hästaveln, dels att statens lånefond för hästavelns befrämjande måtte få avvecklas med utgången av budgetåret 1958/59 och under fonden den 30 juni 1959 befintlig disponibel kontant behållning tillgodoföras den under reservationsanslaget Befrämjande av husdjursaveln upptagna anslagsposten Stöd åt hästaveln, dels att av under anslagsposten Stöd åt hästaveln befintlig reservation ett belopp av 400 000 kronor måtte under budgetåret 1959/60 tagas i anspråk till statsbidrag för anordnande av ridhusanläggningar, m. m.

Vidare hade Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition under nionde huvudtiteln (punkt 23) föreslagit riksdagen att medgiva, att under budgetåret 1959/60 måtte få beviljas statlig kreditgaranti för lån avseende vissa under punkten berörda åtgärder till hästavelns främjande intili ett belopp av 1 100 000 kronor, samt att till Befrämjande av husdjursaveln för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 2 183 500 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat ett antal inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner.

I motionen I: 337 av herr *Sundelin*, likalydande med II: 408 av herr *Ståhl m. fl.*, hade hemställts, att riksdagen måtte vid behandlingen av Kungl. Maj:ts äskande i statsverkspropositionen av anslag till befrämjande av husdjursaveln anvisa ett reservationsanslag av 1 622 000 kronor, innebärande en minskning i jämförelse med det av Kungl. Maj:t föreslagna anslaget med 560 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 392 av herr *Sundelin* och II: 475 av herr *Ståhl m. fl.* hade hemställts, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 45 måtte

1) besluta att till Befrämjande av husdjursaveln anslå ett reservationsanslag av 1 833 500 kronor att fördelas enligt i motionerna angivna grunder, samt

2) medgiva att av under anslagsposten Stöd åt hästaveln befintlig reservation ett belopp av 200 000 kronor måtte få under budgetåret 1959/60 tagas i anspråk till statsbidrag för anordnande av ridhusanläggningar m. m.

I motionen I: 394 av herr *Eskilsson m. fl.*, likalydande med II: 478 av herr *Agerberg m. fl.*, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta godkänna Kungl. Maj:ts förslag i propositionen nr 45 angående stöd åt hästaveln, dock med det undantaget att avveckling av statens lånefond för hästavelns befrämjande och statens hästavefsfond icke skulle ske utan att hittills tillämpade principer för dessa fonders förvaltning, användning och påfyllnad alltjämt skulle gälla.

I de likalydande motionerna I: 395 av herr *Jonasson m. fl.* och II: 479 av herr *Börjesson m. fl.*, hade hemställts, att riksdagen vid behandling av propositionen nr 45 måtte

1) avslå Kungl. Maj:ts förslag om avveckling av statens hästavefsfond och lånefonden för befrämjande av hästaveln samt om överförande av behållningarna från sagda fonder till reservationsanslaget Befrämjande av husdjursaveln samt jämväl avslå Kungl. Maj:ts förslag om att statsbidrag för anordnande av ridhusanläggningar m. m. skulle utgå från nämnda reservationsanslag,

2) besluta att stödet till befrämjande av hästaveln skulle utgå i huvudsak enligt gällande grunder, dock med de ändringar som i motionerna föreslagits,

3) medgiva att ur statens lånefond för hästavelns befrämjande måtte få under budgetåret 1959/60 tagas i anspråk lån för ett sammanlagt belopp av 1 700 000 kronor, varvid lån även finge utgå för ardennerston,

4) medgiva att bidrag från statens hästavefsfond finge utgå även till kall-

Statens stöd åt hästaveln, m. m.

blodsaveln, till uppfödningsskatter och till gemensamhetsbeten för unghästar i enlighet med vad i motionerna anförts, varvid måtte beräknas, att stödet till hästaveln budgetåret 1959/60 skulle finansieras till ett belopp av förslagsvis 900 000 kronor från hästavelsfonden, samt

5) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om prövning av den framtida utformningen av stödet till hästaveln i enlighet med vad i motionen anförts.

I motionen II: 477 av herrar *Lindström* och *Jonsson* i Strömsund hade hemställts, att riksdagen måtte besluta

1) att både anslagsramar och delposter i vad gällde stödet åt hästaveln även i fortsättningen skulle fastställas av riksdagen,

2) att den i propositionen föreslagna anslagssumman, 2 000 000 kr., skulle fördelas med 650 000 kr. till varmbloodsaveln och 1 350 000 kr. till kallbloodsaveln,

3) att statsbidraget till ridhusbyggnader måtte begränsas till 35 procent av godkända kostnader och utfyllas med statlig lånegaranti, varigenom det för ändamålet äskade reservationsanslaget skulle kunna begränsas till 200 000 kr., samt

4) att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om fullföljande av den av lantbruksstyrelsen påbörjade översynen av hästpremieringsförfarandet.

Utskottet hemställde

I. att riksdagen måtte

A. med bifall till motionerna I: 394 och II: 478 samt I: 395 och II: 479, sistnämnda båda motioner såvitt nu vore i fråga, avslå Kungl. Maj:ts framställningar, såvitt desamma avsågo

dels att statens hästavelsfond måtte få avvecklas med utgången av budgetåret 1958/59 och under fonden den 30 juni 1959 odisponerad behållning tillgodoföras den under reservationsanslaget Befrämjande av husdjursaveln upptagna anslagsposten Stöd åt hästaveln,

dels att statens lånefond för hästavelns befrämjande måtte få avvecklas med utgången av budgetåret 1958/59 och under fonden den 30 juni 1959 befintlig disponibel kontant behållning tillgodoföras den under reservationsanslaget Befrämjande av husdjursaveln upptagna anslagsposten Stöd åt hästaveln,

dels att under budgetåret 1959/60 måtte få beviljas statlig kreditgaranti för lån avseende vissa i utlåntagandet berörda åtgärder till hästavelns främjande intill ett belopp av 1 100 000 kronor;

B. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionen II: 477, såvitt nu vore i fråga, godkänna de förslag till omläggning av formerna i övrigt för och handläggningen av stödet åt hästaveln, som utskottet angivit;

C. med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 337 och II: 408 samt I: 392 och II: 475, sistnämnda båda motioner såvitt nu vore i fråga, till Befrämjande av husdjursaveln å riksstaten för budgetåret 1959/60 under nionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 2 183 500 kronor;

D. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 477, såvitt nu vore i fråga, godkänna vad i propositionen nr 45 föreslagits i fråga om fördelning på varmbloods- respektive kallbloodsaveln av det för budgetåret 1959/60 utgående stödet åt hästaveln;

E. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 394 och II: 478 liksom ock med avslag å motionerna I: 392 och II: 475, II: 477 ävensom I: 395 och II: 479, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, medgiva, att ur statens lånefond för hästavelns befrämjande måtte få under budgetåret 1959/60 tagas i anspråk till lån för inköp av varmbloodiga avelsston 250 000 kronor, för inköp av hingstar av nordsvensk eller gudbrandsdalsk ras 225 000 kronor, för inköp av nordsvenska avelsston 225 000 kronor, för inköp av avelshingstar av ardenerras 400 000 kronor

Statens stöd åt hästaveln, m. m.

samt för förvärv av ridhusbyggnader och för anskaffande av för ridhusdrift erforderligt hästmateriel m. m. 400 000 kronor;

II. att motionerna I: 395 och II: 479, såvitt däri yrkats att bidrag från statens hästavelesfond måtte få utgå även till uppfödningepremier inom kallblodsaveln och till gemensamhetsbeten för unghästar av ardenneras, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

III. att motionerna I: 395 och II: 479 ävensom motionen II: 477, såvitt de ej besvarats i det föregående, icke måtte någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Hjalmar Nilsson* och *Mossberger*, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka Kungl. Maj:ts i propositionen nr 45 framlagda förslag utan ändringar;

2) av herrar *Nord, Johan Persson, Nilsson* i Lönsboda och *Ahman*, vilka ansett att utskottet under I. C. och I. E. bort hemställa, att riksdagen måtte

C. i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt motionerna I: 337 och II: 408 ävensom med bifall till motionerna I: 392 och II: 475, såvitt nu vore i fråga, till Befrämjande av husdjursaveln å riksstaten för budgetåret 1959/60 under nionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 1 833 500 kronor;

E. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 394 och II: 478, I: 392 och II: 475 samt II: 477, liksom ock med avslag å motionerna I: 395 och II: 479, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, medgiva, att ur statens lånefond för hästaveles befrämjande måtte få under budgetåret 1959/60 tagas i anspråk till lån för inköp av varmblodiga avelsston 250 000 kronor, för inköp av hingstar av nordsvensk eller gudbrandsdalsk ras 225 000 kronor, för inköp av nordsvenska avelsston 225 000 kronor, för inköp av avelshingstar av ardenneras 400 000 kronor samt för förvärv av ridhusbyggnader och för anskaffande

av för ridhusdrift erforderligt hästmateriel m. m. 200 000 kronor;

3) av herrar *Jonsson* i Strömsund och *Lindström*, vilka ansett att utskottet under I. E. och III. bort hemställa, att riksdagen måtte

E. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 394 och II: 478, I: 392 och II: 475 samt II: 477 liksom ock med avslag å motionerna I: 395 och II: 479, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, medgiva, att ur statens lånefond för hästaveles befrämjande måtte få under budgetåret 1959/60 tagas i anspråk till lån för inköp av varmblodiga avelsston 250 000 kronor, för inköp av hingstar av nordsvensk eller gudbrandsdalsk ras 225 000 kronor, för inköp av nordsvenska avelsston 225 000 kronor, för inköp av avelshingstar av ardenneras 400 000 kronor samt för förvärv av ridhusbyggnader och för anskaffande av för ridhusdrift erforderligt hästmateriel m. m. 200 000 kronor;

III. att motionerna I: 395 och II: 479, såvitt de ej besvarats i det föregående, icke måtte någon riksdagens åtgärd föranleda.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr NILSSON i Lönsboda (fp):

Herr talman! Den Kungl. Maj:ts proposition nr 45, om statens stöd åt hästaveln, som nu skall behandlas, har föranlett ett par motioner från folkpartihåll om minskning i det föreslagna anslaget. Motivet till detta besparingsförslag är det allvarliga statsfinansiella läget, som gör att man bör vara återhållsam med statens utgifter. Man bör göra besparingar på anslag, där detta är möjligt.

Då vårt besparingsförslag har sammanhang med folkpartiets övriga besparingsförslag och då dessa redan utförligt motiverats här i kammaren i samband med behandlingen av andra frågor, skall jag, herr talman, kort och

Statens stöd åt hästaveln, m. m.

gott be att få yrka bifall till den av herr Nord m. fl. vid denna punkt fogade reservationen.

Herr LINDSTRÖM (s):

Herr talman! Min medmotionär och jag är överens med departementschefen om att det fortfarande behövs ett visst stöd åt hästaveln. Vi kommer alltså att ha behov av hästar. Vid vilket antal vi skall stanna kan ingen säga något bestämt om. 1951 års hästavelsutredning och jordbrukets utredningsinstitut kom fram till att behovet skulle stanna någonstans omkring 300 000 hästar, men alla vet ju att vi nu betydligt underskridit denna siffra och att vi snart närmar oss hundratusenstrecket. Det är väl möjligt att dessa undersökningar har präglats av ett visst önsketänkande och att man därför får ta de siffror som i dag kommer fram om vårt hästbehov med starka reservationer. Vi är alla ense om att vi inte helt kan vara utan hästar, men inom en inte alltför avlägsen framtid, när de mycket överåriga åldersgrupperna har försvunnit, torde vi helt säkert en dag nå fram till en balans mellan tillgång och efterfrågan. Då blir också priserna sådana att det blir lönsamt att föda upp hästar.

På denna punkt avviker vår mening alltså inte från utskottsmajoritetens. Det är endast när det gäller stödet till hästsporten som vi anser att vi skulle kunna spara några kronor åt statsmakterna. Det är för all del ingen tacksam uppgift att i detta hus tala för sparsamhet. Men för att se hur galoppsporten favoriseras bör vi ha klart för oss, att det under 1958 inlevererades i runt tal 30 miljoner kronor till statsmakterna i totalisatormedel från våra travbanor men att galoppsporten endast gav ungeför 5 procent av denna summa eller omkring 1,5 miljon. Mot denna bakgrund går det inte att komma ifrån att galoppsporten är favoriserad.

Föreställningen att totalisatormedlen är hästavelns pengar kan, synes det

mig, snart sättas in på något museums dammiga hyllor. Det är ju ett spel det rör sig om, och även om det är hästar som är spelbrickor, så bör inte hästaveln därför ha någon förtursrätt till pengarna. I så fall skulle ju även den norrköpingsfirma som till övervägande delen gör våra spelkort kunna gå ut i drängstugor och spelhålor och göra anspråk på viss del av vinsten med den motiveringen att det är deras spelkort som används. Det är ur denna synpunkt jag bestämt hävdar att detta resonemang om att totalisatormedlen är hästavelns pengar är förlegat.

Så länge vi inte har råd att bygga gymnastiklokaler och idrottsanläggningar i den utsträckning som de växande ungdomskullarna har rätt att fordra, anser jag det mycket skäligt, att vi i någon mån prutar på Kungl. Maj:ts förslag om anslag till fritidslokaler av ett så utpräglat speciellt slag som ridhusen. Min medmotionär och jag har därför yrkat att anslaget skall skäras ned till halva beloppet.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservation nr 3.

Herr GUSTAFSON i Dädesjö (s):

Herr talman! Vi vet alla att det finns gott om folk som menar att hästarna spelat ut sin roll i dagens motoriserade samhälle. Hästbeståndet har glesnat. Prognosen fram till 1965 ser inte hoppgivande ut. Hästuppfödningen har inte på länge varit någon lockande affär.

Men det är väl ändå så, herr Lindström, att man mer och mer på de håll där man satt sig in i saken har insett att hästen som en levande dragkraft inte kan undvaras som komplement till motorismen i försvaret, i jordbruket och i skogen. Alla som tänker realistiskt är ense om att en hästavel som fyller vissa minimibehov i varje fall tills vidare är ett samhällsintresse.

Avelsarbetet är ju i sig självt så föga lönsamt att det inte kan uppehållas

Statens stöd åt hästaveln, m. m.

utan statligt stöd. Denna ståndpunkt, som intogs av 1957 års hästutredning, har godkänts av jordbruksministern i den proposition som ligger till grund för detta utskottsutlåtande. Jordbruksministern har understrukt att stödet i fortsättningen bör ha ungefär samma omfattning som det hittills haft och att de bestående åtgärderna skall samordnas med de mera tillfälliga utan annan begränsning framåt än den som utvecklingen själv kan påkalla.

Jag har ingen anledning att ta upp tiden med att beröra de förslag i Kungl. Maj:ts proposition, varom relativ enighet rått, varför jag endast skall hålla mig till de punkter där skiljaktiga meningar redovisats, framför allt till de två reservationer som de båda föregående talarna yrkat bifall till.

Herr Nilsson i Lönsboda inskränkte sig till att yrka bifall till den allmänna besparingsaktion, som han och hans partivänner har satt i gång och som tagit sig uttryck i vissa besparingsförslag även på detta område. Jag vet inte om herrar Nilsson i Lönsboda och Nord såsom reservanter eller motionärerna från folkpartihåll verkligen har tänkt igenom, hur denna besparing just på detta anslag skall kunna genomföras. Har man exempelvis tänkt sig in i hur minskningen av stödet åt varmbloodsaveln skall genomföras? Är det de för armén vid en eventuell mobilisering nödvändiga ridhästarna som skulle komma i skottgluggen, eller på vilka punkter är det som man vill spara in 350 000 kronor?

Beträffande det anförande herr Lindström höll till förmån för den reservation han varit med om att avge vill jag kort och gott säga — apropå hans yttrande om en favorisering av galoppporten — att herr Lindströms yrkande i reservationen inte har med galoppporten att göra. Det väsentliga innehållet i reservationen i fråga gäller ridhusen, och det är om dem jag ber att få säga ett par ord.

Jag är övertygad om att herr Lindström inte kan förneka att det allmänna intresset för ridsporten ökat kraftigt. Detta intresse är kanhända ett utslag av nutidsmänniskans naturromantik, men jag kan för min del inte anse annat än att det är en sund och lovvärd ambition att som förströelse och sport umgås med levande djur ute i naturen. Det finns inget djur som det är mera tacksamt att umgås med än hästen, och därför bör ridsporten vara värd att uppmuntras. Men för att bedriva ridsport krävs ganska stora investeringar både i fråga om hästar, ridhus och instruktörer. Det är en kostnadskrävande sportgren. Även om man tidigare en smula lattsinnigt kunnat påstå att det varit en sport för en överklass, som hade råd att betala vad det kostade, kan man inte komma ifrån — det kan säkerligen inte heller herr Lindström som den hästkarl han är — att den nu håller på att bli en folksport, tillgänglig för alla.

Hästaveln är vi ju ense om skall säkras. Men ridhusen då? Ja, vore det så, herr Lindström, att det samarbete mellan försvar och jordbruk verkligen kommit till stånd, som man betraktade som en förutsättning för att armén i fredstid skulle få skära ned sitt hästbestånd, kunde man ju gå på herr Lindströms linje. Men när nu armén lägger ned sina ridhus eller ändrar om dem till garage och lagerlokaler, måste ju ridhusfrågan lösas på annat sätt. Här skulle man kunna tänka sig en clearing mellan försvars- och ridintressena — en samordning som man skulle önska bleve ett överläggningsämne för försvars- och jordbruksministrarna i något lämpligt sammanhang.

Herr talman! Jag skall inte längre uppta tiden utan ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr LINDSTRÖM (s):

Herr talman! Herr Gustafson i Dädesjö menar att vår reservation inte har

någonting med galoppsporten att göra. Ja, jag vet inte om hästarna i Småland travar i ridhusen, men uppe i Norrland galopperar de i ridhusen.

Herr Gustafson säger att vi genom stödet till ridhusen kommer en bit på väg när det gäller att säkra tillgången på hästar vid ett eventuellt krigsfall. Jag tillåter mig att hysa mycket starka tvivel om riktigheten av de synpunkterna. Om de vore riktiga, vore detta säkert lyckligt, men jag är som sagt inte övertygad om att de är riktiga. Visserligen håller man vid ridhusen ett antal hästar, men det är i stor utsträckning överåriga f. d. kronhästar, som inte vore mycket att ha, om de skulle ut där det luktar krut och stänker bly.

Lika väl som man för detta resonemang att vi skall stödja ridsporten för att ha en hästreserv vid ett eventuellt krigsfall kan man ju säga, att även innehavare av s. k. raggarbilar skulle kunna komma med vissa anspråk, ty om det händer något, blir väl en evakuering av våra tätorter ett mycket brännande problem, och då kanske raggarbilarna skulle vara av ännu större värde för att rädda civilbefolkningen än vad ridhästarna är inom försvaret.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkterna 1 A och 1 B

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 1 C

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade med 2) betecknade reservationen av herr Nord m. fl.; och biföll kammar- utskottets hemställan.

Punkten 1 D

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 1 E

Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till den av herr Nord m. fl. avgivna, med 2) betecknade reservationen; samt 3:o) bifall till reservationen 3) av herrar Jonsson i Strömsund och Lindström; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Lindström begärde likväl votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o) angivna hava flertalets mening för sig. Jämväl beträffande kontrapositionen åskade dock herr Lindström votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammar- till kontraposition i huvudvoteringen angående punkten I E) i jordbruksutskottets utlåtande nr 13 antager det förslag, som innefattas i den av herr Nord m. fl. avgivna, med 2) betecknade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammar- till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen 3) av herrar Jonsson i Strömsund och Lindström.

Sedan kammar- ens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upp- resning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 96 ja och 74 nej, varjämte 48 av kammar- ens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammar- en hade alltså till kontrapro-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

position i huvudvoteringen antagit den under 2:o angivna propositionen.

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten I E) i utskottets utlåtande nr 13, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen 2) av herr Nord m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Antby begärde likväl rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 153 ja och 50 nej, varjämte 15 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten II

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten III

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 3) av herrar Jonsson i Strömsund och Lindström; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 9

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts

proposition angående dispositionen av vissa prisutjämningsavgiftsmedel.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 10**Främjande av bostadsförsörjningen m. m.**

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1959/60 till främjande av bostadsförsörjningen m. m. jämte i ämnet väckta motioner m. m.

I propositionen nr 1 hade Kungl. Maj:t under femte huvudtiteln (bilaga 7, punkterna 84—93), under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 3 januari 1959, föreslagit riksdagen att

I. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för bostadsstyrelsen, som föranleddes av vad departementschefen förordat;

II. godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för bostadsstyrelsen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1959/60;

III. bemyndiga Kungl. Maj:t att å personalförteckningen för länsbostadsnämnderna uppföra ytterligare 3 tjänster som kontorsbiträde i Ao 5;

IV. godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för länsbostadsnämnderna, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1959/60;

V. godkänna av departementschefen förordad ändring i villkoren för beviljande av ränteeftergift;

VI. godkänna av departementschefen förordad ändring i villkoren för åtnjutande av familjebostadsbidrag;

VII. godkänna av departementschefen förordad ändring i villkoren för åtnjutande av förbättringslån;

VIII. för budgetåret 1959/60 under femte huvudtiteln anvisa

1) till Bostadsstyrelsen: Avlöningar ett förslagsanslag av 4 080 500 kronor;

2) till Bostadsstyrelsen: Omkostnader ett förslagsanslag av 948 000 kronor;

3) till Länsbostadsnämnderna: Avlöningar ett förslagsanslag av 4 488 000 kronor;

4) till Länsbostadsnämnderna: Omkostnader ett förslagsanslag av 676 000 kronor;

5) till Kapitalmedelsförluster och ränteeftergifter ett förslagsanslag av 150 000 000 kronor;

6) till Bostadsrabatter ett förslagsanslag av 140 000 000 kronor;

7) till Bidrag till viss bostadsförbättringsverksamhet ett reservationsanslag av 13 000 000 kronor;

8) till Bidrag till inrättande av pensionärshem ett reservationsanslag av 10 000 000 kronor;

9) till Bidrag till viss upplysningsverksamhet rörande byggnadstekniska frågor ett reservationsanslag av 25 000 kronor;

10) till Förberedelser till en bostadsräkning ett reservationsanslag av 300 000 kronor.

Vidare hade Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 under kapitalbudgeten (bilaga 26, punkterna 4, 5 och 9), under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 3 januari 1959, föreslagit riksdagen att

I. godkänna av departementschefen förordade ändringar i bestämmelserna om tertiärlån och egnahemslån m. m.;

II. medgiva, att under budgetåret 1959/60 preliminära beslut om lån, som skulle utgå från lånefonden för bostadsbyggande, måtte få meddelas intill ett belopp av 755 000 000 kronor;

III. godkänna av departementschefen förordade ändringar i bestämmelserna om lån till anskaffande av byggnadsmaskiner m. m.;

IV. godkänna av departementschefen förordade ändringar i bestämmelserna om tillägglån;

V. medgiva, att under budgetåret

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

1959/60 preliminära beslut om lån, som skulle utgå från anslaget till räntefria lån till bostadsbyggande, måtte få meddelas intill ett belopp av 80 000 000 kronor;

VI. för budgetåret 1959/60 å kapitalbudgeten anvisa

a) under statens utlåningsfonder

1) till Lånefonden för bostadsbyggande ett investeringsanslag av 700 000 000 kronor;

2) till Lånefonden för maskinanskaffning inom byggnadsindustrien ett investeringsanslag av 100 kronor;

b) under fonden för låneunderstöd till Räntefria lån till bostadsbyggande ett investeringsanslag av 120 000 000 kronor.

I samband med Kungl. Maj:ts ifrågasvarande förslag hade utskottet till behandling förehått följande motioner, nämligen

från första kammaren

I: 72 av herr *Mattsson*,

I: 82 av herr *Ragnar Bergh*,

I: 114 av herrar *Birke* och *Sveningsson*,

I: 115 och I: 116 av herr *Ewerlöf m. fl.*,

I: 117 av herr *Aastrup m. fl.*,

I: 206 av herr *Sundelin*,

I: 209 av herr *Bengtson m. fl.*, och

I: 212 av herr *Lindblom*; samt

från andra kammaren

II: 34 av herrar *Larsson* i Julita och *Ekström* i Björkvik,

II: 99 av herrar *Jansson* i Benestad och *Gustavsson* i Alvesta,

II: 100 av herrar *Magnusson* i Borås och *Nordgren*,

II: 106 av herrar *Senander* och *Holmberg*,

II: 156 av herr *Björkman m. fl.*,

II: 157 av herr *Hjalmarson m. fl.*,

II: 158 av herr *Ohlin m. fl.*,

II: 159 av herr *Hjalmarson m. fl.*,

II: 160 av herr *Haglund* och fru *Thunvall*,

II: 261 av herr *Ståhl m. fl.*,

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

II: 264 av herr *Hedlund m. fl.*,

II: 265 av herr *Johansson* i Stockholm *m. fl.*,

II: 267 av herrar *Wedén* och *Rydén*, samt

II: 269 av herrar *Gustafsson* i Skellefteå och *Wedén*.

I de likalydande motionerna I: 72 (av herr *Mattsson*) och II: 99 (av herrar *Jansson* i Benestad och *Gustavsson* i Alvesta) hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att pensionärsbostadsbidrag måtte kunna utgå även för pensionärer i tvåfamiljshus, samt att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till härför erforderlig författningsändring.

I de likalydande motionerna I: 82 (av herr *Ragnar Bergh*) och II: 100 (av herrar *Magnusson* i Borås och *Nordgren*) hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att kommunala och s. k. allmännyttiga bostadsföretag skulle vara underkastade upphandlingskungörelsens bestämmelser.

I de likalydande motionerna I: 114 (av herrar *Birke* och *Sveningsson*) och II: 156 (av herr *Björkman m. fl.*) hade hemställts, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen måtte

dels beträffande bostadsstyrelsen

a) godkänna i motionerna föreslagen avlöningsstat för bostadsstyrelsen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1959/60;

b) till Bostadsstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 3 080 500 kronor;

c) till Bostadsstyrelsen: Omkostnader för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 600 000 kronor;

dels ock i fråga om länsbostadsnämnderna

a) godkänna i motionerna angiven avlöningsstat för länsbostadsnämnderna, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1959/60;

b) till Länsbostadsnämnderna: Avlö-

ningar för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 4 088 000 kronor;

c) till Länsbostadsnämnderna: Omkostnader för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 576 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 115 (av herr *Ewerlöf m. fl.*) och II: 159 (av herr *Hjalmarson m. fl.*) hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att långivning till flerfamiljshus och egnahem från lånefonden för bostadsbyggande skulle upphöra vid utgången av juni månad 1959 och ersättas med ett kreditgarantisystem enligt de närmare anvisningar härom, som utfärdades av Kungl. Maj:t.

I de likalydande motionerna I: 116 (av herr *Ewerlöf m. fl.*) och II: 157 (av herr *Hjalmarson m. fl.*) hade hemställts, att riksdagen måtte besluta

A. 1) att den statliga bostadslångivningen fr. o. m. den 1 juli 1959 skulle ersättas av ett kreditgarantisystem;

2) att i anledning därav varken preliminära beslut skulle meddelas angående lån från Lånefonden för bostadsbyggande eller anslag anvisas till samma fond från nämnda datum;

3) att utgivandet av räntefri stående del av egnahemslån och förbättringslån skulle upphöra fr. o. m. den 1 juli 1959;

4) att räntefri stående del av egnahemslån icke skulle behöva återbetalas i andra fall än då egnahemmet försålts med vinst och endast i den mån köpeskillingen överstigit senast åsatt taxeringsvärde samt i intet fall, om det räntefria stående lånet innehafts mer än tio år;

5) att räntegarantien skulle upphöra, då den tidigare fastställda giltighetstiden å tio år utgått;

6) att räntegaranti, som utgäves fr. o. m. den 1 juli 1959, skulle grundas på en räntesats av 5 %;

7) att för erhållande av kreditgaranti en engångsavgift av 0,5 % skulle erläggas;

8) att avslå Kungl. Maj:ts förslag om

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

ändring i villkoren för åtnjutande av familjebostadsbidrag;

9) att för budgetåret 1959/60 anvisa å driftbudgeten under femte huvudtiteln till Kapitalmedelsförluster och ränteeftergifter å vissa bostadsbyggnadslån ett förslagsanslag av 135 000 000 kronor;

10) att till Bostadsrabatter anvisa ett förslagsanslag av 110 000 000 kronor;

B. att, om förslagen under A. 1) och 2) ovan icke vunne riksdagens bifall,

1) tertiärlån, som utlämnades tidigast den 1 juli 1959, skulle beviljas upp till 85 % av den totala produktionskostnaden mot enbart inteckningssäkerhet, oavsett förvaltningsformerna, upp till 97 % för s. k. allmännyttiga företag mot kommunal borgen och upp till 92 % för kooperativa och enskilda företag mot borgen av kommun, industriföretag eller annat företag av motsvarande ekonomisk styrka samt, till den del de överstege 85 % av belåningsvärdet, amorteras på 25 år;

2) egnahemslån och förbättringslån samt tertiärlån som låge mellan 70 och 85 % av belåningsvärdet skulle fr. o. m. den 1 juli 1959 förräntas efter en räntesats av 5,5 %;

3) tertiärlån överstigande 85 % av belåningsvärdet skulle fr. o. m. den 1 juli 1959 förräntas efter en räntesats av 6,5 %;

4) vid utgivande av statliga bostadslån en förvaltningsavgift om 0,5 % skulle uttagas i samband med lånets utbetalande;

5) medgiva, att under budgetåret 1959/60 preliminära beslut om lån, som skulle utgå från lånefonden för bostadsbyggande, måtte få meddelas intill ett belopp av 825 000 000 kronor;

6) till Lånefonden för bostadsbyggande för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 810 000 000 kronor;

7) medgiva, att under budgetåret 1959/60 preliminära beslut om lån, som skulle utgå från anslaget till räntefria lån till bostadsbyggande, måtte få med-

delas intill ett belopp av 10 000 000 kronor;

8) till Räntefria lån till bostadsbyggande för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 10 000 000 kronor; samt

C. att i övrigt beakta vad i motionerna anförts.

I de likalydande motionerna I: 117 (av herr *Aastrup m. fl.*) och II: 158 (av herr *Ohlin m. fl.*) hade föreslagits, att riksdagen vid sin behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 1 bil. 7, V huvudtiteln, måtte besluta

1) att den garanterade räntan å primär- och sekundärlån för bostadshus som tillkommit före år 1951 skulle höjas med en halv procent från och med 1 juli 1959;

2) att räntan på tertiär- och egnahemslån, som utbetalades efter 1 juli 1959, skulle utgöra 5 procent;

3) att vid försäljning rätt skulle medges köparen att återlåna den del av egnahems- eller tertiärlånet som amorterats utöver vad som föreskrivits i lånevillkoren;

4) att avslå Kungl. Maj:ts förslag om att inkomstgränserna för erhållande av familjebostadsbidrag och räntefritt förbättringslån skulle höjas med 1 000 kronor;

5) att lånegränserna för flerfamiljshus som påbörjades efter 1 juli 1959 skulle utgöra 97 procent av belåningsvärdet för företagsformer som nu finge upp till 100 procent, 92 procent för dem som nu finge upp till 95 procent samt 85 procent för övriga;

6) att den räntefria stående delen av egnahemslånen skulle inkomstprövas på sätt som i motionerna angäves för egnahem, som erhöles preliminärt beslut efter den 1 juli 1959;

7) att till Länsbostadsnämnderna: Avlöningar för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 4 198 000 kronor, innebärande en minskning i för-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

hållande till Kungl. Maj:ts förslag med 290 000 kronor;

8) att till Bostadsrabatter för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 120 000 000 kronor, innebärande en minskning i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 20 000 000 kronor;

9) att till Bidrag till viss bostadsförbättringsverksamhet för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 11 000 000 kronor, innebärande i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag en minskning av 2 000 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 206 (av herr *Sundelin*) och II: 261 (av herr *Ståhl m. fl.*) hade hemställts, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen måtte för budgetåret 1959/60 såsom förslagsanslag anvisa till Bostadsstyrelsen: Omkostnader 853 200 kronor och till Länsbostadsnämnderna: Omkostnader 608 400 kronor.

I de likalydande motionerna I: 209 (av herr *Bengtson m. fl.*) och II: 264 (av herr *Hedlund m. fl.*) hade hemställts, att riksdagen måtte

I. besluta, att den av staten garanterade räntan för primär- och sekundärlån med verkan från den 1 januari 1959 måtte få höjas med 0,5 procent, samt anvisa å driftbudgeten för budgetåret 1959/60 under femte huvudtiteln, punkt 88, till Kapitalmedelsförluster och ränteftergifter å vissa bostadsbyggnadslån ett förslagsanslag av 130 000 000 kronor;

II. bemyndiga Kungl. Maj:t att med verkan från den 1 juli 1959 höja tertiär- och egnahemslåneräntan med 0,5 procent, därest icke dessförinnan en sänkning av det allmänna ränteläget genomförts;

III. besluta, att nuvarande bestämmelser i fråga om inkomststrecken för familjebostadsbidrag tills vidare måtte få gälla, samt

anvisa å driftbudgeten för budgetåret 1959/60 under femte huvudtiteln, punkt 89, till Bostadsrabatter ett förslagsanslag av 120 000 000 kronor;

IV. besluta, att nuvarande inkomstgräns för erhållande av förbättringslån, som helt eller delvis utgjorde räntefritt, stående lån, tills vidare måtte få gälla, samt

anvisa å driftbudgeten för budgetåret 1959/60 under femte huvudtiteln, punkt 90, till Bidrag till viss bostadsförbättringsverksamhet ett reservationsanslag av 11 000 000 kronor;

V. besluta, att med verkan från den 1 juli 1959 räntefri, stående del av egnahemslån finge utgöra högst 3 000 kronor;

VI. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhänga om skyndsam prövning av frågan om införande av individuell kreditgarantigivning från staten, avseende långivning till såväl en- och tvåfamiljshus som flerfamiljshus, samt i samband härmed allsidig utredning om den statliga bostadslångivningen och dess organisation i syfte att uppnå förenklingar och besparingar i densamma, samt

VII. beakta även vad i övrigt i motionerna anförts.

I de likalydande motionerna I: 212 (av herr *Lindblom*) och II: 269 (av herrar *Gustafsson* i Skellefteå och *Wedén*) hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhänga om skyndsam förnyad utredning beträffande ett frigörande ifrån den statliga kapitalbudgeten av bostadslån under för bostadsproduktionens omfattning och villkor lämpliga former och med anlitande av kreditgarantisystem.

I motionen II: 34 (av herrar *Larsson* i Julita och *Ekström* i Björkvik) hade hemställts, att riksdagen ville besluta att genom skrivelse till Kungl. Maj:t anhänga, att Kungl. Maj:t ville utreda frågan huruvida gällande egnahemslånekungörelse lämpligen borde ändras på sådant sätt, att, i huvudsaklig överensstämmelse med vad som f. n. gäller i fråga om bostäder som bebos av lantarbetare, egnahemslån måtte kunna beviljas ägare eller brukare av jordbruks-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

fastighet jämväl då lägenheten skall bebos av fastighetens arrendator, samt att Kungl. Maj:t ville för riksdagen framlägga det förslag vartill utredningen må föranleda.

I motionen II: 106 (av herrar *Senander* och *Holmberg*) hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att det i statsverkspropositionen, femte huvudtiteln, punkt 90, Bidrag till viss bostadsförbättringsverksamhet, uppförda anslaget på 13 miljoner kronor i enlighet med bostadsstyrelsens förslag höjdes till 20 miljoner kronor.

I motionen II: 160 (av herr *Haglund* och fru *Thunvall*) hade hemställts, att i det framförda förslaget om slopande av de ortsdifferentierade tillägglånen norrlandslånen Gävleborg, Västernorrland, Jämtland, Västerbotten och Norrbotten uteslötes och att tillägglånen finge löpa enligt nu gällande normer, samt att en översyn gjordes av familjebostadsbidragens konstruktion, för att åstadkomma en rättvisare avvägning mellan byggnadskostnader och bostadsbidrag i ovannämnda län.

I motionen II: 265 (av herr *Johansson* i Stockholm m. fl.) hade hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts under punkten 9 a) i kapitalbudgeten för socialdepartementet gjorda hemställan om ändringar i långivningen avseende dels avveckling av tillägglånen från och med nästa budgetår och dels återbetalning av redan beviljade sådana lån, samt att de under punkterna b) och c) föreslagna beloppen om resp. 80 och 120 miljoner i enlighet med bostadsstyrelsens förslag uppräknat till vardera 150 miljoner kronor.

I motionen II: 267 (av herrar *Wedén* och *Rydén*) hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhänga om utredning beträffande införande av värdebeständiga bostadslån i avsikt att inledningsvis reducera bostadskostnaderna i nybyggda hus och

på längre sikt underlätta övergången till en fri bostadsmarknad vid tillräcklig behovstäckning.

Utskottet hade vidare till behandling förehaft redogörelser, som riksdagens år 1958 församlade revisorer lämnat i sin berättelse angående dels synpunkter på den statliga långivningen till egna hem och dels samernas bostadsfråga.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

I. beträffande bostadsbyggandets storlek och inriktning med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 117 och II: 158 samt I: 209 och II: 264, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

II. beträffande införandet av ett kreditgarantisystem på bostadsområdet med avslag å motionerna I: 115 och II: 159 samt I: 116 och II: 157, sistnämnda bägge motioner såvitt nu vore i fråga, ävensom i anledning av motionerna I: 212 och II: 269 samt I: 209 och II: 264, sistnämnda bägge motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;

III. avslå i motionen II: 267 framställt yrkande beträffande utredning angående värdebeständiga bostadslån;

IV. avslå i motionerna I: 82 och II: 100 framställt yrkande beträffande tillämpning av upphandlingskungörelsens bestämmelser på kommunala och s. k. allmännyttiga bostadsföretag;

V. beträffande bestämmelser om ränteeftergift med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 116 och II: 157, I: 117 och II: 158 samt I: 209 och II: 264, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

VI. beträffande grunderna för inkomstprövning av familjebostadsbidrag med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 116 och II: 157, I: 117 och II: 158 samt I: 209 och II: 264, samtliga motioner såvitt nu

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

vore i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

VII. beträffande pensionärsbostadsbidrag för lägenhet i tvåfamiljshus i anledning av motionerna I: 72 och II: 99 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;

VIII. beträffande omprövning av bestämmelserna om räntefritt stående förbättringslån med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 116 och II: 157, I: 117 och II: 158 samt I: 209 och II: 264, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

IX. beträffande räntesatsen för förbättringslån med avslag å motionerna I: 116 och II: 157, såvitt nu vore i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

X. beträffande räntesatsen för tertiärlån med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 116 och II: 157, I: 117 och II: 158 samt I: 209 och II: 264, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

XI. beträffande tertiärlånets storlek och amorteringstid med avslag å motionerna I: 116 och II: 157 samt I: 117 och II: 158, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

XII. avslå i motionerna I: 117 och II: 158 framställt yrkande beträffande rätt att återlåna del av tertiärlån;

XIII. avslå i motionerna I: 116 och II: 157 framställt yrkande om uttagande av en särskild förvaltningsavgift;

XIV. beträffande slopande av det ortsdifferentierade tilläggslånet med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna II: 160 och II: 265, sistnämnda motion såvitt nu vore i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

XV. beträffande återkrav av beviljade tilläggslån med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 116 och II: 157 samt II: 265, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

XVI. beträffande räntesatsen för egna-

hemslån med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 116 och II: 157, I: 117 och II: 158 samt I: 209 och II: 264, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

XVII. beträffande slopande eller minskning av den räntefria stående delen av egnahemslån med avslag å motionerna I: 116 och II: 157, I: 117 och II: 158 samt I: 209 och II: 264, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

XVIII. beträffande återbetalning av beviljad räntefri stående del av egnahemslån med avslag å motionerna I: 116 och II: 157, såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;

XIX. avslå i motionerna I: 117 och II: 158 framställt yrkande beträffande rätt att återlåna del av egnahemslån;

XX. beträffande egnahemslån för anordnande av bostad åt arrendator med bifall till motionen II: 34 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;

XXI. beträffande egnahemsbyggandet på landsbygden i anledning av riksdagens revisorers förevarande uttalande i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;

XXII. beträffande utredning av samernas bostadsfråga i anledning av riksdagens revisorers förevarande uttalande i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;

XXIII. beträffande grunderna för den statliga låne- och bidragsverksamheten till förmån för bostadsförsörjningen, såvitt de ej behandlats under I.—XXII., med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och under erinran om vad utskottet anfört godkänna i statsrådsprotokollet förordade ändringar;

XXIV. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 116 och II: 157 samt I: 209 och II: 264, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till Kapitalmedelsförluster och ränte-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

eftergifter å vissa bostadsbyggnadslån för budgetåret 1959/60 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 150 000 000 kronor;

XXV. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 116 och II: 157, I: 117 och II: 158 samt I: 209 och II: 264, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till Bostadsrabatter för budgetåret 1959/60 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 140 000 000 kronor;

XXVI. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 117 och II: 158, I: 209 och II: 264 samt II: 106, förstnämnda fyra motioner såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till viss bostadsförbättringsverksamhet för budgetåret 1959/60 under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 13 000 000 kronor;

XXVII. till Bidrag till inrättande av pensionärshem för budgetåret 1959/60 under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 10 000 000 kronor;

XXVIII. till Bidrag till viss upplysningsverksamhet rörande byggnadstekniska frågor för budgetåret 1959/60 under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 25 000 kronor;

XXIX. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 116 och II: 157, såvitt nu vore i fråga, medgiva, att under budgetåret 1959/60 preliminära beslut angående lån, som skulle utgå från lånefonden för bostadsbyggande, måtte få meddelas intill ett belopp av 755 000 000 kronor;

XXX. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 116 och II: 157, såvitt nu vore i fråga, till Lånefonden för bostadsbyggande för budgetåret 1959/60 under statens utlåningsfonder anvisa ett investeringsanslag av 700 000 000 kronor;

XXXI. till Lånefonden för maskinanskaffning inom byggnadsindustrien för budgetåret 1959/60 under statens utlåningsfonder anvisa ett investeringsanslag av 100 kronor;

XXXII. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 116 och II: 157 samt II: 265, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, medgiva, att under budgetåret 1959/60 preliminära beslut angående lån, som skulle utgå från anslaget till räntefria lån till bostadsbyggande, måtte få meddelas intill ett belopp av 80 000 000 kronor;

XXXIII. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 116 och II: 157 samt II: 265, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till Räntefria lån till bostadsbyggande för budgetåret 1959/60 under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 120 000 000 kronor;

XXXIV. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för bostadsstyrelsen, som föranleddes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet förordat;

XXXV. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 114 och II: 156, såvitt nu vore i fråga,

a) godkänna av utskottet framlagd avlöningsstat för bostadsstyrelsen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1959/60;

b) till Bostadsstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1959/60 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 4 080 500 kronor;

XXXVI. bemyndiga Kungl. Maj:t att å personalförteckningen för länsbostadsnämnderna uppföra ytterligare 3 tjänster som kontorsbiträde i Ao 5;

XXXVII. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 114 och II: 156 samt I: 117 och II: 158, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga,

a) godkänna av utskottet angiven avlöningsstat för länsbostadsnämnderna, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1959/60;

b) till Länsbostadsnämnderna: Avlöningar för budgetåret 1959/60 under

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 4 488 000 kronor;

XXXVIII. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 114 och II: 156 samt I: 206 och II: 261, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, för budgetåret 1959/60 under femte huvudtiteln anvisa

a) till Bostadsstyrelsen: Omkostnader ett förslagsanslag av 948 000 kronor;

b) till Länsbostadsnämnderna: Omkostnader ett förslagsanslag av 676 000 kronor;

XXXIX. till Förberedelser till en bostadsräkning för budgetåret 1959/60 under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 300 000 kronor;

XXXX. besluta, att i förevarande sammanhang behandlade motioner, till den del de icke blivit under punkterna I.—XXXIX. särskilt berörda, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid utlåtandet hade fogats ett särskilt yttrande av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp och *Nilsson* i Göingegården samt fröken *Karlsson*, varjämte följande reservationer avgivits, nämligen

1) beträffande bostadsbyggandets storlek och inriktning

a) av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp och *Nilsson* i Göingegården samt fröken *Karlsson*, vilka ansett att utskottet under I bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 117 och II: 158 samt I: 209 och II: 264, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanternas anförts;

b) av herrar *Axel Johannes Andersson, Jacobsson, Edström* och *Malmberg*, fröken *Elmén* och herr *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett att utskottet under I bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 209 och II: 264 ävensom med bifall till mo-

tionerna I: 117 och II: 158, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanternas anförts;

c) av herrar *Pålsson, Nils Theodor Larsson, Svensson* i Stenkyrka och *Hansson* i Skegrie, vilka ansett att utskottet under I bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 117 och II: 158 ävensom med bifall till motionerna I: 209 och II: 264, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad i reservationen anförts;

2) beträffande införandet av ett kreditgarantisystem på bostadsområdet

a) av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp och *Nilsson* i Göingegården samt fröken *Karlsson*, vilka ansett att utskottet under II bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 115 och II: 159 samt I: 116 och II: 157, sistnämnda bägge motioner såvitt nu vore i fråga, ävensom med avslag å motionerna I: 212 och II: 269 samt I: 209 och II: 264, sistnämnda bägge motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanternas anförts;

b) av herrar *Pålsson, Axel Johannes Andersson, Nils Theodor Larsson, Jacobsson, Edström, Malmberg* och *Svensson* i Stenkyrka, fröken *Elmén* samt herrar *Hansson* i Skegrie och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett att utskottet under II bort hemställa, att riksdagen måtte med avslag å motionerna I: 115 och II: 159 samt I: 116 och II: 157, sistnämnda bägge motioner såvitt nu vore i fråga, ävensom med bifall till motionerna I: 212 och II: 269 samt I: 209 och II: 264, sistnämnda bägge motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanternas anförts;

3) av herrar *Pålsson, Axel Johannes Andersson, Nils Theodor Larsson, Ragnar Bergh, Jacobsson, Edström, Skoglund* i Doverstorp, *Malmberg, Svensson* i Stenkyrka och *Nilsson* i Göingegården,

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

fröken *Elmén*, herr *Hansson* i Skegrie, fröken *Karlsson* och herr *Gustafsson* i Skellefteå, vilka beträffande utredning angående värdebeständiga bostadslån ansett att utskottet under III bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionen II: 267 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anförde;

4) av herrar *Ragnar Bergh*, *Skoglund* i Doverstorp och *Nilsson* i Göingegården samt fröken *Karlsson*, vilka beträffande tillämpning av upphandlingskungörelsens bestämmelser på allmännyttiga bostadsföretag ansett att utskottet under IV bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 82 och II: 100 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anförde;

5) av herrar *Pålsson*, *Axel Johannes Andersson*, *Nils Theodor Larsson*, *Ragnar Bergh*, *Jacobsson*, *Edström*, *Skoglund* i Doverstorp, *Malmborg*, *Svensson* i Stenkyrka och *Nilsson* i Göingegården, fröken *Elmén*, herr *Hansson* i Skegrie, fröken *Karlsson* och herr *Gustafsson* i Skellefteå, vilka beträffande bestämmelser om ränteeftergift ansett att utskottet under V bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 116 och II: 157, I: 117 och II: 158 ävensom med bifall till motionerna I: 209 och II: 264, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anförde;

6) av herrar *Pålsson*, *Axel Johannes Andersson*, *Nils Theodor Larsson*, *Ragnar Bergh*, *Jacobsson*, *Edström*, *Skoglund* i Doverstorp, *Malmborg*, *Svensson* i Stenkyrka och *Nilsson* i Göingegården, fröken *Elmén*, herr *Hansson* i Skegrie, fröken *Karlsson* och herr *Gustafsson* i Skellefteå, vilka beträffande grunderna för inkomstprövning av familjebostadsbidrag ansett att utskottet under VI bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 116 och II: 157, I: 117 och II: 158 samt I: 209 och II: 264,

samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, avslå Kungl. Maj:ts förevarande förslag;

7) av herrar *Pålsson*, *Axel Johannes Andersson*, *Nils Theodor Larsson*, *Ragnar Bergh*, *Jacobsson*, *Edström*, *Skoglund* i Doverstorp, *Malmborg*, *Svensson* i Stenkyrka och *Nilsson* i Göingegården, fröken *Elmén*, herr *Hansson* i Skegrie, fröken *Karlsson* och herr *Gustafsson* i Skellefteå, vilka beträffande omprövning av bestämmelserna om räntefritt stående förbättringslån ansett att utskottet under VIII bort hemställa, att riksdagen måtte med avslag å motionerna I: 116 och II: 157 ävensom med bifall till motionerna I: 117 och II: 158 samt I: 209 och II: 264, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, avslå Kungl. Maj:ts förevarande förslag;

8) beträffande räntesatsen för förbättringslån

a) av herrar *Ragnar Bergh*, *Skoglund* i Doverstorp och *Nilsson* i Göingegården samt fröken *Karlsson*, vilka ansett att utskottet under IX bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 116 och II: 157, såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anförde;

b) av herrar *Pålsson*, *Axel Johannes Andersson*, *Nils Theodor Larsson*, *Jacobsson*, *Edström*, *Malmborg* och *Svensson* i Stenkyrka, fröken *Elmén* samt herrar *Hansson* i Skegrie och *Gustafsson* i Skellefteå, beträffande motiveeringen;

9) av herrar *Pålsson*, *Axel Johannes Andersson*, *Nils Theodor Larsson*, *Ragnar Bergh*, *Jacobsson*, *Edström*, *Skoglund* i Doverstorp, *Malmborg*, *Svensson* i Stenkyrka och *Nilsson* i Göingegården, fröken *Elmén*, herr *Hansson* i Skegrie, fröken *Karlsson* och herr *Gustafsson* i Skellefteå, vilka beträffande räntesatsen för tertiärlån ansett att utskottet under X bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 116 och II: 157, I: 117 och II: 158 samt I: 209 och II: 264, samtliga motioner såvitt nu

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anför;

10) av herrar *Pålsson, Axel Johannes Andersson, Nils Theodor Larsson, Ragnar Bergh, Jacobsson, Edström, Skoglund* i Doverstorp, *Malmborg, Svensson* i Stenkyrka och *Nilsson* i Göingegården, fröken *Elmén*, herr *Hansson* i Skegrie, fröken *Karlsson* och herr *Gustafsson* i Skellefteå, vilka beträffande tertiärlånets storlek och amorteringstid ansett att utskottet under XI bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 116 och II: 157 ävensom med bifall till motionerna I: 117 och II: 158, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anför;

11) av herrar *Pålsson, Axel Johannes Andersson, Nils Theodor Larsson, Ragnar Bergh, Jacobsson, Edström, Skoglund* i Doverstorp, *Malmborg, Svensson* i Stenkyrka och *Nilsson* i Göingegården, fröken *Elmén*, herr *Hansson* i Skegrie, fröken *Karlsson* och herr *Gustafsson* i Skellefteå, vilka beträffande rätt att återlåna del av tertiärlån ansett att utskottet under XII bort hemställa, att riksdagen måtte bifalla i motionerna I: 117 och II: 158 framställt yrkande beträffande rätt att återlåna del av tertiärlån;

12) av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp och *Nilsson* i Göingegården samt fröken *Karlsson*, vilka beträffande uttagande av särskild förvaltningsavgift ansett att utskottet under XIII bort hemställa, att riksdagen måtte bifalla i motionerna I: 116 och II: 157 framställt yrkande om uttagande av en särskild förvaltningsavgift;

13) av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp och *Nilsson* i Göingegården samt fröken *Karlsson*, vilka beträffande återkrav av beviljade tillägsslån ansett att utskottet under XV bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bi-

fall till motionerna I: 116 och II: 157 ävensom med avslag å motionen II: 265, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anför;

14) av herrar *Pålsson, Axel Johannes Andersson, Nils Theodor Larsson, Ragnar Bergh, Jacobsson, Edström, Skoglund* i Doverstorp, *Malmborg, Svensson* i Stenkyrka och *Nilsson* i Göingegården, fröken *Elmén*, herr *Hansson* i Skegrie, fröken *Karlsson* och herr *Gustafsson* i Skellefteå, vilka beträffande räntesatsen för egnahemslån ansett att utskottet under XVI bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 116 och II: 157, I: 117 och II: 158 samt I: 209 och II: 264, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anför;

15) av herrar *Pålsson, Axel Johannes Andersson, Nils Theodor Larsson, Ragnar Bergh, Jacobsson, Edström, Skoglund* i Doverstorp, *Malmborg, Svensson* i Stenkyrka och *Nilsson* i Göingegården, fröken *Elmén*, herr *Hansson* i Skegrie, fröken *Karlsson* och herr *Gustafsson* i Skellefteå, vilka beträffande slopande eller minskning av den räntefria stående delen av egnahemslån ansett att utskottet under XVII bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 209 och II: 264 samt I: 117 och II: 158 ävensom med avslag å motionerna I: 116 och II: 157, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anför;

16) av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp och *Nilsson* i Göingegården samt fröken *Karlsson*, vilka beträffande återbetalning av beviljad räntefri stående del av egnahemslån ansett att utskottet under XVIII bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 116 och II: 157, såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

giva till känna vad reservanternas anförts;

17) av herrar *Pålsson, Axel Johannes Andersson, Nils Theodor Larsson, Ragnar Bergh, Jacobsson, Edström, Skoglund* i Doverstorp, *Malmborg, Svensson* i Stenkyrka och *Nilsson* i Göingegården, fröken *Elmén*, herr *Hansson* i Skegrie, fröken *Karlsson* och herr *Gustafsson* i Skellefteå, vilka beträffande rätt att återlåna del av egnahemslån ansett att utskottet under XIX bort hemställa, att riksdagen måtte bifalla i motionerna I: 117 och II: 158 framställt yrkande beträffande rätt att återlåna del av egnahemslån;

18) av herrar *Pålsson, Axel Johannes Andersson, Nils Theodor Larsson, Ragnar Bergh, Jacobsson, Edström, Skoglund* i Doverstorp, *Malmborg, Svensson* i Stenkyrka och *Nilsson* i Göingegården, fröken *Elmén*, herr *Hansson* i Skegrie, fröken *Karlsson* och herr *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett att under förutsättning av bifall till den med 5) betecknade reservationen utskottet under XXIV bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom motionerna I: 116 och II: 157 samt I: 209 och II: 264, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till Kapitalmedelsförluster och ränteeftergifter å vissa bostadsbyggnadslån för budgetåret 1959/60 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 125 000 000 kronor;

19) av herrar *Pålsson, Axel Johannes Andersson, Nils Theodor Larsson, Ragnar Bergh, Jacobsson, Edström, Skoglund* i Doverstorp, *Malmborg, Svensson* i Stenkyrka och *Nilsson* i Göingegården, fröken *Elmén*, herr *Hansson* i Skegrie, fröken *Karlsson* och herr *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett att under förutsättning av bifall till den med 6) betecknade reservationen utskottet under XXV bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 116 och II: 157 ävensom med bifall till motio-

ner I: 117 och II: 158 samt I: 209 och II: 264, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till Bostadsrabatter för budgetåret 1959/60 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 120 000 000 kronor;

20) av herrar *Pålsson, Axel Johannes Andersson, Nils Theodor Larsson, Ragnar Bergh, Jacobsson, Edström, Skoglund* i Doverstorp, *Malmborg, Svensson* i Stenkyrka och *Nilsson* i Göingegården, fröken *Elmén*, herr *Hansson* i Skegrie, fröken *Karlsson* och herr *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett att under förutsättning av bifall till den med 7) betecknade reservationen utskottet under XXVI bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen II: 106 ävensom med bifall till motionerna I: 117 och II: 158 samt I: 209 och II: 264, sistnämnda fyra motioner såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till viss bostadsförbättrings-verksamhet för budgetåret 1959/60 under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 11 000 000 kronor;

21) av herrar *Pålsson, Axel Johannes Andersson, Nils Theodor Larsson, Ragnar Bergh, Jacobsson, Edström, Skoglund* i Doverstorp, *Malmborg, Svensson* i Stenkyrka och *Nilsson* i Göingegården, fröken *Elmén*, herr *Hansson* i Skegrie, fröken *Karlsson* och herr *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett att under förutsättning av bifall till den med 15) betecknade reservationen utskottet under XXIX bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 116 och II: 157, såvitt nu vore i fråga, medgiva att under budgetåret 1959/60 preliminära beslut angående lån, som skulle utgå från lånefonden för bostadsbyggande, måtte få meddelas intill ett belopp av 770 000 000 kronor;

22) av herrar *Pålsson, Axel Johannes Andersson, Nils Theodor Larsson, Ragnar Bergh, Jacobsson, Edström, Skoglund* i Doverstorp, *Malmborg, Svensson* i Stenkyrka och *Nilsson* i Göingegår-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

den, fröken *Elmén*, herr *Hansson* i Skegrie, fröken *Karlsson* och herr *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett att under förutsättning av bifall till den med 15) betecknade reservationen utskottet under XXX bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 116 och II: 157, såvitt nu vore i fråga, till Lånefonden för bostadsbyggande för budgetåret 1959/60 under statens utlåningsfonder anvisa ett investeringsanslag av 715 000 000 kronor;

23) av herrar *Pålsson*, *Axel Johannes Andersson*, *Nils Theodor Larsson*, *Ragnar Bergh*, *Jacobsson*, *Edström*, *Skoglund* i Doverstorp, *Malmborg*, *Svensson* i Stenkyrka och *Nilsson* i Göingegården, fröken *Elmén*, herr *Hansson* i Skegrie, fröken *Karlsson* och herr *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett att under förutsättning av bifall till den med 21) betecknade reservationen utskottet under XXXII bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 116 och II: 157 ävensom med avslag å motionen II: 265, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, medgiva, att under budgetåret 1959/60 preliminära beslut angående lån, som skulle utgå från anslaget till räntefria lån till bostadsbyggande, måtte få meddelas intill ett belopp av 65 000 000 kronor;

24) av herrar *Pålsson*, *Axel Johannes Andersson*, *Nils Theodor Larsson*, *Ragnar Bergh*, *Jacobsson*, *Edström*, *Skoglund* i Doverstorp, *Malmborg*, *Svensson* i Stenkyrka och *Nilsson* i Göingegården, fröken *Elmén*, herr *Hansson* i Skegrie, fröken *Karlsson* och herr *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett att under förutsättning av bifall till den med 22) betecknade reservationen utskottet under XXXIII bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 116 och II: 157 ävensom med avslag å motionen II: 265, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till Räntefria lån till bostadsbyggande

för budgetåret 1959/60 under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 105 000 000 kronor;

25) av herrar *Ragnar Bergh*, *Skoglund* i Doverstorp och *Nilsson* i Göingegården samt fröken *Karlsson*, vilka beträffande avlöningsstat för bostadsstyrelsen under förutsättning av bifall till den med 2 a) betecknade reservationen ansett att utskottet under XXXV bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 114 och II: 156, såvitt nu vore i fråga,

a) godkänna i reservationen intagen avlöningsstat för bostadsstyrelsen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1959/60;

b) till Bostadsstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1959/60 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 3 080 500 kronor;

26) beträffande avlöningsstat för länsbostadsnämnderna

A) av herrar *Ragnar Bergh*, *Skoglund* i Doverstorp och *Nilsson* i Göingegården samt fröken *Karlsson*, vilka under förutsättning av bifall till den med 25) betecknade reservationen ansett att utskottet under XXXVII bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 117 och II: 158 ävensom med bifall till motionerna I: 114 och II: 156, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga,

a) godkänna i reservationen framlagd avlöningsstat för länsbostadsnämnderna, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1959/60;

b) till Länsbostadsnämnderna: Avlöningar för budgetåret 1959/60 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 4 088 000 kronor;

B) av herrar *Axel Johannes Andersson*, *Jacobsson*, *Edström* och *Malmborg*, fröken *Elmén* och herr *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett att utskottet under XXXVII bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 114 och

II: 156 ävensom med bifall till motionerna I: 117 och II: 158, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga,

a) godkänna i reservationen föreslagna avlöningsstat för länsbostadsnämnderna, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1959/60;

b) till Länsbostadsnämnderna: Avlöningar för budgetåret 1959/60 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 4 198 000 kronor;

27) beträffande anslag till omkostnader för bostadsstyrelsen och länsbostadsnämnderna

A) av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp och *Nilsson* i Göingegården samt fröken *Karlsson*, vilka ansett att utskottet under XXXVIII bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 206 och II: 261 samt med bifall till motionerna I: 114 och II: 156, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, för budgetåret 1959/60 under femte huvudtiteln anvisa

a) till Bostadsstyrelsen: Omkostnader ett förslagsanslag av 600 000 kronor;

b) till Länsbostadsnämnderna: Omkostnader ett förslagsanslag av 576 000 kronor;

B) av herrar *Axel Johannes Andersson, Jacobsson, Edström* och *Malmberg*, fröken *Elmén* och herr *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett att utskottet under XXXVIII bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 114 och II: 156 ävensom med bifall till motionerna I: 206 och II: 261, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, för budgetåret 1959/60 under femte huvudtiteln anvisa

a) till Bostadsstyrelsen: Omkostnader ett förslagsanslag av 853 200 kronor;

b) till Länsbostadsnämnderna: Omkostnader ett förslagsanslag av 608 400 kronor;

28) av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp och *Nilsson* i Göingegården samt fröken *Karlsson*, vilka beträffande förberedelser till en bostadsräk-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

ning ansett att utskottet under XXXIX bort hemställa, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag om anvisande av anslag till Förberedelser till en bostadsräkning.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr CASSEL (h):

Herr talman! Den som läser statsutskottets utlåtande rörande bostadspolitiken kan till äventyrs komma att få den uppfattningen, att det inom utskottet och mellan regering och opposition pågår någon sorts ställningskrig. Så är emellertid numera inte längre fallet. Tvärtom är vi alla i princip ense. Jag understryker, herr talman, i princip. Naturligt nog har vi olika meningar om hur dessa principer skall tillämpas. De principer som vi alla har kunnat samlas om har fått ett både klart och rättframt uttryck i de direktiv som dåvarande statsrådet och chefen för kungl. socialdepartementet John Ericsson den 16 december 1955 gav den bostadspolitiska utredningen för dess arbete. Enligt departementschefens mening kunde de uppgifter bostadspolitiken ställs inför icke uppfattas som en gång för alla givna. »I ett samhälle», hette det, »med full sysselsättning, stigande reallöner och till följd därav stor efterfrågan på bostäder vore det en central fråga hur samhällets insatser på bostadsområdet skulle utformas för att helt och fullt komma dem till godo som är i behov av hjälp». Och departementschefen drar konklusionen: »Ekonomiska insatser från det allmännas sida av generell karaktär i syfte att mera allmänt påverka relationer mellan hyror och inkomster borde sålunda ge vika för in-gripanden som avser att förhjälpa hushåll med små ekonomiska resurser till en godtagbar bostad.» Detta betyder i tillspetsad form: Tag bort de generella bostadssubventionerna som nu utgår till en massa människor vare sig de behöver hjälp eller inte och ge i stället ett

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

ordentligt stöd till dem som verkligen har behov av detta! Jag tillåter mig att erinra om detta på nytt därför att riktlinjerna för den allmänna bostadspolitik den gången drogs.

Den bostadspolitiska utredningen — det är den senaste utredning vi haft på detta område — som stod under ledning och ordförandeskap av vår högt uppskattade dåvarande kammarkamrat, numera direktören i Riksbyggen, Erik Severin, följde i fullständig enighet de givna direktiven. Det heter i betänkan-dets kapitel med allmänna synpunkter på den framtida bostadspolitiken: »Med hänsyn till den betydande förbättring av relationen hyra/inkomst som inträffat under efterkrigsåren och den allmänna höjning av levnadsstandarden som samtidigt ägt rum anser vi emellertid att stora grupper av hushåll med ordinära inkomster bör kunna efterfråga moderna lägenheter av godtagbar standard även om en hyreshöjning åstadkommes genom att de generella subventioner som nu utgår i huvudsak avvecklas. I en utveckling karakteriserad av stigande penninginkomster och reallöner kan den omständigheten, att en subventionsavveckling tillfälligt ger upphov till en försämring av den allmänna relationen mellan ordinära inkomster och hyror för nyproducerade lägenheter, icke i och för sig tjäna som ett argument för ett bibehållande av generella subventioner.»

Utredningen drog konsekvensen av detta resonemang på det sättet, att den föreslog att de ortsdifferentierade tillägglånen skulle tas bort. Däremot borde man ännu icke fullständigt avveckla kapitalsubventionen till egnahem. Men utredningen fortsätter med att säga, att av de generella subventionerna snart nog inte kapital- utan räntesubventionerna spelade den största rollen ur statsfinansiella synpunkter. En viss justering uppåt av räntorna för de statliga bostadslånen samt de »garanterade» räntesatserna för primär- och sekun-

därlån borde kunna ske. Men man skulle bibehålla ett skydd mot tillfälligt höga räntor till bostadskrediter.

Så här långt, herr talman, har vi alla varit ense, och det är vackert så. Vad som nu återstår i fråga om generella subventioner att diskutera är egentligen räntesättningen. För det första skall vi ta upp problemet i vilken takt avvecklingen av de generella subventionerna skall ske när det gäller räntorna på statslånen. För det andra gäller frågan vid vilken tröskel — vilken räntesats — skyddet mot tillfälligt höga räntor på bottenlånen skall utlösas, eller om man så vill: vad är en onormalt hög ränta på bottenlån?

De statliga räntebärande lånen är som bekant av tre slag: tertiärlån för flerfamiljshus, egnahemslån för en- och tvåfamiljshus och förbättringslån. Enligt Kungl. Maj:ts proposition skall räntan för alla dessa lån ligga vid 4 procent. Eftersom staten för närvarande knappast har någon möjlighet att låna pengar till lägre kostnad än 5 procent, innebär ju detta, att skattebetalarna belastas med skillnaden d. v. s. 1 procent och därjämte får stå alla med långivningen och låneförvaltningen sammanhängande risker och kostnader. Då utlåningen för flerfamiljshus och egnahem för nästa budgetår kan beräknas vara av storleksordningen 700 å 800 miljoner, betyder en sådan underränta på en procent, att skattebetalarna för bara denna årgång i fortsättningen belastas med 7 å 8 miljoner i räntor.

Centerpartiet, folkpartiet och högerpartiet har nu efter diverse överläggningar enats om att räntesatsen för tertiärlån upp till 85 procent av belåningsvärdet för egnahemslån skall ligga vid 5 procent, d. v. s. staten skall ta ut ungefär den ränta som staten själv får betala, men fortfarande får staten själv stå kostnaderna för lånens administration och riskerna för förluster.

I fråga om räntegarantien för underliggande lån — det gäller alltså primär-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

och sekundärlån — vill Kungl. Maj:t att tröskeln nu, liksom den har gjort sedan 1957, för primärlånen skall ligga vid 4,5 procent för hus som har tillkommit i början och mitten av 1940-talet, vid 4 procent för hus som har tillkommit i slutet av 1940 och i början av 1950-talet och vid 3,5 procent för senare tillkomna hus. Bostadspolitiska utredningen föreslog enhälligt att tröskeln för räntegarantierna skulle höjas i två etapper. Först skulle man höja med 0,5 procent från och med den 1 oktober 1957, och därefter skulle man göra ytterligare en höjning med lika hög procentsats från och med den 1 oktober 1959. Enligt utredningens kostnadsberäkning skulle kostnaderna för ränteeftergifterna, om ingen höjning alls gjordes och om man räknade med en stadig produktion på 65 000 lägenheter om året, redan under budgetåret 1961/62 stiga till 170 miljoner. Följde man däremot utredningens förslag med dessa båda etappvis skeende höjningar, skulle besparingen i förhållande till det andra alternativet bli 100 miljoner för ifrågavarande budgetår. Statskontoret har, såsom redovisats i propositionen, upptagit detta spörsmål och påpekat att räntesatsen i allmänna marknaden sedan maj 1958 ligger vid 5,1 procent för bundna lån. Räntenivån ligger alltså nu högre — en halv procent högre — än när bostadspolitiska utredningen avgav sitt förslag. Statskontoret understryker därför angelägenheten av att man omedelbart höjer de »garanterade» räntesatserna med i varje fall 0,5 procent, d. v. s. för hus byggda 1951 eller senare skulle garantien ligga inte som Kungl. Maj:t föreslagit vid 3,5 procent utan vid 4 procent, vilket är $\frac{1}{4}$ procent under statens normallåneränta.

Såvitt gäller hus med bundna lån, byggda efter den 1 januari 1951, betyder det nuvarande systemet att de som bor i husen får betala ränta å bottenlånen med 3,5 procent medan de som inte bor i husen, skattebetalarna i ge-

men, får betala 1,6 procent. När det gäller icke bundna lån, vilka är de flesta, får skattebetalarna betala 2,25 procent.

Detta gäller bundna lån. Men de flesta lån är icke bundna och i fråga om sådana lån blir den andel, som kommer på skattebetalarna, icke 1,6 procent utan 2,25 procent. Det är alltså 3,5 procent som faller på dem, vilka bor i husen, och 2,25 procent på dem, som icke bor i husen.

Det är denna generositet som redan nu varje år kostar skattebetalarna närmare 150 miljoner kronor, och utgifterna för ändamålet kommer att stiga i mycket rask takt — enligt vad jag räknat ut med ungefär 35 miljoner kronor per år.

De tre oppositionspartierna har nu enat sig om att följa de förslag som bostadspolitiska utredningen enhälligt framlagt, nämligen att höja räntetröskeln ytterligare 0,5 procent och alltså för de nya husen, byggda efter 1951, sätta den till 4 procent. En räntesats på 4 procent innebär uppenbarligen fortfarande en kraftig subventionering av räntan och kraftigare än vad bostadspolitiska utredningen tänkt sig, eftersom den arbetade med utgångspunkt från ett lägre allmänt ränteläge än vi nu har. Räntegarantien har, väl att märka, aldrig haft till ändamål att allmänt sett hålla räntorna på bottenlånen särskilt låga, dvs. att subventionera dessa räntor. Meningen med räntegarantien har bara varit en: att skära av såsom tillfälliga bedömda toppar i ränteutvecklingen, så att inte hyrorna för vissa årgångar av hus måste bli mycket dyrare än de för hus som byggts innan räntetoppen uppkom eller sedan den försvunnit och räntan alltså gått ned igen. Detta har skett därför att man vill hålla bostadsproduktionen i gång och undvika att den stoppar upp inför en tillfällig höjning av räntenivån.

Nu är det klart — det säger också departementschefen — att det erbjuder

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

stora svårigheter att bestämt uttala sig om det normala ränteläget för de år som kommer, men med den knapphet på kapital som råder och som kan väntas är det troligt att även en primärlåneränta på något över 4 procent skall komma att framstå som ganska billig. I den departementspromemoria, som i slutet av förra året gjordes upp inom socialdepartementet då det gällde att undersöka en övergång till kreditgarantisystem för egna hem, heter det att den räntesats på 3,5 procent för bottenlån, som för närvarande garanteras i fråga om nybyggda hus, icke torde kunna betraktas som en på grundval av en realistisk bedömning av det framtida ränteläget fastställd grundränta. Därför räknar promemoriaförfattaren — märk väl: promemoriaförfattaren i socialdepartementet — i sitt förslag med att den garanterade grundräntan när det gäller egna hem skall, precis såsom vi har föreslagit, ligga vid 4 procent.

När kammarens ärade ledamöter nu skall ta ställning till allt detta måste det givetvis ske i klar insikt om de resurser som icke står till förfogande. Läget var något annat när bostadspolitiska utredningen skrev sitt utlåtande. Då lekte man ännu med tanken på en totalbalansering av budgeten. I dag innebär, ärade kammarledamöter, de generella bostadssubventionerna att man lånar pengar, som inte finns, för att ge ut till människor som inte behöver dem. Kan det vara rimligt att tvinga alla medborgare i städer och på landsbygd — de må bo i gamla eller nya lägenheter eller stå i bostadskön — att betala en allmän omsättningsskatt på allt vad de skall köpa för att man därigenom skall kunna hålla nere hyrorna för en del människor, som ofta kanske befinner sig i långt bättre ekonomiska villkor? Enligt min högst personliga mening har de tre borgerliga partierna enat sig på linjer, som är ytterst försiktiga och som innebär ett mycket långtgående hänsynstagande till de bostadssociala önskemålen, och

jag vill icke sticka under stol med att jag för min del endast med största självövertvinnelse har kunnat stanna vid dessa förslag.

Vad jag nu sagt utgör, herr talman, några reflexioner rörande en del områden, där oppositionspartierna har blivit överens och där vi alla tre nu bara går och väntar på att socialministern skall förena sig med oss.

På ett avsnitt har emellertid högerpartiet kommit att stå ensamt, och jag vill också säga några ord om den saken. Det gäller frågan om en övergång från direkt statlig långivning beträffande bostadsbyggandet till ett system med statliga kreditgarantier.

Nu är det ju inte något speciellt för högerpartiet att vi inser det helt orimliga i nuvarande sätt att finansiera bostadsbyggandet. Det gör alla partier och inte minst, gissar jag, landets finansminister — han som skall skaffa pengarna. Det är ju inte små smulor det gäller. På nästa års kapitalbudget finns, såsom jag redan nämnt, 800 miljoner kronor upptagna för utlåning till bostadsbyggandet. Dessa miljoner måste finansministern till sista kronan försöka låna upp och detta vid sidan av alla pengar som han behöver låna upp för statens egna löpande utgifter och kapitalinvesteringar.

Vad tjänar detta självplågeri för förnuftigt ändamål? Varför skall vi hålla oss med ett allt mer gigantiskt ämbetsverk för att förvalta hundratals statliga lån, när det redan finns sparbanker och andra penninginrättningar som kan sköta detta lika bra och billigare och när det vore bekvämare för låntagaren att ha att göra med en enda långgivare, från botten och ända upp till toppen? Meningen med den statliga långivningen är ju att pengarna skall på hyggliga villkor stå till förfogande för bostadsbyggandet, men detta syfte uppnår man ju också genom att staten ikläder sig borgensansvar för lånen och på

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

det sättet gör dem riskfria och följaktligen billiga.

I sitt utlåtande säger utskottet att räntevillkoren för kreditgarantien skulle bli avsevärt mycket sämre än för statliga lån. Detta är nu en missuppfattning. Vill man ge ränte- eller kapitalsubvention är det precis lika möjligt vid det ena systemet som vid det andra. Socialministern har redan inom departementet låtit utreda frågan om en övergång till kreditgarantier när det gäller egnahemsbyggandet. Jag vill inom parentes nämna, att man där kommer med mycket intressanta och skarpsinniga uppslag. Både folkpartiet och centerpartiet begär i reservationer, att en sådan övergång skall utredas såväl vad gäller egnahem som vad gäller flerbefamiljshus. Vad som nu skiljer oss i högerpartiet från de andra är som så ofta, att vi är de radikala medan de andra är konservativa. Vi vill, att staten redan den 1 juli i år skall sluta att lämna ut lån och i stället övergå till kreditgarantier. Utskottsmajoriteten betecknar en sådan övergång som brysk och söker i mörkaste färger utmåla vilka allvarliga verkningar den skulle få för bostadsbyggandet och särskilt för dem som redan satt i gång sina byggen. Vi har för vår del aldrig förnekat, att vissa övergångssvårigheter måste uppstå, men vi är övertygade om att de kan övervinnas. Vad som skall ske är ju inte att man på något sätt minskar det reella utrymmet för bostadsfinansieringen. Det är ingenting annat än att sparbanker och hypoteksinrättningar i stället för staten går ut på obligationsmarknaden och skaffar medel som behövs för att de skall kunna övertaga den långivning, som staten hittills klarat. Märk väl, jag säger att de skall gå ut i stället för staten. Det går inte att genomföra förslaget, om staten inte minskar sin upplåning i motsvarande grad. Vad vi föreslår är ett tekniskt arrangemang som inte är lätt att göra men som inte heller är ett olösligt problem. Ansprå-

ken på kreditinstituten kommer ju inte på en gång utan successivt månad för månad. Vi har i vår reservation förutsett, att staten mycket noga skall följa utvecklingen och att den, t. ex. via riksbanken, skall kunna hjälpa de kreditorgan som har svårt under en övergångstid att skaffa sig pengar genom obligationsförsäljning. Det kan staten göra direkt genom lån eller genom att köpa dessa organs obligationer.

Slutligen har vi mycket starkt strukt under, att det aldrig kan bli tal om att lämna dem som har fått förhandsbesked om lån i sticket. Under alla förhållanden måste man se till, att de får de lån de har fått löfte om.

Herr talman! Denna riksdag har inbjudits att dra lott om en social och ekonomisk fråga av oerhörd räckvidd, vars verkningar skall sträcka sig decennier framåt i tiden, om vars förutsättningar man ingenting vet och om vars kostnader man ingenting får veta. Vårens session inleddes av kammarens vördade ålderspresident med Nathan Söderbloms ord: »I Guds namn — gör något tappert!» Det vore säreget, om de av kammarens ärade ledamöter, som är beredda att med förbundna ögon kasta sig ut från tjänstepensionens hopptorn, inte skulle våga sig på det fridsamma plask, som det innebär att rent tekniskt byta en statlig stödform mot en annan lika effektiv statlig stödform, och — jag understryker det — icke en oprövad. Kreditgarantien har i årtal använts för att hjälpa jordbrukare, små och stora företagare och studerande med deras finansieringsproblem. Varför skulle då inte systemet duga nu?

Herr talman, mitt primära yrkande är om bifall till reservation nr 2 a, som alltså går ut på att vi den 1 juli skall övergå till ett kreditgarantisystem och sluta med den statliga långivningen. Skulle detta yrkande icke bifallas, yrkar jag alternativt bifall till alla de övriga reservationer som är undertecknade av herr Ragnar Bergh m. fl.

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Herr GUSTAFSSON i Skellefteå (fp):

Herr talman! För någon vecka sedan visste tidningarna att berätta, att antalet bostadssökande i Stockholm under januari månad i år var 105 000 mot 108 000 vid samma tid i fjol. Denna förändring framställdes som en betydande framgång, vilket väl tyder på att förväntningarna när det gäller bostadsbristens avveckling är rätt nedpressade.

För närvarande har vi emellertid en bostadsproduktion på mycket hög nivå. Motiveringen för ökningen av antalet igångsättningar har varit främst av arbetsmarknadspolitisk art. Man har fått bygga för att skaffa sysselsättning åt byggnadsarbetarna. För nästa budgetår har socialministern föreslagit en igångsättningsram, som skulle möjliggöra byggande av 63 000 lägenheter. Han säger emellertid, att om konjunkturläget fortsätter som det nu är, måste vi eftersträva en bostadsproduktion på hög nivå även i det kommande. Vi har inte förnekat, att en viss anpassning av bostadsproduktionen till konjunkturläget måste ske. Men en så kraftig nedgång som till 63 000 lägenheter tror vi är mindre lycklig, även om konjunkturen väsentligt förbättras. Vi har tillsammans med centerpartiet och högern föreslagit en ändring beträffande lånegivningen som, om den kommer till stånd, kommer att leda till att det ställs mindre krav på lånemedel. Ett bifall till vårt förslag skulle möjliggöra att ett något större antal hyreslägenheter byggdes och även att en viss övergång ägde rum till enfamiljshus.

Det är fortfarande en betydande bostadsbrist i de större städerna. Däremot har vi säkerligen många mindre orter där det numera egentligen inte finns någon bostadsbrist att tala om. Jag skulle därför inom parentes vilja uttala min förvåning över att det beslut, som fattades av 1956 års riksdag och som medger en avveckling av hyresregleringen på dessa platser, såvitt jag vet ännu icke har lett till något praktiskt

resultat. Det var synnerligen bråttom med att vi skulle få en provisorisk lag om besittningsskydd, och detta motiverades med att denna skulle göra det möjligt för oss att företa försök med regional avveckling av hyresregleringen. Någon sådan avveckling har inte skett.

Jag tror att man har anledning att varna för en forcerad hyreshusbebyggelse på orter där det är måttlig efterfrågan på lägenheter och relativt gott om tomtmark för mindre bebyggelse. Det är självklart att det kommer att inträda en förskjutning i efterfrågan från hyreshuslägenheter till småhus, egna hem och radhus. Jag tror att det vore olyckligt om vi icke skulle tillfredsställa denna efterfrågan. En hel del av de stora hyreshus som nu uppförs även på mindre orter förefaller ibland ha tillkommit mera för den kommunala prestigens skull än för bostadsbristens. Jag tror att det kommer att visa sig att en del av dessa byggen varit felinvesteringar. Det är angeläget att kommunerna beaktar denna fara när de planlägger sin bostadsproduktion.

Jag skall nu, herr talman, övergå till att helt kort kommentera den uppgörelse i bostadsfrågan som träffats mellan de tre oppositionspartierna och som måhända har kommit som en överraskning för regeringssidan, kanske t. o. m. för en del inom oppositionen.

Motsättningarna mellan partierna har som bekant varit stora när det gällt bostadsfrågan. Motsättningarna har dock kanske inte varit fullt så stora som man kan tro, när man räknar det antal reservationer som varje år har fogats till statsutskottets betänkande, men de har likväl varit betydande. Detta hindrar emellertid inte, såsom herr Cassel redan har påpekat, att de olika partiernas representanter i bostadspolitiska utredningen kom till ett praktiskt taget enhälligt förslag, som ingalunda innebar någon nedskrotning av bostadsstödet men däremot en betydande nedbantning

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

av statens kostnader för hyresnedsättningen.

Enigheten blev emellertid inte långvarig. Det dröjde inte länge förrän partierna grävde ner sig i sina gamla ställningar. Folkpartiet har emellertid med sina förslag i stort sett följt den tidsplan som bostadspolitiska utredningen framlade.

De bostadsmotioner som avlämnades från oppositionspartierna i januari utvisade också betydande meningsmotsättningar, främst mellan å ena sidan högern och å andra sidan folkpartiet och centerpartiet, vilkas förslag låg rätt nära varandra. Att vi trots detta under utskottsbehandlingen har kunnat enas bör ge anledning att dra ett par nyttiga slutsatser. För det första visar det att oppositionen *kan* komma överens i en omstridd fråga, en sak som ofta bestritts från regeringssidan. För det andra ger det exempel på att när oppositionen kommer överens, så blir det inte om någon extrem ståndpunkt utan om en mellanlinje. Detta tror jag kan ge en nyttig lärdom såväl för regeringssidan som för en del av våra egna meningsfränder.

Socialministern har föreslagit ändring av de generella subventionerna på ett par punkter. Det ortsgraderade tilläggslånet skall avskaffas. Vi föreslog detta redan i fjol. Därav följer att vi i år helt naturligt stöder socialministerns förslag. Han föreslår vidare återkrav av en del utestående tilläggs lån, som skall amorteras men ej förräntas. Här skulle jag vilja ställa en fråga till socialministern. Han har föreslagit ett återkrav av kapitaltillskott, som skulle motsvara högst 2 kronor per kvadratmeter lägenhetsyta men har inte åsatt detta kapital någon ränta. Det är möjligt att anledningen är den att han menar, att kostnaden, om man åsätter kapitalet ränta, blir för stor för de fastigheter som detta gäller och hyreshöjningen för kraftig. Om detta är motiveringen skulle jag vilja fråga, varför han inte i stället återkräver ett mindre belopp, exempel-

vis en krona per kvadratmeter, och åsätter detta vanlig tertiärläneränta. Om socialministern gjorde detta, skulle det belopp staten finge in bli ungefär detsamma. Kostnaden för fastigheterna skulle också i stort sett förbli oförändrad. Men staten skulle ha haft kvar fordringar på ett par hundra miljoner kronor i dessa fastigheter, en sak som hade kunnat bli till nytta, om vi vid en eventuellt framtida kostnadsstegring har anledning att söka på nytt utjämna skillnaden i hyresnivå mellan tidigare uppförda och nya lägenheter.

En sådan anordning skulle dessutom ha haft en annan fördel: den besynnerliga reaktiveringen, som egentligen betyder att man kvittar utgifter man gör i år mot inkomster man får under en 25-årsperiod, skulle i varje fall i största möjliga utsträckning ha svarat mot tidigare avskrivningsprinciper, som ju var så heliga. Nu kan man kanske säga att de i praktiken inte var fullt så heliga som i teorien. Om man gör en liten återblick på vad som skedde på bostadsavskrivningens område, kommer det fram en del rätt besynnerliga saker. Enligt principerna borde kapitalsubventioner till enfamiljshus avskrivas helt. Fram till år 1954 avskrev man emellertid bara 25 procent och var nöjd med det. 1955 avskrev man 25 procent plus 17,5 miljoner kronor, vilket gör 42,5 procent — detta var det riktiga det året. Året därpå avskrev man alltsammans plus 342 miljoner som var någon sorts efteravskrivning av vad som då återstod.

Det finns en del andra underligheter också, t. ex. att man två gånger å rad reaktiverade räntelöst kapital, som enligt principen borde avskrivas. Gör man en återblick på vad som skedde på avskrivningens område, får man mera en bild av lekfullhet än av principer. Bostadsavskrivningarna har på något sätt blivit finansministrarnas lilla sandlåda — dessutom en sandlåda där det är strängt förbjudet för någon annan att leka.

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Jag kan, herr talman, inte underlåta att i detta sammanhang erinra om den kampanj, som fördes mot folkpartiet 1954 med anledning av vårt förslag att man skulle gå ifrån kapitalsubventionerna och i stället övergå till löpande årliga bidrag. Det var ett mycket oskyldigt förslag. Från bostadspolitisk synpunkt betyder det närmast ingenting. För hyresgästerna var det ganska likgiltigt om de fick hyran nedsatt genom kapitalsubventioner när huset byggdes eller om de fick en hyresnedsättning genom årliga bidrag. Systemet skulle ha varit till fördel nu när vi skall avveckla subventionerna. Vi hade nämligen inte behövt göra denna uppsägning och detta återkrav av kapitalsubventioner. Vi hade bara behövt minska på eller helt sluta med dessa löpande bidrag. Systemet skulle dessutom ha medfört en klar redovisning av vad bostadsstödet verkligen kostade för det löpande året.

Statens bokföring fyller ju även i övrigt högt ställda anspråk på obegriplighet, men vad gäller bostadsstödet har den varit värdelös för den som velat ha upplysningar om vad detta stöd kostar staten för ett aktuellt budgetår. Om finansministern, socialministern eller någon annan velat ha reda på detta, har han fått sätta en expert på uppgiften att räkna ut kostnaden, och man har fått räkna som om folkpartiets system skulle ha varit genomfört.

Vårt allt annat än revolutionerande förslag om övergång till löpande bidrag framställdes som en mycket lömsk och illvillig attack mot bostadspolitiken. I en skrift »Kampen för bättre bostäder», som utgavs 1954 av Sveriges socialdemokratiska arbetarparti förklarades, att nu hade folkpartiet äntligen bekänt kort. Egnahemsägarna skulle avkrävas 500 kronor om året. Folkpartiet spekulerade inte bara i höjda hyror och bostadskostnader, utan man hade nu tagit definitiv ställning till denna fråga. Man låtsades ge egnahemsägarna 8 000 kronor, men bakom deras rygg hade man redan

bestämt sig för att återkräva pengarna. Inte ens högern hade lånat sig till ett dylikt fiffel, hette det. Jag förmodar att författaren menar, att ett parti som begagnar fiffel som inte ens högern kunnat låna sig till definitivt är i utförsbacken.

Detta skulle också ha svåra följder för staten. Den skulle skuldsätta sig för 250 miljoner kronor om året. Dåvarande socialministern — alltså nuvarande finansministern — var om möjligt ännu karskare än man var i denna broschyr. I bostadsdebatten den 15 maj 1954 försäkrade han, att om folkpartiet finge som det ville, skulle statsskulden efter en kort tidrymd vara uppe i astronomiska belopp. I ett tal i Karlskrona sade han, att folkpartiförslaget skulle leda till en ökad upplåning på 2 miljarder kronor på åtta år. Hur hade han kommit fram till detta belopp? Jo, genom att räkna med att det stöd som utgick budgetåret 1953/54 skulle utgå med oförändrat belopp under hela åttaårsperioden.

Den förutsättningen är besynnerlig, vem som än begagnar den. Alla var nämligen vid det tillfället på det klara med, att en avveckling av de generella bostadssubventionerna var förestående. Denna socialministerns förutsättning var ännu mera besynnerlig som han just det året begärde riksdagens fullmakt att börja minska subventionerna. Om man således utgår ifrån att socialministern själv trodde på det han sade i Karlskrona, kommer man fram till den överraskande slutsatsen, att han 1954 begärde en fullmakt av riksdagen som han tänkte använda först 1962. Det är ju ändå att vara ute i god tid.

Nu har det gått fem år av den tidsperiod som herr Sträng räknade med, och vad har skett under den tiden? Jo, stödet till egnahemmen har minskat från 8 000 kronor till 4 000, det provisoriska tilläggslånet har helt avskaffats, och det ortsgraderade tilläggslånet kommer att avskaffas i och med dagens beslut. Vidare har vi att efter dagens

beslut återkräva största delen av redan utbetalade tilläggsbelopp. Allt detta har skett på förslag av regeringen.

Vi protesterade naturligtvis mot den beskrivning av vår bostadspolitik som gavs i den socialdemokratiska propagandan. Statsministern gick i svaromål på detta, och jag bör kanske avsluta denna lilla återblick på en mycket osnygg propagandakampanj med att citera vad han sade: »Trots att jag lyssnat på största delen av dagens debatt i bostadsfrågan har jag inte funnit att här framkommit något som skulle kunna rubba tilliten till de uppgifter om folkpartiets bostadspolitik, som spritts av det socialdemokratiska partiet.» Man har rätt att undra om tilliten fortfarande är lika orubbad.

Våra reservationer, varav de flesta är gemensamma med högern och centerpartiet, vill jag beröra endast helt kort — de talar rätt väl för sig själva. Vi har gemensam reservation med centerpartiet om en snabbutredning rörande övergång till kreditgaranti för såväl egnahem som hyreshus. Vi tror inom folkpartiet att en sådan övergång skulle vara fördelaktig, men vi tror inte att man utan vidare kan genomföra systemet redan den 1 juli. Herr Cassel kallade detta nyss konservatism. Låt gå för det! Jag är tillräckligt konservativ för att vilja ha reda på om en sak *kan* genomföras innan jag vill vara med om att genomföra den.

Socialministern har föreslagit att inkomstgränserna för familjebostadsbidrag skall höjas med 1 000 kronor. Denna höjning, som motiveras med penningvärdeförsämringen, kan inte sägas strida mot de principer, som vi tidigare har anslutit oss till och som innebär att gränserna inte skall höjas på grund av standardstegring men väl på grund av sänkt penningvärde. Att vi trots detta i år motsätter oss en höjning av inkomstgränserna beror på att vårt land enligt vår mening befinner sig i en sådan statsfinansiell situation,

Framjande av bostadsförsörjningen m. m.

att man måste säga nej även till saker som man annars utan tvekan skulle gå med på. Vi kan inte finna att en uppräkning av ifrågavarande inkomstgränser har så hög angelägenhetsgrad, att den bör ske nu. Detta påstående måste anses alldeles obestriddligt i fråga om familjer med helt eller s. k. reducerat bidrag. För den som har reducerat bidrag betyder höjningen att exempelvis tvåbarnsfamiljer med en bruttoinkomst mellan 14 000 och 15 000 kronor skulle få 300 kronor i bidrag mot för närvarande ingenting. Detta kan inte anses vara så angeläget. För de grupper som åtnjuter helt bidrag betyder socialministerns förslag att en tvåbarnsfamilj med inkomst mellan 12 000 och 13 000 kronor skulle få 600 kronor mot för närvarande 300 kronor i årligt bidrag. Inte heller den förändringen kan anses ha hög angelägenhetsgrad.

Något annorlunda kan det ställa sig för familjer med förstärkt bidrag; dessa grupper har låga inkomster. Men de som i fortsättningen enligt socialministerns förslag skulle erhålla förstärkt bidrag, har redan enligt nuvarande bestämmelser helt bidrag, d. v. s. i ortsgrupp 2 600 kronor för en tvåbarnsfamilj. Vi tycker att en höjning av inkomstgränserna kan anstå, trots att vi är medvetna om att de starkaste skälen talar för uppräknings av inkomstgränserna just för de familjerna.

Beträffande ränteeftergifterna föreslår vi att statens utgifter skall minskas genom att räntan å bottenlånen höjes med en halv procent. Bostadspolitiska utredningen föreslår också enhälligt att en sådan förändring skall vidtagas i år. Enda skillnaden är att höjningen enligt vårt förslag kommer vid en tidigare tidpunkt. Genom att höja bottenlåneräntan en halv procent sparar staten för helt budgetår närmare 50 miljoner kronor.

Vi föreslår att egnahems- och tertiärlåneräntan skall höjas med 1 procent till 5 procent, dock med viss ersättning

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

i form av schablonbidrag till egna-
ägarna, enär räntehöjningen för dem
innebär en större ökning av boende-
kostnaden. Tertiärlån som ligger över
85 procent skall emellertid förräntas
efter 5,5 procent. Detta förslag överens-
stämmer med en reservation av herr
Cassel och mig i bostadspolitiska ut-
redningen, som motiverades med att vi
ville komma fram till rättvisare kon-
kurrensvillkor. De företag som får låna
hela toppkapitalet, har ju ändå en stor
fördel framför dem som får låna endast
85 procent av kapitalet. Höjningen av
tertiärlåneräntan innebär för de en-
skilda företagen en mycket obetydlig
hyreshöjning. I genomsnitt under lånets
löptid kan det inte röra sig om mer än
40—50 öre per kvadratmeter. För s.k.
allmännyttiga företag blir kostnadsök-
ningen betydligt större. Men det är all-
deles klart att har en företagsform gyn-
nats och man vill åstadkomma rättvisa,
kan det inte undvikas att detta medför
minskade subventioner för den gyn-
nade företagsformen.

Högern och centerpartiet har i år
också gått med på vårt förslag om att
vid försäljning av statsbelånade hus
köparen skall ha rätt att återlåna den
del av det statliga lånet som amorterats
utöver vad lånevillkoren föreskriver.
Om denna rätt infördes, skulle ett nu
ganska tungt vägande skäl för att un-
derlåta extra amortering försvinna.

De förslag, som oppositionspartierna
nu enats om, innebär för budgetåret
1959/60 en besparing på drygt 60 mil-
joner kronor och för därpå följande
budgetår ungefär det dubbla. En sådan
besparing kan självklart inte genom-
föras utan att vissa hyreshöjningar upp-
står. De förslag, som vi nu lagt fram,
är emellertid väl förenliga med den
bostadspolitik som tidigare rekomen-
derats av folkpartiet och som innebär
att de generella bostadsstöden skall av-
vecklas, men försiktigt, så att man inte
skapar svårigheter för bostadsbyggan-
det och allvarligt försämrar relationen

hyra/inkomster. De förslag som vi nu
enats om kan man inte beskriva som
avsteg från denna princip utan att göra
våld på sanningen. Försök i den rikt-
ningen har dock redan gjorts i den
socialdemokratiska pressen.

I en artikel i Aftonbladet för en tid
sedan hette det i rubriken: »Opposi-
tionspartiernas förslag höjer hyran i en
två-rummare med 600 kronor.» Det lät
ju förskräckligt, och beloppet skulle
dessutom ha uträknats av en bostads-
expert. När man sedan läste artikeln,
framgick det att hälften av det nämnda
beloppet var en följd av förslaget om
avslag på höjningen av inkomstgränsen
för familjebostadsbidrag. Det är väl
ändå en smula fördomsfritt att kalla
en utebliven subventionsökning för
hyreshöjning, särskilt som man heller
inte talar om att den bara gäller barn-
familjer inom strängt avgränsade in-
komstskikt. Den andra hälften av be-
loppet, 300 kronor, skulle alltså vara
den egentliga hyreshöjningen. Inte hel-
ler detta är lätt att förstå. För 40-tals-
husen torde väl vårt förslag innebära
en hyreshöjning som ligger mellan
1—1:50, och det blir inga 300 kronor.
För 50-talshusen rör det sig om ett par
kronor per kvadratmeter. Hyreshöj-
ningen är något större i nyproduktion-
en, men inte heller där kan man kom-
ma fram till 300 kronor för en två-
rummare. Stockholms-Tidningen skri-
ver för övrigt i dag att det gör 200
kronor, en uppgift som torde ligga
väsentligt närmare sanningen.

Det hela är som sagt rätt fördoms-
fritt, men det måste nog gå till på det
sättet, om man skall kunna skräm-
ma hyresgästerna med det förslag som vi
har framställt. Jag tror att socialdemo-
kraterna skulle göra klokt i att avstå
från någon stor process mot oppositi-
onen för besparingsförslag på bostads-
området. Man vet inte vad som kan
inträffa, ett annat år kanske social-
demokraterna själva kommer med unge-
fär samma förslag som vi framlagt i år.

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till samtliga reservationer av herr Axel Johannes Andersson m. fl. och samtliga reservationer av herr Pålsson m. fl., dock med undantag för den med 1 c) betecknade reservationen.

Herr HANSSON i Skegrie (cp):

Herr talman! Den enighet som i väsentliga punkter har kunnat uppnås mellan oppositionspartierna i den föreliggande frågan är, som det synes, frukten av kompromisser, där de mera extrema kraven har fått vika för moderata sådana. Totalt torde emellertid den inverkan på hyresnivån som dessa kompromisser åstadkommer bli relativt begränsad. Vid flera tidigare tillfällen har ju sådana stegringar i boendekostnaderna kunnat genomföras praktiskt taget med alla partiers goda minne och medverkan. I det föreliggande utskottsutlåtandet redovisas de stegringar i hyreskostnaderna som motionernas krav innebär, och avsikten därmed är väl, såsom herr Gustafsson nyss sade, att framställa reservanterna såsom varande likgiltiga för dessa stegrade boendekostnader.

Genom de kompromisser, som nu har åstadkommit och där de mera extrema kraven har modererats, är denna beräkning i utskottsutlåtandet inte längre hållbar. När vi emellertid vid tidigare tillfällen har vidtagit ungefär samma åtgärder som reservanterna nu föreslår — i varje fall i ungefär samma riktning — och alla har varit eniga därom, då har man inte framställt dessa på samma sätt utan i stället såsom riktiga och nödvändiga.

Från alla håll har det tidigare sagts, att vi får sträva efter en successivt minskad generell höjning, och de åtgärder som här föreslås från reservanterna har en tidigare rekommenderad inriktning. Vi har genom dessa generella subventioner kommit att ge bostadspoli-

tiken en inriktning, där man knappt kan säga att den längre hör till de socialt underbyggda samhällsätgärdena. I stället har det hela råkat medverka till att betydande missförhållanden har kunnat konstateras på detta område därigenom att dessa generella subventioner, såsom här tidigare har sagts, går till alla, oavsett inkomst eller förmögenhet.

I ett avseende har emellertid enighet inte kunnat uppnås mellan oppositionspartierna, och det är när det gäller bostadsbyggandets omfattning just nu och under den närmaste framtiden. Under de senaste åren har från experthåll sagts, att ett bostadsbyggande av ungefär 65 000 lägenheter per år skulle kunna anses såsom önskvärt med hänsyn till möjligheterna att fylla efterfrågan. Under innevarande budgetår har emellertid en produktion av 71 000 lägenheter beräknats kunna uppnås. Detta motiveras främst av arbetsmarknadssynpunkter, och det skall inte heller förnekas att just byggnadsverksamheten är ett effektivt medel att bekämpa arbetslösheten genom den inverkan som denna i många avseenden har på t. ex. materialförsörjningsområdet och när det gäller kompletteringsarbetena.

I statsverkspropositionen för kommande budgetår har ramen för den preliminära långivningen beräknats efter ett minimiprogram av 63 000 lägenheter. Om det nuvarande konjunkturläget fortsätter, bör denna ram vidgas väsentligt, menar departementschefen, d. v. s. om arbetslösheten visar sig komma att fortsätta även under kommande höst och vinter och om stagnationen inom näringslivet håller i sig. Vi har velat påpeka nödvändigheten av att fara försiktigt fram vid avvägningen av byggnadsprogrammets omfattning under en vikande konjunktur. Risk kan nämligen föreligga för att färdigställda lägenheter inte kan avsättas, om inkomsterna blir osäkrare. Sannolikt är den nuvarande bostadskön till intoringa

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

grad beroende på de väsentligt ökade inkomster, som överkonjunkturen under senare tid medfört, men om denna överkonjunktur eventuellt förbytes i sämre konjunkturen — vilket ju redan i viss mån har skett — så kan detta mycket väl tänkas resultera i att bostadsköerna reduceras betydligt. Reaktionen torde därvid i första hand komma från de ungdomars sida, som nu i stor utsträckning står i bostadsköerna. Det har ju sagts att ungefär 40 procent av människorna i Stockholms bostadsköer är ungdomar, som söker bostad av annan orsak än att de skall gifta sig. Bland dessa unga människor kan stagnationen, om den fortsätter, befaras få sina kraftigaste verkningar på såväl sysselsättning som inkomster. Det har därför sina risker, menar vi, att alltför mycket satsa på ett utökat bostadsbyggande av den betydande grad som nu antytts. Nya bostäder är en dyrbar vara att så att säga framställa på lager.

Vi menar därför att byggnadsprogrammet i stort sett bör begränsas till de ursprungligen avsedda 63 000 lägenheterna. I stället bör sådana åtgärder vidtagas, att investeringar inom det produktiva näringslivet kan utökas. Detta torde ge precis lika goda sysselsättningsmöjligheter, och det innebär inte samma risk för felinvesteringar som ett alltför utvidgat bostadsbyggande i dagens läge kan ha. Inför den minskade konkurrensförmåga som ett friare handelsutbyte mellan de sex unionsstaterna kan komma att medföra, bör vi på allt sätt rusta upp vårt näringsliv, modernisera och rationalisera det. Men detta kräver såväl pengar som arbetskraft och materialtillgångar.

Ett ytterligare utvidgat bostadsbyggande torde också medföra, att den prioritet till krediter som länge innehafts för just dessa investeringar kan komma att lägga beslag på ännu mer av våra kapitalresurser, samtidigt som åtgärder syftande till räntesänkning sannolikt kommer att få anstå. Dessutom

ställer ju, som vi alla vet, ett ökat bostadsbyggande ökade krav på statskassan i form av subventioner — alltså som vi ser det en utveckling rakt motsatt den som i dagens läge borde eftersträvas, nämligen vidgade kreditmöjligheter till näringslivet, sänkt ränta på dessa krediter och minskade skattebördor, allt i syfte att stärka konkurrenskraften på det handelspolitiska området.

Under senare år har frågan om införandet av ett kreditgarantisystem på bostadskreditgivningens område diskuterats i olika sammanhang. Det initiativ, som tagits av socialdepartementet att åtminstone i begränsad omfattning utreda denna fråga, hälsar jag med tillfredsställelse, även om det framlagda förslaget i och för sig inte kan godkännas. Utredningen har dock visat, att frågan går att lösa på ett eller annat sätt. Klart är emellertid, att frågan inte hör till de mera lättlösta. Kreditgivningen får inte ändras på det sättet — som statsutskottet tidigare vid flera tillfällen framhållit — att ändringen kommer att inverka negativt på ifrågavarande byggnadsverksamhet.

Det förslag som framlagts i departementspromemorian begränsar sig till egnahemsområdet. Enligt vår mening bör inte enbart detta område omfattas av en sådan kreditgaranti, utan även byggandet av flerfamiljshus bör ingå i densamma. Därför bör även denna fråga klarläggas, innan beslut fattas om endast ett visst avsnitt av bostadsbyggandet.

I remissyttrandena har departementspromemorian blivit ganska kritiserad, och jag tycker därför att departementschefen gör klokt i att inte framlägga förslag enligt denna i år. Man måste vara ytterligt försiktig vid en sådan övergång till ett annat system för kreditgivning, så att inte de kommunala organen kommer att mista det inflytande som de nu har och detta inflytande i stället flyttas över i banksty-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

relsernas händer. Den kreditgaranti som staten skall ikläda sig måste vara så omfattande, att inte de bostadspolitiska intressena och hänsynen till bostadens lokalisering sättes åt sidan för rent ekonomiska beräkningar och för bedömandet av kreditvärdigheten.

Det är därför enligt min mening bättre att man från departementets sida noggrant omprövar detta kreditgarantiförfarande i hela dess vidd, tillämpat på hela bostadsbyggandets område, även om detta skulle tarva mycket av både tid och arbete. Detta är ändå bättre än att riskera att vinsterna i ett avseende kan komma att förbytas i förluster i ett annat. Enligt det förslag som nu framlagts skulle sannolikt landsbygdens bebyggelse allvarligt ha kommit i farozonen och den ganska restriktiva tillämpning som nu sker beträffande denna bygghusskap skulle säkert bli ytterligare skärpt genom bankintressenas inkoppling på det sätt som föreslagits. De villkor, som jag ovan antytt och som utskottet i år upprepar, nämligen att en förutsättning för att kreditgarantisystemet skall kunna godtagas är att en försämrning av bostadsbyggandets villkor och möjligheter inte uppkommer, kan knappast sägas bli uppfyllt med detta förslag.

I år saknar vi en reservation, som annars har varit ständigt återkommande under tidigare år, nämligen den reservation som har krävt gynnsammare tillämpning beträffande långivningen för landsbygdsbebyggelsen. Orsaken till att den reservationen nu har utelämnats är att utskottet i år har skrivit, tycker vi, så pass positivt, att alla har kunnat låta sig nöja därmed. De positiva uttalanden som utskottet gör ansluter sig i viss mån till de påpekanden i frågan som statsrevisorerna har gjort. Jag tror emellertid att om en bättre tingens ordning skall kunna uppnås när det gäller bestämmelsernas tillämpning för landsbygden, bör de kommunala instansernas ställningstagande ges ett större infly-

tande och mera beaktas av högre myndigheter än vad som nu ofta sker.

Jag skall inte gå in i detalj på de olika reservationerna. De är i allmänhet gamla bekanta från tidigare bostadsdebatter. De minskningar av de generella subventionerna, som däri föreslås, är som jag tidigare sagt i enlighet med ganska enstämmiga uttalanden från tidigare tillfällen. Från vårt håll anser vi, trots att vi här har gått med på kompromisser som har gått utöver vår ursprungliga inställning i fråga om räntesatserna, att en allmän räntesänkning med en halv procent bort vidtagas. Om så hade skett hade statens upplåningsränta sänkts, varigenom differensen till den garanterade räntan blivit mindre. Helst hade vi sett att en minskning av de generella subventionerna hade kunnat ske den vägen. När emellertid den relativt höga ränta vi nu har i förhållande till konjunkturbilden tycks försvaras mycket starkt på vissa håll, har vi alternativt valt vägen över höjda garantiräntor. Jag vill emellertid stryka under att vi därmed inte har avstått från åsikten att en allmän räntesänkning hade varit en bättre väg än den som har beträffats.

Det är väl närmast takten i fråga om avskrivning av subventionerna och tidtabellen härför som bedömes olika. De förslag till minskningar av subventionerna, som har gjorts, innebär ju som också tidigare framhållits inte föraktliga besparingar för statskassan — en i dagens läge nödvändig åtgärd, även den. Dessa generella subventioner ges ju till folk som många gånger inte behöver dem. Det är mycket sannolikt, att flera av dem som får dessa subventioner använder dem för att utöka sin efterfrågan på andra områden. Får man subvention för sin bostad, är det lättare att få pengar över till att anskaffa andra önskvärda ting. Man kan därför mycket väl säga, att subventionerna många gånger går till fyllandet av andra behov än bostaden. En successiv

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

nedskränning av dessa generella gåvor kan därför inte sägas betyda någon social avrustning. Det sociala momentet ligger i stället på de behovsprövade subventionernas område.

Herr talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till alla de reservationer, som har avgivits av herr Pålsson m. fl.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet NILSSON:

Herr talman! Herr Cassel uttryckte en stilla förhoppning, att socialministern så småningom skulle förena sig med reservanterna i deras ståndpunkt beträffande bostadspolitiken. I anslutning därtill vill jag erinra om att vi en gång varit överens eller i varje fall relativt överens om bostadspolitikens allmänna princip, nämligen anskaffande av hälsobostäder till alla. En erinran härom bör man kanske rikta till den siste ärade talaren, som numera tycks vara av den meningen, att bostadspolitiken inte kan betraktas som ett utslag av modern socialpolitik. Min mening är emellertid, att vi fortfarande bör hålla fast vid det mål för bostadspolitiken som jag nyss angav. Vi bör erinra oss detta, även om bostadsbristens avskaffande fortfarande står i förgrunden för vårt intresse. På längre sikt har vi föresatt oss att avskaffa trångboddheten, vilket för övrigt avsatt glädjande spår i bostadsbyggandet under efterkrigstiden.

Under samma tid har förhållandet mellan bostadskostnader och inkomster förbättrats. En modern bra bostad har kommit att dra en mindre del av en vanlig inkomst än tidigare. Detta har för övrigt varit en av förutsättningarna för en höjd bostadsstandard. Bristen på bostäder har dock varit medaljens framsida. Det ekonomiska läget, präglad först av brist på material, därefter av brist på arbetskraft, har medfört att uppställda program förverkligats i långsammare takt än vi önskat. Av hänsyn, herr

Hansson i Skegrie, bl. a. till produktiviteten i landet har vi givit näringslivets byggnadsbehov en jämförelsevis stor del av det tillgängliga utrymmet.

Den avvägning vi gjort har emellertid som bekant inte inneburit, att vi försummat bostadsbeståndet i landet. Tvärtom, det har aldrig byggts så mycket bostäder som nu. Om vi tar med i beräkningen de bostäder, som nu står under byggnad, omfattar krigs- och efterkrigstidens bostadsproduktion i runt tal 1 miljon nya lägenheter. Detta innebär att omkring 3 miljoner svenskar — d. v. s. 40 procent av vår befolkning — fått nya moderna bostäder under en 20-årsperiod.

Trots att byggandet varit rekordartat, vet vi emellertid att bostadsbrist alltså jämt råder, huvudsakligen i de större städerna. Hur stort det egentliga bostadsunderskottet är kan inte anges. I varje fall är antalet hos bostadsförmedlingarna anmälda ingen tillförlitlig mätare. Här rör det sig i stor utsträckning om personer, som önskar byta lägenhet eller som anmält sig i förtid för säkerhets skull. De i verklig mening bostadslösa, d. v. s. familjer som saknar egen bostad och är inneboende hos andra, är emellertid många nog för att de skall utgöra ett besvärligt problem. Just nu kan antalet hos bostadsförmedlingarna anmälda sökande, som saknar egen lägenhet, uppskattas till 135 000, av vilka ungefär 55 000 kommer på Stockholm.

Det anförda visar, ärade kammarledamöter, att bostadsbyggandet fortfarande är en av våra angelägnaste uppgifter. Vår mening är också, att enda sättet att avhjälpa denna brist är att bygga. Full sysselsättning och goda inkomster har ökat efterfrågan. När bostäderna dessutom i förhållande till inkomsterna blivit billigare, så stiger efterfrågan än mer. Det är förvisso ett faktum som jag utan vidare kan medge.

Vi vill nu ytterligare knappa in på det försprång som efterfrågan har för-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

skaffat sig. Och det blir staten som måste se till att bostadsbyggandet får en sådan omfattning, att vi kan nå målet, d. v. s. bostadsbristens avskaffande. Så långt jag kan se skyggar oppositionen inför denna utsikt. Det sker vid en tidpunkt, då vi på grund av det omfattande bostadsbyggandet har börjat glida in i en period, som ger hopp om en verklig avveckling av bristen, såvida produktionen kan hållas på nuvarande nivå.

Bostadsbyggandet har ökat särskilt kraftigt de två senaste åren. Tillskottet utgjorde cirka 57 000 lägenheter per år under tiden 1954—56 men steg 1957 till i det närmaste 65 000 lägenheter och blev 1958 ungefär 63 000. Under 1958 påbörjades drygt 68 000 lägenheter. Vid årsskiftet 1958—1959 var den pågående produktionen mycket stor, uppskattningsvis nära 75 000 lägenheter. Tillskottet 1959 blir uppmot 70 000 lägenheter.

Under de senaste åren har vi dessutom eftersträvat att öka bostadsbyggandet på de orter där bostadsunderskottet är störst. De stora orterna har därvid i första hand tilldragit sig intresset. I stockholmsområdet tillkom 1956 cirka 8 600 lägenheter, 1957 10 500 och 1958 11 200 lägenheter. Ökningen utgjorde drygt 2 500 eller 30 procent. I göteborgsområdet var ökningen i färdigställandet 1956—1958 900 lägenheter, motsvarande 20 procent. För städer med 30 000 till 100 000 invånare var ökningen 1956—1958 13 procent. För städer med högst 5 000 invånare samt landsbygden redovisas för de angivna åren en minskning med 7 procent. För hela landet innebär de tre årens utveckling en ökning med 5 000 lägenheter eller 9 procent.

Bostadsstyrelsen utför varje år en undersökning av marknadsläget, huvudsakligen i de kommuner som har kommunal bostadsförmedling eller i varje fall ett register över bostadssökande. Den senaste undersökningen avser 80 kommuner med en folkmängd av nära 3,4 miljoner. De lämnade uppgifterna

avser förhållandena den 1 januari eller 1 februari i år. Undersökningen är i och för sig av intresse, men av särskilt stort intresse är att studera förändringarna under 1958 i fråga om bostadssökande familjer, som saknar egen lägenhet.

Det är alltså fråga om de i begränsad mening bostadslösa. Styrelsens undersökning visar att under 1958 antalet dylika familjer minskade med inte mindre än 14 procent. Under 1957 var minskningen endast 3 procent. Förklaringen till denna glädjande utveckling är att söka dels i den under perioden stora bostadsproduktionen och dels i en viss avmattning av efterfrågetillväxten.

Som jag redan sagt kan man räkna med en ytterligare betydande produktionsökning i år. Utsikterna till en stark förbättring av marknadsläget under innevarande år förefaller därför mycket goda. Bostadsbristen är också koncentrerad till de största städerna, framför allt Storstockholm-cmrådet. Bostadsstyrelsens undersökning ger belägg för detta. Av bostadssökande familjer utan egen lägenhet kommer inte mindre än 52 procent på Storstockholm. Enligt styrelsens undersökning var nedgången i antalet bostadslösa familjer under 1958 starkast i de minsta kommunerna och svagast i de största. I Storgöteborg var minskningen 13 procent och i Storstockholm 7 procent.

Dessa uppgifter är intressanta ur den synpunkten, att de understryker vikten av att bostadsbyggandet befordras i de största orterna. Man kan kanske till och med räkna med att marknadsläget på de mindre orterna på landsbygden inom en icke alltför avlägsen framtid kommer att bli tillfredsställande ur de synpunkter som regeringen anser sig föredra, nämligen att råda bot på bostadsbristen.

Samtidigt har de nyproducerade lägenheterna under efterkrigstiden steg för steg blivit större och bättre utrustade. För hela riket har under åren 1954

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

—1958 de allra minsta lägenhetstyperna, enkelrum, ett rum och kök m. m., oavbrutet minskat sin andel av produktionen från 24 till knappt 18 procent. Tvårumslägenheternas andel i produktionen har nedgått kraftigt, från 46 till 29 procent. Andelen tycks emellertid ha stabiliserats under senare tid. Lägenheterna på minst tre rum och kök har under samma tid ökat mycket kraftigt, från drygt 31 till nära 54 procent. I Stockholm och Göteborg har förändringarna varit störst. I Stockholm har sålunda lägenheter på minst tre rum och kök under denna tid ökat sin andel från 37 till inte mindre än 67 procent.

Otvivelaktigt har — det erkänner jag — statens stöd till bostadsbyggandet spelat en väsentlig roll för denna utveckling, liksom den fulla sysselsättningen och den stigande realinkomstnivån jämte hyresregleringen. Samtidigt har emellertid under detta årtionde en gradvis avveckling av de generella subventionerna kunnat ske. Dessa minskningar har betytt avsevärda besparingar på statsbudgeten i jämförelse med vad det ökade bostadsbyggandet skulle ha krävt, om statens stödåtgärder varit oförändrade.

Det provisoriska tilläggslånets slopande har medfört en besparing på cirka 300 miljoner kronor per år. Samtidigt har dock tertiärlånen ökat med uppskattningsvis 150 miljoner kronor. Reduceringen av egnahemssubventionen, d. v. s. den räntefria stående delen av egnahemslån, har inte minskat egnahemslånens storlek men väl de räntefria lånen med cirka 70 miljoner kronor per år. Höjningen av den garanterade räntan på primär- och sekundärlån har medfört en besparing på cirka 60 miljoner kronor om året. Höjningen av räntan på tertiär- och egnahemslån medför en utgiftsminskning för staten på nära 10 miljoner kronor per årsproduktion.

Bostadsbyggandet har alltså kunnat kraftigt ökas utan att fördenskull den statliga långivningen behövt ökas. Bud-

getåret 1955/56 utgjorde nettoutgifterna för tertiärlån, tilläggslån och egnahemslån drygt 1 000 miljoner kronor. För nästa budgetår torde de något understiga denna siffra. Då kommer också bostadsbyggandets omfattning som bekant att väsentligt överskrida det som vi orkade med för fyra år sedan.

Dessa förändringar av finansieringsvillkoren har emellertid — och det bör vi komma ihåg — medfört en viss ökning av hyror och bostadskostnader. Ökningen kan anges till 10 à 15 procent. För de allra nyaste husen har hyrorna blivit ytterligare något högre än de skulle ha blivit under de gynnsammaste finansieringsvillkor vi tidigare haft.

Nu vandrar i själva verket regeringen försiktigt vidare på den av statsutskottet en gång rekommenderade vägen. Förslaget om att nu avveckla även de ortsdifferentierade tilläggslånen betyder att hyrorna i nya hus kommer att bli något högre än eljest. Man kan räkna med att det rör sig om 2—5 procent. För hus som tillkommit från och med 1951 blir det också en hyreshöjning av ungefär samma storlek beroende på förslaget om återbetalning av tidigare beviljade tilläggslån. Återkravet gäller belopp på högst 2 kronor per kvadratmeter och återbetalningstiden är 25 år.

Nu frågar herr Gustafsson i Skellefteå: Varför just 2 kronor? Och varför kunde man inte ta 1 krona med ränta? Ja, jag måste säga, att detta i och för sig kan vara en smaksak, men i propositionen har vi endast följt en tidigare tillämpad praxis, som efter vad jag kan förstå herr Gustafsson i Skellefteå själv tidigare för sin del har biträtt.

Under de senaste åren har en viss höjning av hyrorna skett. Detta gäller både statsbelånade och privatfinansierade hus. Orsaken är delvis gemensam för båda grupperna av hus. Till en del beror höjningen på ökade fastighetscmkostnader. Det gäller vidare avgifter av skilda slag, fastighetsskötarlöner och reparationer. Beträffande reparationer-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

na har kompensation lämnats på grundval av en mellan Hyresgästernas riksförbund och Sveriges fastighetsägareförbund träffad överenskommelse om förbättrat underhåll av hyresfastigheter.

På grund av räntestegringarna har de privatfinansierade husen tillerkänts kompensation för ökade ränteutgifter. Regeringens beslut i november, som gällde hyrorna under 1959, innebär som bekant hyresökningar. Beslutet byggde också i detta fall på en utredning, vars förslag godtagits av representanter för Hyresgästernas riksförbund och Sveriges fastighetsägareförbund. Jag vill i detta sammanhang inte underlåta att uttala min uppskattning av att partsorganisationerna på detta område nu tycks ha funnit former för överläggningar, vid vilka de motsättningar som finns — och väl måste finnas — kan överbryggas av godtagbara kompromisser.

Hyreshöjningarna under de senaste åren har betytt en viss anpassning av hyressättningen till ett högt kostnads- och ränteläge. För de statsbelånade husens vidkommande har det höjda ränteläget endast delvis påverkat hyressättningen. Höjningarna i de statsbelånade husen har med andra ord varit relativt små. Genom en låg bunden ränta på de statliga bostadslånen och genom den s. k. räntegarantien har i stället statens utgifter för bostadsåtgärderna ökat på grund av räntehöjningarna. Den av staten garanterade räntan på primär- och sekundärlån i fastigheter med statligt tertiär- eller egnahemslån har visserligen höjts något men ligger som bekant ändå avsevärt under marknadsräntan. Ränteeftergifterna kostar därför staten, såsom tidigare här i dag har påpekats, årligen 150 miljoner kronor.

Tidigare har vi emellertid — även om det funnits nyanser i våra ståndpunkter — nödortfikt kunnat samsas om önskvärdheten av att hålla stabila hyreskostnader. En allmän höjning av hyresnivån skulle drabba familjer med vanliga eller små inkomster mycket hårt.

Men i dag anser våra kritiker, att priset för den stabila hyran är för högt.

Man kan ha delade meningar i frågan, det medger jag, huruvida det pris vi betalar för stabila hyror är för högt eller inte. Regeringen anser emellertid att man bör gå försiktigt fram vid avvecklingen av de generella subventionerna till bostäderna.

Härmed övergår jag, herr talman, till frågan om bostadsbyggandets storlek och de skilda ståndpunkter, som redovisats i utskottets utlåtande.

Regeringens förslag för nästa budgetår innebär ett minimiprogram på 63 000 lägenheter, d. v. s. samma antal som ursprungligen fastställdes för innevarande budgetår. En ökning av programmet blir, säger vi, beroende på konjunkturläget.

Folkpartiets förslag innebär ett program på 65 000 lägenheter. Genom förslag om sänkning av övre gränsen för tertiärlån räknar folkpartiet icke med att ramarna för bostadslångivningen skall behöva ökas utöver regeringens förslag. Slutligen har vi centerpartiets förslag om högst 63 000 lägenheter. Om sysselsättningsmöjligheter behöver skapas bör investeringar ske, säger man, i »det produktiva näringslivet och vägbbyggandet».

Nu hävdar jag, herr talman, att vi *inte* redan nu kan ta definitiv ställning till hur många bostadslägenheter som skall påbörjas fram till den 1 juli 1960. Vad som *nu* är viktigt är att igångsättningen i vår och tidigt i höst blir så stor, att byggnadsarbetarna beredes god sysselsättning nästföljande vinter. Såsom statsutskottets majoritet slagit fast bör man sikta på ett bibehållande av nuvarande höga produktion, d. v. s. nära på 70 000 lägenheter om året. Folkpartiets förslag är oklart. Menar partiet att man inte skall räkna med mer än 65 000 lägenheter? Den frågan är berättigad. Nu tror jag att oppositionens finansieringsvillkor i och för sig skulle reglera det hela, ty de skulle inte ens möjliggöra

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

ra 63 000 lägenheter — alldeles oavsett de uttalanden som man kan göra från folkpartiets sida — därför att förslaget helt enkelt skulle leda till en allmän minskning av bostadsbyggandet. Och då säger jag, efter den fråga jag ställt här beträffande folkpartiets program: Om folkpartiet, utan att säga det direkt ut, menar att det är fråga om ett minimiprogram på 65 000 lägenheter är det svårt att förstå vad som skall vinnas med detta. Vi skall bygga så mycket vi kan, och det betyder så långt jag i dag kan bedöma situationen, att vi skall bygga mer än 65 000 lägenheter.

Men, ärade kammarledamöter, att uppställa ett program är en sak; en helt annan är att se till att programmet blir genomfört. Om vi skall få till stånd det stora bostadsbyggande som vi önskar och som i varje fall regeringen är beredd att genomföra, krävs bl. a. att två viktiga förutsättningar är uppfyllda. För det första måste bostadsbyggandet tillföras erforderliga krediter. För det andra måste finansieringsvillkoren vara tillfredsställande.

Och härmed kommer jag över till oppositionens bud när det gäller lån och lånevillkor samt subventioner. Av praktiska skäl skall jag först granska högerns förslag i dessa ämnen.

Högern föreslår att hela den statliga bostadslångivningen skall upphöra den 1 juli i år, alltså om mindre än tre månader. Utskottet har karakteriserat detta förslag, och slutsatsen är att förslaget är oantagbart. Ja, jag är verkligen av samma mening. Om förslaget godtog av riksdagen skulle det den 1 juli i år inte finnas pengar till bostadsbyggandet. En kraftigt minskad igångsättning av nya företag skulle bli följden, med svår arbetslöshet bland byggnadsarbetarna kommande vinter. Många egnahemsägare som beviljats statligt lån skulle inte få det beviljade lånet utbetalat och skulle förgäves söka skaffa motsvarande lån i enskild kreditinrättning. Jag förstår mycket väl att folk-

partiet och centerpartiet inte har kunnat gå med högern i detta avseende.

I de av högern väckta motionerna med förslag om införande av ett kreditgarantisystem uttalas att »vi inte tillerkänner bostadsbyggandet någon speciell prioritet i fråga om krediter». Vidare sägs att i den politik högern förordar »det i och för sig inte skulle finnas plats för uppgörande av en ram för ett kommande års bostadsbyggande». I högerreservationen till statsutskottets utlåtande är man försiktigare — med all rätt, tror jag. Där talas om att under övergångstiden staten, t. ex. via riksbanken, vid behov bör stödja de kreditorgan som har svårt att anskaffa tillräckliga medel. Vidare uttalas: »För dem som erhållit förhandsbesked om lån för redan påbörjade fastigheter måste under *alla* förhållanden tillses att medel ställs till förfogande, så att de kan utfå slutliga lån i utlovad omfattning.»

Här sneglar högern förbi de skygg-lappar den självant har anlagt. Sedan kan man undra, hur detta skall gå till, om såsom högern anser några som helst låneanslag inte längre skall anvisas. Det finns företag — under byggnad eller färdigställda — med sammanlagt cirka 125 000 lägenheter, som beviljats statligt lån till ett belopp av cirka 1 500 miljoner kronor som de ännu inte fått ut. Vem är det enligt högerns mening som under alla förhållanden måste tillse, att medel ställs till dessa företags förfogande? Är det riksbanken, som nyligen förklarat att man inte kan påräkna att den mindre del av bostadsbyggandet som egnahemsbyggandet utgör kan klaras utan att statliga lån utgår? Eller skall man lita till Sparbanksföreningen, som inte heller den ansett att det är möjligt att med en gång klara egnahemsbyggandet utan statliga lån?

Herr Cassel beklagade att hans medlöpare i oppositionen inte vågat detta lilla plask i bostadsfrågan som det innebär att med en gång acceptera högerns förslag rörande kreditgarantien. Jag kan

mycket väl förstå såväl folkpartiet som centerpartiet, när de inte vågat sig på ett sådant magplask som herr Cassel och hans meningsfränder inom högern i detta avseende gjort sig skyldiga till.

Jag vill slå fast: Om högern menar allvar med sitt förslag om ett *omedelbart* införande av kreditgarantier kan avsikten bara vara en: att komma bostadsbyggandet till livs. Antagligen förnekar högern — herr Cassel kommer nog strax att göra det — att detta är meningen, och i så fall kan jag om förslaget endast säga, att det är som en deg som inte bakats färdig och blivit bröd. Resultatet blir i båda fallen detsamma: förödande för bostadsbyggandet.

För undvikande av varje missförstånd vill jag påpeka, att själv har jag inte släppt tanken på genomförandet av ett kreditgarantisystem. Det gäller emellertid då, som riktigt påpekats av såväl herr Gustafsson i Skellefteå som herr Hansson i Skegrie, att finna tillräckliga garantier för att vid en övergång till kreditgarantier — jag avser då bara egnahemsområdet — egnahemsbyggandet inte hämmas.

Till herr Hansson i Skegrie vill jag i detta sammanhang säga, att anledningen till att vi i departementspromemorian bara har tagit upp frågan om egnahemsbyggandet och kreditgarantigivningen för denna del av bostadsbyggandet är också att vi velat skynda långsamt, att vi i första hand där det finns större möjligheter att klara denna del av bostadsområdet vill skaffa oss erfarenheter och sedan se vad som kan bli resultatet i framtiden. Möjligt är att man får tänka sig att genomföra systemet successivt, t. ex. under en treårsperiod, för att undvika att knapphet på krediter uppstår. Frågan bör under alla förhållanden nog prövas innan definitiv ställning tas.

Högern vill emellertid inte endast omedelbart klippa av den statliga långivningen till bostadsbyggandet, utan den vill också bryskt avveckla de gene-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

rella subventionerna. Men om högern är mycket bestämd då det gäller den första frågan, är den minst sagt vacklande i den andra. Högern har denna riksdag, som dock endast är tre månader gammal, ställt fyra olika förslag i subventionsfrågan: två i partimotioner vid riksdagens början och två i form av reservationer till statsutskottets utlåtande. Att ett och samma parti vid en och samma riksdag i en stor och viktig fråga intar fyra olika ståndpunkter, ja det trodde jag endast vara förbehållet folkpartiet, men det var tydligen fel.

Jag skall inte uppehålla mig vid *alla* ståndpunkterna. Men jag skall dröja vid högerns första och som det förefaller egentliga yrkande, nämligen att vid genomförandet av kreditgarantier den 1 juli i år *alla* statliga subventioner till bostadsbyggandet skall slopas. Ett godtagande av detta yrkande skulle betyda en ökning av hyrorna med ungefär 14 kronor per kvm. För en vanlig tvårumslägenhet blir det drygt 700 kronor om året. För ett vanligt eget hem skulle kapitalutgifterna öka med cirka 950 kronor om året. Jag tror det var högern som särskilt slog vakt om egnahemsägarna i den senaste valrörelsen. Kommentarer till en sådan bostadspolitik är ju i själva verket överflödiga.

Det intressanta är emellertid att högern, folkpartiet och centerpartiet i reservationer till statsutskottets utlåtande funnit varandra då det gäller försämringar av den statliga stödet till bostadsbyggandet. Herr Gustafsson i Skellefteå var stolt över att man äntligen kunnat komma överens inom oppositionen. Fråga är om inte hans och hans meningsfränders ambitioner i detta avseende lurat ut dem till en ståndpunkt, som — det vill jag säga — för folkets vidkommande kan ge ett mindre önskvärt resultat, därest överenskommelse om gemensamt uppträdande skall uppstå i sådana här sammanhang. Jag medger emellertid att det är en alldeles ny situation.

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Vad är det dessa partier har blivit överens om?

1) Räntan på de statliga lånen — tertiärlånen och egnahemslånen — skall höjas med 1 procent till 5 procent;

2) den av staten garanterade räntan på primär- och sekundärlån skall höjas med 0,5 procent;

3) den räntefria stående delen av egnahemslån skall minskas från 4 000 till 3 000 kronor för dem som under de tre senaste åren i genomsnitt haft en till statlig inkomstskatt taxerad inkomst på högst 13 000 kronor; för dem som haft högre inkomst skall den räntefria stående delen helt slopas;

4) den övre gränsen för tertiärlån skall sänkas från 100 till 97 procent av belåningsvärdet i fråga om kommunala och allmännyttiga företag, från 95 till 92 procent för kooperativa företag och utgöra högst 85 procent för enskilda företag.

Vilka verkningar på bostadsbyggande och bostadsefterfrågan skulle ett godtagande av detta förslag få?

För nya hus skulle man få en icke obetydlig hyreshöjning. Den kan beräknas till 5 kronor per kvm, vilket gör cirka 300 kronor om året för en vanlig tvårumslägenhet. För ett eget hem skulle de årliga kapitalutgifterna öka med mellan 230 och 440 kronor. Eftersom högern, folkpartiet och centerpartiet inte vill vara med på den uppjustering av inkomststrecken för familjebostadsbidrag, som regeringen föreslagit och som sammanhänger med att penningvärdet minskat, skulle en hel del barnfamiljer i ganska låga inkomstlägen — strax under 10 000 kronor — få en faktisk hyreshöjning i en tvårumslägenhet på cirka 600 kronor om året.

Jag upprepar detta påstående, herr Gustafsson, därför att detta innebär ju i själva verket, att en man som har haft en viss inkomst berövas, om vi inte höjer inkomststrecket och hans inkomst på grund av penningvärdets försämring har ökat, det familjebostadsbidrag som

han tidigare haft. Läger man därtill de 300 kronor, som oppositionens förslag innebär, så blir det sammanlagt de 600 kronor, som man i någon tidning hade räknat ut med hjälp av en bostadsexpert. Jag förstår att den uträkningen gjorts av en bostadsexpert, ty den stämmer överens med verkligheten.

Att i nuvarande läge, som utmärkes av stabilitet i fråga om priser, kostnader och inkomster, på det sätt som de borgerliga partierna enats om, driva upp hyres- och bostadskostnaderna skulle inte bara betyda sänkt standard för många familjer med vanliga inkomster utan skulle också betyda starkt ökade risker för störningar i bostadsbyggandet på åtskilliga orter.

Det medför i nuvarande arbetsmarknadsläge risk för arbetslöshet bland byggnadsarbetarna, och jag medger att med den fulla sysselsättningens politik, som regeringen bedriver, är inte detta en oväsentlig del av den bedömning vi gör även beträffande bostadsbyggandet i stort.

Herr talman! Till sist bara några sammanfattande ord om dagens läge. Jag är medveten om att statsutskottets utlåtande innefattar åtskilliga invecklade frågor, och reservationerna är många och delvis svårbegripliga. Vi får emellertid inte låta sikten fördunklas av en alltför teknisk och expertbetonad diskussion av detaljer. I bostadspolitik finns huvudfrågor, som även av experten måste betraktas såsom huvudfrågor.

Två ting vill jag fästa kammarens uppmärksamhet på. Det första är att vi måste få bukt med bostadsbristen, och vi måste göra allt för att bereda byggnadsarbetarna en jämn sysselsättning. Skall vi lyckas härmed, får vi hålla bostadsbyggandet uppe på nuvarande höga nivå. I klarhetens intresse och inte minst på grund av folkpartiets tvetydiga framställning av vad saken gäller vill jag slå fast, att regeringens minimiprogram på 63 000 lä-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

genheter inte är ett uttryck för vad vi räknar med som troligt. Tvärtom är ett bostadsbyggande på 63 000 lägenheter eller — om vi tar folkpartiets förslag — på 65 000 lägenheter inte troligt i dagens situation. Jag är nästan säker på att vi kommer att bygga mera än så.

Visst kan praktiska svårigheter torna upp sig vid genomförandet av ett bostadsbyggande på inemot 70 000 lägenheter. Den som sysslat med problemen kan säkert intyga att det kan bli så, men just nu finns det egentligen bara ett allvarligt hot mot bostadsbyggandet, nämligen de borgerliga partiernas förslag att kraftigt försämra de finansiella villkoren. Under utvecklingens gång har vi diskuterat olika lånevillkor, och regeringen har vid upprepade tillfällen varit med om att jämka lånevillkoren. Men i dag måste vi säga bestämt nej till högerns, folkpartiets och centerpartiets framstötter i denna fråga.

Härmed har jag, herr talman, tangerat den andra huvudfrågan: finansieringsvillkoren för de hus som skall byggas under den närmaste tiden. Hyrorna i nybyggda hus är höga i jämförelse med hyrorna i tidigare tillkomna hus. Att såsom högern, folkpartiet och centerpartiet kräver i första hand försämra finansieringsvillkoren för hus, som kommer att påbörjas den närmaste tiden, innebär så allvarliga risker, att vi inte kan reflektera på dessa förslag.

Ute på fältet, i kommuner och byggnadsföretag, förmärkes en viss oro inför framtiden. Den pågående produktionen kommer att snabbt ge ett stort antal lägenheter av skilda typer. Gemensamt för dessa lägenheter är att hyrorna uppfattas såsom höga, inte minst på grund av konjunkturdämpningen och vissa sysselsättningssvårigheter. Jag anser därför, att även om vi kan vara med och diskutera detaljer i bostadsstödet, bör vi vara bestämda på en punkt. De villkor för nyproduktionen, som enligt regeringens förslag

kommer att gälla fr. o. m. den 1 juli i år, vill vi inte försämma. De som planerar och projekterar bostadshus har rätt att kräva besked på den punkten. Jag säger alltså, att de bör kunna räkna med oförändrade villkor, såvida inte behandlingen här i riksdagen skulle ge ett alldeles överraskande resultat.

Herr förste vice talmannen tog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr CASSEL (h) kort genmäle:

Herr talman! Vi har fått höra den vältalighet från socialministerns sida som vi är vana vid. Vi har fått höra tal om standardsänkning, att man vill komma bostadsbyggandet till livs och allt detta. Låt oss inte ta så allvarligt på det. Men vad vi inte fått höra, herr socialminister, är ett enda ord om finansieringen, varifrån socialministern tänker ta pengarna. Ni har ju inga pengar, låt oss komma ihåg att det är utgångspunkten för alla våra resonerang.

Så sade socialministern, att jag hade uttryckt en förhoppning om att vi i oppositionspartierna nästa år skall få se socialministern i vår krets. Nej, herr socialminister, det är inte en förhoppning, det är en förvissning.

När man hör socialministern tror man att det är fråga om väldiga lappkast i räntefrågor. Det viktigaste är här en halv procents höjning på räntegarantien. Det är den höjning av räntegarantien, som föreslogs enhälligt av den bostadspolitiska utredningen och som socialministerns eget departement räknar med. Man har i departementspromemorian angående övergång till kreditgarantien räknat icke med 3,5 utan med 4 procent. Som jag redan tidigare påpekat säger man klart ifrån, att 3,5 procent inte är en realistisk siffra när det gäller att bedöma de framtida kostnaderna för primärkrediter. När socialministern i höst skall gå till finansministern och diskutera denna

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

sak, kommer socialministern att få oändligt svårt att övertyga finansministern om att det är omöjligt att höja kreditgarantitroskeln från 3,5 till 4 procent, och jag vill tro att han inte kommer att lyckas. Det är en av de stora punkterna där vi har olika meningar, om nu den punkten är så stor, men den betyder i alla fall 50 miljoner kronor om året.

Sedan talade socialministern om att man mer och mer kommer att koncentrera byggandet av hus till städerna. Det har vi landsbygdsrepresentanter sett länge. Det byggs mycket i städerna, framför allt i Stockholm, Göteborg och Malmö, medan byggnationen på landsbygden är mycket liten, och denna tendens blir allt mera markant. Vore det inte värdefullt att i dagens läge försöka räkna ut i vilken stigande grad landsbygdens folk subventionerar de i storstäderna boende?

Tidpunkten för övergång till kreditgarantisystem är ju en fråga som vi har olika meningar om. Jag är emellertid övertygad om, herr socialminister, att vi kommer att bli överens om att det är nödvändigt att övergå till kreditgarantisystemet. Jag har medgivit, att det kan bli övergångsbesvärigheter, därför att det är svårt att skaffa fram pengar åt de kreditinstitut, som skulle lämna toppkrediter i stället för staten. Men det betyder inte alls att man rör sig med mindre pengar än förut. Det innebär endast att man flyttar över långivningen från en långivare till en annan; det är en teknisk fråga. Jag skall inte karakterisera vad det innebär att säga, att det är att vilja komma bostadsbyggandet till livs. Det är en fullständig missuppfattning att så skulle vara fallet.

Vidare har man sagt att högern skulle vilja begränsa bostadsbyggandet. Det har vi inte sagt i någon av våra reservationer eller motioner. Vi har endast sagt att bostadsbyggandet måste hållas inom de reella resurserna, och det har

vi tidigare hört sägas från regeringens sida. Vi kan inte hålla på att bygga bostäder liksom vi inte heller kan hålla på att investera på något annat område med pengar, som inte är riktiga pengar utan som är tillverkade luftpengar från riksbanken. Det tycker jag vi kan vara överens om.

Herr talman! Jag skall stanna vid detta.

Herr **HANSSON** i Skegrie (cp) kort genmäle:

Herr talman! Departementschefen påstod, att oppositionspartierna hade funnit varandra när det gällt att försämra bostadspolitiken. Jag väntade mig nästan, att vårt samarbete på den kanten skulle karakteriseras på detta sätt. Vi har emellertid många gånger tidigare under årens lopp funnit varandra och även hittat departementschefens meningsfränder i samma sällskap. Vid dessa tillfällen tycks både han och andra ha trivts synnerligen väl i sammanhanget, och då var det inte tal om att man hade enats för att genomdriva försämringar.

Jag kan nämna en hel del åtgärder, som vi har varit eniga om. År 1953 minskade vi t. ex. det kapitaliserade värdet av det provisoriska tillägsslånet med en krona från fyra till tre kronor och fortsatte sedan ned till två kronor. Vi sade upp till återbetalning och förräntning tidigare beviljade tillägsslån. År 1955 avvecklade vi det provisoriska tillägsslånet med ytterligare en krona ned till en krona per kvadratmeter lägenhetsyta. Vi sänkte denna gång den räntefria stående delen från 8 000 till 6 000 kronor. Samtidigt höjde vi den garanterade räntan på bottenlånen för vissa hus med 0,5 procent. Detta sista betydde en hyreshöjning med 5 procent. Om jag minns rätt, införde vi också detta år lånetak vid kreditgivningen. År 1956 slopade vi definitivt det provisoriska tillägsslånet och minskade den

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

räntefria stående delen av egnahemslånen till 4 000 kronor. År 1957 höjde vi den garanterade räntan på bottenlånen. Det betydde en hyreshöjning av 4 procent. Dessutom uppsade vi till återbetalning de tilläggs lån, som hade beviljats fr. o. m. år 1951. Även andra åtgärder i hyreshöjande riktning har under årens lopp vunnit bifall från regeringspartiet. Alla dessa tidigare åtgärder i syfte att minska de generella subventionerna har ju genomförts under ganska stor enighet mellan praktiskt taget alla partier. Det förhåller sig väl inte så, att det ena partiet bättre än det andra kan bedöma när den rätta tidpunkten är inne att *fortsätta* denna tidigare nedskrivning av de generella subventionerna?

Departementschefen vill inte gå med på vad jag yttrade om att bostadspolitiken i viss mån har fjärmats från de socialt underbyggda åtgärderna. Jag har dock den uppfattningen. Jag vill gärna erkänna, att vissa delar av bostadspolitiken är klart socialt betonade, men andra åter kan icke sägas ha social anstrykning. Detta gäller framför allt de generella subventionerna, som vi nu delar ut till folk som kan ha vilka inkomster som helst och vilka förmögenheter som helst. Samtidigt nekar vi många gånger människor med små inkomster lån, därför att husbyggandet är så dyrt, att de icke anses ha ekonomiska resurser att föra ett sådant i land. Man måste alltså för det första vara ganska rik och för det andra ha stora inkomster för att vara *säker på* att få statliga subventioner för bostadshus. Detta är — menar jag — ett avsteg från den sociala målsättningen. Jag minns ett fall: en jordbrukare på ett litet ställe, som hade rustat upp sina ekonomibyggnader och fördenskull fått en skuldsumma, som i förhållande till taxeringsvärdet var så stor, att när han ville bygga sig ett nytt boningshus fanns det inte utrymme för kreditgivning för detta. Han bodde i ett rum och kök!

Det är icke socialpolitik när det går på det sättet.

Jag anser därför för min del, att dessa generella subventioner successivt skall tagas bort och att vi i stället skall bygga ut de delar av bostadspolitiken, som är klart sociala, dvs. bostadsrabatterna och förbättringslåneverksamheten. Därigenom skulle mycket kunna vinnas.

Departementschefen ville i ett annat avsnitt trösta mig med att man hade tilldelat näringslivet en ganska god marginal av krediter. Det är tacknämligt om man har gjort det, men jag tänkt genast: Det måste vara oerhört svårt för departementschefen att göra denna avvägning mellan vad näringslivet behöver och vad vi skall bygga bostäder för. Det är därför som vi från vårt håll sedan en tid tillbaka har hävdat den uppfattningen, att prioriteringen av kreditgivningen till bostadsbyggandet bör avskaffas och att i stället fri tävlan bör råda på kreditmarknaden mellan krediter till bostäder och krediter till näringslivet.

Herr GUSTAFSSON i Skellefteå (fp)
kort genmäle:

Herr talman! Socialministern började sitt anförande på samma sätt som alla socialministrar har börjat alla anföranden om bostadsfrågan här i riksdagen så länge jag har varit med, nämligen med att tala om, att vi bygger flera och bättre bostäder än tidigare. Det verkar som om han vore en smula överraskad av att inte bostadsproduktionen ensam av alla verksamheter har stått stilla under efterkrigstiden. Jag tror inte, att vi har någon större anledning att berömma oss av detta.

Jag anmärkte på att socialministern återkräver 2 kronor per kvadratmeter lägenhetsyta men inte tar någon ränta, och jag undrade, om det inte hade varit bättre att ta en krona och åsätta den ränta. Socialministern svarade, att det är en smaksak. Det kan man säga, men

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

vi hade haft kvar ungefär 200 miljoner kronor i fordringar, och det är väl fråga om det kan betraktas som en smaksak. Man kan beklaga, att vi gick med på denna ordning en gång, men därför att man har gjort ett misstag behöver man inte nödvändigtvis upprepa det. Jag beklagar också, att vi inte hade någon motion i saken, men motionstiden är som bekant kort, och det är kanske mycket begärt av oss att vi skall hinna upptäcka alla misstag som ni gör under denna tid.

Vidare frågade socialministern, vad vi menade med att när det gäller bostadsproduktionen tala om ett antal lägenheter av 65 000. Jo, vi menar helt enkelt att regeringens siffra 63 000 bör ersättas med 65 000 såsom ett minimumantal och att även i ett förbättrat konjunkturläge bostadsproduktionen bör ha minst denna storleksordning.

Socialministern ägnade rätt mycket tid åt det förhållandet att oppositionspartierna nu enats om vissa förslag, och det verkade som om han var en smula missnöjd över att vi lyckats uppnå en sådan enighet. När han för en tid sedan talade om pensionsfrågan, sade han att oppositionens enda alternativ var ökat kiv. Jag förmodar att han gärna skulle ha velat kunna säga detsamma beträffande bostadsfrågan. Nu gick det ju inte att göra detta. I stället började socialministern kritisera högern därför att man övergivit de ståndpunkter som intagits i högermotionerna. För min del har jag nog tidigare haft en del att invända mot högerens bostadspolitik, men det skulle aldrig falla mig in att kritisera högern därför att den nu gått på en linje som enligt min mening är riktigare. Jag skulle lika litet kritisera socialministern, om han ville närma sig vår linje. Jag tycker att det är bra att högern handlat så som här skett.

I samma andedrag som socialministern alltså kritiserade högern kallade han centerpartiet och folkpartiet för medlöpare till herr Cassel. Är det rik-

tigt att kalla oss för medlöpare till en som har kommit till oss och gjort oss sällskap?

Jag tror att socialministern är benägen att i hög grad överdriva verkningarna av oppositionens förslag. Han tog i försvar den artikel i Aftonbladet, som jag kritiserade och som hade till rubrik: »Hyreshöjningar på 600 kronor», samt framhöll att i dessa hyreshöjningar var inräknade den höjning på 300 kronor som skulle uppkomma därigenom att oppositionen inte ville gå med på en höjning av inkomststrecket för barnfamiljer. Socialministern underströk att på grund av penningvärdeförsämringen hade en del barnfamiljer kommit över det nuvarande inkomststrecket och därigenom fått 300 kronor mindre i subvention, vilket vore detsamma som 300 kronor högre hyra. Följaktligen vore det rätt vad som stod i Aftonbladet. Men sådana förskjutningar kommer ju att inträffa varje år, herr socialminister. Även om inkomstgränsen nu höjes på det sätt Ni vill och om det bara sker en långsam penningvärdeförsämring under det närmast följande året, så kommer en hel del människor att få 300 kronor mindre i bostadsbidrag därför att deras inkomst ökar, så att den ligger över den nya inkomstgränsen. Skall man då göra stora rubriker i tidningarna och säga: »Nu har hyrorna höjts med 300 kronor?» Nej, det är orimligt, och jag förvånar mig över att socialministern över huvud taget har velat ta Aftonbladets artikel i försvar. Det är här bara fråga om ett försök att blanda bort korten.

Socialministern hade kommit till det resultatet, att oppositionens förslag skulle medföra en hyreshöjning i de nya lägenheterna — han talade nu inte om de gamla lägenheterna — med 5 kronor per kvm lägenhetsyta. Jag kan inte förstå, hur socialministern kunnat komma fram till det beloppet. I så fall måste han ha räknat in den försämring som han själv hittat på, och det är väl ändå

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

väl kraftigt att ge oss skulden även för den saken.

Jag vill understryka att våra förslag i stort sett överensstämmer med bostadspolitiska utredningens förslag, om vilka ju utredningens ledamöter var eniga — även socialdemokraterna i utredningen var alltså med därom. Den enda punkt, där vi gått ifrån dessa förslag, gäller höjningen av tertiärlåneräntan, men om man tar hänsyn till det försämrade statsfinansiella läget, skall man nog finna att denna ändring är ganska befogad.

På grundval av bostadspolitiska utredningens betänkande framlades en proposition, nr 100 för år 1957. Den är visserligen signerad av en annan socialminister, men denne tillhörde dock samma regering som Torsten Nilsson. I denna proposition föres ett resomang beträffande subventionerna, som även jag finner tillräckligt kraftigt. Det finns till och med uttryck, beträffande vilka jag tvekar två gånger innan jag vill skriva under dem. Det heter sålunda bland annat: »Man måste göra ett val mellan att å ena sidan något hålla igen bostadsefterfrågans ökning för att snabbt bli kvitt bostadsbristen, och att å andra sidan för ganska lång tid framöver ha kvar bristen med alla de svåra olägenheter detta skulle föra med sig.»

Här antydes alltså att vi skulle till och med kunna försämla subventionerna för att hålla igen *efterfrågan*, och så långt har man från folkpartiets sida aldrig gått.

På ett annat ställe säger departementschefen: »Jag kan därför godtaga bostadspolitiska utredningens uppfattning, som delas av det övervägande antalet remissorgan, nämligen att de generella subventionerna i huvudsak kan avvaras.» Jag har i min hand tre, fyra citat av precis samma slag, vilka tydligt visar att man var på det klara med att det borde ske en ganska snabb avveckling av bostadssubventionerna.

När jag lyssnade till socialministerns

uppläggning av saken, fick jag närmast det intrycket att det var fråga om så att säga startskottet till ett propagandaspektakel av 1954 års modell. Jag skulle tro att man gjorde klokare i att inte sätta i gång ett sådant propagandaspektakel. Erfarenheterna från 1954 är inte särskilt uppmuntrande.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet NILSSON:

Herr talman! Om herr Gustafsson i Skellefteå anser att regeringens ståndpunkt är propagandistisk och ingenting annat, så tror jag att han utgår ifrån de erfarenheter av hur politiken bör uppläggas, som man har inom folkpartiet, ty jag har nog det intrycket att ståndpunkterna på det hållet ibland varit i hög grad propagandabetonade.

I själva verket håller vi inom regeringen fast vid den ståndpunkt som, efter vad jag kan förstå, även folkpartiet tidigare intagit, nämligen att det gäller att här i landet komma fram till ett tillstånd, då alla människor kan få en hälsobostad, då inte bara bostadsbristen kan avskaffas utan också trångboddheten övervinnas.

Detta kan jag inte, herr Gustafsson, på något sätt ta som ett uttryck för propaganda. Det är en uppriktigt och allvarligt menad vilja från regeringens och det socialdemokratiska partiets sida. Därmed har jag också besvarat vad herr Cassel inledningsvis anförde — att man inte borde ta det socialministern anfört som särskilt allvarligt. Naturligtvis kan man tycka så. Såvida vi får majoritet bakom oss kommer dock herrarna att ta detta på allvar, och jag tror att även svenska folket kommer att ta det på allvar — vår uppriktiga strävan att häva bostadsbristen, förhindra en alltför stark hyresstegring och garantera byggnadsarbetarna den sysselsättning som ingår i vår allmänna sysselsättningspolitik.

Sedan säger herr Cassel att han vän-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

tar, att jag nästa år skall komma över på oppositionens linje. Han är förvisad om att jag skall göra det. Låt oss komma ihåg detta nästa år, herr Cassel! Då får vi se vem som får rätt.

Det väsentliga för herr Cassel var ju att han, trots vad jag här sagt, höll fast vid förslaget om att man inom några månader skall övergå till ett kreditgarantisystem. För honom var det en mycket enkel sak. Det gällde bara att flytta över beloppen från en långivare till en annan. Det var bara en teknisk fråga, som han uttryckte det.

Ja, tänk att allting blir så enkelt för herr Cassel! Det är bara fråga om att flytta över 1 500 miljoner kronor från en långivare till en annan! Enligt hans utsago, bara en teknisk angelägenhet. Samtidigt måste jag ändå ge högern det erkännandet, att den i flera andra sammanhang har uttryckt sig något försiktigare än vad den gjorde i de första motionerna och herr Cassel gjorde i sitt senaste anförande. Om jag skall vara uppriktig mot herr Cassel tror jag att högern bortsett från en sak, nämligen att om man skall spela poker, så kommer ändå förr eller senare det ögonblick då man måste lägga korten på bordet. Då blir det så usla hackor som herr Cassel lade fram för oss nyss.

Sedan några ord till herr Hansson i Skegrie. Han poängterade, att vi tidigare funnit varandra och att socialdemokraterna då tycktes ha trivts väl i centerpartiets sällskap. Ja, om vi inte bara tänker på bostadspolitiken kan jag ge herr Hansson rätt i att centerpartiet och socialdemokraterna tidigare funnit varandra. Jag skall alldeles öppet medge att vi trivts väl i varandras sällskap ända tills samarbetet på grund av beklagliga omständigheter bröts. Jag skall också medge att vi tidigare vid många tillfällen funnit varandra i bostadspolitiken. Jag redogjorde i mitt anförande för en hel rad av de åtgärder som vidtagits och som lett till allmänna hyreshöjningar — åtgärder där vi varit över-

ens. Men det är här fråga om en avvägning. Jag har — det skall medges — motvilligt varit med om att godkänna förslag under de gångna åren som lett till allmänna hyreshöjningar. Jag har gjort det därför att jag ansåg att man borde anpassa hyreskostnaderna till de nuvarande bostadskostnaderna, såvitt det var möjligt. Jag har emellertid sagt mig att man bör skynda långsamt och ta det försiktigt. I nuvarande läge skulle vi, med de förslag och reservationer som oppositionen lagt fram, få så påtagligt dåliga verkningar att vi inom regeringen inte vill vara med om en sådan politik.

Om bostadspolitiken är socialpolitik kan vi naturligtvis diskutera hur länge som helst. Vi kan ändå inte komma ifrån, att om vi följer oppositionen, lägger vi de ökade kostnaderna på dem som för närvarande är utan bostad och på dem som av mycket reella skäl önskar sig en större bostad — framför allt barnfamiljerna. Detta vill vi undvika. Herr Hansson i Skegrie kom med ett exempel, mannen med ett rum och kök som ville ha egnahemslån. Jag bara frågar om det skulle bli lättare för den mannen i fortsättningen om oppositionens förslag går igenom. Jag tror att herr Hansson får medge att så inte kan bli fallet.

Sedan några ord till herr Gustafsson i Skellefteå. Han sade att han inte kunde vara belåten med mitt svar beträffande avvecklingen av subventionerna. Han föredrar fortfarande enkronan med ränta framför tvåkronan utan ränta. Man medgav vidare att han tidigare varit med om den ordning jag nu föreslagit, den praxis som jag fortsätter att tillämpa. Han medgav vidare att han inte har motionerat på denna punkt. Man hinner nämligen inte upptäcka alla misstag som regeringen gör sig skyldig till! Men eftersom herr Gustafsson tidigare varit med om detta enligt hans förmenande stora misstag så kunde man fordra av honom att han skulle upp-

täcka sina egna misstag och med utgångspunkt från dem framlägga en motion. Så har emellertid inte varit fallet.

Vidare det där exemplet om de 600 kronorna. Herr Gustafsson säger att det visserligen är sant att det blir 600 — 300 plus 300 — men det inträffar varje år om vi får ett försämrat penningvärde och vi inte höjer inkomstgränserna. Men, herr Gustafsson, är det mindre sant därför att det inträffar varje år? Det är en fråga man verkligen kan ställa sig.

Till slut, herr talman, säger herr Gustafsson att han förstår att jag är mindre tillfredsställd med att oppositionen nu äntligen har enat sig om ett alternativ till regeringens politik i bostadsfrågan. Så gör han gällande att det inte är folkpartiet som närmat sig högerens ståndpunkt. Därför skall, säger han, inte folkpartiet och centerpartiet kallas för medlöpare utan i så fall högern. Ja, herr Gustafsson, jag vet inte vem som skall tillräkna sig äran av att leda. Jag vill inte ge mig in på sådana spetsfundigheter. Jag vet inte vilket parti som är medlöpare till det andra i den allmänna politiska giv som oppositionen nu prövar. Men om jag utgår ifrån vad som har skett inom andra områden på det inrikespolitiska fältet just i dessa dagar, kommer jag nog till den slutsatsen att folkpartiet i mycket hög grad är påverkat av högerens mening. Om i detta fall folkpartiet eller högern skall stämplas som medlöpare är ur mina synpunkter likgiltigt, och jag tror också det är likgiltigt ur de bostadssökandes och ur hyresgästernas synpunkt. Det väsentliga för både mig och dem är det resultat som den sortens politik leder till.

Herr CASSEL (h) kort genmäle:

Herr talman! Fortfarande inte ett ord från socialministern om var han skall ta pengarna. Han säger att om han får majoriteten skall han genomföra sina planer. Men herr socialminister, majo-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

ritet skapar ju inga pengar. Ni måste *skaffa* dem, de finns inte.

Så ger han oss i högerpartiet kloka råd, angående pokerspelet och dess bedrivande. Jag medger att den som liksom socialministern suttit i en regering som spelat klädpoker med moder Svea i många år så att hon nu står där i bara särken, den är sakkunnig på pokerspel.

Socialministern hade några funderingar om att kreditinstituten, hypoteksföreningarna och sparbankerna, skulle behöva skaffa 1 500 nya miljoner. Så är det inte. Det är fråga om 800 miljoner. Läs den promemoria som gjorts upp i departementet! Det är 400 miljoner kronor för egnahem och 400 miljoner kronor för flerfamiljshus. Det är pengar det med, det medger jag, och det är inte lätt att få fram dem. Men vad är det som händer? Riksgäldskontoret trycker obligationer och försöker sälja dem till sparare — det är främst försäkringsbolagen som köper. Vad vi föreslår är att man i stället låter hypoteksbanken låna upp samma pengar. Det är inga andra pengar det är fråga om, om man inte vill låna pengar i riksbanken, och det vill inte jag, kanske statsrådet. I stället för att staten lånar pengar genom att sälja obligationer för att finansiera de egna hemmen, låter man alltså sparbankernas gemensamma obligationsinstitut sälja obligationerna. Visst är detta förenat med vissa besvärligheter, men som jag flera gånger har sagt kan man göra denna övergång litet mjukare genom att låta riksbanken hjälpa till och stödja de sparbanker, som får svårt att skaffa pengar till nya lån, genom att låta dessa låna i riksbanken eller genom att riksbanken under en övergångstid köper de obligationer som sparbanksinstitutet emitterar. Det har också förutsatts i promemorian att riksbanken under en övergångstid skall kunna ingripa så att det inte blir hårda kast. Vi vill inte åstadkomma några tvära omkastningar i bostadsbyggandet utan gärna behålla det

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

vid dess nuvarande omfattning åtminstone, helst öka det om de reella resurserna är tillräckliga, men inte gå längre i fråga om generella subventioner än den gemensamma reservationen visar. Vi är uppriktigt ledsna att vi icke har kunnat vara med om att höja inkomstgränsen för bostadsrabatter. Vi har aldrig velat vara hårda mot bostadsrabatterna. Hade vi sett en finansiell möjlighet att skaffa de 30 miljoner som detta kostar, hade vi också gjort det.

Herr GUSTAFSSON i Skellefteå (fp) kort genmäle:

Herr talman! Socialministern frågade om det är erfarenheterna från folkpartiet som gör att jag talar om propaganda i samband med hans anförande. Nej, jag använde rätt stor del av mitt första anförande till att tala om vilka erfarenheter det är jag stöder mig på. Det var den propagandakampanj som bedrevs 1954 från socialdemokratiskt håll.

Socialministern tar fortfarande i försvaret den där rubriken i Aftonbladet där det stod att det blir hyreshöjning med 600 kronor. Jag må ju säga att även i fjol hade vi en del familjer som kom över inkomststrecket på grund av penningvärdeförsämringen. Men socialministern föreslog ändå inte någon höjning. Menar han att det i fjol skulle varit försvarligt med tidningsrubriken: Hyrorna höjs med 300 kronor? Rubrikens påstående är så uppenbarligen felaktigt, att det förvånar mig att socialministern velat ta tidningen i försvaret. Rubriken är klart skriven i syfte att vilseleda, och det är lika gott att erkänna detta.

Socialministern vill sedan inte ge sig in på vem som är medlöpare, när det gäller bostadsfrågan som vi nu debatterar, men det vill han däremot vad beträffar en annan fråga, inte nämnda, som vi inte debatterar. Det säger tillräckligt tydligt, tycker jag, hur det ligger till med denna sak.

Jag ber att än en gång få upprepa att vårt förslag så när som på höjningen av tertiärlåneräntan överensstämmer med bostadspolitiska utredningens förslag, som var enhälligt, ty socialdemokraterna var också med. Ordföranden i utredningen har rent av blivit direktör för ett av våra större bostadsföretag. Jag tycker nog att detta ger anledning till att vara litet försiktig när man talar om hur påtagligt dåliga verkningar vårt förslag skulle få. Sådant tal är enligt min mening överdrivet.

Herr HANSSON i Skegrie (cp) kort genmäle:

Herr talman! Det var intressant att höra att departementschefen trivdes väl i vårt sällskap även när det var fråga om att höja hyrorna. Genom kompromissen mellan oppositionspartierna har man, som jag nyss sade, lyckats trubba av de mest extrema kraven från vissa håll. Om vi sålunda kan utöva ett gott inflytande även på den kanten, tycker jag att vi fullgör en god uppgift.

Är det så alldeles säkert att minskade subventioner kommer att drabba endast hyresgästerna? Marginalen mellan de verkliga produktionskostnaderna och det som återstår sedan de statliga subventionerna avräknats, kan väl ändå mycket väl fördelas på flera sätt. Den kan t. ex. ge utrymme för högre löner inom byggnadsfacket. Den kan ge anledning till att minska strävandena att göra billigare konstruktioner. Den kan användas till att främja en motsvarande utveckling i fråga om byggnadsmaterial etc. Det är därför inte riktigt att säga att de minskade subventionerna *helt* kommer att återverka på hyreskostnaderna. För övrigt bör den sänkning av skatterna som dessa besparingar också kan åstadkomma även den tagas med i bilden.

Departementschefen sade att den småjordbrukare, som jag nämnde, i alla fall inte skulle få det bättre efter vårt förslag. Han får det varken bättre eller

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

sämre, ty han är utestängd på grund av kreditvärdighetsbedömandet. Det är därför jag menar att vi bör försöka ge bostadspolitiken en mera socialt betoad karaktär än den har nu. Om så skedde, skulle denna småföretagare kunnat få dylikt lån till sin bostad. Hade han vänt på sitt handlingssätt och först byggt ett eget hem, hade det blivit utrymme inom taxeringsvärdet att där efter finansiera ekonomibyggnaderna. Nu gjorde han tvärtom, vilket är naturligt för en företagare, och då blev han utestängd. Det är sådana verkningar av bostadspolitiken som man har svårt att försvara.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet NILSSON:

Herr talman! Jag skall bara yttra ett par ord. Herr Gustafsson i Skellefteå gjorde gällande att socialministern fortfarande hade fel i sina påståenden angående inkomststrecket. Men herr Gustafsson medgav — det kunde han inte komma ifrån — att det ändå blir 300 kronor. De som tidigare åtnjutit bidrag men vilkas inkomster på grund av penningvärdeförsämringen nu överskrider inkomstgränsen, skulle bli utan denna subvention på 300 kronor, om inte inkomstgränserna höjdes. Men så säger herr Gustafsson: Om detta hade skett tidigare hade det inte stått i rubrikerna att deras hyror höjts. Man kan rubricera det hur man vill. Herr Gustafsson tycks ha en särskild förkärlek för att tänka i rubriker. När hyreshöjningarna verkställdes med regeringens medverkan, kallade man denna åtgärd vid dess rätta namn. I den mån vi medverkat till en hyreshöjning är vi beredda att ta ansvaret därför. Skillnaden mellan herr Gustafsson och oss tycks enbart vara att, medan vi är beredda att ta ansvaret för vad vi gör, tycks herr Gustafsson tveka i det avseendet.

Herr Hansson i Skegrie tycker att det ändå är aktningsvärt att socialministern har kunnat trivas i sällskap i vilka

herr Hanssons och andras goda inflytande har lett till höjning av hyrorna. Ja, herr Hansson, jag har inte bestritt att vi trivts ihop, men jag vet inte om herr Hansson ensam tillsammans med oppositionen bör ta åt sig hela äran av denna utveckling. Det är inte bara på grund av ert inflytande som vi gått med på vissa hyreshöjningar.

Till slut några ord till herr Cassel. Han är fortfarande lika sorglös och lika trevlig när han säger att man kan klara kreditgarantiernas genomförande — det gäller bara att skaffa en mjuk övergång, som han uttrycker det.

Herr Cassel, är detta en mjuk övergång? Här säger högerreservanterna på s. 58: »I enlighet med vad utskottet närmare utvecklat är det medvetet om att föreliggande förslag aktualiserar vissa författningsändringar.» Det gäller kreditgarantisystemets genomförande från 1 juli 1959. Och så fortsätter man: »Utskottet förutsätter att Kungl. Maj:t utan dröjsmål förelägger riksdagen förslag till sådana ändringar.»

Det är mycket vänligt. Och ett sådant handlande med vad därav skulle följa för svenska folket den 1 juli innevarande år kallas för en mjuk övergång. Och dessutom, det gäller inte bara de 400 miljonerna plus 400 miljoner, eller sammanlagt 800 miljoner kr, som herr Cassel här har gjort gällande. Förvisso inte en bagatell om man vill finna nya långivare! Nej det gäller verkligen 1 500 miljoner därför att vi redan gjort så stora utfästelser. Jag finner därför att högern och dess företrädare i denna angelägenhet verkligen har blandat ihop de politiska extremiteterna. Det har också lett till så förbryllande resultat som deras förslag i denna angelägenhet innebär.

Herr AKERSTRÖM (s):

Herr talman! Efter den senaste debatten kunde jag som talesman för utskottsmajoriteten nöja mig med att yrka bifall till utskottets hemställan under samt-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

liga punkter och göra det under hänvisning till vad utskottet har anfört och jämväl i lämpliga delar beträffande vad vederbörande statsråd har anfört.

Jag får emellertid hålla mitt anförande något kortare, men jag har några synpunkter på den här frågan som jag vill framföra. De kan kanske utgöra en komplettering eller en utveckling.

Den målsättning, som utskottet har godtagit i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag, är, som redan har sagts, ett minimiprogram. Om konjunkturutvecklingen så motiverar skulle man gå högre. Jag vet att de ledamöter i riksdagens båda kamrar, som haft att handlägga dessa ärenden praktiskt ute i kommunerna, inte tycker särskilt bra om att man skall göra bostadsproduktionens omfattning beroende av konjunkturutvecklingen. Men nu är vi tydligen alla överens om att det skall man kunna göra och att det är fullt försvarligt att så sker.

Om vi nu skulle följa folkpartiets linje och fastställa minimiprogrammet till 65 000 lägenheter, betyder det att vi under alla förhållanden sammanlagt skulle behöva efterfråga mer pengar än vad regeringens av utskottet tillstyrkta program kräver. Totalt måste det leda till ökad efterfrågan på kapital. Herr Gustafsson i Skellefteå gjorde visserligen gällande att det inte skulle behövas lika mycket kapital om man följde folkpartiets program. Det måste vara felaktigt. Möjligen skulle han ha kunnat säga: Det behövs inte lika mycket statskapital per lägenhet. Men det är klart att det totalt behövs lika mycket kapital. Folkpartiets linje är sålunda mycket mera optimistisk beträffande förutsättningarna att skaffa fram erforderligt kapital för bostadsbyggandet.

Högern ger uttryck för den uppfattningen, att det skulle uppstå stora svårigheter i fråga om kapitalförsörjningen, men har kommit med tanken att man genom att bryskt gå över till ett kreditgarantisystem skulle kunna klara det

hela. Ja, socialministern har talat om detta, och jag har det intrycket att herr Cassel resonerar så här: »Ja, någonting skall jag väl häva ur mig, även om det är tokigt.» Ty om såsom han deklarerar högerpartiet är angeläget om att hålla bostadsproduktionen på en hög nivå, måste även herr Cassel räkna med att man måste kunna ställa kapital till förfogande. Sedan uppstår frågan om på vilka vägar man skall gå fram för att samla upp detta kapital på lånemarknaden. Man kan säga att det i första hand är en teknisk fråga. Men vi måste se till följdverkningarna av det ena eller andra systemet. Dessa måste utan tvivel bli att det är fullkomligt omöjligt att räkna med en bostadsproduktion av en omfattning svarande mot regeringens av utskottet tillstyrkta förslag.

Vi har även haft att behandla frågor rörande räntans höjd, lånetaket och familjebostadsbidragen. Jag har redan nämnt lånegarantisystemet. Vi har även en sak som jag vet att en talare efter mig kommer att uttrycka sitt missnöje med, nämligen de differentierade tillägsslånen. Vi brukar också kalla dem för tvåkronorslånen.

Innan jag går vidare, vill jag som min personliga uppfattning deklarerar, att finansieringsfrågan — som också kommer in i bilden i detta sammanhang — givetvis kommer att bli besvärlig. Jag tänker då på svårigheten att *i rätt tid* skaffa kapital för att tillgodose kreditbehovet för en bostadsproduktion av här ifrågavarande omfattning. Dylka svårigheter har emellertid förelegat även under de gångna åren, och de har kunnat övervinnas, även om det inte alltid har skett på ett fullt tillfredsställande sätt. Jag har i det fallet samma uppfattning som socialministern givit uttryck åt. Om vi här skulle följa reservanternas — särskilt på de punkter där de varit överens — så skulle folkpartiets mål, 65 000 lägenheter, säkerligen inte kunna uppnås.

Det har här framhållits, att vad som

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

tidigare åtgjorts i detta stycke från regeringens sida har lett till vissa hyreshöjningar, men om vi här följde oppositionen, så skulle detta i dagens läge enligt vår mening komma att medföra alltför kraftiga höjningar av bostadskostnaden. Därav följer uppenbarligen att många som nu står i bostadskön skulle träda tillbaka. Det förslag beträffande egnahemsbyggandet, som oppositionen lagt fram, skulle leda till samma resultat.

Herr Gustafsson i Skellefteå sade i polemik med herr Cassel, att han var tillräckligt konservativ för att vilja veta om en åtgärd var genomförbar, innan han biträder ett förslag om att vidta densamma. Jag vill då säga, att om herr Gustafsson undersöker förutsättningarna för ett realiserande av det program för bostadsbyggandet, som folkpartiet i dag företräder, så skulle herr Gustafsson inte kunna biträda ett sådant förslag som han nu står som medansvarig för i föreliggande utskottsutlåtande.

Sedan sade herr Cassel att landsbygden subventionerar dem som bor i städerna, eftersom landsbygdens bostäder kan byggas billigare. Är det så riktigt, herr Cassel? Med ordet landsbygden brukar en del människor mena den så att säga egentliga landsbygden, medan andra i begreppet också inkluderar tätorterna. Det kan givetvis då bli en viss skillnad i resultaten. Men om herr Cassel avsåg den egentliga landsbygden, så är vi väl ense om att man där företrädesvis bygger egnahem — även om det givetvis bygges en del egnahem även i städerna. Och då finns det statistik, som säger hur mycket pengar staten lånar ut per lägenhet. Den statistiken visar att staten för ett flerfamiljshus ger ett tertiärlån på 9 600 kronor per lägenhet, medan den för småhus genom räntebärande egnahemslån lånar ut 18 650 kronor. Staten spenderar sålunda i runt tal dubbla summan för lån till egnahem. För rad- och kedjehus lämnas tertiärlån på 12 000 kronor per lägenhet.

Dessa siffror tycker jag inte lämnar stöd för herr Cassels påstående att landsbygden subventionerar stadsbefolkningens bostäder.

Herr Cassel sade också att vi i utskottet, oberoende av partitillhörighet, hade samma principiella inställning till frågan om samhällets stöd till bostadsförsörjningen. Jag tycker emellertid att oppositionens avslagsyrkande på Kungl. Maj:ts förslag om att höja inkomstgränsen för dem som skall erhålla familjebostadsbidrag visar, att herr Cassels påstående i det fallet är oriktigt.

Vi har nog rätt att säga att här har den borgerliga oppositionen, i den situation som nu råder rörande statsfinanserna, sagt att den är beredd att lägga ökade bördor på barnfamiljerna för att därigenom i någon mån hjälpa till att klara den statsfinansiella situationen. Därmed har man gått in för en princip som vi från den socialdemokratiska sidan inte kan biträda. Bostadsstyrelsen har gjort en undersökning på detta område och kommit fram till att skulle man i fortsättningen ge ett familjebostadsbidrag, som hade samma realvärde som när denna bidragsform infördes, skulle det röra sig om cirka 1 500 kronor mera. Kungl. Maj:ts förslag, som nu föreligger som utskottsförslag, innebär sålunda att man inte ger ett familjebostadsbidrag som håller samma realvärde som när vi ursprungligen genomförde det — och i stort sett var överens om att genomföra det. Redan häri föreligger sålunda en inte oväsentlig prutning. Det förefaller väl då som om den åtgärden som de borgerliga reserverna rekommenderar, knappast kan försvaras inför barnfamiljerna.

Herr talman! Jag har redan nämnt tillägglånen och jag vet, som jag redan antytt, att efter mig kommer en talare som säkerligen inte är nöjd med utskottets ståndpunktstagande. Redan nu vill jag därför erinra om att utskottet tidigare har sagt att tillägglånen skall kunna avvecklas. Jag vill betona att vi

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

under många år varit med om att man skall kunna successivt avveckla de generella subventionerna. För något år sedan sade utskottet att skäl kunde anföras för en snar avveckling av tillägsslånen och att det borde ankomma på Kungl. Maj:t att pröva vid vilken tidpunkt tillägsslånen lämpligen borde avvecklas. För att markera att lånen hade tillfällig karaktär ansåg utskottet att i fortsättningen beslut om tillägsslån av det lånebeviljande organet borde föras med förbehåll om att förräntning och amortering av lånet kunde komma att krävas redan från utbetalningsdagen. Därmed har vi bara liksom sagt ja till vad vi själva tidigare rekommenderat. Detta hindrar emellertid inte att jag är fullt medveten om att man här vidtar en åtgärd som i vissa delar av vårt land — och jag är ense med motionärerna om att det företrädesvis kommer att gälla Norrland — kan komma att något dämpa lusten att skaffa sig eget hem. Det är inte med någon glädje som jag själv ansett det nödvändigt att vara med om att tillstyrka detta. Men, ärade kammarledamöter, vi har utgifter även på andra områden av statens verksamhet. Självt har jag i något sammanhang deklarerat att om vi binder oss för så höga försvarskostnader, som skedde i juli månad 1958, så för det med sig konsekvenser av detta slag. Jag är rädd för att konsekvenserna inte stannar vid vad som föreslås dels i socialhuvudtiteln och dels beträffande bostadsförsörjningen. En åtgärd för att, som det heter, reaktivera dessa 200 miljoner blir rätt allvarlig. Det är en åtgärd som både finansministern och socialministern redan fått en klapp på axeln för i en tidning som anser sig särskilt företräda skattebetalarna. Eftersom jag nu också gjort mig medansvarig här till, hör jag väl också till dem som i fortsättningen har anledning att få en klapp på axeln.

Jag vill inte fördjupa mig mera i detta ämne, herr talman, utan hänvisar till vad jag härmed anfört och ber att få

yrka bifall till statsutskottets förslag i samtliga 40 punkter.

Herr HAGLUND (s):

Herr talman! Jag vill genast säga att jag i mitt anförande, som kommer att bli kort, helt skall resonera ur bostadskonsumenternas och bostadsbyggarnas synpunkt. Jag kommer kanske därför att avvika en del från de resonemang och diskussioner som förts under förmiddagen — jag höll på att säga från den allmänna tillfredsställelsen över de åtgärder som redan vidtagits. Jag tänker också något beröra frågan om och hur de beslut verkat som riksdagen tidigare fattat. När det gäller att ta upp detta mitt missnöje med den förda bostadspolitiken har jag funnit en tröst i ett yttrande av socialministern vid förra årets bostadsdebatt. Socialministern sade: »Naturligt är, att vi i en sådan här diskussion tar upp det som vi är missnöjda med och som vi vill ha ändrat, alltså att vi första hand pekar på bristerna.»

Och enligt mitt sätt att se är naturligtvis den största bristen för dagen att statsutskottet icke ansett sig kunna bifalla min motion 160 om att de ortsdifferentierade tillägsslånen inte kan behållas för norrlandslånen. Självfallet är också min bestämda uppfattning att dessa lån bör behållas för hela landet, detta trots min respekt för riksdagen och dess tidigare beslut om avveckling av subventionerna.

Det finns något odefinierbart i bostadsdebatterna i vårt land. När man försöker närma sig de verkliga dagsproblemen och den nya bostadssituationen är det som om man möter två världar, en tämligen nöjd och en synnerligen missnöjd. Den första representeras i stort sett av riksdagens ledamöter, och den andra består av bostadskamrerare, bostadsförmedlare och folk i övrigt som sysslar med de triviala dagsproblemen och bekymren. Självfallet befinner sig också bostadskonsumenterna i denna kategori. Dessa senare grupper ligger

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

så att säga på samma våglängd, medan vi här i riksdagen liksom svävar fritt i luften ovanför de bostadspolitiska dagsproblemen. Man kan inte tolka de senare årens beslut och statsutskottets skrivning på något annat sätt, där man ju bland annat hänger upp sitt resonemang om avvecklingen av subventionerna på att byggnadskostnaderna sjunker och — höll jag på att säga, med ett stort tankestreck emellan — glömmande huvudfrågan, att hyrorna stiger oroväckande.

Jag kunde redan i en interpellation i november påvisa att hyrorna numera med värme och allt ligger över 50 kronor per kvadratmeter och t. o. m. är på väg att närma sig 60 i vissa städer. Nu är regeringen och statsutskottet och naturligtvis också oppositionen så tillfredsställda med utvecklingen att man är beredd att låta hyrorna öka igen efter den 1 juli med mellan 1,5 och 5 procent, beroende på dels var man är bostatt och dels på igångsättningsår.

Min fråga i detta sammanhang blir därför kort och gott denna: Skall vi släppa den målsättning vi utgick från när vi startade den nya bostadsgiven, alltså att hyran skall motsvara 20 procent av inkomsten? Jag nästan hör och ser alla de klassiska motargumenten om den relativa fördelningen av hyran i förhållande till inkomsten nu och tidigare. Dessa argument kan vara riktiga till en del, men blir det också riktigt om jag nämner följande aktuella siffror? Jag räknar naturligtvis inte med att få några motargument från den borgerliga oppositionens sida, ty på den kanten har man väl helt accepterat den klassiska bedömningen och beräkningen: bostad efter lön och förmögenhet. Till mig har nämligen många sagt i dessa dagar: Har du bara gott om pengar, kan du få bostad närhelst du önskar.

Låt mig alltså ge några exempel på inkomster och hyror från min egen hemstad, Gävle. Jag skall också ge några exempel på inkomstfördelningen hos

de människor som står i en bostadskö på ungefär 4 500 personer i vår stad.

Vid ett kommunalt bostadsföretag kostade under inflyttningsåret 1954 ett rum och kök 44: 50 per kvadratmeter. I denna kostnad ingår både bränsle och trappstädning; det är alltså vad hyresgästen betalar. Två rum och kök kostade 43: 75 och tre rum och kök 43 kronor. Jag tar sedan siffrorna för 1959 för att ni skall se den aktuella ökningen. I samma bolag och under ungefär samma förhållanden kostar 1959 ett rum och kök 57: 50, två rum och kök 55: 50 och tre rum och kök 54 kronor. Och man har meddelat mig att man 1960 ämnar utta hyror på 59 kronor per kvadratmeter för enrumslägenheterna och 57: 50 för trerumslägenheterna.

Jag talade om den relativa fördelningen av inkomster för människor som står i bostadskön. En undersökning av detta gjordes i Gävle förra året, som bland annat gav följande resultat. 31 procent av de bostadssökande hade inkomster under 10 000 kronor, och 32 procent låg mellan 10 000 och 12 000. 63 procent hade alltså en inkomst understigande 12 000 kronor. 20 procent låg mellan 13 000 och 14 000, och 11 procent mellan 15 000 och 16 000.

Vi förstår alla vilka möjligheter exempelvis de människor som har inkomster under 10 000 kronor har att konkurrera om hyror, som ju nu i stor utsträckning ligger över 50 kronor per kvadratmeter. Man kan häva bostadsbristen på många olika sätt, men att det skall ske på denna väg vill åtminstone inte jag för min del rekommendera. Det blir därför allt vanligare att folk avstår från erbjudna lägenheter och gör anspråk på att få hyra mindre lägenheter. I Gävle t. ex. har under den senaste tiden mellan 200 och 300 personer sagt nej till erbjudanden om lägenheter. I Skellefteå — herr Gustafssons hemstad — har en stor del av de 400 bostadssökande, som tidigare stod anmälda för trerumslägenheter, nu i stället anmält sig för tvårumslägenhe-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

ter. Insatslägenheternas hyror med värme ligger i denna stad mellan 48 och 49 kronor per kvadratmeter, en ökning med mellan 4 och 6 kronor sedan 1956. I Sundsvall är tendensen densamma; hyrorna har under 1959 legat på över 50 kronor. I Härnösand och Umeå är förhållandena desamma. I sistnämnda stad är den högsta önskan numera en tvärumslägenhet. Jag är övertygad om att tendensen är densamma i hela landet, men skillnaden mellan norr och söder kommer att bli ännu mer markerad, om de sista tillägglånen slopas. Detta är anledningen till min motion. Men jag vill bestämt säga ifrån, att jag helst hade sett att det funnits parlamentariska möjligheter att behålla tillägglånen för hela landet.

Det måste naturligtvis till en nykomlings optimism för att man skall kunna tro på att det skall vara möjligt att en motion om bibehållande av de sista tillägglånen för en viss del av landet skall kunna vinna riksdagens bifall, när ett enhälligt statsutskott gått emot förslaget. Jag är därför fullt medveten om motionens snara hädanfärd till de sälare jaktmarkerna och dess ringa utsikter att vinna riksdagens gehör. Jag vädjar dock till regering och statsutskott om följande: Gör inga fler förändringar till det sämre på det bostadspolitiska området, innan kontakt tagits med de stackars människor som sysslar med det bostadspolitiska vardagsknåpet. Problemet är ju icke borta därför att vi avskaffar subventionerna. Det överflyttas bara till det kommunala planet. Jag tror även att vissa socialvårdstjänstemän och myndigheter kan ge en del värdefulla informationer om bostadsfrågans dagsläge.

Jag hoppas emellertid fortfarande på socialministern och vissa av statsutskottets ledamöter, ty statsrådet erkände bl. a. i sitt svar på min interpellation, att »hyran för en modern nybyggd familjebostad för många familjer är i högsta laget eller för hög, trots de myc-

ket betydande insatserna från det allmännas sida». Den återopade statsutskottsledamoten tycktes också stå mycket stadigt på marken, då han i en replik i förra årets bostadsdebatt sade följande: »Enligt senaste uppgifter i förra veckan från bostadsstyrelsens länebyrå har eftersläpningen — därmed menar vi ju överflyttningen från byggnadskreditiv till bundna lån — ökat till ett och ett halvt år från att tidigare ha varit ett år. Att vi fått den effekten ger oss nog anledning att fråga om vi ens har möjligheter att klara det program med avseende på utvecklingen under de närmaste åren, som vi har hoppats på enligt utskottets skrivning.»

Han underströk vidare att man tagit ett betydande steg i riktning mot en stramare politik på detta område vilket emellertid ännu inte verkat till fullo. Räntan och byggnadskreditiven är nu därför de dagsaktuella bekymren för alla dem som sysslar med dessa frågor. Som exempel kan nämnas att HSB har byggnadskreditiv för omkring 160 miljoner kvarliggande i redan inflyttade hus. För bostadskonsumenter innebär detta naturligtvis betydande merkostnader. För ett projekt på 2 miljoner kronor uppstår en merkostnad på cirka 150 kronor om dagen i jämförelse med vad som skulle ha varit fallet, om lånen löpte med de fasta lånens lägre räntor. Någonstans måste vi ju finna orsaken till att vi fått hyror som ökat med cirka 8 å 10 kronor per kvadratmeter på 5 år. Det måste finnas någon rimligare lösning på kreditfrågorna, ty pengarna måste ju finnas, eftersom vi trots allt nått ett bostadsbyggande som fått internationellt erkännande. Byggnadskreditiven blir som bekant dyra pengar.

Regeringen har föreslagit, att i de fall där lång tid förflyter från det ett hus färdigställts till dess primär- och sekundärlån kan lyftas, skall ränteeftgift kunna beviljas för tid innan nämnda lån har lyfts. Vi får hoppas att detta

till en del skall nedbringa hyreskostnaderna. Annars ser jag för min personliga del ingen annan väg till rimliga hyror än en räntesänkning.

Då jag är utrustad med en obotlig optimism, yrkar jag, herr talman, bifall till min motion nr 160 med förslag att de ortsdifferentierade tilläggslånen fortfarande skall gälla för norrlandslänen och därmed förhindra att en ännu större orättvisa uppstår beträffande hyresnivåerna mellan de olika landsdelarna. Konstruktionen av dessa lån ger otvetydigt ett sådant utslag. Jag tror inte heller att ett bifall till motionen nämnvärt kan rubba det statsfinansiella läget. Däremot vet jag att ett avslag kommer att rubba åtskilligt på de enskilda familjernas ekonomi.

Fru SVENSSON (s):

Herr talman! Jag skall ta kammarens tid i anspråk i ännu mindre grad än föregående talare, och jag skall icke beröra de stora sammanhangen. Herr Haglund har redogjort för de ortsdifferentierade tilläggslånen inverkan på hyressättningen i norrlandslänen och hur en avveckling av dessa lån kommer att inverka på hyrorna i fortsättningen. Nu är det faktiskt inte bara norrlandslänen, som har höga byggnadskostnader och som ligger i s. k. 4-ort. Jag har här uppgifter från mitt eget län Västmanland samt från Örebro och Södermanlands län. Av Västmanlands 23 orter är det inte mindre än 19 som ligger i 4-ort, och förhållandet är ungefär detsamma i Örebro och Södermanlands län.

Ett slopande av dessa lån innebär faktiskt en hyreshöjning på cirka 5 procent — 2 kronor per kvm. Nu är det väl så att vi tidigare här i riksdagen uttalat oss för en avveckling av ifrågavarande lån och sagt, att det må ankomma på Kungl. Maj:t att pröva, vid vilken tid detta skulle ske. Det hade väl ändå varit önskvärt att det inte måste ske i ett läge så präglad av sysselsättnings svårigheter som det nuvarande.

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Blir hyrorna alltför höga har människorna inte råd att efterfråga bättre bostäder. Ätgärden måste ju också verka hämmande på byggnadsproduktionen. En minskad efterfrågan på bättre bostäder är ju vad sysselsättningskrisen givit oss, och det är väl inte precis vad vi önskar.

En annan viktig sak i sammanhanget är kommunernas åtaganden. Förutsättningen för att dessa ortsdifferentierade tilläggslån skall utgå är ju att kommunen också engagerar sig och lämnar lån, motsvarande $\frac{1}{10}$ av det statliga lånet. Det var ju också meningen att kommunerna skulle återkräva och avveckla dessa lån i samma takt som staten. Men i allmänhet har kommunerna inte haft möjlighet att göra detta. En hyresstegring har faktiskt, speciellt på de mindre orterna, skett i så stor utsträckning att kommunerna ju inte kunnat ytterligare medverka härtill genom att återkräva dessa lån. Vi har i ortsgrupp 3 hyror på 50 kronor per kvm och däröver, och man tycker att detta är i överkant vad människor kan orka med. Det är inga småsummor det rör sig om för kommunerna. Har staten beviljat dylika lån med cirka 1 000 miljoner, rör det sig om cirka 100 miljoner för kommunerna. Och eftersom bördorna där inte drabbar efter bärkraft, är man ute i kommunerna ganska bekymrad över att de bördor kommunerna har att bära i olika sammanhang ofta glöms bort, då det gäller att spara inom den statliga sektorn.

Herr talman! Jag har inget yrkande, men jag ville i detta stora och viktiga sammanhang ändå understryka vikten av att vi inte glömmar bort kommunerna och deras möjligheter, eller rättare sagt brist på möjligheter, att fördela bördorna efter bärkraft.

Herr SVENNING (s):

Herr talman! För några månader sedan träffades representanter för bostadsförmedlingarna i våra tre största

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

städer för att på sin årligen återkommande konferens diskutera angelägna bostadsförmedlingsfrågor. Den fråga som denna gång hade mest brännande aktualitet var lägenhetsstorlekarna i den pågående och planerade produktionen. Det konstaterades från samtliga håll att den lyckosamma och betydelsefulla utvecklingen hän mot större lägenhetsytor, som fortgått under ett par år, nu brutits och att tendensen tydligt visar, att efterfrågeinriktningen är inställd på mindre lägenheter. Cirka hälften av de på bostadsförmedling anmälda önskar högst två rum och kök, och tar man även med enrumslägenheter eller mindre i bilden, finner man att efterfrågeinriktningen ligger på mellan 70 och 75 procent för lägenheter om högst två rum och kök.

Vad är orsaken till denna omställning? Klart och tydligt är att den dikteras av ekonomiska skäl. Familjerna har helt enkelt inte råd att hyra en större lägenhet i dagens läge på grund av de alltmer ökade boendekostnaderna. Jag vill citera ur Göteborgs bostadsförmedlings rapport av den 21 mars 1959, där man skriver:

»Förmedlingskontoret vill understryka att huvuddelen av den aktuella bostadsproduktionen omfattar sådana lägenheter, som av ekonomiska skäl ej kan efterfrågas av flertalet sökande. Detta har medfört ytterligare förlängning av väntetiden för många barnfamiljer.»

Samma konstaterande kan göras i både Stockholm och Malmö, och sammanträdet resulterade i att man signalerade till förmedlingsorganen och byggnadsproducenterna att göra en omändring av planerna och förändra produktionen från större eller medelstora lägenheter till mindre.

Det är en ytterst beklaglig utveckling som nu sker, ty alla måste väl i ärlighetens namn erkänna, att trerumslägenheten är den familjebostadstyp som vi bör kunna inrikta oss på. Vi ligger ett

bra stycke efter våra skandinaviska grannländer i fråga om lägenhetsstorlekarna. Medan man i Sverige år 1957 kunde redovisa att cirka 55 procent av alla inflyttningsfärdiga lägenheter omfattade tre eller flera rum och kök, var motsvarande tal för Danmark cirka 73 procent och för Norge cirka 84 procent. Redan 1958 hade vår andel i nyproduktionen av lägenheter på tre eller fyra rum sänkts till 47 procent, och med all säkerhet kommer denna inriktning på ökat antal lägenheter om högst två rum och kök att fortsätta även under innevarande år.

Det minskade statliga bostadsstödet har verksamt bidragit till den försämrade utrymmesstandarden, och skulle det förslag gå igenom, som de borgerliga partierna har enat sig om i år, kommer antalet smålägenheter att betydligt öka, om man inte rent av kan riskera att hela nyproduktionen kraftigt bromsas upp och barnfamiljerna och de lägre inkomsttagarna tvingas att stanna kvar i sina äldre och sämre bostäder. Redan nu kostar en lägenhet i statsbelånat hus i Stockholm och Göteborg 50 å 55 kronor per kvm, vilket innebär att man för en tvårumslägenhet om 60 kvm får betala en hyra av 3 000—3 300 kronor. I privatfinansierade fastigheter kan man räkna med ytterligare cirka 10 kronor per kvm. Till detta kommer vissa bränsletillägg.

Det finns ju ingen som helst möjlighet för en familj med 12 000 å 13 000 kronor eller mindre i inkomst att betala en sådan hyra och långt mindre att sträcka sig till att hyra en större lägenhet, vilket vore det riktiga med hänsyn till familjen.

En familj med ett par barn i skolåldern är ju i högsta grad beroende av en lägenhet som också möjliggör vila, läxläsning och avskilt rum för barnen. I den tid vi lever i nu, då ungdomarna måste gå kvar allt längre i skolan, är det mycket angeläget att familjen får så-

dana utrymmen som är behövliga med tanke på skolbarnen.

De borgerliga har i sin gemensamma reservation också gått emot den välbehövliga höjning av inkomstgränserna på 1 000 kronor, som föreslagits av socialministern. Detta skulle medföra att många familjer mister det betydelsefulla stöd som familjebostadsbidraget utgör, vare sig det utgår i form av förhöjt, helt eller halvt bidrag. Detta förslag från de borgerliga partierna drabbar ju t. o. m. familjerna i de allra lägsta inkomstgrupperna och ensamstående med barn, som nu får förhöjda familjebostadsbidrag med hänsyn till sin inkomst.

Man kommer att rasera hela det förnämna bostadspolitiska program, som låg till grund för det stora bostadspolitiska genombrottet under 1940-talet, då det slogs fast som en arbetslinje, att för att skapa ett årligt nytillskott av ur sociala och medicinska synpunkter fullgoda bostäder måste det göras aktiva insatser från det allmännas sida. Bland sådana kan nämnas att staten skulle tillhandahålla topplån till rimlig ränta, att hyror och boendekostnader skulle skyddas mot fluktuationer i ränteläget genom en garantiregel, att särskilda bidrag skulle utgå för att möjliggöra för de ekonomiskt svagaste kategorierna av barnfamiljer att anskaffa moderna och rymliga bostäder och att en ökad produktion av bostäder på icke spekulativ bas skulle komma till stånd. Hur mycket återstår av detta förnämna program sedan den borgerliga oppositionen nu har presenterat sitt bostadsbesparingsprogram för året? Nästan ingenting.

Den statliga subventioneringen till bostäderna har som bekant under ett par års tid varit föremål för omprövning. En minskning av statsutgifterna har under de senaste åren genomförts och har främst siktat på de generella subventionerna. Så har föreslagits även i år. Det blir en viss återbetalning på tidigare givna subventioner och — såsom även framhållits av två föregående

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

talare — ett slopande av tilläggslånen. Men samtidigt får man inte gå så hårt fram med avvecklingen, att målet för bostadspolitiken, att bereda medborgarna tillfälle att skaffa sig hälsobostad, kommer ur sikte.

De borgerliga partiernas förslag till årets riksdag innebär en radikal fördyring av bostadskostnaderna. Det finns därför uppenbara risker för att försämringen av lånevillkoren och minskningen av bostadsbidragen kommer att inverka ogynnsamt på omfattningen av bostadsproduktionen och barnfamiljernas möjlighet att skaffa sig en ur hygienisk synpunkt godtagbar bostad. Den organiserade hyresgäströrelsen vill på det bestämdaste reagera mot den avsevärda standardsänkning, som blir en följd av förslagen i den gemensamma borgerliga reservationen. För herr Gustafsson skulle jag vilja framhålla att förslaget från den borgerliga kanten får till effekt en hyresstegring på mellan 200 och 300 kronor för en tvårumslägenhet och mellan 250 och 350 kronor för en trerumslägenhet, om jag räknar med 600 kronor per kvadratmeter i belåningsvärde. Skulle jag gå på det andra värdet, 700 kronor per kvadratmeter, vilket är mera vanligt på en hel del orter, blir hyresstegringarna för samma grupper mellan 220 och 330 kronor för en tvårumslägenhet och mellan 270 och 400 kronor för en trerumslägenhet.

Det är alltså inte felaktigt att säga som socialministern, att det blir en rejäl bidragssänkning på 600 kronor, om man också tar hänsyn till familjebostadsbidraget. Det ligger nu på 600 kronor i ortsgrupp 2 för helt bidrag, för halvt bidrag på 300 kronor. Om en familj inte får det förhöjda bostadsbidraget utan ligger på gränsen betyder detta att familjebostadsbidraget, som alltså nu utgör 600 kronor, sänkes till 300 kronor och för den som har halvt bidrag försvinner det helt och hållet. Det blir alltså i själva verket en bidragssänk-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

ning på över 600 kronor, herr Gustafsson.

I en tid då löntagarna enligt årets lönerörelse knappast ens fått kompensation för den arbetstidsförkortning som ägt rum, vill man således ytterligare försämrade situationen för dessa grupper med ett förslag till minskade bostadsanslag genom räntehöjning och lägre subventioner. Till detta kommer ett yrkande om avslag på en höjning av familjebostadsbidragen.

Det är märkligt att ett av de borgerliga partier, som tidigare bekant sig till lågräntepolitiken, inte drar sig för att nu frånga denna linje och yrka på en höjning av räntan i fråga om bostadsbyggandet. Ett annat borgerligt parti, som alltid annars säger sig vilja företräda löntagarnas och tjänstemännens sociala intressen, är nu helt inställt på att försämrade dessa gruppers levnadsstandard. Blåser högervinden så hårt att den sopar bort den tidigare redovisade sociala ambitionen hos folkpartiet? Man har rätt att ställa denna fråga.

Man får inte glömma bort att bostadsstödet för endast ett par år sedan väsentligt försämrats genom höjd ränta, ökad amorteringstid och återbetalning av vissa tidigare givna subventioner och att detta medfört en hyresstegring på mellan 8 och 10 procent över hela linjen inom både nyproduktionen och de senaste årens bostadsproduktion. Skulle man i denna bistra tid, då lönerna praktiskt taget står stilla eller försämrats, ytterligare sänka levnadsstandarden genom ökade kostnader för bostaden och därmed omöjliggöra för många familjer att skaffa sig en någorlunda anständig bostad, har man rivit upp hela den bostadspolitik, varom man i stor utsträckning tidigare varit enig.

Det har tidigare framhållits i vår bostadssociala målsättning att hyrorna högst borde få ta 20 procent av en arbetares genomsnittslön. Med nuvarande bestämmelser har denna gräns betydligt

överskridits och ligger nu närmare 25 å 27 procent.

Över fjärdedelen av en genomsnittsarbetarlön får för närvarande tagas i anspråk för en modern bostad, och likväl är då den bostadsyta som det rör sig om inte större än 60—65 kvm, d. v. s. en någorlunda god tvårums-lägenhet.

Hyresgäströrelsen har tidigare påtalat dessa försämrade förhållanden och samtidigt understrukt att det är av betydelse att inte bostadsproduktionen stoppas upp. Så sker med säkerhet, om hyrorna ytterligare tvingas i höjden. Många grupper av befolkningen kommer helt att uteslutas från möjligheten att skaffa sig en ordentlig bostad. Den moderna bostaden förbehålles folk med goda inkomster.

Det har sagts från högerhåll att om vi avskaffar det generella stödet åt bostadsbyggandet, så skulle detta kunna leda till en skattelättnad. Men hur blir denna skattelättnad för de familjer, som nu har generellt bostadsbidrag och familjebostadsbidrag upp till en viss inkomstgräns?

Om det blir så som exempelvis högerpartiet framför i sin sista motion, nämligen att räntan höjes och subventionerna slopas, så innebär detta en hyreshöjning med 20 procent för den genomsnittsfamilj, som jag tidigare nämnt. Om vi antar att denna familj nu bor i en bostad på cirka 60 kvm, och betalar en hyra av 3 000 kronor, så blir höjningen 600 kronor. Samtidigt skulle samma familj få en skattelättnad på högst 70 kronor om året. Familjen förlorar reellt inte mindre än 530 kronor på denna s. k. skattelättnad.

Det är den verkliga innebörden av det högerförslag som nu ligger på riksdagens bord, och man hoppas för familjernas och hyresgästernas skull att denna orättvisa och hårda indirekta beskattning inte vinner riksdagens gehör.

Den borgerliga gemensamma reservationen kommer hårt att drabba alla fa-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

miljer, inte bara de som bor i nyproducerade fastigheter eller sådana som nu uppföres utan alla i hela det moderna bostadsbeståndet, också egnahemsägarna.

Det kommer att bli särskilt kännbart för de familjer som ligger på gränsen eller strax intill när det gäller att erbjuda familjebostadsbidrag och som då helt eller delvis mister detta bidrag, därest inte riksdagen accepterar socialministerns förslag om en höjning av inkomstgränsen med 1 000 kronor.

Den eventuella skattelindring, som man syftar till och som skulle komma dessa medborgare till del, kan inte på långt när ersätta den kraftiga hyresstegring och reallöneminskning, som kommer att äga rum.

Man får nämligen inte glömma bort att även i de gamla fastigheterna har hyrorna gått i höjden. Det har inträffat en generell hyreshöjning på 5 procent från den 1 januari 1959, och genom denna hyreshöjning har hyresgästerna i det gamla bostadsbeståndet nu kommit upp i en sammanlagd generell hyreshöjning på 44 procent i landsorten. Till detta kommer i vissa fastigheter dessutom en höjning med ytterligare 13 procent genom de s. k. tilläggskompensationerna, vilka innebär att i fastigheter med höga räntekostnader hyrorna, efter prövning av hyresnämnd, får höjas med detta belopp. Det betyder för dessa äldre fastigheter en sammanlagd generell hyreshöjning med 57 procent. Hur verkar denna hyreshöjning jämfört med andra länders?

En översikt utarbetad av den internationella banken i Basel i juli 1958 visar, att den nominella hyresstegringen under de senaste 20 åren har varit störst i Danmark, där hyrorna stigit med 67 procent, medan höjningen i Amerika varit 53 procent och i Sverige 46 procent. I Norge har hyresstegringen endast varit 16 procent. Vi ligger alltså redan nu högt i internationell jämförelse, och skulle riksdagen ytterligare

re försämma villkoren, som här föreslagits, så kommer det hårt att drabba speciellt löntagargrupperna och då särskilt barnfamiljerna och de lägst betalda inkomstgrupperna, bland annat de ofullständiga familjerna.

Alltför litet har det beaktats och talats om för medborgarna, i synnerhet de grupper som jag här nämnt, vilka utgiftshöjningar den enskilde kommer att drabbas av om bostadsstödet försämrats på det sätt, som föreslagits i den borgerliga reservationen.

Det har i åtskilliga sammanhang i detta hus framförts önskemål om att man skulle gå in för ett ökat bostadssparande och att detta personliga sparande — med bostaden som ett sparstimulerande mål — på alla sätt skulle stödjas. Inte minst har man framhållit önskvärdheten av att de många ungdomar, som nu är i giftasvuxen ålder, skulle engageras för detta sparande för förvärv av en kooperativ lägenhet eller ett eget hem. Genom den försämring, som nu föreslås beträffande det statliga engagemanget i bostadsproduktionen, kommer insatserna att bli alltför höga och sparmålet mera svåruppnått.

Den vanliga inkomsttagaren kommer inte, inom rimlig tid, att uppnå det eftersträfvade målet: en insatslägenhet eller ett eget hem.

Om man ställer alltför stora krav på den enskilde då det gäller ett sådant bostadssparande blir resultatet motsatsen till vad man avser. Då satsar medborgaren sina pengar på andra, mera lättillgängliga ting och då försvinner sparviljan och intresset.

På några år har den kontantinsats som krävts av den enskilde för att förvärva en kooperativ lägenhet ökat med nära 100 procent. En acceptabel bostadsrättslägenhet om tre till fyra rum som för bara tre år sedan krävde en insats av 2 500 till 3 500 kronor betingar i dag ett pris av mellan 5 000 och 7 000 kronor.

Det är förutom de under senare år

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

försämrade statliga villkoren även lånetakets konstruktion, som har medverkat till denna höjning av insatserna. Den kooperativa bostadsproduktionen har varit angelägen om att bevara standarden i nyproduktionen och detta har lett till ökade insatser allteftersom de statliga villkoren försämrats.

En del andra byggnadsföretagargrupper har försökt att hålla sig under lånetaket, men detta har i sin tur betytt att bostadsstandarden åtskilligt försämrats. Det är inte nog med att den invändiga standarden i lägenheterna starkt beskurets utan ännu värre är att standardsänkningen har gått ut över bl. a. isoleringen, golvkonstruktionen m. m. Därmed ökar riskerna för framtida stegrade underhållskostnader, som motverkar snabba amorteringar. En liknande utveckling har ägt rum inom småhusbyggandet.

Jag vill därför avslutningsvis framhålla nödvändigheten av att man vid kommande bedömning av lånetakets framtida utformning tar hänsyn till behovet av en sådan justering av detta »tak», som möjliggör en bättre bostadsstandard — till rimliga hyror — samtidigt som jag understryker angelägenheten av att den statliga och kommunala kontrollen över de statligt belånade fastigheterna skärpes. Det föreligger annars stora risker för långivaren, d. v. s. staten, att säkerheten för de toplån man sätter in äventyras.

Vi har gott internationellt betyg när det gäller utformningen av vår bostadspolitik och klassen på vår bostadsstandard. Det är därför av största betydelse att vi slår vakt om det program och den organisation, som lett till så goda resultat.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till statsutskottets förslag på samtliga punkter.

Herr talmannen återtog förhandlingarnas ledning.

Herr JOHANSSON i Stockholm (k):

Herr talman! Till att börja med vill jag instämma i den mördande salva som hyresgästernas representant herr Svenning alldeles nyss avfyrade inte bara mot den borgerliga oppositionen utan realiter också mot det föreliggande regeringsförslaget. Han har rätt i att vad det här är fråga om är olika grader av tempo i fråga om upprivande av den sociala bostadspolitik, som man under stora åthävor inaugurerade i mitten av 40-talet, en bostadspolitik som vi alltså anser vara den riktiga och till vilken vi borde återvända.

Högern fortsätter med kallhamrad konsekvens sin linje: social och kulturell nedrustning för att slösa ännu mera pengar på militär upprustning. Men nu kommer också de övriga borgerliga partierna tätt efter, och i det största antalet frågor har man skapat en gemensam front i fråga om bostadspolitiken för snabbare avskrivning av de sociala stödåtgärderna. Tyvärr har också regeringen sedan några år gått den borgerliga oppositionen till mötes genom att stegvis bryta ned hyresgästskyddet, genom att höja räntan, genom att, som socialministern nyss sade, »frivilligt och av egen vilja» höja hyrorna gång på gång, och genom det nu aktuella förslaget att de ortsdifferentierade tilläggs-lånen skall avvecklas. Det är en fortsättning på fjolårets beslut att slopa de provisoriska tilläggs-lånen, som infördes 1951.

Högerns förslag skulle, som socialministern nyss anförde, öka de årliga kapitalutgifterna med inte mindre än 14 kronor per kvm lägenhetsyta, vilket skulle betyda ytterligare 700 kronor per år för en tvårummare och 950 kronor för en egnahemsfamilj.

Den borgerliga oppositionens förslag har också tidigare karakteriserats här i debatten. Utöver regeringsförslaget skulle det alltså betyda 300 kronor mer för en tvårummare och i vissa fall — i fråga om vissa inkomstskikt bland

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

barnfamiljerna — upp till 600 kronor. Även enligt regeringsförslaget höjs hyrorna avsevärt, dels i nybyggda hus och dels i 50-talshusen. Det rör sig bara för detta budgetår om 100 miljoner kronor, som enligt vad vi i våra motioner påyrkat skulle utgå även nu. Detta belopp kommer i stället att belasta hyresgästerna i 50-talshusen och de nya husen.

I 50-talshusen kommer det att bli höjningar på mellan 2 och 5 procent. Det är en fortsättning på de tidigare hyreshöjningarna, av vilka enbart höjningarna i de icke statsbelånade husen uppgick till mellan 5 och 13 procent. Det var skrämmande siffror herr Svenning nyss anförde, när han talade om den 46-procentiga stegringen och att Sverige blivit tredje land i världen i fråga om takten i hyreshöjningarna.

Hyreshöjningarna sker efter utgången av ett tvåårsavtal, som jämte skattestegringen medför sänkt reallön för de flesta löntagarna, och då de fått ett nytt avtal, som inte ens ger kompensation för förkortningen av arbetstiden. Det sker i en period, då betydande arbetslöshet och korttidsarbete försvårar möjligheterna att betala de högre hyrorna. Vad herr Svenning nyss anförde i fråga om svårighet att få bostad gäller också Stockholm.

Det är tydligt att borgarpartierna framför allt eftersträvar en s. k. finsk lösning. Bostadsköerna skall minskas genom att bostäderna blir så dyra, att folk inte har råd att ta dem. Det är högens påstådda omsorg om vardagsmänniskorna! Herr Gustafsson i Skellefteå talade om att bostadskön i Stockholm hade minskat. Varför har den minskat? Jo, därför att unga människor och familjer, som nu bor i gamla lägenheter, inte kan betala hyrorna för de lägenheter som de erbjudits i Farsta, Rågsved, Hässelby och vad dessa halvvägs till Södertälje, Nynäshamn och Enköping belägna förorter heter. Hyrorna uppgår nämligen till över 3 000 kronor

för en tvårummare och upp till 4 000 och ibland därutöver för en liten tre-rummare. Det är inte bara så, som socialministern sade, att dessa människor »har den uppfattningen att hyrorna är höga», de är höga, de är för dem oöverkomliga.

Vad har man för alternativ? Visst kan de, om de har pengar i handen, i Huvudsta få en spekulationslägenhet med fantastisk insats. Om ett ungt par i Stockholm vill skaffa sig en insatslägenhet i dessa privathus, får de betala minst 6 000 kronor i insats men för det mesta mycket mer, kanske 12 000—14 000 kronor. Hur många kan göra det? Därför har de, som stått i kö många år, förtvivlat. De unga familjerna klarar inte upp det, särskilt inte i en period när ungdomar har svårt att få varaktigt jobb.

I stället för att höja hyrorna i tidigare byggda hus skulle man enligt vår mening se till att skapa sådana subventioner, att också de mindre bemedlade — alla de skikt som herr Svenning talade om — fick möjlighet att skaffa sig ordentliga familjebostäder i de nya hus, som dock bygges. Nu är tendensen i stället att höja hyrorna i de tidigare subventionerade husen — bara i år med 100 miljoner kronor enligt regeringens förslag.

Det tycks som om man nu i fråga om hyrorna tillämpar samma tankegång som herr Sköld en gång anförde, när han höjde priserna på brännvinet. Han sade då, att det hade släpat efter i prisstegringen och att det därför gällde att komma i fatt. Hyrorna har snart hunnit i fatt så bra, att man inte längre kan tala om någon eftersläpning. Herr Svenning förklarade nyss, att de omtalade 20 procenten håller på att bli både 25 och 28 procent. Det är — särskilt för utlänningar — något alldeles fantastiskt att höra, att svenska arbetare och andra löntagare får betala en fjärdedel — och mer än det — av sin inkomst i hyra och därtill kanske en

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

tredjedel av inkomsten i direkt skatt; lägger man till konsumtionsskatterna blir det ännu mera. Vad blir det egentligen över för människorna att leva på?

Jag påminner om att man i argumenteringen har påstått, att följderna skulle motverkas genom att byggnadskostnaderna skulle gå ned. Det håller inte streck. Den omtalade minskningen med 0,8 procent betyder synnerligen litet.

I detta land, där man har utredningar i gång på alla områden och hänvisar till sådana i fråga om all socialpolitik, där stryper man — trots att den nuvarande socialministern var en av motionärerna — den viktiga byggnadsmaterialutredningen, genom vilken vi för vår del hade hoppats på statliga åtgärder för att bringa ned de ockerbetonade monopolpriserna på byggnadsmaterial. Denna utredning tog man ganska tidigt käl på för att inte störa monopolens uppskörtning.

Vi yrkar avslag inte bara på de borgerliga förslagen utan också på de församlingar som regeringen har föreslagit, även om vi givetvis kommer att stödja regeringen i alla frågor, där den borgerliga oppositionen har sammangett sig. Jag yrkar alltså, herr talman, bifall till motionen nr II: 265 i punkterna 14, 15, 32 och 33.

Herr PERSSON i Växjö (s):

Herr talman! Herr Johansson i Stockholm talade om den fruktansvärda salva, som herr Svenning hade levererat inte bara mot de borgerliga partiernas ställningstagande i fråga om bostadsförsörjningen utan också mot den proposition och det utskottsutlåtande, som här föreligger. Han observerade tydligt inte, att herr Svenning avslutade sitt anförande med att yrka bifall till statsutskottets utlåtande i alla punkter. Den detaljen är också rätt viktig.

Det utlåtande, som här föreligger och som ju egentligen tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag i de olika punkterna, visar enligt min mening, att vi håller på

att fullfölja vår bostadspolitik. När det gäller att avveckla de generella subventionerna har vi hela tiden följt en linje, som jag för min del tycker har varit riktig. De s. k. generella bostadssubventionerna består i första hand av de tilläggs lån, som vi har haft och ännu har, och av de räntefria stående delarna, som utgår till dem som bygger egna hem. Vi har alla varit överens om att i varje fall tilläggs lånen till flerbildshus skulle vara kortsiktiga subventioner, som främst avsåg att minska tillfälligt höjda byggnadskostnader och se till, att inte bostadsproduktionen bröt samman därför att bostadskostnaderna blev så höga, att man över huvud taget inte byggde några hus. Ingen människa har väl menat — och det har aldrig varit förutsatt — att man skulle behålla dessa generella subventioner. Det var från början förutsatt att de skulle avskaffas vid lämpligt tillfälle. Nu har vi gått den vägen, att vi har avskaffat dem sakta och gradvis, vilket har medfört att de hyreshöjningar som har följt dels har motverkats av billigare byggnadskostnader på grund av rationalisering och dels just därför inte blivit så stora, att de orsakat svårare bekymmer i något avseende. Tilläggs lånen var uppe i 6 kronor, när de var som högst år 1951 efter Koreakrisen. Nu föreslår man, att vi helt skall avskaffa det som återstår av dem. Av de räntefria stående delarna till egna hem om 8 000 kronor har vi 4 000 kronor kvar. Bakom detta faktum ligger att man vill ha produktionen rätt mycket inriktad på egna hem, som man anser vara en god bostadsform i synnerhet för barnfamiljerna.

När herr Hansson i Skegrie talade om att de generella subventionerna egentligen inte är några sociala subventioner kan jag delvis ge honom rätt men kanske inte helt. De har nämligen också betytt, att vi i tider, när byggnadskostnaderna kraftigt har stigit, har kunnat undvika att detta förhållande helt

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

har slagit igenom beträffande bostadskostnaderna. Något annat har ju annars inte varit meningen än att man tillfälligt skulle motverka främst en produktionskris, som skulle medföra svårartade verkningar också i andra avseenden.

Den andra generella subventionen, nämligen räntesubventionen — den garanterade räntan och den låga räntan på lånen — har man egentligen haft andra avsikter med. Man har velat ha en sådan stabilitet i fastighetskostnaderna att man kunde garantera också en viss stabilitet när det gällde bostadskostnaderna. Herr Cassel var nu som så många gånger förr inne på verkningarna av dessa generella subventioner och menade, att dessa var orättvisa, eftersom de som har små inkomster ofta får betala subventioner till dem som har högre. Den städerska, som tidigare figurerade i högerns argumentation, är visst borta numera. Men tidigare brukade man ju tala om den där städerskan, som bodde i en gammal lägenhet på Söder här i Stockholm och som fick subventionera direktören med 30 000—40 000 kronors inkomst, som bodde i en ny fin lägenhet, d. v. s. hon bidrog med 57 kronor till den subvention på några hundralappar som han erhöll. Såsom jag sagt en gång förut när vi diskuterade denna sak, så är problemet inte så enkelt. Om man inte försöker i någon mån motverka höga byggnadskostnader, så att dessa inte skall slå igenom i fråga om de nya husen, kan man inte hålla kvar hyrorna i de gamla husen på så låg nivå som fallet varit. Den där städerskan slipper väl nu betala 57 kronor i subvention, men hon får i stället betala 300—400 kronor mer i hyra, och det kan väl inte vara så mycket trevligare för henne.

Nu vill man emellertid gå ännu längre. Högerns linje innebär — såvitt jag har kunnat utröna vad man menar — att de generella subventionerna inte skall bibehållas men däremot de bo-

stadsrabatter som syftar till att åstadkomma lägre bostadskostnader för exempelvis barnfamiljerna. Man har hållit styvt på dessa subventioner och t. o. m. velat göra dem litet större än de har varit. Nu har man emellertid från högerns sida slagit in på en annan linje. Det gäller höjningen av inkomststrecken för familjebostadsbidrag, alltså den punkt där de borgerliga partierna har enats. Både högern, folkpartiet och centerpartiet motsätter sig den höjning av inkomststrecket med 1 000 kronor som departementschefen föreslagit.

I detta sammanhang skulle jag vilja citera några rader ur ett dokument, som jag har tillgängligt här och som bland annat innehåller redogörelse för en utredning som företagits i syfte att visa, hur stor höjning av inkomstgränsen för familjebostadsbidrag som skulle vara motiverad, därest inkomststrecket realiter skulle bibehållas vid samma nivå som 1956. Man har därvid kommit till det resultatet att inkomststrecket bör höjas med 1 500 kronor. Man föreslår därför att »samtliga inkomststreck för familjebostadsbidrag höjes med 1 500 kronor. Med hänsyn till bestämmelser om prövning av redan utgående bidrag m. m., bör höjningen genomföras från och med den 1 januari 1960». Vidare heter det: »I anslutning till beräkningen ovan av den för familjebostadsbidrag föreslagna höjningen på 1 500 kronor och motiveringen för att tills vidare höja samtliga inkomststreck med ett och samma belopp föreslår bostadsstyrelsen, att inkomststrecket för räntefritt förbättringslån höjes till 6 500 kronor.» Detta belopp är nu 5 000 kronor, och det är alltså även här fråga om en höjning med 1 500 kronor.

Det dokument, som jag sålunda citerat, är bostadsstyrelsens förslag om beräkning av anslag för budgetåret 1959/60 till förbättrande av bostadsförhållandena m. m. Bland dem, som inom bostadsstyrelsen deltagit i handläggningen av ärendet, återfinnes en herr Hansson.

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Han är väl känd i denna kammare: det är nämligen herr Hansson i Skegrie. Den 28 augusti i fjol satt han i bostadsstyrelsen och ansåg att vi skulle höja dessa inkomststreck med 1 500 kronor, och jag avslöjar väl ingen hemlighet, om jag säger att när det gäller förbättringslånen var det herr Hansson som kanske mest ivrade för att vi i bostadsstyrelsen skulle föreslå en sådan höjning. Sedan har herr Hansson kommit i finare sällskap och tydligen inte riktigt tålt detta, eftersom han reserverar sig mot den höjning med 1 000 kronor som departementschefen föreslagit.

Nu kan ju herr Hansson i Skegrie säga att man den 28 augusti i fjol inte visste att staten hade så ont om pengar. För min del kan jag godta detta argument, men jag kan inte anse det avgörande, eftersom jag inte tycker att de fattiga barnfamiljerna och andra fattiga människor, inte minst ute på landsbygden, främst skall fylla de hål i statens kassa som eventuellt kan finnas.

Med herr Cassel skall man kanske inte diskutera. Han har ju funnit trygga och säkra kunskapsvägar in i framtiden — hur långt, vet jag inte. Han var emellertid förvissad om var socialministern skulle befinna sig något eller några år framöver. Det är inte jag för min del.

Herr Cassel berörde även något vad som hänt tidigare och var därvid i likhet med herr Gustafsson i Skellefteå angelägen att erinra om det utlåtande som bostadspolitiska utredningen avgav år 1956. Herr Cassel sade i detta sammanhang någonting om att man i utredningen varit enig om att följa de direktiv som man fått. Ja, det hoppas jag att man var; direktiv bör väl alltid följas. Men herr Cassel ville också understryka att man varit enig på en del punkter när det gäller utredningens förslag. Varken herr Cassel eller herr Gustafsson berörde emellertid vad som står i utredningens direktiv angående bostadsrabatterna. Enligt dessa var det fråga om en omprövning av bostadspolitiken,

och utredningen »borde även ta en utgångspunkt i det av 1954 års familjeutredning vitsordade allmänna behovet att i olika hänseenden mera beakta barnfamiljernas problem». Vidare heter det: »I samband med översynen av bostadsrabatterna borde övervägas, huruvida och i vad mån anledning föreligger att ytterligare effektivisera samhällets stöd åt upprustning och förbättring av äldre hus, särskilt i vad det samma avser inkomstprövade bidrag i form av räntefria, stående förbättringslån.»

Utredningen säger på sidan 104 vidare: »Icke heller vi anser att realinkomststegringar skall föranleda höjningar av inkomststrecken. De faktorer som nu bör beaktas vid en omprövning av inkomststrecken blir därför levnads-kostnadernas förändringar och sådana ändringar i beskattningsreglerna, som påverkar relationen mellan årsinkomsten och den beskattningsbara inkomsten.» Den beräkning som jag förut talade om och som visade att man egentligen nu borde höja bidragsgränserna med 1 500 kronor utgår ifrån vad som här har rekommenderats. Utredningen sade vidare att den undersökt dessa förhållanden och ansåg att man möjligen skulle ha behövt höja gränsen redan för 1957 med »några hundra kronor», men med hänsyn till att skillnaden inte är större, ansåg man inte att man behövde göra höjningen då. Nu gäller det litet mera pengar, men nu tycker tydligen herr Cassel och herr Gustafsson i Skellefteå, som har fått sällskap med herr Hansson i Skegrie, att man inte skall genomföra en sådan höjning, fastän åtminstone herr Hansson i Skegrie tidigare varit angelägen om att vi skulle få en höjning genomförd. Herr Cassel beklagade varmt att han och hans meningsfränder inte ansett sig kunna gå med på denna höjning, men aldrig så varma beklaganden kan inte ersätta kalla pengar för de barnfamiljer som behöver bidrag.

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

Sedan vill jag säga ett par ord om en annan fråga. Högerns förslag om kreditgarantisystemet kan väl inte vara allvarligt menat. Socialministern har ju pekat på hur illa det ligger till för det förslaget. Jag undrar, hur det skulle bli ifall det förslaget skulle genomföras, även om man skulle begränsa sig till egnahemsområdet. Högern föreslår ju ett kreditgarantisystem också för flerkammarhusen. Ett kreditgarantisystem avseende egnahemmen genomfört 1 juli i år aktualiserar frågan vem som skall lämna ut de andra lånen. Sparbanksföreningen yttrade ju om departementspromemorian i slutet av sitt remissutlåtande: »Sammanfattningsvis vill Sparbanksföreningen som sin mening uttala, att det föreliggande problemkomplexet — kapitalförsörjningsfrågan såväl som de tekniska spörsmålen — kräver mera ingående utredningar och överväganden än som varit möjligt på grundval av den remitterade promemorian. Sparbanksföreningen vill därför föreslå, att fortsatt utredning i berörda hänseenden kommer till stånd.» Om nu inte Sparbanksföreningen anser att sparbankerna på sakens nuvarande ståndpunkt, som det brukar heta, kan överta långivningen, vem skall då sköta den, om staten slutar upp att bevilja lån?

Jag har för övrigt faktiskt en liten annan mening än socialministern om en sak. Han sade att högerns förslag inte innebär en så mjuk övergång som man borde eftersträva. Det tycker jag att det gör. Övergången är så mjuk att tiotusentals familjer skulle sjunka ned i bostadslöshetens trask. Massor med byggnadsarbetare skulle bli arbetslösa, om vi skulle bifalla de förslag som högern här har framlagt. Om herr Cassel vill resonera sakligt, kan han inte komma ifrån detta.

Herr Gustafsson i Skellefteå sade: »Vi har företrätt en linje som har varit riktig och vi får nu bevis på att den varit riktig.» Nu skall inte jag taga upp någon diskussion på denna punkt. Jag vet inte

någon fråga där inte folkpartiet i efterhand har fått rätt. Skall vi nu diskutera sådana saker, skall vi väl vänta till den dagen då folkpartiet en gång erkänner att folkpartiet fått fel — men då får vi väl vänta länge.

Enligt min mening har vi följt en linje i bostadspolitiken som varit helt riktig. Det visar sig av de fakta vi nu kan konstatera. För det första har vi kunnat avveckla de generella subventionerna undan för undan och ändå kunnat öka bostadsbyggandet så kraftigt som skett under de senaste åren. Vi har kunnat hålla bostadskostnaderna nere vid en något så när rimlig nivå. Jag vill inte förneka att det finns fall, där man tycker att byggnadskostnaderna är alldeles för höga. I Storstockholm t. ex. bygger man nu på en ort ett stort hus med kostnader under lånetaket, men där kostar en enrumslägenhet på 38,5 kvadratmeter med bränsle ungefär 2 000 kronor. En tvårumslägenhet med ungefär 57 kvadratmeters yta kostar 3 000 kronor. En trerumslägenhet kostar 4 000 och en fyrrumslägenhet kostar 5 000 kronor om året. För de vanliga vardagsmänniskorna är detta ganska höga bostadskostnader. Jag tror därför att man har haft anledning att iaktta all försiktighet när man skulle avveckla de generella subventionerna. Annars hamnar man i ett i flera avseenden ohjälpligt läge.

Vi har kunnat ge byggnadsarbetarna arbete särskilt under de senaste åren på ett hyggligt sätt, trots den konjunktura-avmattning som nu allra senast har förmärkts. När man kommer till goda resultat med den bostadspolitik vi har bedrivit, tycker jag ändå man är på rätt väg. Om själva syftet är vi väl alla tämligen ense. Det gäller att få fram bostäder i så stor utsträckning som möjligt, bostäder som lämpar sig för vila och avkoppling för dem som nu är i produktiv ålder när de har gjort sitt dagsverk, bostäder som kan ge gamla människor en hygglig bostadsförsörj-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

ning på ålderdomen. Vi har gjort särskilda insatser för de gamla. Vi har velat hjälpa invaliderna men också skapa bostäder där barn kan leka och skratta. Jag tillhör dem som anser att utan den bostadspolitik som stat och kommun har bedrivit skulle vi ha befunnit oss i ett helt annat och mycket ogynnsammare läge än nu. Efter denna salva ber jag, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets utlåtande i alla punkter.

Herr JOHANSSON i Stockholm (k)
kort genmäle:

Herr talman! Jag märkte mycket väl motsättningen mellan herr Svennings tal och hans yrkande. Det var därför jag endast instämde i talet. Den mördande salvans kraft blir inte mindre därför att hyresgästorganisationens representanter i missriktad partiloyalitet inte fullföljde sin kritik i ett yrkande mot detta regeringsförslag eller i högre grad mobiliserade hyresgäströrelsen mot varje försämring av den sociala bostadspolitik som vi en gång slagit in på. Men det är ännu inte för sent. Som läget nu är tror jag att kravet på en sådan mobilisering kommer att bli mycket starkt.

Herr Persson i Växjö talade vidare om att man beslutat att vid lämplig tidpunkt riva upp besluten om dessa lån. Tycker verkligen herr Persson att tidpunkten var så lämplig nu, när läget är som det är på bostadsmarknaden och sysselsättningsläget i varje fall i vintaras allvarligt försämrades?

En sak blir inte mindre riktig därför att man inte fullföljer den. En gång innebar det stora sociala program — efterkrigsprogrammet — som socialdemokraterna kom, med en mycket kraftig kritik. Man gick sedan ifrån det. Men saken är lika riktig för det.

Vi hade för några veckor sedan en framstöt i riksdagen beträffande olje-handeln. Vi stödde oss på den mördande kritik som herr Gustav Möller riktade mot monopolmakten på detta om-

råde. Kritiken är lika riktig, även om man sprungit ifrån ståndpunkten. Den kritik vi anfört är lika stark, även om herr Cassel, herr Gustafsson i Skellefteå och andra representanter för den borgerliga linjen ideligen åberopar den utredning som tyvärr blev enhällig under ledning av förre riksdagsmannen, socialdemokraten Erik Severin.

Herr GUSTAFSSON i Skellefteå (fp)
kort genmäle:

Herr talman! Jag tänker endast ta upp en del av punkterna i herr Perssons i Växjö anförande. Han talade om inkomststreckat för familjebostadsbidrag. Han sade att bostadsstyrelsen räknat ut, att penningvärdeförsämringen gjort att detta skulle höjas med 1 500 kronor.

Jag vill inte på något sätt betvivla utredningens resultat. Inkomstgränserna är ju dock så olika. Man måste ange vilka gränser det gäller när man talar om att penningvärdeförsämringen åstadkommit en höjning med 1 500 kronor. Om man jämför inkomstgränsen för förstärkt bidrag till tvåbarnsfamilj med inkomstgränsen för reducerat bidrag till sexbarnsfamilj, så är väl den senare ungefär dubbelt så hög — bruttointkomsten alltså. Man kan då inte gärna tala om 1 500 kronor i bägge fallen.

En sak är man emellertid alldeles säker på och det är, att talet om att det på grund av penningvärdeförsämringen är motiverat att höja gränserna med 1 500 kronor inte kan gälla inkomstgränserna för förhöjda bidrag. Dessa gränser höjdes nämligen med 1 000 kronor så sent som år 1957. 1956 utgjorde de 3 000 kronor för en familj med två barn. 1957 höjdes gränsen till 4 000 kronor. Om man således tar inkomstgränsen för förhöjda bidrag skulle jag tro att de i år ligger på ungefär samma nivå som 1956. Det var ju den nivån som herr Persson i Växjö ansåg att vi borde söka oss tillbaka till.

Detta var ett av de skäl som gjorde att jag ansåg, att vi inte skulle behöva

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

gå på regeringens förslag i år. De andra inkomstgränserna gäller ändå familjer med relativt goda inkomster. Där kan en förbättring i nuvarande ekonomiska situation inte anses så angelägen.

Herr **HANSSON** i Skegrie (cp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Persson i Växjö ägnade en ganska god tid åt att förklara, att jag varit med om att i en promemoria begära en höjning av det behovsprövade beloppet för bostadsrabatterna men sedermera gått emot denna sak.

Nu är ju herr Persson en mycket vänlig person att diskutera med eftersom han replikerade sig själv och sade, att jag förmodligen ville hänvisa till det dåliga statsfinansiella läget, vilket han instämde i. Jag ber att få instämma med herr Persson. Det var just detta jag tänkte säga. Jag vill dock tillägga att jag tycker att vi i nuvarande läge bör tillämpa den gamla principen att rätta munnen efter matsäcken. Den rekommendationen vill jag vidarebefordra till herr Persson i Växjö m. fl.

Jag vill ytterligare framhålla att vi i fjol från vårt håll begärde, att de behovsprövade beloppen för förbättringslån skulle höjas med 1 000 kronor. Dessa lån är även socialt betingade. Den gången gick herr Persson i Växjö emot den saken. Den princip som herr Persson nu så varmt slår vakt om — att de mindre bemedlade inte skall betungas — den principen ville herr Persson inte alls medverka till i fjol, när förslaget kom från vårt håll.

Herr **PERSSON** i Växjö (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara säga till herr Gustafsson i Skellefteå att nu får han och herr Johansson i Stockholm komma överens om vem som har den rätta ståndpunkten, ty herr Johansson i Stockholm företräder ju också den absolut riktiga ståndpunkten i dessa frågor.

Herr Gustafsson försöker komma ifrån frågan om inkomststrecket med att säga att det här är väl ändå inte rätt räknat. I bostadsstyrelsen har vi kommit till 1 500 kronor. Vi har försökt räkna ut detta så gott vi har kunnat. Vi har haft samma expert till hjälp som herr Gustafsson i Skellefteå hade när han satt i bostadspolitiska utredningen, och den får man väl ändå lita på. Det verkar som om herr Gustafsson hade gjort detta tidigare.

Vidare tar herr Gustafsson upp inkomstgränsen för de förhöjda familjebostadsbidragen. Denna gräns ligger vid 4 000 kronor till statlig inkomstskatt beskattningsbart belopp för en familj med två barn och skall enligt departementschefens förslag höjas till 5 000 kronor. Tycker inte herr Gustafsson i Skellefteå att det vore rimligt, med hänsyn till hyresläget, att en familj, som förtjänar 9 000—10 000 kronor och har två barn, finge förhöjt bostadsbidrag? Som han sade anser han att en inkomst av 6 000 kronor, beskattningsbart belopp, är en relativt god inkomst, men det tycker inte jag. Jag tycker att vi har all anledning att höja denna gräns enligt utskottets förslag.

Herr Hansson i Skegrie säger att jag redan hade nämnt skälet till hans ändrade inställning. Det var det bekymmersamma statsfinansiella läget. Herr Hansson i Skegrie anser alltså att det fattiga folket på landsbygden och de fattiga barnfamiljerna över huvud skall täppa till de där hålen i statskassan som jag talade om. Men det anser inte jag. Jag tycker man bör försöka åstadkomma statens inkomstförstärkning på andra vägar än genom att vidta åtgärder som drabbar dem som har det sämst ställt.

Herr Hansson säger också att jag förra året gick emot en höjning av inkomststrecket för förbättringslån från 5 000 till 6 000 kronor. Då ville herr Hansson i Skegrie ha en sådan höjning. Jag gick emot förslaget om denna höj-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

ning därför att jag och mina meningsfränder ville göra en beräkning och sedan föreslå, att vi i ett sammanhang skulle höja inkomststrecken för familjebostadsbidrag och förbättringslån, om detta befanns motiverat. Att jag, från att förra året ha motsatt mig en höjning, nu vill vara med om en sådan från början till 6 500 kronor tycker jag är en tillfredsställande utveckling. Herr Hansson i Skegrie har ändrat sig åt rakt motsatt håll. I fjol ville han ha en höjning, men i år vill han inte alls vara med om någon höjning.

Fru LEWÉN-ELIASSON (s):

Herr talman! Utgångsläget för denna bostadsdebatt är en pågående produktion i toppnivå men samtidigt alltför en bostadsmarknad med utpräglat bristläge framför allt i och omkring de största städerna. Tar man då del av utskottsutlåtandet med vidhängande reservationer finner man, att det till och med finns de som svävar på målet, huruvida den höga takten för närvarande är önskvärd. Man finner dessutom att medlen och metoderna att lösa bostadsfrågan bedöms på definitivt olika sätt.

Jag skall inte lägga mig i den striden på annat sätt än att jag vill säga, att jag anser frågan om hur människorna skall bo vara så viktig, att samhället bör göra en egen och aktiv insats för att lösa den. Av det skälet inregistrerar jag med tillfredsställelse den skepsis med vilken utskottet närmar sig ett kreditgarantisystem av kollektiv karaktär. Det är väl ändå skillnad på ett förmedlingsorgan i en kommun och en sparbanksstyrelse, i fråga om både betraktelsesätt och resurser att ta itu med denna fråga. Man får noga akta sig för att övergå till ett system som kan komma att verka synnerligen ojämnt i olika delar av landet och som splittrar bedömningen av de lånesökande. De tider är inte så avlägsna, då egnahemsbyggare med litet mindre god ekonomi var hänvisade till vissa kommuner, ef-

tersom vissa andra kommuner helt enkelt vägrade att möjliggöra egnahemsbyggande. Vi kan lätt komma tillbaka i en sådan situation. Men på denna punkt har de olika remissorganen anfört många synpunkter, som socialministern har att bedöma, när han skall ta slutlig ställning till frågan. Hans anförande här i dag bekräftar vad vi hade anledning att vänta, nämligen att han kommer att allvarligt pröva denna fråga.

Det är emellertid en annan del av utskottsutlåtandet som jag dristar mig att framföra några synpunkter på, nämligen den som avser belåningsvärdena. Utskottet slår fast det angelägna i att hålla nere byggnads- och tomtkostnaderna och säger att det krävs ett fortlöpande forsknings- och rationaliseringsarbete på byggnadsområdet. Ingen vill väl bestrida detta. Men vid sidan av dessa studier i konsten att bygga billigt behövs också en del studier i konsten att bo och vilka yttre förutsättningar detta kräver. Utvecklingen är för närvarande livlig i fråga om byggnadsrationaliseringen. Om man i fortsättningen skall kunna hålla byggnadsverksamheten under taket och i vilken utsträckning detta hittills har skett, skall jag inte här ta upp till bedömning. Men, låt oss antaga att detta i många fall lyckats, då undrar man: till vilket pris har detta skett? Vad har detta inneburit för standarden? Har denna pressats ned? Har lånetaket hindrat en välbehövlig och naturlig standardhöjning eller har rent av en standardhöjning kunnat ske trots lånetaket? Jag skall inte besvara dessa frågor utan ställer en annan fråga: Vad är standard? Är det kylskåp, frysboxar, parkettgolv, marmortrappor, indragna balkonger? Säkert är det så.

Men det finns också en annan sorts standard. Det är t. ex. att leva så ljudavskilt som möjligt från grannens liv och leverne, från hissars gnissel, från gatans motorbuller etc. Om våra byggrationaliserare ger oss ett otillräckligt

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

skydd, en dålig standard i dessa styc-ken, då har vi betalat ett högt pris, som inte syns i kalkylerna.

Bostadsområdets utformning i fråga om sådana ting som husstorlek, friområden, lekplatser för små barn o. s. v. är också en viktig beståndsdel för trivseln, för bostadsvärdet. En hård press på byggaren att hålla sig under taket tvingar fram lösningar som är mindre goda och skapar problem både för den enskilda människan och för samhället, som det också kostar pengar att lösa. Just själva byggnadsrationaliseringen, som vi väntar oss så mycket av, arbetar med hustyper som i sig själva måste vara ett problem.

Då en av våra stora städer nu skall få Europas högsta bostadshus öppnar detta vida vyer för de boende i de högsta våningarna. Men det kastar också en slagskugga över omgivningen, som är ganska förödande inte bara i bokstavlig mening. I en annan stor stad skall man bygga Nordeuropas största hus, enligt uppgift 240 meter långt, 13 meter brett och 14 våningar högt med 456 lägenheter. Det blir en anhopning av människor, som i varje fall är värd att observera. Var och en kan ju räkna ut hur många barn i olika åldrar som skall bo där, trivas där och tolereras. Det är inte min avsikt att bedöma det här projektet i och för sig, men en byggnadsrationaliserings produkter blir mångahanda och av skiftande kvalitet. En viss bedömning måste få lov att sätta in där man tar hänsyn till sådant, när man så att säga skall följa med lånetaket efter byggrationaliseringen. Jag tillåter mig att förutsätta att utskottets uttalande på s. 33 får innefatta även en observation av boendevärdet.

Vi vet, att det är departementschefen som i administrativ ordning förordnar om belåningstaken, och jag vill hos honom vädja om en välvillig omprövning i fråga om Storstockholms-områdets småhusbyggande.

Enligt material som sammanställts

och redovisats av bostadsstyrelsen för detta område bl. a. är det klart att det behövs en höjning. Alla vet att det här råder särskilda förhållanden i fråga om markpriser och exploateringskostnader som gör det omöjligt att få ett eget hem utan en kraftig egen insats, alltför kraftig för stora grupper av inkomsttagare. En jämkning är här påkallad.

Jag vill därefter nämna ytterligare en sak som förtjänar att tagas upp, nämligen den geografiska gränsdragningen för det högre belåningsvärdet. Södertälje- och Nynäshamns-områdena är uppenbart mogna för att införlivas med den inre förortsringen i detta avseende.

Herr talman! Till sist vill jag gärna säga att hänsynstagande till de önskemål jag har ansett angeläget att framföra i dag kostar pengar. Men anser man att bostadsfrågan är en nyckelfråga, får man jämföra dess omslutning i kronor med andra frågor som bedöms vara lika viktiga nyckelfrågor. I tidskriften Byggnadsarbetaren såg jag för en tid sedan i text och bild en redogörelse för var- till man kunde använda en miljard kronor. Man kunde t. ex. betala statens utgifter för folkpensionen under ett halvt år, försvarskostnaderna under fyra månader eller också bygga 16 000 egna- hem för 60 000 kronor per styck och bereda bostad för omkring 50 000 människor. Eller man kunde betala en fjärdedel av kostnaden för en årsproduktion av 60 000 lägenheter i punkthus. Om man ser människorna i landet inte bara som en samling egoistiska skattebetalare, som håller hårt om portmonän, utan också som individer, som har många och berättigade men naturligtvis skilda krav på samhället, kanske man kan dra den slutsatsen, att vill man vidmakthålla lusten att vara med och betala utgifterna för t. ex. försvaret, får man också sätta in krafterna på andra vitala behov av annan karaktär, exempelvis bostadsstödet.

Jag ber med dessa ord att få yrka bifall till utskottets förslag i alla punkter.

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

I detta anförande instämde herrar *Hedqvist* (s) och *Johansson* i Söder-
tälje (s).

Herr **ÅKERSTRÖM** (s) kort genmäle:

Herr talman! Beträffande de önskemål, som fru Lewén-Eliasson utvecklade under beteckningen boendevärde och vilka hon önskar beaktade under de fortsatta forskningarna och strävandena att förbilliga bostadsbyggandet, vill jag bara säga att jag för egen del betraktar dem som självklara.

Herr **KELLGREN** (s):

Herr talman! De beslut som kammaren i dag skall fatta i bostadsfrågan är ju särskilt betydelsefulla bl. a. ur sysselsättningssynpunkt. Det är nämligen den uppgiften som åvilar kammaren att här med hjälp av tillräckliga anslag se till, att byggnads- och anläggningsarbetarna får arbete inför nästa säsong, men också på ett sådant sätt att alla de företag, som direkt eller indirekt är verksamma inom byggnadsindustrin, också kan påräkna hyggliga förhållanden. Det gäller företag inom handeln, samfärdseln, byggnadsindustrin etc. Kort sagt rör detta hela vårt näringsliv. Ärendet berör ju också själva bostadsfrågan. Det gäller att avveckla bostadsköerna och möjliggöra friare förhållanden för människorna att bo och flytta i detta land. Jag behöver inte närmare uppehålla mig vid den sidan av saken. Bostadsfrågans stora sociala och rent mänskliga betydelse inses ju av envar.

Vad har då den ökning, som under senare år ägt rum i bostadsbyggandet, betytt ur sysselsättningssynpunkt? Ja, det finns en del inventeringar gjorda om den saken, och den inventering som arbetsmarknadsstyrelsen utfört visar att antalet inom byggnadsverksamheten sysselsatta arbetare under ett års tid har ökat med 5 000 å 6 000 man. Siffrorna från inventeringarna respektive år visar visserligen ett något högre antal, men då är siffrorna för fjolåret på-

verkade av den sena vintern och siffrorna för i år av den tidigare våren.

Om vi sedan ser på arbetslöshetssiffrorna för byggnadsarbetare, kan vi konstatera att arbetslösheten har gått ned med ungefär hälften. Att den nu är bara cirka hälften så stor som den brukar vara, tyder sålunda på att byggnadsarbetarna har fått önskemålet om en bättre säsongutjämning tillgodosett. Jag tycker det är riktigt att slå fast att sysselsättningen är hög inom hela näringslivet och att det betyder, att tusen och åter tusen företag och enskilda företagare till stor del har bostadsbyggandet att tacka för att de kan hålla sina företag i gång och sysselsätta sina anställda.

Nu är det emellertid framtiden det gäller, främst nästa budgetår. Av den förda debatten och föreliggande utskottsutlåtande framgår alldeles klart, att de borgerliga partierna här har samlat sig kring ett standardsänkingsprogram, som i realiteten innebär ett mindre bostadsbyggande och därmed en förlängning av den nuvarande bristsituationen på arbetsmarknaden. Det innebär också ett dyrare byggande än vad vi skulle få enligt regeringens förslag. Regeringsförslaget betyder att boendekostnaderna kommer att stiga med mellan 2 och 5 procent, medan de borgerligas förslag innebär att boendekostnaderna skulle stiga väsentligt mera, nämligen med 10 å 15 procent — om det förslaget till äventyrs skulle genomföras.

Mina partivänner har här i debatten lämnat en rad mycket vältaliga exempel på hyreskostnaderna i dagens situation och på vad hyrorna kan beräknas bli framdeles. Jag vill här endast lämna ett par exempel härpå. Om vi tar en vuxen manlig industriarbetare med en årsinkomst på 12 000 kronor, så ligger hyreskostnaderna för honom i dag vid cirka 27 procent för en trerums- och 30 procent för en fyrrumslägenhet. Om denne industriarbetare får familjebostadsbidrag — vilket han näppeligen kan få,

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

om han har bara ett barn, knappast heller om han har två — så reduceras givetvis hyresprocenten något och ligger då för tvåbarnsfamiljen vid respektive 22 och 25. Om denne arbetare får reducerat familjebostadsbidrag, höjes hyreskostnaderna till cirka 25 procent för en trerums- och 27 procent för en fyrrumslägenhet. Jag frågar mig oroligt — liksom många, många andra — om en industriarbetare med två barn eller flera i dag verkligen har råd att hålla sig med en så stor bostad, vilken dock inte kan betraktas som stor, om man tänker på familjens storlek.

Min uppfattning är, att om regeringens förslag genomförs, så har vi nått yttersta gränsen för vad som är rimligt, om vi vill ha ett fortsatt bostadsbyggande och avsättning för lägenheterna — ty det är ju ändå meningen att vi skall ha avsättning för vad vi producerar. Jag tror att vi ganska allmänt och ganska snart, kanske redan nästa vinter, får uppleva att en del lägenheter står tomma, möjligen med undantag för de allra största städerna. Nu finns det en del som anser bostadspolitiken misslyckad, om vi får en del tomma lägenheter, men så kan inte jag se det. Det är ju meningen att det skall finnas ett visst antal lediga lägenheter, om vi skall ha en fri och rörlig hyresmarknad. Vidare är det ju också nödvändigt att ha en del lediga lägenheter, om vi skall kunna föra en aktiv arbetsmarknadspolitik med omflyttning av arbetskraften o. s. v. I och för sig skall vi därför inte beklaga att vi får ett antal lediga lägenheter — givetvis under förutsättning att det lediga bostadsbeståndet inte blir för stort och att vi inte får avsättningssvårigheter för lägenheterna därför att människor med normala inkomster anser sig icke ha råd att hyra dem.

Det är med utgångspunkt i det väntade läget på bostadsmarknaden som jag vågar påstå, att de borgerliga partierna egentligen har helt missuppfattat dagens situation. Det finns helt en-

kelt inte avsättning för dyrare lägenheter än vad vi nu planerar för. Vi står helt enkelt inför en vändpunkt.

Herr Gustafsson i Skellefteå och även herr Hansson i Skegrie säger att man från oppositionens sida försökt att välja en icke extrem ståndpunkt där, som herr Hansson sade på god skånska, centerpartiet har toppat av de mest extrema kraven. Men det är i sanning en extrem ståndpunkt, som borgerligheten här har intagit, ty den kommer att äventyra sysselsättningen för byggnadsarbetarna redan under nästkommande vinter **men** framför allt på längre sikt med hänsyn till att man kommer att producera lägenheter som inte har sin motsvarighet i den aktuella efterfrågan. Vidare kommer man att äventyra den bostadspolitiska målsättningen. Man kommer att göra det praktiskt taget omöjligt för medelinkomsttagaren att förvärva en hygglig familjebostad. I realiteten kommer man att förbehålla åt de högre inkomsttagarna egnahemsbyggandet, och man kommer att ställa åt sidan mycket stora grupper av framför allt de mindre inkomsttagarna och även stora grupper av de medelstora inkomsttagarna.

Herr Gustafsson i Skellefteå säger att vi bör avstå från att, som han uttryckte sig, skrämma hyresgästerna med påstående om den höga hyresnivå som skulle uppkomma, om det gemensamma borgerliga förslaget förverkligades. Vi tänker inte alls skrämma de framtida hyresgästerna. Det räcker att helt enkelt sakligt tala om vad hyrorna kommer att bli, om de förslag som lagts fram från de borgerliga partiernas sida skulle realiseras. Och vad mera är, vi kommer att bli angelägna om att upplysa även företagarna inom bostadsbyggandet och alla de företagare som är beroende av bostadsbyggandet för sin sysselsättning och sin verksamhet. Vi måste sålunda upplysa 8 000 företag inom måleribranschen, nära 3 000 företag inom rörlägningsbranschen och nära 2 000 företag inom elinstallationsbran-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

schen om att med förverkligande av borgerlighetens förslag skulle de få mycket mindre att göra och mycket större svårigheter att bereda arbete åt sina anställda. Vi måste upplysa alla lastbilsägare om vad det innebär i fråga om minskade transporter vid minskat bostadsbyggande, och vi måste givetvis upplysa alla detaljhandlare inom snickeri- och möbelbranschen om vad de borgerliga förslagen skulle innebära i fråga om minskade avsättningsmöjligheter för deras del.

Här anser jag att de borgerliga partierna själva skulle kunna genomföra en viss arbetsfördelning mellan sig när det gäller att förklara vad deras förslag skulle innebära för sysselsättningen ur företagens synpunkt. Högern kunde t. ex. upplysa vår stora cementtrust om vad det skulle betyda i fråga om minskad avsättning på cement, och den kunde också upplysa våra järnverk om hur mycket mindre avsättningen av handelsjärn skulle bli. Folkpartiet kunde upplysa möbelhandlarna och möbelfabrikerna om vad förslaget skulle betyda i fråga om minskad avsättning för dem. Centerpartiet kunde i sitt nyvaknade företagariintresse upplysa lastbilsägarna om vad förslaget skulle betyda för dem i minskade körslor samt sågverken och framför allt skogsägarna om hur mycket mindre man skulle behöva ta ut ur skogarna för att leverera råvara till sågverken med häyn till att behovet av trävaror skulle bli så mycket mindre vid det minskade bostadsbyggande, som skulle bli följden av det borgerliga förslagens förverkligande.

Jag menar allvar med vad jag säger, ty det som verkligen kan garantera företagen och företagsamheten i detta land hyggliga avsättningsförhållanden, det är självklart ett förverkligande av regeringens förslag. Det är detta som kan hålla bostadsbyggandet uppe och också hålla alla de sekundärindustrier i gång, som är så beroende av att vi har tillräckligt högt bostadsbyggande.

Jag sade nyss att jag tror vi står inför en vändpunkt. Jag tror det finns anledning att i dag börja allvarligt fundera på hur man egentligen på litet längre sikt skall kunna förverkliga ett tillräckligt högt bostadsbyggande, ett mera stabilt bostadsbyggande. Såvida inte konjunkturläget mycket snabbt förbättras och den privata investeringsviljan därigenom skulle öka i en omfattning som vi var vana vid under de goda åren på 1950-talet, finns det anledning att hysa oro inför den kommande vintern. Särskilt byggnads- och anläggningsarbetarna har anledning att se upp, och de har också anledning att stimulera fram åtgärder som vidmakthåller den totala investeringsvolymen och därmed också antalet sysselsättningstillfällen. Det finns stort intresse för företagen inom byggnadsbranschen och alla företagen i sekundärområdena att här överväga den verkliga innebörden i det borgerliga förslaget och satsa på regeringsförslaget i bostadsbyggandet.

Vi måste också ta hänsyn till en annan faktor, nämligen den rationalisering som pågår inom hela byggnads- och anläggningsbranschen. I dag börjar de moderna metoderna slå igenom på allt fler arbetsplatser, och de når även fram till små och medelstora arbetsplatser. Rationaliseringstakten inom byggnadsverksamheten är i dag mycket mera intensiv än inom många andra branscher. Den kraftiga rationaliseringen gör det antagligen möjligt att under nästkommande byggnadssäsong bygga för ytterligare 500 miljoner kronor utan att anställa en enda ny arbetare — jag räknar då inte bara bostadsbyggandet utan tar med hela byggnads- och anläggningsbranschen — och det ryms minsann en hel del arbeten inom ramen för 500 miljoner kronor. Det finns också anledning att satsa hårt på rationaliseringsverksamheten, ty det är ju ändå i sista hand den som skall se till att kostnaderna på bostäderna hålls nere,

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

så att dessa kan efterfrågas av allmänheten.

Om det tidigare gällt att producera så många bostäder som möjligt, så blir uppgiften nu att producera lika många och ännu fler bostäder för att ge arbetarna och deras företag tillräcklig sysselsättning. Man bör uppmärksamma att antalet byggnadsarbetare stigit under senare år. Man kan emellertid inte få avsättning för en ökad bostadsproduktion, om hyrorna blir för höga och barnfamiljerna inte anser sig ha råd att välja en ny bostad. Vad som behövs är ett fördjupat studium av de bostadspolitiska planerna strax efter kriget, vilka just tog sikte på att skaffa fullvärdiga bostäder även åt familjer med blygsamma inkomster. Lika litet som vi har råd att ha arbetslösa människor, lika litet har vi råd att ha trångbodda barnfamiljer, när tekniken och rationaliseringar gör att byggnadsbranschen kan bygga bättre och billigare än för några år sedan.

Jag skulle vilja sammanfatta detta så, att skall en tillräcklig sysselsättning kunna garanteras alla byggnadsarbetare och alla byggnadsföretag, måste vi se till att vi får en sådan bostadsproduktion, som vi kan få avsättning för med nuvarande kostnader för boende och för uppfostrande och försörjande av barn. Då får man också tänka på en annan kategori, som mycket litet berörts i dagens debatt, nämligen ungdomen. Vi har en mycket stor efterfrågan på bostäder bland ungdomarna. Cirka 150 000 ungdomar — det kommer att bli mer under de närmaste åren — söker bostad. Vidare har ungdomarnas situation blivit besvärlig på grund av att antalet uthyrningsrum minskat mycket kraftigt. Enligt en statistisk uppgift har antalet uthyrningsrum sedan 1945 minskat från 170 000 till 115 000. Ungdomarna har alltså fått ökade svårigheter att få en lämplig bostad. Vi har fått en stor bostadsefterfrågan hos ungdomen, som vi

måste ta hänsyn till, samtidigt som vi måste beakta barnfamiljernas synpunkt.

Avslutningsvis skulle jag vilja föra fram ytterligare en synpunkt. Jag vill instämma i vad fru Lewén-Eliasson nyss sade i sitt anförande. Uppgiften är nämligen att se till att bostaden skall kunna konkurrera med bilen, TV-apparaten och utlandsresorna. Det kan inte ske på annat sätt än att bostaden blir konkurrenskraftig även i prishänseende. Det bör inte vara så att barnfamiljen väljer undanflykten att skaffa sig förströelser genom att på detta sätt offra proportionsvis mycket pengar på sådant som ligger utanför bostaden. Man bör kunna välja bostaden i konkurrens med andra önskvärda ting. Jag tror man bör beakta den synpunkten, och man får därför helt enkelt inte gå hur långt som helst med bostadshyrorna. Man måste helt enkelt göra nya avvägningar till de aktuella behov, som kommit fram och som det är möjligt att tillgodose i dag.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag i alla de delar till vilka det tidigare yrkats bifall av dem som stöder regeringen.

Herr HANSSON i Skegrie (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag borde egentligen uttala min tacksamhet till herr Kellgren för hans ärliga uttalande, att bostaden måste göras konkurrenskraftig i förhållande till bilar och TV-apparater. Det är mycket möjligt att den som inte behöver subvention men får den i alla fall och som är tillräckligt förmögen för att själv bygga kan använda subventionen till bil och TV. Däremot tror jag inte att barnfamiljerna har råd till det. För dem är subventionerna absolut nödvändiga.

Jag vill upplysa herr Kellgren om att utskottet självt säger, att vi successivt skall avveckla de generella subventionerna. Vad vi strider om är alltså

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

avvecklingstakten, och i det fallet kan den ene ha lika rätt som den andre.

Med anledning av den stort upplagda upplysningskampanj, som herr Kellgren så vältaligt förordade och t. o. m. delade ut arbetsuppgifterna i, vill jag ställa den enkla frågan: Upplyste ni alla byggnadsföretagare vid de tillfällen då regeringspartiet självt företog sådana åtgärder som nu föreslås? Om man inte bedrev någon upplysningskampanj vid dessa tillfällen, vill jag fråga varför man inte gjorde det.

Herr SENANDER (k):

Herr talman! Vid mera högtidliga tillfällen brukar man få höra såväl från regeringshåll som från borgerliga talesmän att bostadsfrågan är vår tids största sociala fråga. Men hur motsvaras denna deklaration av det praktiska handlandet? För statsmakternas vidkommande kan man säga på samma sätt som sagorna börjar: Det var en gång. Det var en gång, då man hos statsmakterna kunde förmärka allvarliga föresatser att gripa sig an med bostadsfrågan på ett sätt som motsvarade deklarationerna om att den är vår tids största sociala fråga. Då fick vi hyresregleringslagen och ett subventionsförfarande som hjälpte de sämst ställda hyresgästerna att skaffa sig någorlunda hyggliga lägenheter. En rad andra åtgärder vidtogs också från statsmakternas sida, som faktiskt gav intryck av att man där var allvarligt inställd på att söka komma till rätta med vår tids största sociala fråga, bostadsfrågan.

Tyvärr måste vi i dag konstatera att statsmakterna nu med regeringen i spetsen är inne på en avveckling av de åtgärder som svarade mot deklarationerna om att bostadsfrågan är vår tids största sociala fråga. Denna avveckling gäller både hyresregleringslagen, som man även i officiella dokument formligen skälver i fibrerna av längtan att få avveckla så fort som möjligt, liksom också de generella subventionerna. Ge-

nom dessa åtgärder utlämnar man faktiskt de sämst ställda hyresgästerna åt de många spekulanter som opererar på hyresmarknaden. Om man härtill lägger att regeringen gått med på en hel rad hyreshöjningar, vilka, som tidigare framhållits, gjort att Sverige intar tredje platsen i världen i fråga om sammanlagda hyreshöjningar under 20 år, så får man en bild av att man nu inte längre, tydligen inte ens från officiellt håll, betraktar bostadsfrågan som vår tids största sociala fråga. Handlingarna tyder inte på detta, de handlingar som vi fått beskåda under senare år, dessa eftergifter för påtryckningarna från borgerligt håll och från fastighetskapitalets sida. Det är ju det som stimulerar de borgerliga partierna här i riksdagen, uppmuntrar dem till att ställa ännu längre gående krav.

Är tidpunkten lämplig, herr Persson i Växjö, för en avveckling i den takt som nu pågår? Jag kan ta några exempel från Göteborg för att visa hurudant tillståndet är där. Inte mindre än 40 procent av hela lägenhetsbeståndet utgöres av enrumslägenheter. En överbefolkning i dessa lägenheter har också konstaterats i Göteborgs stads officiella statistik. Det finns inte mindre än 19 000 lägenheter i Göteborg som har avträde på gården och naturligtvis också i konsekvens därmed saknar alla andra bekvämligheter med undantag av vatten och avlopp, och inte ens det överallt. Hela stadsdelar är saneringsfärdiga. Och hur skall man komma till rätta med saneringsproblemen i storstäderna, om man skall fortsätta på den väg som regeringen nu slagit in på?

Jag skulle kunna anföra upprörande exempel på hur det är ställt på bostadsområdet i Göteborg, men jag skall avstå från det och bara fastslå att hyrorna redan nu i de moderna fastigheterna är så höga, att det är fullständigt otänkbart att arbetare med normala inkomster skall kunna hyra dem. I en stadsdel i Göteborg, en av de allra nyaste, en

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

som för övrigt vunnit världsrykte, förekommer ett otal uppsägningar nästan varje dag, därför att folk inte kan betala hyran. Detta är också regeringen medansvarig för, som gått med på upprepade hyreshöjningar och som vägrat att ingripa mot det som verkligen fördyrar boendekostnaderna vid själva uppförandet av fastigheterna.

Det är fullständigt otänkbart att man skall kunna komma till rätta med denna fråga utan kraftiga ingripanden mot dem som är ansvariga för tillståndet på hyresmarknaden, det vill säga mot fastighetskapitalet, mot husvärdarna, som trots upprepade hyreshöjningar, hyreshöjningar som tillkommit under förutsättning av att lägenheterna skall hållas i fullgott skick, vägrar att utföra erforderliga reparationer, ja, reparationer som är mer än erforderliga och som borde ha kommit till stånd för länge sedan. Men värdarna har inte alls befattat sig med dem.

Herr talman! Efter vad jag nu sagt skulle jag vilja gå över till att säga några ord om en specialmotion som vi väckt i denna fråga, motion II:106, som avser Kungl. Maj:ts framställning om anslag till bidrag till viss bostadsförbättringsverksamhet.

Anslaget avser ju synnerligen angelägna behov — det är också fråga om statsbidrag till fiskarbostäder, och från och med den 1 januari i år skall även utgifter för bidrag till specialinredning av invalidlägenheter utgå från anslaget. Bostadsförbättringsbidragen har haft stor betydelse, framför allt på landsbygden. Bidragen är behovsprövade och har hittills utgått vid en beskattningsbar inkomst av högst 5 000 kronor. De har alltså kommit verkligt behövande till godo.

Nu föreslås emellertid en kraftig anslagsminskning, vilket naturligtvis kommer att betydligt minska möjligheterna för detta klientel att höja sin bostadsstandard. Nedsättningen av anslaget bör ses mot bakgrunden av allt riksdagen

tidigare beslutat att från och med den 1 januari i år sänka den räntefria stående delen av förbättringslånet, som hittills utgått med högst 8 000 kronor, till högst 4 000 kronor. Tillsammans med den föreslagna inkomstminskningen innebär detta en väsentlig försämring av villkoren för erhållande av bostadsförbättringslån.

Jag tycker det är närmast kusligt att läsa föredragande departementschefens motivering för det sänkta anslaget. Departementschefen säger att medelsbehovet under nästa budgetår kommer att minska bl. a. på grund av att det räntefria lånets maximibelopp sänkts från 8 000 till 4 000 kronor. Det är en underlig spekulation i minskad efterfrågan, som jag tycker inte är värdig en socialminister — en spekulation i att en försämring av lånemöjligheterna skall medföra en minskad efterfrågan på detta bidrag. Hur kan man resonera på det sättet samtidigt som man förklarar, att bostadsfrågan är vår tids största sociala fråga?

Vi har motionerat om att anslaget, som i propositionen föreslås minskat från nuvarande 22 miljoner till 13 miljoner, alltså med 9 miljoner, skall fastställas i enlighet med förslaget från socialstyrelsen, som väl bör vara sakkunnig nog, d. v. s. till 20 miljoner. Med vad jag här sagt ber jag att få yrka bifall till motionen II:106 av mig och herr Holmberg.

Herr OHLIN (fp):

Herr talman! Jag uppkallades till ett anförande av socialministerns yttrande i kammaren som föreföll mig, både genom vad socialministern sade och kanske ännu mer genom vad socialministern inte gick in på, vara ganska belysande men kräva att ytterligare några synpunkter betonas, även om flera av dem har framhållits av andra talare.

Den principiella utgångspunkt, som såvitt jag förstår varit avgörande för folkpartiets utskottsledamöter och väl

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

även för övriga oppositionspartiets utskottsrepresentanter, är ju samma tankegång som den bostadspolitiska utredningen, med ett flertal socialdemokratiska representanter, enhälligt omfattade. Det är samma principiella inställning som i propositionen nr 100 år 1957 presenterades av dåvarande socialministern, nämligen att man skall försöka att steg för steg avveckla subventioneringen på bostadsområdet.

Herr Henning Gustafsson har redan citerat ur propositionen. Får jag lov att läsa ytterligare ett par citat från denna: »I detta sammanhang anser jag det angeläget understryka, att bostadspolitiken i vårt land utformats utan tanke på att generella subventioner skulle tillgripas som en permanent åtgärd i syfte att reducera bostadskostnaderna.» Det är alltså inte fråga om några permanenta subventioner. Vidare framhåller dåvarande socialministern: »Att använda generella subventioner som ett bestående eller varaktigt led i bostadspolitiken framstår fördenskull som opåkallat.» Han säger också följande: »Bostadsfrågans lösning är alltså inte nu — liksom den ej heller tidigare har varit det — beroende av ett genom subventioner åstadkommet allmänt förbilligande av bostadskostnaderna.» Och till sist, som herr Gustafsson i Skellefteå redan citerat: »Jag kan därför godtaga bostadspolitiska utredningens uppfattning, som delas av det övervägande antalet remissorgan, nämligen att de generella subventionerna i huvudsak kan avvaras.»

Såsom herr Henning Gustafsson påpekade kan man nog säga, att socialministern 1957 gick något längre än vad oppositionen har gjort 1959. Men man kan inte bestrida — och den nuvarande socialministern kommer säkert heller inte att försöka bestrida det — att det i princip är samma inställning, som oppositionen företrädde i dag och som regeringens talesman företrädde 1957 med instämmande av regeringsledamoten Torsten Nilsson. Nu förstår jag väl att

socialministern fann lämpligt att inte observera detta, trots att det framfördes så tydligt i kammaren. Socialministern svarade inte någonting på vad herr Henning Gustafsson sade om bostadspolitiska utredningens och dåvarande socialministerns yttrande. Denna tystnad var nog det mest värtaliga socialministern åstadkom denna gång.

Jag skulle vilja fråga socialministern: Är det detta som är det stora fel oppositionen begår, att den håller fast vid den principiella inställning, som regeringen hade 1957 men som regeringen nu i praktiken tycks till stor del ha övergivit?

När man hörde socialministern tala om de »försämringar» som oppositionen föreslår, kunde man inte annat än göra den reflexionen — som herr Hansson i Skegrie för övrigt redan givit uttryck åt — att regeringen ju under årens lopp förslagit en lång serie åtgärder, som i så fall också måste betecknas som »försämringar». Regeringen har väl gjort detta bl. a. därför att den haft den inställning som förre socialministern gav uttryck åt, men också därför att de statsfinansiella skälen har vägt tungt: staten, dvs. medborgarna såsom skattebetalare, har inte obegränsade resurser.

Näväl, herr socialminister, dessa statsfinansiella skäl som år 1957 föranledde regeringen att säga, att en växande andel av byggnadskostnaderna bör bäras av de boende och inte tas ut skattevägen, dessa skäl gör sig väl gällande i dag med större styrka än för ett par år sedan, åtminstone om man skall tro finansminister Sträng och hans skildringar av budgetläget. Hur kan det då komma sig att i detta verkligen ansträngda statsfinansiella läge, när oppositionen fullföljer linjen att de boende skall bära, visserligen inte hela byggnadskostnaden i nybyggda hus men en något ökad del av den faktiska kostnaden och att skattebetalarna skall bidra med något mindre, hur kommer det sig då att just i detta läge talar socialmi-

nistern som om vårt förslag skulle vittna om höjden av brist på ansvarskänsla?

Är det inte snarare så att ert sätt att inte säga något om det statsfinansiella läget, att låtsas som om det fanns obegränsade medel till förfogande, ger uttryck för bristande ansvarskänsla? Eller menar socialministern att regeringen redan bestämt sig för att lägga fram t. ex. förslag om en ny omsättnings-skatt, så att svenska folket skulle betala bl. a. hyreskostnaden den vägen? I så fall vore detta intressant att få höra. I varje fall bör man ju få veta hur de subventioner skall betalas, som regeringen inte vill skall tagas ut i form av hyreskostnad.

Jag understryker, herr talman, att när oppositionens förslag innebär att vid nybebyggelse hyresgästen skall betala en något större del av den totala kostnaden än förut, så kvarstår ändå en icke ringa subventionering. Förslaget innebär alltså en försiktig tillämpning av de principer, som den förre socialministern anslöt sig till.

Den socialdemokratiska pressen har excellerat i att ge intryck av att oppositionen föreslår väldiga hyreshöjningar. Jag skulle inte ha diskuterat den saken här, om inte socialministern solidariserat sig med det sätt, på vilket vårt förslag framställts i Aftonbladet den 19 mars. Genom socialministerns uttalande får verkligen denna framställning ett större intresse än den annars förtjänade.

Här är alltså en tidning där det står i en rubrik över hela sidan: »Oppositionsförslag ger kraftig hyreshöjning. Tvårummare 600 kronor dyrare!». Den som läser detta får intrycket, att här är det fråga om en *allmän* hyreshöjning på 600 kronor. Läser man sedan artikeln kan man möjligen få den uppfattningen, att det gäller en allmän hyreshöjning på 300 kronor och för *många* andra hyresgäster en ytterligare höjning med 300 kronor. Någon upplysning om att redan den första hyreshöjningen

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

på 300 kronor innefattar den av regeringen föreslagna fördyringen, som dock är mindre betydande, och att den gäller *endast i nybyggda hus* lämnas inte. Man ger med andra ord ett intryck av att det är fråga om en hyreshöjning för hela det svenska bostadsbeståndet, herr socialminister!

Med en sådan framställning väljer socialministern att solidarisera sig samtidigt som han frambåller, att andra partier än det socialdemokratiska anlägger propagandasynpunkter, men tillägger att sådana har verkligen inte regeringspartiet, som endast har de bostadsbehövandes bästa för ögonen. Hade det inte varit bättre, herr socialminister, att vid ett annat tillfälle slå er för bröstet på detta sätt än nu när Ni ställer Er bakom en sådan totalt vilseledande framställning?

Socialministern hävdade emellertid, att det skulle uppstå en fördyring för en väsentlig grupp av människor med 300 kronor genom att gränserna för familjebostadsbidraget inte skulle höjas, om oppositionens förslag går igenom. Nu kan vi väl vara överens om en sak, nämligen att om det står i en tidning att det skall bli en hyreshöjning, så tror läsaren att det är fråga om en hyreshöjning från rådande läge.

Men innevarande budgetår, 1958/59, har vi ju vissa inkomstgränser, och det har inte skett någon prisstegring under detta budgetår. När nu den internationella lågkonjunkturen, som så ofta åberopas av regeringen som orsak till arbetslöshet, har medverkat till att vi under dessa månader inte haft någon prisstegring — det är ju ganska sensationellt om man tänker på vad den regering åstadkommit, som herr Torsten Nilsson är medlem av, med dess rekordartade inflation — är det ju intressant, att socialministern inte ens märker det själv utan tror att vi nu har en inflation som försämrar penningvärdet och att det därför är särskilt angeläget att de olika inkomstgränserna justeras just

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

nu. Situationen är väl den, att socialministern tänkt sig att det skall bli inflation nästa budgetår. Men är det inte litet för tidigt att börja tala om det nu?

Om man nu jämför detta budgetår och nästa år — om man talar om hyreshöjning måste man ju jämföra med dagsläget — så finner man att den inflation, som socialministern talat om här, lyckligtvis hittills inte inträffat. Det finns knappt någon familj som under 1958/59 har sådana familjebostadsbidrag och som på grund av inflationen skulle förlora dem. Nu vill jag skynda mig att tillägga, att det är klart att det varit inflation tidigare. Skulle vi i detalj gå in på frågan när beslut fattats om vissa inkomstgränser och vilken inflation som förekommit sedan dess och om man därför skall sänka hyrorna för vissa barnfamiljer, som fått dem höjda för ett par år sedan genom att vissa familjebostadsbidrag har bortfallit o. s. v., så skulle vi få en lång och invecklad debatt, som jag inte tror det finns anledning att ta upp tiden med i dag.

Men kvar står alltså, att inflationen inte är aktuell vid en jämförelse mellan budgetåret 1958/59 och budgetåret 1959/60, såvida inte socialministerns menar att han absolut vet att regeringen tänker ställa till med inflation nästa år. Då är alltså hela detta tal om en hyreshöjning på 300 kronor, som man till på köpet ger intryck av skulle vara en *allmän* hyreshöjning, till ytterlighet vilseledande. Man kan inte komma till någon annan slutsats, herr talman, än att denna sorts kampanj, där man helt allmänt säger att oppositionen föreslår en hyreshöjning på 600 kronor, är avsiktligt vilseledande. Att socialministern nu uttalat garantier för att den är riktig gör att det här måste klarläggas hur det faktiskt förhåller sig, och jag vill därför bara understryka detta ännu en gång.

Herr talman! Beträffande verkan på bostadsbyggandets omfattning har socialministern och en del efterföljande talare velat ge intrycket, att om oppo-

sitionens förslag går igenom blir det ett starkt minskat bostadsbyggande. Efterfrågan på bostäder skulle alltså bli så liten, om hyrorna i nya hus blir ett par kronor per kvadratmeter högre än enligt regeringens förslag, att hela den långa bostadskö, som finns i städer och större samhällen, skulle försvinna. Bostadsbristen skulle försvinna som genom ett trollslag. Kan ett sådant tal vara allvarligt menat?

Ånej, herr socialminister, tyvärr kommer det nog att vara en bostadsbrist även framöver. Lika litet som bostadsbristen har försvunnit när bostadskostnaderna genom regeringens förslag under senare år höjts väsentligt mycket mer än vad som här är tal om, lika litet kommer en viss mindre höjning av bostadskostnaderna i nybyggda hus att ha en sådan radikal verkan. Man får ju inte glömma bort skattesidan. Om ni använder mera pengar till att betala en stor del av hyrorna genom mer eller mindre permanenta subventioner, så får ju skattebetalarna i sista hand punga ut med dessa pengar, och då har de mindre pengar kvar till att efterfråga bostäder. Att verkan på bostadsefterfrågan, särskilt när man tar hänsyn till denna skatteeffekt, skulle kunna bli sådan, att det inte skulle bli marknad för den nybebyggelse vi kan åstadkomma, måste betecknas som uppenbart orimligt. Det är ingenting annat än argument, som man tillgriper i regeringspartiet därför att man tydligen inte har ett tillräckligt med verkliga sakska.

Oppositionen har enats om att man skulle sikta inte på lägst 63 000 lägenheter utan på lägst 65 000 lägenheter. Det förefaller som om utskottsmajoriteten och regeringen med jämnmod skulle se att bostadsbyggandet skulle gå ned från cirka 71 000 till 63 000 lägenheter. Även om detta sker i samband med en konjunkturförbättring så tror jag att en så häftig fluktuation i bostadsbyggandet skulle ha skadliga verkning-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

ar, bland annat på kostnadsutvecklingen inom bostadsbyggandet. Bostadsstyrelsen har många gånger betonat betydelsen av större stabilitet än vi haft under vissa perioder, bl. a. när regeringen förra gången använde bostadsbyggandet som förnämsta konjunkturbromsande faktor, t. ex. 1947, då regeringen genomförde den våldsamma reduktionen av bostadsbyggandet med bortåt en fjärdedel.

Jag vill alltså slå fast, herr talman, att det är regeringen som nu liksom tidigare har hållit emot, när man särskilt från folkpartihåll föreslagit att förutsättningar skulle skapas för ett något större bostadsbyggande än regeringen förordat. Givetvis sammanhänger detta med regeringens allmänna inställning till sparande- och kapitalbildningsproblemen, som jag inte anser mig behöva återkomma till här.

Till sist, herr talman, några ord om de värdefasta bostadslånen. Detta är, såvitt jag kan se, en intressant och betydelsefull fråga, som väl förtjänar att utredas. Det är klart att man med värdefasta lån skulle få lägre räntenivå. Det skulle alltså underlätta en sänkning av hyreskostnaden. — Uppenbarligen höjs räntorna i en sådan inflation som vi har haft. Om man nu kan ge ut värdefasta papper kan de säkerligen placeras till en lägre ränta.

Regeringen och dess parti vill inte ens utreda detta spörsmål. Utskottets majoritet avvisar tanken utan någon som helst utredning. Herr talman! Jag upprepar vad jag tror jag har sagt en gång förut, nämligen att här föreligger ett problem, där det skiftande penningvärdet ställer till en massa trassel, bl. a. fördyrade bostadskostnader. Man har inte, och allra minst denna regering, kunnat i praktiken lösa problemet med stabilisering av penningvärdet. Vi får även i framtiden räkna med möjligheten av fluktuerande penningvärde, vilket återverkar på många områden såsom bostadskostnader och sparande. Nu an-

visar vi metoder, som jag tycker skulle vara förtjänta av att prövas, även om de är tämligen radikala. Men det socialdemokratiska partiet avvisar t. o. m. tanken på att här ingå på en närmare prövning och använder härvid de undanflykter vi känner till sedan gammalt. Hur långt har man inte kommit från den tid, då den svenska socialdemokratien var beredd att även med radikala mått och steg gripa sig an med de allvarliga samhällsproblemen! Vilken konservatism vid behandlingen av dessa frågor representerar inte socialministern och hans kolleger!

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet NILSSON:

Herr talman! Jag undrar om inte herr Ohlins dåliga samvete är anledningen till att han beskyller oss för konservatism, nu när han ständigt slår följe med högerpartiet. Jag betraktar det inte som uteslutet.

Jag tänker inte ta upp en ny bostadsdebatt efter de långa överläggningar vi tidigare haft i denna sak. När herr Ohlin nu på olika punkter citerar min företrädare, slår herr Ohlin verkligen in öppna dörrar. Jag har ju själv i mitt anförande i dag tecknat utvecklingen. Jag har redogjort för de åtgärder vi tidigare varit med om att vidta och som lett till vissa hyreshöjningar. Vad jag sagt är att takten i den utvecklingen inte kan ske snabbare enligt vårt förmenande, därför att hyreskostnaderna redan nu blivit så stora. Vi har alltså på denna punkt en annan mening än herr Ohlin och högerpartiet.

Vad beträffar tidningsrubrikerna skall jag inte citera de rubriker som förekommer i dag om hyreskostnaderna i en herr Ohlin närstående tidning i Stockholm, men jag vill säga, att när jag resonerade med herr Gustafsson i Skellefteå om denna sak slog jag endast fast, att det för vissa människor kan först bli 300 kronors höjning av hyrorna på grund av minskade subventioner och

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

att det sedan kan bli ytterligare 300 kronors höjning, därför att man inte höjer inkomststrecket. Herr Gustafsson talade inte om i vilken tidning detta stod, men jag sade, att om en tidning lämnat denna uppgift, så stämmer den med de verkliga förhållandena.

Nu säger emellertid herr Ohlin — och det tycker jag var det enda nya sakliga bidraget herr Ohlin gav denna debatt — att det inte skett någon prisstegring och att några familjer följaktligen inte kommer att drabbas av någon hyreshöjning.

Först och främst vill jag då med tillfredsställelse inkassera herr Ohlins fastslående av att vi nu med regeringens hjälp stabiliserat penningvärdet. Det har inte skett någon prishöjning. Det är väl känt, men jag tycker ändå det förtjänar understrykas, när herr Ohlin har sagt det.

Vad beträffar det sakliga innehållet i herr Ohlins invändning kan den endast förklaras av att han inte känner till det verkliga förhållandet. Jag förebrår honom inte för det. Han är en flitig man, men han kan inte hinna med allt. Men jag skall därför försöka klargöra hur det ligger till.

Jag kan inte lämna en utförlig redogörelse för hur ett bibehållande av inkomststrecket enligt propositionens förslag kan komma att verka, men jag vill bara slå fast följande. Konsumentprisindex låg 1956 vid 138, 1957 vid 145 och 1958 vid 152. Inkomstprövningen av familjebostadsbidragen sker på grundval av de inkomster vederbörande har haft icke under det senast förflutna året utan under året före. Därför kommer ett bibehållande av strecket att få verkningar just vid årets prövning. Ett stort antal tvåbarnsfamiljer exempelvis med rätt låga inkomster, låt oss säga 10 000 kronor, skulle, icke på grund av höjd realinkomst utan på grund av penningvärdeförsämringen, förlora cirka 300 kronor i familjebostadsbidrag.

En föreställning om vad det gäller får

man av de borgerliga reservanternas beräkning av anslaget, som innebär att för nästa budgetår anslaget till familjebostadsbidrag, som av regeringen upptas till 140 miljoner kronor, skulle minska med 30 miljoner kronor, d. v. s. med 20 procent. Denna minskning har ingenting med ökningen av realinkomsterna att göra. Verkan av denna ökning har bestämt det belopp på 140 miljoner kronor, som regeringen har begärt. Jag vidhåller således, herr Ohlin, att om de borgerligas förslag i subventionsfrågan går igenom, kommer för många barnfamiljer med låga inkomster bostadskostnaden att stiga med 300 kronor.

Kanske säger nu herr Ohlin att han inte är övertygad om det riktiga i vad jag har påpekat. Är han inte det, bör han lyssna till vad hans meningsfränder säger i det förslag till utlåtande, som har framlagts av reservanterna på denna punkt. Det är undertecknat av hans meningsfränder herrar Jacobsson, Malmberg och Gustafsson i Skellefteå samt fröken Elmén. Vad säger de, herr Ohlin? Jag citerar:

»En höjning av inkomststrecken för familjebostadsbidragen i samband med en försämring av penningvärdet är även enligt utskottets mening i och för sig motiverad. Med hänsyn till nödvändigheten av att i nuvarande läge begränsa statens utgifter så långt detta är möjligt finner sig utskottet dock icke kunna tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag.»

Med hänsyn till penningvärdeförsämringen är det således i och för sig motiverat att höja inkomststrecket. Herr Gustafsson i Skellefteå har följaktligen en annan mening än herr Ohlin. Om herr Ohlin skall vara konsekvent kan han efter vad han nyss sagt inte rösta för denna reservation. Det tycker jag, herr talman, är ett olyckligt slut för högern i denna bostadsdebatt.

Herr OHLIN (fp):

Herr talman! Som bekant har vi haft inflation under senare år. Att man då

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

och då justerar gränserna så, att den reduktion som har skett tidigare av vissa familjebostadsbidrag kompenseras, förefaller både mig och tydligen alla reservanter i utskottet vara väl motiverat. Vi räknar även för framtiden med att regeringen skall åstadkomma inflation. Jag menar för min del, att man också då — under i övrigt lika förhållanden — bör eftersträva, att det inte sker reella försämringar.

Men, herr socialminister, när Ni antyder, att skillnaden mellan 110 miljoner kronor och 140 miljoner kronor väl bäst visar riktigheten av att inflationsjusteringen från ett år till ett annat har betydande ekonomiska verkningar, tillåt mig då att påpeka, att dessa siffror gäller under helt andra förutsättningar, nämligen om man tillämpar den av Er föreslagna höjningen av gränsen med 1 000 kronor, och den höjningen är långt större än vad som svarar till den indexförskjutning, som har ägt rum under det år, vilket är relevant för nästa budgetårs familjebostadsbidrag. Socialministern måste väl ändå medge, att denna höjning med 1 000 kronor t. ex. för en familj med en inkomst på 7 000 à 8 000 kronor skulle inte motsvara ökningen av levnadskostnaderna från ett visst år till det följande, vilket årtal socialministern än väljer som utgångspunkt.

Jag är ju inte någon sådan expert på dessa frågor som socialministern — det vill jag mycket livligt och gärna understryka — och det är möjligt att för en liten grupp av människor kan situationen bli sådan, att ett bibehållande av den nuvarande gränsdragningen medför en höjning av hyreskostnaden. Men det är grovt vilseledande, om man försöker ge det intrycket, att det är fråga om en allmän hyreshöjning för svenska folket.

Socialministern var förtjust över att jag hade sagt att det inte förekommit någon inflation under detta år. Ja, regeringen åberopar ju så ofta den internationella lågkonjunkturen när det gäl-

ler arbetslösheten och annat, och socialministern har här ännu en gång givit prov på att man åberopar utlandet på det sätt som bäst passar en själv. När någonting inte är bra, är det utlandets fel, men när någonting är bra, är det regeringen som genom sin politik åstadkommit detta.

Socialministern berörde icke med ett ord det förhållandet, att det försämrade statsfinansiella läget väl i och för sig utgör ett skäl till att man vidhåller och tar konsekvenserna av principen, att en växande andel av de totala bostadskostnaderna skall betalas hyresvägen eller såsom bostadskostnader i övrigt och icke via statskassan, d. v. s. skattevägen. Det är häri den väsentliga meningsskiljaktigheten mellan oss ligger. Men trots att det är denna meningsskiljaktighet som är den huvudsakliga väljer regeringens talesman att under denna långa debatt icke säga ett ord om varifrån staten skall ta pengarna eller om de skatter varmed man tänker finansiera det hela.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet NILSSON:

Herr talman! Efter herr Ohlins senaste medgivande av att det kan bli hyreshöjning genom bibehållandet av nuvarande inkomststreck har jag ingenting att tillägga. Jag är fullt belåten med ett sådant medgivande.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten I

Herr talmannen gav propositioner på bifall till 1:o utskottets hemställan; 2:o reservationen 1 a) av herr Ragnar Bergh m. fl.; 3:o reservationen 1 b) av herr Axel Johannes Andersson m. fl.; samt 4:o reservationen 1 c) av herr Pålsson m. fl.; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Gustafsson i Skellefteå begärde likväl votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontraproposi-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

tion i huvudvoteringen ånyo upptog de tre återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o) angivna hava flertalets mening för sig. Jämväl beträffande kontrapositionen åskade dock herr Gustafsson i Skellefteå votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontraposition i voteringen om kontraposition i huvudvoteringen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 3:o) angivna hava flertalets mening för sig. Beträffande denna kontraposition åskade dock herr Hansson i Skegrie votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i den votering, som kommer att företagas för bestämmande av kontraposition i huvudvoteringen angående punkten I i statsutskottets utlåtande nr 49 antager det förslag, som innefattas i den av herr Axel Johannes Andersson m. fl. vid punkten fogade reservationen 1 b), röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen 1 c) av herr Pålsson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 43 ja och 57 nej, varjämte 121 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraposition i voteringen om kontraposition i huvudvoteringen antagit den under 4:o) angivna propositionen.

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående punkten I i statsutskottets utlåtande nr 49 antager det förslag, som innefattas i den av herr Ragnar Bergh m. fl. angivna reservationen 1 a), röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen 1 c) av herr Pålsson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 51 ja och 52 nej, varjämte 119 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraposition i huvudvoteringen antagit den under 4:o) angivna propositionen.

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten I i utskottets utlåtande nr 49, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen 1 c) av herr Pålsson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter på nytt intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Hansson i Skegrie begärde likväl rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 111 ja och 35 nej, varjämte 74 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten II

Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till den av herr Ragnar Bergh m. fl. avgivna reservationen 2 a); samt 3:o) bifall till den reservation, betecknad 2 b), som avgivits av herr Pålsson m. fl.; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Cassel begärde likväl votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o) angivna hava flertalets mening för sig. Beträffande kontrapositionen äskade dock herr Gustafsson i Skellefteå votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående punkten II i statsutskottets utlåtande nr 49 antager det förslag, som innefattas i den av herr Ragnar Bergh m. fl. avgivna reservationen 2 a), röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen 2 b) av herr Pålsson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter här efter intagit sina platser och voteringspropo-

sitionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 70 ja och 71 nej, varjämte 81 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraposition i huvudvoteringen antagit den under 3:o) angivna propositionen.

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten II i utskottets utlåtande nr 49, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen 2 b) av herr Pålsson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter här efter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Cassel begärde likväl rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 112 ja och 109 nej, varjämte en av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten III

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen 3) av herr Pålsson m. fl.; och fann herr talmannen den

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Gustafsson i Skellefteå begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten III i utskottets utlåtande nr 49, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen 3) av herr Pålsson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 112 ja och 109 nej, varjämte en av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten IV

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen 4) av herr Ragnar Bergh m. fl.; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten V

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen 5) av herr Pålsson m. fl.; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Cassel begärde emellertid votering, i anledning varav

efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten V i utskottets utlåtande nr 49, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen 5) av herr Pålsson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 112 ja och 110 nej.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten VI

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen 6) av herr Pålsson m. fl.; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten VII

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten VIII

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen 7) av herr Pålsson m. fl.; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten IX

Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till den av herr Ragnar Bergh m. fl. avgivna reservationen 8 a);

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

samt 3:o) bifall till utskottets hemställan med den ändring beträffande motiveringen, som föreslagits i reservationen 8 b) av herr Pålsson m. fl.; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten X

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen 9) av herr Pålsson m. fl.; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Cassel begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten X i utskottets utlåtande nr 49, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen 9) av herr Pålsson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 112 ja och 110 nej.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten XI

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen 10) av herr Pålsson m. fl.; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten XII

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen 11) av herr Pålsson m. fl.; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten XIII

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen 12) av herr Ragnar Bergh m. fl.; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten XIV

Herr talmannen gav propositioner på bifall till 1:o) utskottets hemställan; 2:o) utskottets hemställan med den ändring däri, som följde av bifall till motionen II: 160; samt 3:o) utskottets hemställan med den ändring, som föranledades av bifall till motionen II: 265 i motsvarande del; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten XV

Herr talmannen gav propositioner på bifall till 1:o) utskottets hemställan; 2:o) den av herr Ragnar Bergh m. fl. avgivna reservationen 13); samt 3:o) motionen II: 265 i nu förevarande del; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten XVI

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen 14) av herr Pålsson m. fl.; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten XVII

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen 15) av herr Pål-

Främjande av bostadsförsörjningen m. m.

son m. fl.; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten XVIII

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen 16) av herr Ragnar Bergh m. fl.; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten XIX

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen 17) av herr Påls-son m. fl.; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna XX—XXV

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten XXVI

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen II: 106; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna XXVII—XXXVI

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten XXXVII

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen 26 b) av herr Axel Johannes Andersson m. fl.; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten XXXVIII

Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till den av herr Ragnar

Bergh m. fl. avgivna reservationen 27 a); samt 3:o) bifall till den reservation, betecknad 27 b), som avgivits av herr Axel Johannes Andersson m. fl.; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten XXXIX

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen 28) av herr Ragnar Bergh m. fl.; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Cassel begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande vote-ringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten XXXIX i utskottets utlåtande nr 49, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen 28) av herr Ragnar Bergh m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Cassel begärde dock rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgävos 155 ja och 51 nej, varjämte 14 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten XXXX

Utskottets hemställan bifölls.

Interpellation ang. arbetsvårdens möjligheter att placera arbetshindrade på arbetsmarknaden — Interpellation ang. förverkligande av 1947 års musikutrednings förslag

§ 11

Interpellation ang. arbetsvårdens möjligheter att placera arbetshindrade på arbetsmarknaden

Ordet lämnades på begäran till

Herr JONSSON i Strömsund (s), som yttrade:

Herr talman! Frågan om att ge de partiellt arbetsföra en tryggare ställning i vårt samhälle — främst genom att ge dem bättre möjligheter till sysselsättning — har sedan länge varit ett aktuellt önskemål. Vi har ju också fått en arbetsvårdsorganisation, som arbetat i åtskilliga år med hithörande frågor: arbetsförmedling, arbetsträning och yrkesutbildning, omskolning, s. k. skyddad sysselsättning för svårt arbetshindrade o. s. v.

Det är ganska lätt att förstå, att de grupper av arbetshindrade personer det här gäller måste få svårt att göra sig gällande då ett kärvare läge på arbetsmarknaden inträder. Vi befinner oss nu i den situationen. En snabbgranskning av senast tillgängliga statistik för verksamheten vid landets arbetsvårdsexpeditioner 1958 visar bl. a. 24 873 arbetsökande — antalet tillsatta platser utgjorde 9 151. Även om dessa siffror inte ger en tillräcklig analys av hela situationen kan man därav — liksom av en del andra uppgifter — sluta sig till lägets allvar för de partiellt arbetsföra.

Arbetsträning och tillgång till skyddad sysselsättning för svårare handikappade är en oerhört viktig faktor för arbetsvården. Efterfrågan på sådana platser har ökat på sista tiden. Vid årsskiftet fanns 2 800 platser i hela landet för arbetsträning och skyddad verksamhet — en ganska hygglig siffra tycker man — men det verkliga behovet är mycket större. På sakkunnigt håll uppskattar man nämligen det verkliga behovet av sådana platser till 12 — 15 000. Vi har långa väntetider nu till tränings-

och skyddade verkstäder. Även personaltillgången bör tillgodoses bättre, framför allt för att man skall kunna ta hand om restklientelet — de mest svårplacerade som finns inskrivna vid arbetsvårdsexpeditionerna.

Bevakningen av arbetstillfällena kräver ökad uppmärksamhet, liksom de nämnda, svårplacerade grupperna, vilkas problem kräver mycket tid för arbetsvårdarna att reda ut.

Tydligt är därför att arbetsvården i dagens läge kräver krafttag — mera än hittills från statsmakternas sida. Härvid kan främst ifrågasättas, om inte tillgängliga arbetslöshetsanslag här borde omdisponeras med sikte på en smidigare anpassning till läget. Med en något tillspetsad formulering vill jag uttrycka det så, att gränsen mellan arbetslös och arbetshindrad/handikappad ofta kan vara ganska flytande. Det rör sig ofta om en omställning av arbetskraft till nya områden, äldre, svårplacerade till andra sysselsättningar o. s. v.

Med hänvisning till vad ovan anförts anholder jag därför om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för socialdepartementet få ställa följande frågor:

Har statsrådet uppmärksammat de ökade svårigheter som uppstått för arbetsvården beträffande placering av arbetshindrade på arbetsmarknaden?

Answer statsrådet att det är möjligt att med hjälp av de särskilda medel, som anslagits för arbetslöshetens bekämpande, förstärka arbetsvårdens resurser, eventuellt genom att starta skyddad verksamhet som beredskapsarbete för arbetslösa med arbetshinder?

Denna anhållan bordlades.

§ 12

Interpellation ang. förverkligande av 1947 års musikutrednings förslag

Herr SUNDSTRÖM (s) erhöll på begäran ordet och anförde:

Interpellation ang. förverkligande av 1947 års musikutrednings förslag

Herr talman! I september 1953 framlade 1947 års musikutredning sitt betänkande »Musikliv i Sverige». Utredningen gällde åtgärder för att främja det svenska musiklivets utveckling. Som bekant har ytterst få av de i utredningen förekommande förslagen kunnat förverkligas.

Under de sex år som gått sedan utredningen överlämnade sitt betänkande har det svenska musiklivet varit föremål för en glädjande kvantitativ tillväxt, speciellt vad gäller den folkliga, amatörbetonade delen av musiklivet. Antalet studiecirklar, vokal- och instrumentalensembler, lyssnargrupper och musikaliska föreläsningsevenemang växer för varje år. Den kommunala musikskoleverksamheten, som vill bereda möjlighet åt företrädesvis unga människor att studera musik under en kommunal musikledares överinseende, har varit föremål för en särskilt kraftig utvecklingsprocess.

Det folkliga musiklivet har ett ständigt behov av kompetenta lärare. Huvudanledningen till att man i dag inte kan konstatera samma glädjande tendenser beträffande den kvalitativa ökningen som vad gäller den rent kvantitativa tillväxten är helt visst bristen på pedagogiskt lämpliga och kunskapsmässigt fullt utbildade lärare. Behovet kan ej helt tillgodoses genom den utbildningsverksamhet, som äger rum vid kungl. musikhögskolan och andra liknande läroanstalter.

Olika studieförbund, musikskolor och andra organisationer och institutioner anordnar företrädesvis under sommaren fortbildningskurser i musik för utbildning av ledare och lärare i det folkliga musiklivet. Bland dessa intar Musikfrämjandet en ledande ställning. Antalet kurser är nu så stort att en samordning måste komma till stånd i avsikt att undvika dubbling av kurser, bättre utnyttja tillgängliga lärarkrafter och genomföra ett gemensamt bekantgörande

av den musikaliska utbildningsverksamheten i landet.

Även åtskilliga andra områden av det folkliga musiklivet fordrar omgående insatser. Här må endast anges följande: repertoarproblemet för instrumentalensembler, lämplig form för utlåning av musikalier vid landets bibliotek, svårigheten för unga artister att få göra konsertframträdande o. s. v.

Under återopande av vad ovan anförts anhåller jag om kammarens tillstånd att till chefen för ecklesiastikdepartementet få framställa följande frågor:

Är herr statsrådet beredd att vidtaga åtgärder för ett förverkligande av de i nämnda musikutredning förekommande förslagen inom en snar framtid?

Om så inte är fallet, kan då statsrådet medverka till att stödja provisoriska lösningar till musiklivets fromma, som t. ex. Musikfrämjandets verksamhet?

Denna anhållan bordlades.

§ 13

Ordet lämnades på begäran till

Herr **NORDGREN** (h), som yttrade:

Herr talman! Vid den första omröstningen angående punkten I) i statsutskottets utlåtande nr 49 avsåg jag att rösta »Avstår». Omröstningsapparaten markerade emellertid »Frånvarande», vilket jag härmed ber att få meddela.

Som tiden nu var långt framskriden, beslöt kammaren på förslag av herr talmannen att uppskjuta behandlingen av återstående på föredragningslistan upptagna ärenden till kl. 19.30, då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 17.27.

In fidem

Sune K. Johansson

Onsdagen den 8 april

Kl. 19.30

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet; och leddes förhandlingarna därvid till en början av herr förste vice talmannen.

§ 1

Vissa ändringar inom taxeringsorganisationen i Stockholm

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar inom taxeringsorganisationen i Stockholm, såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet, jämte i ämnet väckt motion.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid

Herr KOLLBERG (fp):

Herr talman! Detta ärende gäller ändringar inom taxeringsorganisationen i huvudstaden. Meningen är att här i Stockholm skall inrättas taxeringsassistenttjänster vid överståthållarämbetets taxeringsavdelning liksom fallet är i landet i övrigt enligt 1956 års taxeringsreform. I denna huvudfråga skall jag i sakens nuvarande läge inte framföra någon skiljaktig mening, men vad som är ägnat att väcka oro är *sättet* för övergången till den nya taxeringsorganisationen i Stockholm.

Enligt en utredning som framlagts i saken kommer tiden för genomförandet av denna omorganisation att bli ganska lång. Femton tjänster skall nu enligt propositionen inrättas under de närmaste två åren. Under de därpå följande fem åren skall enligt den föreliggande utredningens förslag fem assistenter anställas per år. Därefter skulle allteftersom rekryteringen kan äga rum

anställas ytterligare assistenter till ett sammanlagt antal av 65. I och med den fullständiga utbyggnaden av assistentorganisationen skulle, fortfarande enligt utredningens förslag, 23 tjänster som nu är besatta med akademiskt utbildad personal bli överflödiga och sålunda indras.

I propositionen har departementschefen förutskickat en ny utredning om det slutliga personalbehovet och samtidigt uttalat: »De med assistentorganisationens införande följande indragningarna av andra tjänster bör därför påbörjas så snart som möjligt och alltså på ett avsevärt tidigare stadium än utredningen räknat med. Med hänsyn härtill bör vid uppkomna vakanser noga övervägas, om tjänsten bör upprätthållas i fortsättningen. Tjänster som kan ifrågakomma till indragning bör i vart fall icke återbesättas med ordinarie innehavare.»

Det kan ju i förstone synas som om detta resonemang skulle kunna gå fritt från invändningar, men med hänsyn till den långa tid som under alla förhållanden kommer att förflyta innan den nya organisationen är helt utbyggd kan emellertid det av departementschefen förordade förfaringssättet få allvarliga återverkningar på effektiviteten i taxeringsarbetet och på personalrekryteringen inom verket. Det är ju av synnerligen stor vikt att taxeringsarbetet i huvudstaden inte blir eftersatt. Skatten i Stockholm utgör ju 20 å 25 procent av statens skatteinkomster. Skattekontrollen bör inte äventyras genom att man drar in kvalificerade tjänster innan man har den nya organisationsutredningen klar och kan överblicka hur den nya organisationen skall se ut i detalj.

Bidrag till den lokala polisorganisationen å landsbygden, m. m.

Hänsynen till den för det nuvarande taxeringsarbetet i Stockholm särskilt tränade personalen bör också leda till att man inte i större utsträckning än som är oundgängligen nödvändigt använder sig av tillfälliga förordnanden i stället för befordran av meriterade tjänstemän. Det är inte bara nackdelar för personalen som en strikt tillämpning av departementschefens uttalande skulle kunna medföra, utan det är också risk för att taxeringsarbetets effektivitet skulle minska genom de snabba indragningar av tjänsterna som departementschefen förordar.

På grund härav har jag i en motion hemställt att överståthållarämbetet under utredningstiden skulle ha fria händer att föra den personalpolitik som ämbetet anser vara mest tjänlig ur verkets synpunkt. Bevillningsutskottet har visserligen i sitt betänkande beaktat dessa synpunkter och betonat angelägenheten av att utredningen bör bedrivas skyndsamt, varigenom provisorietiden skulle förkortas, men då vi alla vet hur långa provisorietiderna gärna blir anser jag att det hade varit bättre om riksdagen direkt lämnat de av mig i motionen föreslagna direktiven.

Personligen skulle jag rent allmänt i detta sammanhang vilja framhålla att det nog är dålig ekonomi att i Stockholm med dess särskilt svårbemästrade taxeringsarbete minska den särskilt kvalificerade personalen på det sätt som man synes förutsätta. I fråga om de arbetsprestationer som den nuvarande personalen på taxeringsavdelningarna i Stockholm utför har vi säkerligen här i staden en mera uppskattande uppfattning än den som departementschefen med stöd av vissa statistiska uppgifter ger uttryck åt på ett ställe i propositionen.

Herr talman! Jag anser mig med hänsyn till frågans läge och till den i viss mån positiva ställning bevillningsutskottet intagit till de i motionen anförda synpunkterna inte böra ställa något yr-

kande, men jag hoppas att överståthållarämbetet skall beredas möjlighet att tillgodose såväl anspråken på taxeringsväsendets effektivitet som personalens berättigade intressen under den tid utredningen pågår och även för framtiden.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställen bifölls.

§ 2**Vissa utgifter under riksstatens elfte huvudtitel**

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under elfte huvudtiteln gjorda framställningar rörande anslag för budgetåret 1959/60 till Överståthållarämbetet och landsstaten, Polisväsendet, Brandväsendet och Diverse jämte i ämnet väckta motioner m. m.

Punkterna 1—21

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 22**Bidrag till den lokala polisorganisationen å landsbygden, m. m.**

I propositionen nr 1 hade Kungl. Maj:t under elfte huvudtiteln (punkt 158, s. 429 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 3 januari 1959) föreslagit riksdagen att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 24 000 000 kronor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Einar Persson m. fl.* (I: 268) och den andra inom andra kammaren av herr *Karlsson i Olofström m. fl.* (II: 331), hade hemställts, att riksdagen vid behandlingen av förevarande anslag måtte besluta att statsbidrag skulle kunna, i varje fall i den utsträckning som polisväsendets organisationsnämnd föreslagit och eventuellt efter prövning i varje

Bidrag till den lokala polisorganisationen å landsbygden, m. m.

särskilt fall, utgå till polisdistrikt även för annan personal än polispersonal efter samma regler som gällde för sistnämnda personal.

Utskottet hemställde,
att riksdagen måtte

a) avslå motionerna I: 268 och II: 331;

b) till Bidrag till den lokala polisorganisationen å landsbygden m. m. för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 24 000 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Einar Persson, Rikard Svensson, Åkerström* och *Karlsson* i Olofström, fröken *Elmén* samt herr *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett att utskottet under a) bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 268 och II: 331 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanternas anför i fråga om ändrade bestämmelser rörande statsbidrag till polisdistrikt.

Punkten föredrogs. Därvid yttrade:

Herr ÅKERSTRÖM (s):

Herr talman! Vid denna punkt finns som kammarens ledamöter redan har observerat en reservation med begäran att, som ett antal motionärer föreslagit, rätten till statsbidrag till polisdistrikt inom kommun där statsbidrag till polisväsendet utgår, skall utsträckas till att avse även skrivbiträden. Det är känt att där denna ordning inte är genomförd polisdistriktet — det är här fråga om landskommuner — i stället för att anställa skrivbiträden inriktar sig på att få ytterligare en polistjänst, eftersom en sådan berättigar till statsbidrag och blir billigare för kommunen. Detta leder till att man i vissa fall använder överkvalificerad arbetskraft. Man skulle kunna komma undan denna olägenhet genom att såsom motionärerna och numera också reservanternas förordnat ge kommunerna statsbidrag också för skrivbiträdestjänster.

För några år sedan när denna fråga

först behandlades i riksdagen var vi i statsutskottets tredje avdelning nog ganska eniga om att försöka vidta någon åtgärd. Vi rekommenderade en översyn. En utredning har också kommit till stånd och den har föreslagit statsbidrag. Emellertid har Kungl. Maj:t nu uttalat att denna förändring bör få anstå till dess att huvudmannaskapet för polisväsendet blivit klarlagt. Vi reservanter anser inte detta vara ett tillräckligt starkt argument, det är fråga om det över huvud taget är ett argument, ty det gäller en rent praktisk och rationell åtgärd, som kan vidtagas utan att avvakta avgörandet, vem som i fortsättningen skall vara huvudman. Huvudmannaskapet kan kanske också komma att avgöras i en så avlägsen framtid att det är ett onödigt slöseri att fortsätta med detta irrationella system.

Med det anförda, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen av herr Einar Persson m. fl.

Herr KARLSSON i Olofström (s):

Herr talman! Det är alldeles riktigt som herr Åkerström här sade att frågan om statsbidrag till kontorspersonal vid poliskontor var föremål för riksdagens behandling år 1956. Men såväl utskottet som riksdagen ansåg vid det tillfället att detta var en fråga av rent teknisk beskaffenhet. Både utskottet och sedermera riksdagen förutsatte den gången att polisens organisationsnämnd skulle ta frågan under prövning och ta initiativ till lämpliga åtgärder. En utredning härom var färdig redan i oktober 1957.

Inom polisens organisationsnämnd, som verkställt denna utredning, har man varit fullständigt överens om vad vi föreslog 1956. Det finns endast en reservant och han har för sin del ansett att man inte borde begränsa sig enbart till heltidsanställda skrivbiträden, för vilka skulle utgå statsbidrag, utan inbegripa även deltidsanställda. Sedan dess har utredningen varit föremål för re-

Bidrag till den lokala polisorganisationen å landsbygden, m. m.

missbehandling av ett flertal länsstyrelser, och även Svenska stadsförbundet och Landskommunernas förbund har haft utredningen för remissyttrande. Samtliga har i princip instämt i utredningens förslag. Endast en remissinstans har avstyrkt, nämligen statskontoret.

Jag vill erinra om att den verkställda utredningen omfattar samtliga landsfiskalsdistrikt, 598 stycken. Av dessa 598 distrikt hade icke mer än 74 anställt biträden för att utföra skrivgöromål på poliskontoren. Man kan undra varför kommunerna handlat på detta sätt. Jo, deras handlingssätt är uteslutande en följd av nu gällande statsbidragsbestämmelser på området. Exempelvis i dyrortsgrupp 3 är kommunens lönekostnad för en polisman, efter det att kommunen har erhållit statsbidrag, cirka 7 000 kronor per år. Men ett kontorsbiträde i samma dyrortsgrupp kostar i lön med ålderstillägg cirka 9 300 kronor per år, således en merutgift för kommunen med cirka 2 300 kronor per år. Detta är orsaken till den ordning som för närvarande råder.

Utredningen visar även att en stor del av polisens arbete utgöres av skrivgöromål, i genomsnitt åtgår cirka en tredjedel av polisens arbetstid till att utföra skrivgöromål på kontoret, som likaväl kunde utföras av annan arbetskraft. Jag riktar inte någon som helst kritik mot landets poliskårer. Jag är övertygad om att dessa i regel är väl skickade för sina polisiära uppgifter, men man får nog säga att för skrivgöromål är de i många fall mindre väl skickade.

Nu har inrikesministern i årets statsverksproposition krupit bakom statskontorets avslagsyrkande under motivering, att utredning för närvarande pågår av frågan, huruvida huvudmannaskapet för polisväsendet här i landet skall överföras till staten eller ej. Varken från motionärernas eller reservanternas sida kan man förstå detta reso-

nemang. Det utgör ingen bärkraftig motivering, ty oavsett vilka som skall bli huvudmän för polisväsendet i fortsättningen kommer det naturligtvis att finnas kontorsgöromål på poliskontoren.

Med hänsyn till det mycket omtalade besvärliga ekonomiska läge som vi befinner oss i och till att ett förstatligande av polisväsendet kommer att kosta staten hundratals miljoner kronor får denna fråga anses ligga i en oviss framtid.

På alla områden såväl inom den statliga som den privata sektorn brukar man vara angelägen om att icke anlita dyrare arbetskraft än vad som är erforderligt. Men det är faktiskt vad man gör på detta område. Därtill kommer att det på flera platser i landet råder brist på kvalificerad polispersonal, och då måste det anses vara i ännu högre grad slöseri med den utbildade polispersonalen, när den får utföra arbete som annan arbetskraft skulle kunna göra fullt ut lika bra för lägre kostnad. Statsutskottets utlåtande i den här frågan är ganska festligt, om jag får använda det uttrycket i detta sammanhang. Jag behöver bara peka på vad utskottsmajoriteten har sagt på sid. 24 sista stycket i sitt utlåtande. Detta är ingenting annat än en skrivning för bifall till motionerna. Men i slutet har man gjort en helomvändning och kommit till ett avslagsyrkande.

Jag beklagar att slagordet rätt man på rätt plats sannerligen inte kan sägas vara omhuldat i det här avseendet, av vare sig chefen för inrikesdepartementet eller majoriteten av statsutskottet. Därför ber jag att få yrka bifall till den reservation, som avgivits vid denna punkt.

Herr HANSSON i Skegrie (cp):

Herr talman! Visst är det riktigt som den föregående talaren sade, att utskottet här har skrivit välvilligt. Men jag tror å andra sidan att utskottet haft gott

Bidrag till den lokala polisorganisationen å landsbygden, m. m.

fog för att ta hänsyn till departementschefens uttalande att han, med hänsyn till pågående utredning om huvudmannaskapet för polisväsendet och omkostnadsfördelningen mellan stat och kommun, velat inta en avvaktande hållning. Vi brukar ju anse det som en god praxis att när en utredning pågår avvakta dess resultat, och alldeles särskilt i en så viktig fråga som denna om huvudmannaskapet för polisväsendet tror jag vi har mycket att vinna genom att vänta på utredningen. Jag tror att utredningen kan ge klarhet om behovet av sådana här tjänster inom polisdistrikten.

Vi skall inte heller bortse från att detta är en kostnadsfråga av inte så obetydlig räckvidd. Inte minst i nuvarande situation är ju detta en omständighet som det är angeläget att ta hänsyn till.

Herr talman! Det är av de skäl jag här redovisat som vi inom utskottsmajoriteten, när vi vägt motionärernas yrkande och departementschefens avvaktande hållning mot varandra, ansett att departementschefens förslag är starkt motiverat. Jag yrkar följaktligen bifall till utskottets hemställan i denna punkt.

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Jag har egentligen inte mycket att tillägga, sedan utskottets talesman nyss yrkat bifall till utskottets förslag. Men låt mig ändå förklara ett par saker!

Vi har i propositionen skrivit mycket knapphändigt — vi har i huvudsak med hänvisning till statskontorets uttalande sagt, att man bör avvakta utredningen. Det är inte på det sättet att vi krupit bakom statskontorets uttalande, men vi har ansett att det varit tillräckligt att hänvisa till detta faktiska förhållande.

Den positiva inställning som kommit till uttryck i utskottets skrivning delar jag i huvudsak. Det kan enligt

min mening inte karakteriseras som »festligt», såsom herr Karlsson i Olofström gjorde gällande, att utskottet, efter att ha tillkännagivit en positiv inställning till själva problemet, konstaterar sak samma som vi gjort i departementet, nämligen att denna fråga ju är under utredning och att man då bör avvakta vad utredningen kommer fram till.

Jag skulle nog, om det gällde att karakterisera själva reservationen, vilja säga att denna är minst lika »festlig» i så måtto att man där föreslår åtgärder som beräknas kosta en halv miljon kronor men inte anvisar några medel — man gör ingen uppräknig av anslaget utan säger, att det får väl ändå klaras av. Hur skall detta kunna betecknas annat än som en strutspolitik, där man inte vill klart och tydligt ange att det här ändock, som herr Hansson i Skegrie framhöll, också är fråga om en kostnadsökning.

Det har talats om det rationella och det irrationella. Låt mig då säga, att det är ju ingenting som hindrar att polisdistrikten, om de finner organisationen och användningen av personalen irrationell, bestämmer sig för att inrätta kontorsbiträdestjänster. Herr Karlsson i Olofström sade att vi har polisbrist. Ja, vi har polisbrist i de stora städerna, som själva bekostar sin polis och som inte är beroende av statsbidrag. Ingenting hindrar dessa städer från att inrätta sådana här tjänster, och på många håll har detta också skett. Men när nu ett utredningsavgörande är nära, där spörsmålet om kostnadsfördelningen mellan stat och kommun skall presenteras, finns det då någon anledning att söka utvidga statsbidragsbestämmelserna på detta område just nu?

Det är dessa två omständigheter i kombination — en faktisk utgiftsstegring för statens vidkommande samt det naturliga i att avvakta utredningens förslag — som gjort att vi ansett att man kan vänta med att ta ställning till

Bidrag till den lokala polisorganisationen å landsbygden, m. m.

detta spörsmål ytterligare någon tid. Därför vill jag gärna rekommendera kammaren att godtaga utskottets förslag, som överensstämmer med Kungl. Maj:ts proposition.

Herr KARLSSON i Olofström (s) kort genmäle:

Herr talman! När utskottets talesman skulle försvara utskottets förslag hade han ingenting annat att ta till än frågan om hur det skall bli med huvudmannaskapet i fortsättningen. Men detta anser jag vara en fullständigt underordnad fråga, eftersom principerna redan är fastlagda genom att statsbidrag utgår för polisen. Vi kan inte komma ifrån att det blir en fördyring för kommunerna och därmed för hela samhället genom att det endast utgår statsbidrag till polismannatjänster, ty sådana är ju placerade i högre lönegrad än en skrivbiträdestjänst.

För övrigt borde väl samtliga remissinstanser som haft denna fråga för yttrande känna till hur det i verkligheten förhåller sig på detta område. Man kan väl inte utan vidare tillbakavisa vad som sägs av dessa, nämligen att en betydande del av polismännens arbete utgöres av kontorsgöromål.

Jag vill dessutom påpeka att redan 1956 gjorde riksdagen en beställning i denna fråga, men detta har varken utskotts majoriteten eller inrikesministern tagit hänsyn till.

Herr ÅKERSTRÖM (s):

Herr talman! Såväl herr Hansson i Skegrie som departementschefen har sagt att ett avgörande skäl här måste anses vara, att frågan om vem som skall vara huvudman för polisväsendet är föremål för utredning. Herr Hansson i Skegrie har varit med på utskottets förslag i en punkt, punkten 26, där reservanterna säger: »Utskottet vill erinra om att vissa utredningar pågår på polisväsendets område, vilka torde bli av viss betydelse....» Dessa reservan-

ter åberopar samma uppfattning för ett nej till Kungl. Maj:ts förslag på en punkt, som herr Hansson i Skegrie anför till förmån för Kungl. Maj:ts förslag på nu förevarande punkt. Jag är medveten om att det är någon skillnad, men den är ganska hårfin.

Statsrådet ansåg, att vi reservanter hade anfört en ganska festlig motive-ring — jag tror det var så orden föll. Vi hade inte föreslagit ökning av anslaget med belopp som skulle bli nödvändigt om reservationen bifölls. Det skulle bli fråga om en kostnadsökning av en halv miljon kronor per år, men vi hade inte alls brytt oss om att föreslå någon uppräknings av anslaget. Det sammanhänger, herr statsråd, med att det anslag, varur dessa pengar skall tas, vilket är upptaget till 24 miljoner kronor, har uppförts under beteckningen förslagsanslag. Vi har i andra sammanhang tillåtit oss att förorda förslag, som kunde tänkas medföra en betydande utgiftsökning, men när anslaget har denna karaktär, har det inte ansetts föreligga behov av uppräknings av anslaget. Detta förekommer ofta, och det är alltså ingenting festligt i det.

För övrigt har det antytts, att man inte vet vad detta till sist leder till. Vi bör komma ihåg att det här är fråga om landskommunerna. Det kanske finns ett och annat polisdistrikt där, som inrättat en skrivbiträdestjänst, vars befattningshavare avlönas helt med kommunala medel, för vilken man skulle få tillskjuta pengar från statens sida. I de fall man har att välja mellan polisman och skrivbiträde måste det bli billigare också för staten på lång sikt. Då blir det en besparing inte bara för kommunen utan också för staten. Skulle man nu avvisa vårt förslag enbart på den grunden betraktar jag motiveringen som ohållbar.

Herr PETTERSON i Degerfors (s):

Herr talman! Låt mig bara erinra om några saker i detta sammanhang. Re-

Bidrag till den lokala polisorganisationen å landsbygden, m. m.

dan 1953 års polislöneutredning påpekade att man med hänsyn till kostnader och behovet av utökad polisstyrka skulle kunna både förbilliga och rationalisera verksamheten genom att tillsätta kvinnlig kontorspersonal för att förhindra att utbildad dyrare arbetskraft, alltså utbildad polispersonal, satt och pekfingerskrev 50 å 75 procent av sin arbetstid.

Nu har man här sagt att med hänsyn till pågående utredning skulle man inte kunna acceptera vad som föreslagits i motionen, trots att polisväsendets organisationsnämnd enhälligt har tillstyrkt rationalisering av denna verksamhet genom användande av kvinnlig kontorspersonal till vissa arbetsuppgifter.

Vad som föranledde mig att begära ordet var, att herr Hansson i Skegriesade — jag tror att även inrikesministern var inne på det — att det här gäller en ökning med 500 000 kronor. De frågade: Var skall man ta dem?

Om vi läser utskottsutlåtandet finner vi, att kostnaderna för polisorganisationen på landsbygden ökas från 19 till 24 miljoner. Det är 5 miljoner kronors höjning. Hade man följt vad organisationsnämnden här har föreslagit och vad som redan polislöneutredningen föreslog 1953, så hade man kanske kunnat begränsa denna höjning. Den höjning av 500 000 kr. som påtalats förutsätter ju att man ovanpå kostnaderna för polisorganisationen skulle lägga kostnaderna för dessa kvinnliga befattningshavare som ett påbröd. Men meningen var ju att man skulle förbilliga arbetskraften. Man skulle kunna använda kvinnlig kontorspersonal i stället för utbildad polispersonal för vissa arbetsuppgifter, vilka jag för min del är övertygad om att de kvinnliga befattningshavarna skulle sköta snabbare och minst lika bra.

Herr talman! Jag har velat påpeka detta, och jag kan inte anse att vi föregriper en pågående utredning. Ty denna gäller huvudmannaskapet och ingen-

ting annat. Jag utgår ifrån att även om staten blir huvudman för polisväsendet i stället för som nu både kommuner och staten, behöver man rationalisera verksamheten och gå in för moderna arbetsmetoder.

Det är från dessa utgångspunkter, herr talman, jag ber att få yrka bifall till den vid utskottsutlåtandet fogade reservationen.

Herr RUBBESTAD (cp):

Herr talman! Som vi vet måste det ute på landsbygden vara vissa polismän, som är utbildade för polisiära ändamål. De sitter på poliskontoret och har i allmänhet ganska litet att göra. Då är det väl naturligt att man utnyttjar denna arbetskraft även för kontorsgöromål. Det är detta som sker för närvarande. Man använder dessa poliser för att sköta löpande ärenden, och man behöver inte anställa någon kvinnlig arbetskraft för dessa uppgifter. Det är så saken ligger till.

Det förvånar mig att så många här förordar motionerna, som innebär en kostnadsökning på en halv miljon kronor, då det inte kommer att medföra några förbättringar alls, samtidigt som man inte har klart för sig hur det kommer att bli med huvudmannaskapet. Jag anser därför att utskottsutlåtandet både företräder ekonomisk försiktighet och tar hänsyn till all den sakkunskap som behövs.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag i denna fråga.

Herr GUSTAFSSON i Skellefteå (fp):

Herr talman! Det förefaller som om alla skulle vara positivt inställda till denna omläggning. Såväl utskottsmajoriteten som inrikesministern har ju strängt taget tillstyrkt en sådan. Man menar emellertid att vi bör vänta till dess frågan om huvudmannaskapet är klar. Inrikesministern sade, att när det är så nära ett utredningsavgörande bör vi vänta med att fatta beslut. Det är

Bidrag till den lokala polisorganisationen å landsbygden, m. m.

möjligt att vi är nära ett utredningsavgörande, men jag är inte så säker på att vi är nära ett avgörande här i kammaren av frågan om vem som skall vara huvudman. Det kan mycket väl, som herr Karlsson i Olofström säger, dröja flera år innan den saken är klar, och jag förstår inte varför vi skall behöva vänta med denna omläggning till dess.

Såväl herr Hansson i Skegrie som herr Rubbestad har här talat om kostnaden. När vi gått med på denna reservation har det varit med den föreställningen att detta närmast var en besparingsåtgärd. Vi har på polisstationerna mycket arbete, som bättre utföres av ett kvinnligt skrivbiträde än av en dyrare polisman, och då förstår jag inte varför sådan personal inte skall anställas. Jag tror det är få kontor där rationaliseringen gått så långsamt som på en del poliskontor på landsbygden, och det sammanhänger i hög grad just med statsbidragsbestämmelserna.

Jag skall därför, herr talman, be att få yrka bifall till reservationen.

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Det var ju intressant att höra att herr Gustafsson i Skellefteå tror att detta kommer att innebära en besparing. De övriga reservanterna har väl ändå givit sken av att vara införstådda med att det blir en kostnadsuppräkning med en halv miljon kronor. Det är inte så att man plötsligt avskedar ett antal poliser och i deras ställe sätter in kontorsbiträden och därför inte får någon kostnadsökning.

Jag kan ju hålla med herr Petterson i Degerfors när han säger, att om man hade påbörjat en omorganisation för fem eller sex år sedan, är det möjligt att man på längre sikt hade gjort en besparing. Men för dagen innebär en anslutning till reservationen att man får ett kostnadsgenomslag på ungefärligen det belopp som organisations-

nämnden angivit, nämligen en halv miljon kronor.

Jag vill i likhet med herr Rubbestad säga, att polisens uppgifter delvis är av beredskapskaraktär. Vi kan inte, framför allt inte i landsortsdistrikt, ständigt sysselsätta personalen med sådana uppgifter som patrullering och dylikt. Det måste finnas en beredskap för den händelse det inträffar någonting. Då har man kunnat lägga på personalen en del uppgifter av sådan art som skrivgöromål och motsvarande. Jag är fullt medveten om att jag genom mitt instämmande i den skrivning utskottsmajoriteten förebragt velat säga att jag i långa stycken delar uppfattningen att man organisationsmässigt måste söka sig fram till en bättre anordning. Men det är ju det som man just nu sysselsätter sig med i utredningskommittén. Man ägnar sig inte bara åt själva frågan om huvudmannaskapet. Om man i utredningen inte kommer till resultatet att man bör ändra på huvudmannaskapet, blir det ju också fråga om kostnadsfördelningen mellan stat och kommun även framdeles och de kostnader, som en organisationsförändring kommer att medföra.

Efter härmed slutad överläggning gav herr förste vice talmannen i fråga om *mom. a)* propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Åkerström begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 22:o) *mom. a)* i utskottets utlåtande nr 50, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Statens kriminaltekniska anstalt: Avlöningar

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen 1) av herr Einar Persson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Karlsson i Olofström begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 137 ja och 46 nej, varjämte 11 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. b)

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 23—25

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 26

Statens kriminaltekniska anstalt: Avlöningar

Kungl. Maj:t hade (punkt 162, s. 434—436) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för statens kriminaltekniska anstalt, som föranleddes av vad departementschefen föreslagit, dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för statens kriminaltekniska anstalt, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1959/60, dels ock till Statens kriminaltekniska anstalt: Avlöningar för samma budgetår anvisa ett förslagsanslag av 1 124 000 kronor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Birke* och *Sveningsson* (I: 144) och den andra inom andra kammaren av herrar *Bengtsson* i Göteborg och *Lothi-*

gius (II: 191), hade, såvitt nu vore i fråga, hemställts, att riksdagen måtte

a) godkänna i motionerna intagen avlöningsstat för statens kriminaltekniska anstalt, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1959/60;

b) till Statens kriminaltekniska anstalt: Avlöningar för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 1 101 300 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 144 och II: 191, såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för statens kriminaltekniska anstalt, som föranleddes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 3 januari 1959 förordat;

b) godkänna av utskottet framlagd avlöningsstat för statens kriminaltekniska anstalt, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1959/60;

c) till Statens kriminaltekniska anstalt: Avlöningar för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 1 124 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Ragnar Bergh*, *Skoglund* i Doverstorp och *Nilsson* i Göingegården samt fröken *Karlsson*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 144 och II: 191, såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga den ändring i personalförteckningen för statens kriminaltekniska anstalt, som föranleddes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 3 januari 1959 och reservanterna förordat;

b) godkänna i reservationen föreslagen avlöningsstat för statens kriminaltekniska anstalt, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1959/60;

Statens brandinspektion: Omkostnader

c) till Statens kriminaltekniska anstalt: Avlöningar för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 1 101 300 kronor.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr CASSEL (h):

Herr talman! Punkten 26 gäller bl. a. en omorganisation av statens kriminaltekniska anstalt. Vid denna föres ett fingeravtrycksregister, som började skötas där år 1939, när anstalten inrättades. Då hade man ett gemensamt register för alla fingeravtryck, men år 1957 — jag tror att det var i april månad — beslöt man att dela upp registret på två, ett s. k. enfingerregister och ett tiofingersregister. Dessa arbetar — säger man i propositionen — var för sig utan någon gemensam ledning. Nu har man tyckt sig komma till insikt om att detta inte går bra och att man i stället borde skaffa en gemensam ledare för båda. För detta ändamål vill man inrätta en tjänst i Ae 21.

Jag har ingen mening om huruvida det är riktigt eller inte att göra denna omorganisation, men det är klart att man binder sig vid en ny tjänst. För närvarande pågår utredningar som berör anstalten. Vi har den stora utredningen — som vi väl får vänta på rätt länge — rörande polisens effektivisering, och vi har riksåklagare Heumans utredning, som just tar sikte på bl. a. den kriminaltekniska anstalten. Under sådana omständigheter brukar vi här i kammaren vara mycket försiktiga med att inrätta nya tjänster för att vi inte skall vara bundna. Det är möjligt, att vi kommer att behöva tjänsten — jag vill inte bestrida det — men jag tror inte att det är så nödvändigt att vi tar den nu utan att, som vi brukar, invänta att dessa utredningar hinner slutföras. Därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den reservation som finns vid denna punkt och som är undertecknad av herr Ragnar Bergh m. fl.

Herr ÅKERSTRÖM (s):

Herr talman! Det är alldeles riktigt som tidigare sagts att vi här i kammaren brukar följa den goda regeln att så snart en utredning pågår inom ett område vara försiktiga med att där vidta åtgärder och i synnerhet att inrätta nya tjänster. Men i förevarande fall kan det nog vara befogat att göra ett avsteg från denna goda regel, på skäl som angivits i propositionen och som även antytts i utskottets utlåtande.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 27—35

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 36**Statens brandinspektion: Omkostnader**

Kungl. Maj:t hade (punkt 188, s. 450) föreslagit riksdagen att till Statens brandinspektion: Omkostnader för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 75 500 kronor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sundelin* (I: 267) och den andra inom andra kammaren av herr *Ståhl m. fl.* (II: 329), hade — såvitt berörde förevarande anslag — hemställts, att riksdagen måtte till Statens brandinspektion: Omkostnader för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 68 000 kronor.

Utskottet hemställde,

att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 267 och II: 329, såvitt nu vore i fråga, till Statens brandinspektion: Omkostnader för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 75 500 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Axel Johannes Andersson, Ragnar Bergh, Jacobsson, Edström, Skoglund* i Doverstorp, *Malmborg* och *Nilsson* i Göingegården, fröken *Elmén*, fröken *Karlsson* samt herr *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 267 och II: 329, såvitt nu vore i fråga, till Statens brandinspektion: Omkostnader för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 68 000 kronor.

Efter punktens föredragning yttrade:

Herr ÅKERSTRÖM (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr CASSEL (h):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid denna punkt fogade reservationen.

Överläggningen var härmed slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 37—53

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 3

Utgifter under riksstatens sjätte huvudtitel

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1959/60 under sjätte huvudtiteln, avseende anslagen inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkten 1

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2

Kommunikationsdepartementet: Omkostnader

Kungl. Maj:t hade i propositionen nr 1 under sjätte huvudtiteln (punkt 2 s. 3 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 3 januari 1959) föreslagit riksdagen att till Kommunikationsdepartementet: Omkostnader för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 68 000 kr.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehått två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sundelin* (I: 215) och den andra inom andra kammaren av herr *Ståhl m. fl.* (II: 272), i vilka hemställts, såvitt nu vore i fråga, att förevarande anslag måtte upptagas med 61 200 kr.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 215 och II: 272, nämnda motioner såvitt nu vore i fråga, till Kommunikationsdepartementet: Omkostnader för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 68 000 kr.

Reservation hade avgivits av herrar *Jacobsson, Anders Johansson, Edström, Domö, Skoglund* i Doverstorp, *Malmborg* och *Nilsson* i Göingegården, fröken *Elmén*, fröken *Karlsson* samt fröken *Vinge*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 215 och II: 272, nämnda motioner såvitt nu vore i fråga, till Kommunikationsdepartementet: Omkostnader för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 61 200 kr.

Sedan punkten föredragits anförde:

Herr andre vice talmannen MALMBORG (fp):

Herr talman! På denna punkt föreligger en reservation av herr *Jacobsson m. fl.*, vilken grundar sig på motioner från folkpartihåll om en generell ned-

Allmän översikt över beräkningen av vägenslagen m. m.

skärning av omkostnadsanslaget. Efter-
som det på motsvarande punkter i and-
ra huvudtitlar tidigare förekommit sak-
debatter i denna fråga, anser jag mig
inte här behöva ingå på någon närmare
motivering, utan jag ber, herr talman,
endast att få yrka bifall till reservationen.

Herr ANDREASSON (s):

Herr talman! Med den motivering,
som utskottet i sitt utlåtande anført, ber
jag att få yrka bifall till utskottets hem-
ställan.

Härmed var överläggningen slutad.
Herr förste vice talmannen gav proposi-
tioner dels på bifall till utskottets i
punkten gjorda hemställan, dels ock på
bifall till den vid punkten fogade re-
servationen; och fann herr förste vice
talmannen den förra propositionen vara
med övervägande ja besvarad. Herr
andre vice talmannen Malmberg begär-
de emellertid votering, i anledning var-
av efter given varsel följande voterings-
proposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammarerna bifaller
statsutskottets hemställan i punkten
2:o) i utskottets utlåtande nr 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammarerna bifallit
den vid punkten fogade reservationen
1) av herr Jacobsson m. fl.

Sedan kammarernas ledamöter härefter
intagit sina platser och voteringspropo-
sitionen blivit ännu en gång uppläst,
verkställdes omröstning genom uppres-
ning. Herr förste vice talmannen till-
kännagav, att han funne tvekan kunna
råda angående omröstningens resultat,
vadan votering medelst omröstningsap-
parat verkställdes. Därvid avgavos 134
ja och 72 nej, varjämte en av kamma-
rens ledamöter förklarade sig avstå från
att rösta.

Kammarerna hade alltså bifallit utskot-
tets hemställan.

Punkterna 3—8

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 9**Allmän översikt över beräkningen av
vägenslagen m. m.**

Före behandlingen av de olika an-
slagen till vägunderhåll och vägbygg-
nader hade Kungl. Maj:t (punkt 9, s.
11—42) lämnat en översikt över be-
räkningen av vägenslagen m. m.

I förevarande sammanhang hade ut-
skottet till behandling förehått ett an-
tal motioner.

Utskottet hemställde

I. att riksdagen måtte, i anledning av
departementschefens uttalande i stats-
rådsprotokollet över kommunikations-
ärenden för den 3 januari 1959 samt
motionerna I: 118 och II: 144, nämnda
motioner såvitt nu vore i fråga, motio-
nen II: 273 ävensom motionerna I: 225
och II: 284, i skrivelse till Kungl. Maj:t
giva till känna vad utskottet anført;

II. att motionerna I: 118 och II: 144,
såvitt de icke behandlats under I., icke
måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

III. att motionen II: 275 icke måtte
föranleda någon riksdagens åtgärd.

I sitt yttrande anförde utskottet bland
annat följande:

Även i fråga om medelsberäkningen
för enskild väghållning, innebärande ett
anslag om 21 milj. kr. till underhåll av
och 14 milj. kr. till byggande av enskil-
da vägar, biträder utskottet Kungl.
Maj:ts förslag. Utskottet, som icke fun-
nit den motionsledes föreslagna höj-
ningen av bidragsprocenten för samt
anslagen till enskild väghållning nu bö-
ra komma till stånd, kommer i enlighet
härmed att under respektive punkter i
det följande avstyrka bifall till motio-
nerna i fråga.

Allmän översikt över beräkningen av väganslagen m. m.

Reservation hade avgivits av herrar *Ivar Johansson, Nils Theodor Larsson, Jacobsson, Svensson* i Stenkyrka och *Hansson* i Önnarp, vilka ansett att utskottet i anledning av motionerna I: 217 och II: 276, I: 19 och II: 16, I: 220 och II: 279, I: 219 och II: 278 samt I: 218 och II: 277 bort föreslå en höjning fr. o. m. den 1 januari 1960 av bidragsprocenten för underhåll av enskilda vägar och att ovan intagna stycke i utskottets yttrande därför bort ha följande lydelse:

Även i fråga om medelsberäkningen till enskild väghållning, innebärande ett anslag om 21 milj. kr. till underhåll av och 14 milj. kr. till byggande av enskilda vägar, biträder utskottet Kungl. Maj:ts förslag. I anledning av motionsledes väckta yrkanden anser utskottet dock att beslut nu bör fattas om en höjning av bidragsprocenten för underhåll av enskilda vägar. Då nämnda höjning emellertid enligt utskottets mening bör komma till stånd först fr. o. m. den 1 januari 1960 torde någon anslagsökning i anledning härav icke bli erforderlig för nästa budgetår. Utskottet kommer därför att under resp. punkter i det följande avstyrka bifall till berörda motioner i vad de avser anslagsökning.

Punkten föredrogs; och yttrade därvid:

Herr HANSSON i Önnarp (cp):

Herr talman! I utskottets utlåtande vid punkterna 9 och 15 beröres bidragsprocenten till det enskilda vägunderhållet och de enskilda vägarnas ställning och betydelse över huvud. Ett antal motionsyrkanden är knutna till motsvarande avsnitt i propositionen och har föranlett delade meningar inom utskottet. Med anledning av de vid utlåtandet fogade reservationerna avser jag, herr talman, att framföra några ytterligare synpunkter.

Man kan på goda grunder säga, att det enskilda vägnätets betydelse, rent allmänt sett, ökar i takt med landsvägs-

trafikens expansion. Allt fler slag av varutransporter leds via landsväg. Detta sker inte endast beträffande vägar, intagna under allmänt underhåll, utan samma tendens gör sig även i hög grad gällande beträffande de enskilda vägarna. Denna utveckling accentueras ytterligare genom den rationaliseringspolitik som järnvägsstyrelsen nu anser sig böra bedriva. Därtill kommer att en god transportekonomi kräver en ständigt ökad lastkapacitet hos de fordon som utför varutransporterna. Därav följer självfallet också växande anspråk på vägarnas bärighet och tilltagande underhållskostnader. De enskilda vägarna kan inte undgå att även beröras härav.

Som exempel på den strukturförändring som varudistributionen undergår — det är i själva verket en service som är av mycket stor betydelse, framför allt för den egentliga landsbygdsbefolkningen — kan man framhålla tidningsdistributionen med bil, vilken sannolikt kommer att öka i och med den bebadade kostnadsökningen som distributionen genom postverket kommer att medföra. Lantbrevbärrarlinjernas motorisering är ett annat exempel liksom den täta trafiken av utkörarbilar.

De här nämnda exemplen kan naturligtvis inte påstås vara dominerande, men de har stor betydelse från service-synpunkt. Det mest vägande argumentet utgör dock ett tillgodoseende av de tyngre transporterna som skall betjäna näringslivet. Framför allt gäller detta för jordbrukets och skogsbrukets produkter och förnödenheter. Vidare förtjänar det framhållas, att sedan en enskild väg iståndsatts och blivit bidragsberättigad, blir den ofta mer lockande och lämplig för ökad genomgångstrafik. Detta aktualiserar frågan om generösare regler för bedömningen av underhållskostnaderna och utgående bidrag.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har också uttryckt som sin mening, att motiv för en höjning av bidragsprocenten föreligger. Motionärerna har hakat på

Allmän översikt över beräkningen av vägenslagen m. m.

denna uppfattning, medan departementschefen stannat inför en oförändrad bidragsprocent. Vi reservanter har emellertid inte helt kunnat biträda motionärernas yrkanden. Med hänsyn till bidragens konstruktion har det förefallit oss mest praktiskt att vidta en höjning först den 1 januari 1960. Därvid undgår man en rubbning av den föreslagna anslagsfördelningen mellan enskilt och allmänt vägunderhåll. Vi reservanter anser, att beslut om höjningen redan nu kan tänkas underlätta den föreslagna kostnadsfördelningen nästa år.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till reservationen på denna punkt av herr Ivar Johansson m. fl., en reservation som avser krav på ökat bidrag till underhåll av enskilda vägar.

Jag har också fått tillåtelse att säga något om punkt 15. Under denna punkt har i motionerna nr 16 och 274 i denna kammare begärts en utredning om de allmänna vägnas tillstånd och framtida situation. Utskottet har inte kunnat godta dessa motioner. Att den utredning som pågår angående städernas väghållning också skulle kunna tänkas omfatta de utredningskrav som ställs i dessa motioner är för oss främmande. Jag skulle vilja säga att det är i en mycket skör tråd som man hängt upp sin argumentation, och jag skulle närmast vilja beteckna det som ett nödargument. Läser man direktiven finner man, att denna utredning helt kommer att sysselsätta sig med det enskilda vägunderhållet och bidragsunderhållet till vägar inom städer och tätbebyggda områden. Utredningen förutsättes inte komma att arbeta inom denna frågas hela spännvidd.

Med detta har jag, herr talman, motiverat våra ståndpunkter. Jag ber att få återkomma med ett yrkande när punkt 15 blir föremål för kammarens beslut.

I detta anförande instämde herrar *Nelander* (fp), *von Seth* (h), *Börjesson* (cp), *Elmwall* (cp), *Brandt* i *Sätla* (cp), *Wahrendorff* (cp), *Svensson* i

Krokstorp (h) och *Nilsson* i *Bästekille* (h).

Herr GUSTAVSSON i *Alvesta* (cp):

Herr talman! Jag vill först understryka vad föregående ärade talare här har sagt om betydelsen av ett väl utvecklat vägnät och särskilt angelägenheten av att det enskilda vägnätet byggs ut och underhålls i takt med övriga vägars upprustning och underhåll.

Om så skall kunna ske får dock inte kostnaderna för de enskilda vägnas väsentligen överföras på de enskilda väghållarna. Tvärtom måste vi inrikta oss på att låta staten i större utsträckning än nu delta i finansieringen av det enskilda vägnätet. De ökade kraven på de enskilda vägnas standard har emellertid fört med sig att de enskilda väghållarnas bördor för vägunderhållet under senare år har ökat. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har gjort en undersökning som bekräftar denna iakttagelse. Den ger vid handen att kostnadsökningen från år 1955 till 1958 för det enskilda vägväsendets underhåll har ökat så mycket, att om de enskilda väghållarnas andel skulle vara lika stor 1958 som 1955, så skulle bidragsprocenten ha behövt höjas med 10. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har emellertid med hänsyn till att dessa kostnadsstegringar delvis beror på penningvärdeförsämringen nöjt sig med att begära en ökning med 5 procent. Vi har i motioner framfört samma förslag som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

Kommunikationsministern har inte ansett sig kunna bifalla väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag. När vid årets riksdag väcktes motioner från centerpartiet, folkpartiet och högern om denna sak, fick man den uppfattningen, att förslaget skulle vinna större anslutning i utskottet än som skett. Tyvärr finner vi att endast centerpartisterna plus en folktalist har gett sin anslutning till ökade underhållsbidrag till enskilda vägar. De enskilda väghållarnas

Allmän översikt över beräkningen av vägenslagen m. m.

börda består även i kostnader för bygande och istandsättande. Kravet på bättre enskilda vägar innebär att allt flera enskilda vägar kommer till eller byggs om. De bidrag som förekommer för om- och nybyggnad är nu lägre än underhållsbidraget. Jag kan inte anse detta motiverat utan menar att bidragsprocenten bör vara densamma.

I samband med att vägmyndigheterna prövar underhållsbidraget för ny femårsperiod, skärpes ofta kraven på vägens standard. Det kan gälla röjning av skogen vid sidan av vägen, stensprängning eller dylikt. Kostnaderna för dessa arbeten uppgår till väsentliga belopp. De nuvarande bidragsbestämmelserna ger emellertid inte möjlighet till statsbidrag för sådana kostnader.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har i en tidigare skrift redovisat att kostnadsökningen och penningvärdeförsämringen under femårsperioden 1950—1954 innebar att den genomsnittliga bidragsprocenten understeg den beräknade med 8 procent. Detta har föranlett oss att i vår motion ifrågasätta om det inte vore riktigt att man hade kortare intervaller för uppskattning av underhållsbidragen. Vi har i vår motion yrkat på att här nämnda frågor skulle bli föremål för utredning, men detta har inte utskottet velat bifalla.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den reservation som här är lämnad av herr Ivar Johansson m. fl.

Häruti instämde herrar *Eriksson* i Bäckmora (cp), *Gustafsson* i Borås (fp) och *Larsson* i Norderön (cp).

Herr **BOHMAN** (h):

Herr talman! Jag och åtskilliga medmotionärer från högern har i en rätt utförlig motion, nr 144, berört en mångfald av bilismens just nu aktuella problem. Av dessa har av naturliga skäl särskild uppmärksamhet ägnats den nya vägplanen. Vi är alla väl medvetna om att det svenska vägväsendet i dag inte motsvarar anspråken på ett modernt,

rationellt och ur trafiksäkerhetssynpunkt godtagbart vägnät och att en upprustning av vägnätet därför är i hög grad behövlig.

Det är inte min avsikt att ta upp en längre debatt i denna fråga. Vi motionärer skulle kunna nöja oss med att konstatera, att statsutskottet i det utlåtande som nu ligger på kammarens bord har tillmötesgått våra önskemål om att förslaget till vägplan skall godkännas i princip. Vi är helt tillfredsställda med utskottets uttalande i det hänseendet. Några kompletterande synpunkter kanske ändå bör framhållas.

Jag vill då först deklarerar, att jag inte har för avsikt att här polemisera mot departementschefen med anledning av några enligt min mening olyckliga formuleringar beträffande vägplanen i statsverkspropositionen. Jag tror inte, att man behöver ta dem alldeles efter orden. Sedan statsutskottet nu oreserverat har talat för vägplanens godkännande, finns ingen anledning att uppehålla sig vid dessa tillspetsade uttalanden. Ett principiellt godkännande av vägplanen innebär å andra sidan inte — vilket statsutskottet också har framhållit — slavisk bundenhet. Tvärtom måste planen naturligtvis anpassas efter den tekniska och ekonomiska utvecklingen. Därvid bör givetvis väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i vederbörlig ordning ta hänsyn till de synpunkter på planen som har anförts vid remissbehandlingen. Men genom själva planen — och det är det som är det viktiga — har vi nu äntligen fått en fast grund lagd för det svenska vägbyggandet. Och jag vill gärna tillägga att vi har fullt förtroende för väg- och vattenbyggnadsstyrelsens vilja och förmåga att under kontinuerligt samråd med den förra året tillsatta »samarbetsdelegationen för vägväsendet» förverkliga den nu godkända planen.

På två punkter skulle jag dock ändå särskilt vilja understryka statsutskottets uttalanden. Den ena rör vägnätets bärig-

Allmän översikt över beräkningen av väganslagen m. m.

hetsstandard. I den frågan har utskottet funnit »starka skäl» tala för att enhetliga bärighetsnormer följs vid upprustningen av vårt brobestånd. Bärighetsstandarden har sådan betydelse för transportapparatus utnyttjande, att enhetlighet i det hänseendet inte får underskattas. Jag utgår också ifrån att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i samband med vägplanens fullföljande beaktar också behovet av enhetlig bärighetsstandard beträffande själva vägarna.

Den andra frågan gäller formerna för de dimensionerade hastigheterna. Det finns ingen anledning att blunda för att dessa normer ur trafiksäkerhetssynpunkt är av utomordentligt stor betydelse. Jag vill gärna begagna tillfället att uttrycka min glädje över utskottets uttalande att just denna synpunkt måste beaktas vid normernas fastställande.

I vår motion hade vi hemställt att riksdagen skulle uttala sin principiella anslutning också till det investeringsprogram som utarbetats på grundval av vägplanen. Vi var och är fortfarande medvetna om att det naturligtvis inte kan komma i fråga att riksdagen eller Kungl. Maj:t skulle binda sig för ett långsiktigt investeringsprogram, men vi hade ändå den uppfattningen, att ett principuttalande beträffande programmet skulle vara av värde. Vi kan i det hänseendet hänvisa till det uttalande som gjordes i statsutskottet, då frågan behandlades förra året. Statsutskottet sade då uttryckligen ifrån, att förutsättningen för en rationell vägbyggnadsverksamhet var en investeringspolitik som gav möjligheter till en långsiktig arbetsplanering utan ändringar år från år. Därigenom skulle man, sade utskottet, kunna vinna de fördelar som sammanhänger med en övergång från mindre till större arbetsföretag, ett förfarande som statsrevisorerna förordat redan vid 1956 års riksdag. Statsutskottet påvisade också, att ovissheten om kommande medelstilldelning i stor utsträckning förhindrade utläggande av stora

entreprenader och att det blev svårt att överblicka behov och sysselsättning i fråga om väg- och vattenbyggnadsverkets egen arbetskraft.

Nu har emellertid statsutskottet inte velat förorda ett uttalande från riksdagens sida om det tidsmässiga genomförandet av investeringsprogrammet i dess helhet. Jag vill med anledning härav framhålla, att detta faktiskt icke heller var motionärernas mening. Vi önskade ett principuttalande, som skulle medföra alla de fördelar statsutskottet självt förra året efterlyste, men vi eftersträvade icke en fullständig bundenhet för hela perioden. Jag tror att jag kan tala för mina medmotionärer, om jag säger, att vi faktiskt är så tillfredsställda med utskottets allmänna anslutning till själva vägplanen, att vi icke har någon anledning att reservera oss mot utskottets förbehåll beträffande investeringsprogrammet.

Bland de övriga frågor som behandlats i motionen vill jag, herr talman, till sist taga upp och med några ord beröra vår hemställan, att riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t begära tillägg till direktiven för 1953 års trafikutredning för att få formerna för finansiering av väg- och brobyggen utredda. Vi syftade då på de ur svenska synpunkter mindre »konventionella» finansieringsmetoder, som bl. a. tillämpats i Förenta staterna men också på vissa håll i Europa, nämligen bl. a. att uttaga avgifter av de trafikanter som utnyttjar vissa speciella leder. Vi var medvetna om att många svårösta problem kan aktualiseras med sådan finansiering, men vi tyckte att problemet i varje fall var förtjänt av att utredas. Vi var också på det klara med att just detta problem borde ligga inom arbetsområdet för 1953 års trafikutredning. Men vi var tveksamma om huruvida direktiven för utredningen verkligen gav täckning för ett så vidsträckt utredningsuppdrag. Då statsutskottet nu uttryckligen förklarat, att frågan faller inom utredningens uppdrag, kan vi bara med tacksam-

Allmän översikt över beräkningen av väganslagen m. m.

het notera detta och uttrycka en förhoppning om att 1953 års trafikutredning snarast griper sig an med det problemet.

Över huvud taget har 1953 års trafikutredning så många komplicerade och svårlösta frågor att behandla, att arbetet av naturliga skäl måste bli tidsödande. Jag har emellertid en känsla av att arbetet inom utredningen tidvis icke bedrivits med tillräcklig energi, och jag vill avsluta detta anförande med att uttala en förhoppning om att departementschefen måtte göra vad på honom ankommer för att tillse, att utredningsarbetet verkligen leder till ett snabbt resultat. Den våldsamma expansion som bilismen har undergått under de senaste åren har givit en brännande aktualitet åt många av de trafikpolitiska och andra problem, som trafikutredningen sysslar med. De många olösta frågorna är ägnade att medföra förluster och felinvesteringar på många områden inom näringslivet. Vi har i vår motion pekat på åtskilliga av dessa frågor, som snarast måste angripas men som på grund av utredningsarbetet tyvärr ännu icke har kunnat finna sin lösning.

Herr talman! Jag har intet annat yrkande än om bifall till statsutskottets förslag på denna punkt.

Herr talmannen tog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr andre vice talmannen **MALMBORG** (fp):

Herr talman! I anslutning till den förda debatten och därunder framställda förslag vill jag anföra några synpunkter på de berörda problemen och utskottets ställningstagande till dessa.

Såväl herr Hansson i Önnarp som herr Gustavsson i Alvesta har framfört sina synpunkter på det enskilda vägväsendet. De aktuella frågorna här gäller dels höjning av bidragsprocenten och dels en utredning om det enskilda vägväsendet.

Vad först beträffar frågan om en höjning av bidragsprocenten vill jag nämna att utskottet i sitt utlåtande ganska utförligt redogjort för utlåtandet på motsvarande punkt i fjol. Jag kan här understryka, att vad vi därvidlag har sagt till stor del sammanfaller med vad herr Hansson i Önnarp anförde, nämligen att den kraftiga trafikökningen under de senaste åren har medfört ökade krav även på de enskilda vägarna i fråga om såväl bärighet som standard i övrigt och att detta innebär en ekonomisk börda för de intressenter som har att ombesörja denna våghållning. Utskottet framhöll också i sitt utlåtande, att starka skäl kunde åberopas för höjning av den procentsats efter vilken statsbidrag för underhåll av enskilda vägar utgår.

Vi anförde emellertid också — och det är inte minst aktuellt i år — att man här måste göra en avvägning under hänsynstagande till det statsfinansiella läget. Det var med den motiveringen vi i fjol avstyrkte bifall till motionerna om höjning av det procentuella bidraget, och om denna vår ståndpunkt hade saklig täckning i fjol, har den det om möjligt ännu mer i år med hänsyn till det nu rådande statsfinansiella läget.

Nu kan man möjligen invända, att ett bifall till reservationen om höjning inte medför några ekonomiska konsekvenser per omgående. Väg- och vattenbyggnadsverket har begärt ett anslag på 22 miljoner, vilket är 3 miljoner mer än under fjolåret, och man räknade då med att det höjda bidrag som föreslagits skulle utgå från och med 1959. Reservanterna föreslår att det skall utgå från och med 1960 — på det sättet undgår man att begära en större medelstilldelning nu; Kungl. Maj:t har nämligen höjt bidragen från 19 miljoner förra året till 20,5 miljoner nu. Så småningom kommer emellertid kravet på att också detta höjda bidrag skall täckas, och då har vi således beställt en icke oväsentligt ökad utgift. Just detta förhållande har gjort, herr talman, att utskottet har

Allmän översikt över beräkningen av väganslagen m. m.

funnit sig böra stanna vid att föreslå, att nuvarande bidragsprocent må tillämpas tills vidare, och att utskottet således avstyrkt framställningarna om höjt bidrag.

Sedan gäller det frågan om en utredning angående hela det enskilda vägväsendet. Jag vill i det sammanhanget bringa i erinran, att vi har haft uppe den frågan tidigare. Herr Hansson i Önnarp menade litet ironiskt, att vår argumentering här hänger på en skör tråd. När vi hänvisar till pågående utredning vill han göra gällande, att denna utredning bara berör problem som avser städerna. Jag vill då erinra om att det för tre år sedan gjordes en hemställan från centerpartihåll om en utredning av den enskilda väghållningens problem, vilken skulle avse såväl vägsamfälligheternas som vägföreningarnas verksamhetsområde. Remissmyndigheterna pekade i sina yttranden över motionerna på en rad åtgärder i olika avseenden som vidtagits eller planerats för lösande av nämnda problem. Utskottet erinrade i sitt utlåtande nr 184 år 1956 bland annat om den höjning av bidragsprocenten som beslutats vid vårsessionen av 1956 års riksdag. Vi erinrade också i det sammanhanget om vad väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anfört beträffande en hemställan om ökning av statsbidraget till underhåll av vissa enskilda vägar som hos Kungl. Maj:t gjorts av Förbundet för enskild väghållning i Stockholms län och som av styrelsen tillstyrkts. Styrelsen hade därvid framhållit att den restriktiva och försiktiga tillämpningen av bidragsgivningen bl. a. till stamvägarna inom tätbebyggda samhällen borde modifieras. Även överrevisorerna vid väg- och vattenbyggnadsstyrelsen tog i den budgetåret 1955/56 avgivna berättelsen upp frågan och förordade i anledning härav en översyn av bestämmelsens tillämpning inom vägföreningens område. Utskottet förklarade sig sedan i sitt utlåtande dela överrevisorernas uppfattning och förutsatte

att en dylik översyn skulle komma till stånd.

I statsverkspropositionen 1957 meddelades sedan att ärendet var föremål för remissbehandling, och sedermera har, som omnämnes i utskottets förevarande utlåtande, uppdragits åt utredningen om städernas väghållning att utreda frågan. Jag vill här betona att detta avsnitt av utredningen rör väsentliga punkter på den enskilda väghållningens område. Vi har därför i utskottet funnit det väl motiverat att avvakta utredningens förslag, och vi har erinrat om att detta beräknas bli framlagt innevarande år. Detta är i stort sett de synpunkter som förestavat utskottets ställningstagande på denna punkt, och jag tycker att de är hållbara.

Vad herr Bohmans anförande beträffar ger det mig icke någon anledning till närmare kommentarer, eftersom ju herr Bohman inte hade något yrkande. I den motion herr Bohman varit med om att frambära, har den primära synpunkten varit, att vi helt principiellt borde anta den framlagda vägplanen. Som herr Bohman erinrade om har vi också i utskottet förordat att vägplanen godtages i princip som ett program för det kommande vägbyggnadsarbetet.

Herr Bohmans reflexioner i övrigt ger mig som sagt ingen anledning till kommentarer, men jag kanske får anföra ett par konkreta sifferuppgifter i detta sammanhang. Jag hoppas att herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet inte finner att jag här gör intrång på hans domäner. Jag har ett intryck av att man här i kammaren inte riktigt förstått vad som skett och sker på vägbyggandets område, och det kan därför ur många synpunkter vara skäl i att den saken aktualiseras här.

Jag vill alltså nämna, att det under 1958 utfördes ordinarie vägbyggnadsarbeten för 320 miljoner kronor och beredskapsarbeten för 90 miljoner kronor eller sammanlagt 410 miljoner kro-

Allmän översikt över beräkningen av väganslagen m. m.

nor. För innevarande år beräknas denna byggnadsverksamhet, alltså inklusive beredskapsarbeten, komma att uppgå till högst 500 miljoner kronor. Den som under många år haft, jag säger nöjet att arbeta på detta avsnitt, kan med verklig tillfredsställelse konstatera de framgångar vi nu nått. Den saken bör man inte förbise, när man anslår som jag tycker ibland alltför pessimistiska tongångar angående möjligheterna att skapa förutsättningar för en verkligt bärande och god landsvägstrafik.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr HANSSON i Önnarp (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag hade litet svårt att förstå den ärade ordföranden i statsutskottets fjärde avdelning, när han först framhöll att utskottets skrivning var välvillig och sedan sade sig vara betänksam, när han kom in på de kostnadsökande konsekvenserna av ett bifall till vårt yrkande. Man kan väl då ha rätt att fråga vad utskottets välvilliga skrivning egentligen innebär. Är det skrivna bara ett fagert löfte? Eller är avsikten att utskottets skrivning skall leda till en viss höjning, om den också kommer ett år senare?

Sedan vet jag inte om det tjänar så mycket till att tvista om den utredning som här varit på tal. Jag vill bara helt kort säga att avdelningsordförandens framställning åtminstone inte övertygar mig om att det föreligger någon skillnad mellan det som han anförde och vad jag sagt tidigare. Jag skall inte förlänga debatten i onödan. Jag vill slutligen blott säga, att när jag läst igenom de ursprungliga direktiven och det tillägg som jag nu också snappat upp, bestyrkes att denna utrednings arbete i första hand och till väsentlig del omfattar den enskilda väghållningen inom städer och tätbebyggda områden och inte enskild väghållning i allmänhet.

Herr andre vice talmannen MALMBORG (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag har nog inte ett ögonblick trott att jag skulle kunna övertyga herr Hansson i Önnarp i denna fråga. Vi har haft tillfälle att diskutera den i utskottet, och jag förstår att han står fast vid sin ståndpunkt. Men jag hoppas ändå att den bärande argumenteringen i utskottets utlåtande är klarlagd för kammaren. Även på detta område tycker jag man har rätt att slå an ljusare tongångar. Det är ett faktum att under senare år enskilda vägar antagits till underhåll i hastigare takt och större omfattning, och det anser vi i utskottet bör fortsätta.

Herr Hansson i Önnarp var skarp i sin replik mot mig när det gällde bristande logik. Jag hade talat om utskottets välvilja, men jag ville inte ta konsekvenserna. Jag tycker emellertid att herr Hansson kunde förstå våra synpunkter i detta fall, ty även om vi har en starkt positiv inställning till dessa problem, kan vi inte rimligen undgå att göra avvägningar, och just nu är läget sådant, att det helt enkelt tvingar oss att iaktta försiktighet. Jag hoppas att min vän herr Hansson, när han tänker på detta i lugn och ro, skall förstå den synpunkten.

Herr PERSSON i Växjö (s):

Herr talman! Jag vill först understryka vad herr andre vice talmannen som representant för utskottet sagt, när han påvisat hur mycket av våra resurser vi ändå just nu använder för att försöka bygga vägar i detta land. Det är alldeles klart att en ordentlig upprustning av vårt vägnät är en angelägen uppgift för samhället; därom behöver inte råda några delade meningar. Det är av stor betydelse att vi har fått den s. k. vägplanen för Sverige som ett underlag för den fortsatta upprustningen.

Det är möjligt att jag missuppfattade herr Bohman, men jag tyckte att han i vår skrivning i utskottet när det gällde

Allmän översikt över beräkningen av vägenslagen m. m.

vägplanen kanske lade in något mer än vi själva tänkt oss inom utskottet och i synnerhet inom fjärde avdelningen. Det är ju naturligt att en plan av detta slag inte kan läsas fast slutgiltigt och i förväg. Den måste bli föremål för en successiv revision alltefter den tekniska och ekonomiska utvecklingen. Det är emellertid tillfredsställande att kunna konstatera, att departementschefen och utskottet när det gäller vägplanen som sådan — jag avser nu inte investeringsprogrammet, som jag skall säga några ord om strax — är helt ense i sina ställningstaganden i fråga om riktlinjerna för den framtida utbyggnaden av vårt vägnät. Det är endast på en punkt, nämligen beträffande bärighetskravet vid upprustningen av broarna, som utskottet i sin skrivning ansett sig böra göra en liten avvikelse, och där har man gjort vissa närmare uttalanden. Statsutskottet har uttalat sin principiella anslutning till vägplanen och vad därmed sammanhänger. Utskottet har särskilt understrukit att detta inte innebär ett ställningstagande till den av vägdelegationen föreslagna totala omfattningen av investeringarna under hela perioden eller ens under tioårsperioden 1958—1967.

I fråga om investeringarnas omfattning i övrigt har utskottet erinrat om de beslut härom som fattades av fjolårets A-riksdag samt om innebörden i de uttalanden som då gjordes av utskottet. Den närmare innebörden av dessa uttalanden förtydligades sedermera av fjärde avdelningens ordförande i samband med att frågan behandlades här i kammaren. Det förtydligandet visade bl. a. att även statsutskottet förutsatte, att man vid avvägningen av vägenslagen för den närmaste femårsperioden skulle ta hänsyn till samhällsekonomin och att statsutskottets uttalanden inte finge uppfattas så att det skulle vara någon absolut bindning till fixerade tal.

Utskottet har inte heller i år ansett

sig kunna förorda att ett sådant uttalande nu göres från riksdagens sida rörande det tidsmässiga genomförandet av investeringsprogrammet i dess helhet.

Jag tycker att det i år har varit tämligen angenämt att vara med och behandla denna fråga om våra vägar och anslagen till dem, eftersom man, såvitt jag har förstått, knappast någonsin förr kunnat åstadkomma så stor enighet bland alla berörda parter om de förslag, som framlagts av departementschefen, och därför är det naturligt att jag för min del yrkar bifall till utskottets hemställan under punkt 9 i utlåtandet.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **SKOGLUND**:

Herr talman! Jag begärde ordet bara för att få göra ett kort konstaterande. Efter att ha lyssnat dels på avdelningens värderade ordförande och dels nu sist på herr Persson i Växjö har jag förstått, att det råder full överensstämmelse mellan utskottet och mig angående vägplanen och dess tillämpning. Jag finner det värdefullt att kunna göra ett rådant konstaterande.

Herr **LARSSON** i Luttra (cp):

Herr talman! Det har uppstått en tvist mellan utskottets talesman och en av reservanterna angående vilka frågor som utredningen om städernas väghållning arbetar med. Från början gällde det ju enbart städernas väghållning, men sedermera fick utredningen tilläggsdirektiv med anledning av en framställning från en sammanslutning av vägföreningarna i tätorterna i Stockholms län. Efter denna framställning fick utredningen i uppdrag att göra en översyn av statsbidragsgivningen just till de vägföreningar där statsbidragsbestämmelserna nu tillämpas mycket restriktivt jämfört med vad som gäller för vägsamfälligheterna, på så sätt att vägföreningarna bara får statsbidrag till

Allmän översikt över beräkningen av väganslagen m. m.

en mycket begränsad del av sitt vägnät under det att vägsamfälligheterna får bidrag för alla vägar. Rätt skall ju vara rätt.

Utredningen om städernas väghållning sysslar alltså inte med den stora delen, vägsamfälligheterna, utan endast med vägföreningarna plus städernas väghållning, som utgör en mycket begränsad del av det hela.

Herr andre vice talmannen **MALMBORG** (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det var med stort intresse jag lyssnade till herr Larssons i Luttra redogörelse för hur man arbetar inom denna utredning. Herr Larsson i Luttra stannade vid att utredningen inte sysslar med vägsamfälligheterna utan endast med vägföreningarna. Men det är ju obestridligt att vägföreningarnas och vägsamfälligheternas problem har många beröringspunkter, och därför menar vi att vi, när utredningsresultatet framlägges, har god ledning för det fortsatta arbetet. Det är tänkbart, det vill jag inte bestrida, att det så småningom kan bli anledning att ta upp problemet i hela dess räckvidd.

Herr **GUSTAVSSON** i Alvesta (cp):

Herr talman! Herr andre vice talmannen yttrade att utskottet har hänvisat till vad det anförde i fjol och att det var just på grund av vad utskottet då anförde som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen gjorde denna undersökning av kostnadsfördelningen. Herr Malmberg konstaterade att det skulle behövas en tioprocentig höjning av anslaget för att väginträsenternas andel skulle kunna öka.

Herr andre vice talmannen sade vidare, att det med hänsyn till det statsfinansiella läget inte vore riktigt att höja bidraget till de enskilda vägarna. I den motion vi väckt från centerpartiets sida har vi emellertid inte föreslagit någon ökning av statsbidraget till de enskilda vägarna utan endast en om-

fördelning på så sätt att 1,5 miljoner kronor överföres från anslaget till de allmänna vägarna till anslaget till de enskilda.

Vad sedan herr Larsson i Luttra såsom utredningsman hade att säga styrkte oss reservanter än mer i den uppfattningen, att vi bör få en särskild utredning som tar hand om de frågor vi berört i motionen.

Herr andre vice talmannen **MALMBORG** (fp):

Herr talman! Herr Gustavsson i Alvesta erinrade om att motionsvis framförts förslag om att en omfördelning av anslagen skall göras. Ökningen av bidragsprocenten skulle därför inte få som konsekvens någon ökad belastning av statskassan.

Vi har emellertid, herr talman, under årens lopp ingående prövat denna fråga och därvid kommit till den samstämmiga uppfattningen, vilket också framgår av utskottsutlåtandet, att det är mycket äventyrligt att ge sig in på någon omfördelning av anslagen. Frågan har prövats i skilda instanser från de lägsta ända upp till de högsta. Att låta en utskottsavdelning sitta och göra omfördelningar, är inte rekommendabelt. Jag tror att denna vår ståndpunkt är synnerligen starkt underbyggd. Inte heller de, som i särskild grad varit intresserade av att en höjning skall ske, har nu velat vara med om att finansiera den genom en omfördelning.

Herr **BOHMAN** (h) kort genmäle:

Herr talman! Vi skall kanske med anledning av departementschefens korta inlägg inte ge oss in på någon längre debatt om hur man bör tolka statsutskottets utlåtande. Vi får väl försöka läsa innantill var och en efter sin förståelse och sina önskemål. Men så mycket skulle jag väl ändå kunna säga, att om utskottet med sin formulering skulle ha velat alldeles oreserverat godtaga vad departementschefen uttalat, då

Allmän översikt över beräkningen av väganslagen m. m.

skulle det säkerligen ha blivit en reservation i utskottet och då skulle vi nog inte i riksdagen ha varit eniga om detta utlåtande, som enligt min mening är mycket förnämligt.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **SKOGLUND**:

Herr talman! Jag vill säga till herr Bohman att jag bara håller mig till dem som uttolkat den text de själva skrivit.

Herr **ELIASSON** i Sundborn (cp):

Herr talman! Jag har ingen anledning att ta upp någon debatt om riktlinjerna för vägpolitiken framöver. Det föreligger ju stor enighet inom utskottet beträffande dessa riktlinjer. Jag vill bara uttrycka min glädje över att man, när vi nu har ett arbetsmarknadsläge som ger större möjligheter till investeringar, satsar på vägbyggnationen.

Jag skulle vilja ställa en fråga till statsrådet Skoglund på ett område, som inte blivit nämnt i diskussionen och tydligen inte heller i utskottsutlåtandet, men beträffande vilket det vore av vikt att få klarhet. Jag syftar på frågan om broarnas bärighet. Jag förmodar att vi är överens om att det är av utomordentligt stor betydelse att man gör de investeringar man kan för att höja broarnas bärighet. Vårt näringslivs och inte minst skogsbrukets transportkostnader fördyras en hel del därför att broarna inte bär de laster som lastbilarna kan klara av. Detta är mest sorgligt när det gäller skogsbyggena, där situationen — i varje fall under den tid av året vägen är tjälad — är sådan, att vägarna tål betydligt större laster än broarna kan bära och där man därför avsevärt måste reducera lasten. Jag vet att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen för ganska lång tid sedan började göra en inventering av broarnas bärighet i olika län. Såvitt jag vet har man också undersökt vad det skulle kosta att sätta broarna i stand. Även om denna fråga ligger litet

vid sidan om denna debatt, så har den stor betydelse för vår vägpolitik, och jag skulle vilja fråga om statsrådet kan säga, huruvida denna utredning, som väg- och vatten satte i gång för länge sedan, är slutförd eller när den kan väntas bli slutförd. Om den inte är slutförd, ämnar statsrådet i så fall på något sätt påskynda den?

Jag skulle även vilja fråga på vilket sätt man försökt tillgodogöra sig de kunskaper man hittills fått genom denna inventering. Jag tänker här inte närmast på underhållsarbeten och sådant, utan på beredskapsarbeten, där broförbättringar och broförstärkningar skulle kunna tjäna som ett lämpligt arbetsobjekt. Det är för att spara in en diskussion i annat sammanhang som jag ställer denna fråga till kommunikationsministern.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **SKOGLUND**:

Herr talman! Med anledning av herr Eliassons fråga vill jag meddela, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har detta uppdrag. Det är ännu inte slutfört, och jag kan för dagen heller inte säga när det kan beräknas vara slutfört. Men jag har i departementschefens utlåtandet på tal om transporter av just den typ, som herr Eliasson var inne på, sagt att det är i hög grad angeläget att man undersöker broarnas bärighet och att ett stort antal broar med låg bärighet bör förstärkas. Jag har alltså liksom på förhand inkasserat resultatet av den utredning som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ägnar sig åt. Jag är självfallet i hög grad intresserad av att den kan påskyndas och att resultaten kommer så snart som det över huvud taget är möjligt. Jag tror nämligen att det är viktigt, att broarna och vägarna inom dessa områden, där det är fråga om den nyttotrafik, som jag har tagit mig friheten att understryka behovet av, gynnas på alla sätt. Därför måste denna fråga snabbt bringas till lösning.

Bidrag till underhåll av enskilda vägar m. m.

Herr andre vice talmannen **MALMBORG** (fp):

Herr talman! Med anledning av herr Eliassons i Sundborn yttrande vill jag understryka vad utskottet sagt beträffande bärighetsstandard: »En enhetlig bärighetsstandard för vägnätet är av stor betydelse för näringslivets och den övriga nyttotrafikens transportbehov. Av särskild vikt är därvid att broarna redan från början ges en gemensam ändamålsenlig standard. Med hänsyn härtill har utskottet funnit starka skäl tala för att vägplanens förslag till enhetliga bärighetsnormer i möjligaste mån följes vid upprustningen av vårt lands brobestånd.»

Det är ett väsentligt krav att vi får en god standard på hela detta område. Därigenom kan vi på ett effektivt sätt främja det produktiva livet i hela dess räckvidd, vilket i övrigt vägplanen i sin helhet syftar till.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan, dels ock på bifall till berörda hemställan med den ändring i motiveringen, som föreslagits i den vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Hansson i Önnarp begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 9:o i utskottets utlåtande nr 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring av motiveringen, som föranledes av bifall till den vid punkten fogade reservationen 4) av herr Ivar Johansson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Hansson i Önnarp begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 149 ja och 59 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets i punkten gjorda hemställan utan ändring av motiveringen.

Punkterna 10—14

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 15**Bidrag till underhåll av enskilda vägar m. m.**

Kungl. Maj:t hade (punkt 15, s. 55—58) föreslagit riksdagen att dels till Bidrag till underhåll av enskilda vägar m. m. för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 21 000 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen, dels ock medgiva att under budgetåret 1959/60 statlig lånegaranti måtte beviljas för lån avseende inköp av vägunderhållsmaskiner för vissa enskilda vägar intill ett totalbelopp av 500 000 kr.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Torsten Andersson* (I: 216) och den andra inom andra kammaren av herr *Gustafsson* i Kårby (II: 274), vari hemställt om en snar utredning av frågan om det enskilda vägnätets framtida status i enlighet med motionernas syfte och att de förslag måtte framläggas, vartill utredningen kunde föranleda;

dels ock de i utskottsutlåtandet under punkten 9 redovisade motionerna I: 217 och II: 276, I: 19 och II: 16, I: 220 och

Bidrag till underhåll av enskilda vägar m. m.

II: 279, I: 219 och II: 278 samt I: 218 och II: 277, samtliga motioner i vad de berörde förevarande anslag.

Utskottet hemställde,

I. att motionerna I: 217 och II: 276, I: 19 och II: 16, I: 220 och II: 279, I: 219 och II: 278 samt I: 218 och II: 277, samtliga motioner i vad de avsåge höjning av bidragsprocenten för underhåll av enskilda vägar, icke måtte av riksdagen bifallas;

II. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 217 och II: 276, I: 19 och II: 16, I: 220 och II: 279, I: 219 och II: 278 samt I: 218 och II: 277, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till underhåll av enskilda vägar m. m. för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 21 000 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen;

III. att motionerna I: 216 och II: 274 samt I: 19 och II: 16, sistnämnda båda motioner såvitt de avsåge utredning rörande underhållet av enskilda vägar, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

IV. att motionerna I: 217 och II: 276, såvitt de avsåge särskilt uttalande från riksdagens sida, icke måtte av riksdagen bifallas;

V. att riksdagen måtte medgiva, att under budgetåret 1959/60 statlig lånegaranti finge beviljas för lån avseende inköp av vägunderhållsmaskiner för vissa enskilda vägar intill ett totalbelopp av 500 000 kr.

Reservationer hade avgivits

a) av herrar *Ivar Johansson, Nils Theodor Larsson, Jacobsson, Svensson* i Stenkyrka och *Hansson* i Önnarp, vilka under åberopande av reservationen vid punkten 9 ansett att utskottet under I. bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 217 och II: 276, I: 19 och II: 16, I: 220 och II: 279, I: 219 och II: 278 samt I: 218 och II: 277, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl.

Maj:t giva till känna vad reservanterna anfört rörande höjning av bidragsprocenten för underhåll av enskilda vägar;

b) av herrar *Ivar Johansson, Nils Theodor Larsson, Jacobsson, Svensson* i Stenkyrka och *Hansson* i Önnarp, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka bifall till motionerna I: 216 och II: 274 samt I: 19 och II: 16, sistnämnda båda motioner såvitt de avsåge utredning rörande underhållet av enskilda vägar, och att därför utskottet under III. bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 216 och II: 274 samt I: 19 och II: 16, sistnämnda båda motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anfört angående behovet av en utredning rörande det enskilda vägnätets status m. m.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr BERGLUND (s):

Herr talman! Den punkt som jag här skulle beröra, har delvis behandlats under den nyss avslutade överläggningen, varför det i stort sett kunde vara onödigt att här göra upprepningar. Jag vill emellertid endast påpeka en sak, nämligen att den välvilliga skrivning till höjning av bidragsprocenten för underhåll av enskilda vägar som utskottet gjorde vid förra årets riksdag och som utskottet har upprepat vid innevarande års riksdag, är inget medel att underlätta för de enskilda väghållarna att hålla sina vägar i stand.

Utvecklingen av motorismen under de senaste åren har medfört att de enskilda vägarna inte längre trafikeras endast av de enskilda väghållarna, utan de används för turisttrafiken och trafik för skogsbrukets räkning. Den enskilde väghållaren har ingen som helst ekonomisk vinning av denna trafik. Av den anledningen måste det anses absolut nödvändigt att höja bidragsprocenten. Denna främmande trafik medför ju en ekonomisk belastning för den

Statens trafiksäkerhetsråd m. m.

enskilde väghållaren. I övre Norrlands inlandskommuner och fjällkommuner utnyttjas de enskilda vägarna av turisterna för att komma fram till de sportfiskesjöar, till vilka domänverket säljer fiskekort.

De enskilda vägarna användes också för virkestransporter, i vilka den enskilde väghållaren inte har del. Att dessa enskilda vägar, som i många fall har en längd av fem till sex kilometer, ja ända upp till tio kilometer, användes för sådana transporter, som medför att de enskilda väghållarna utsättes för mycket stora ekonomiska påfrestningar i form av ökade kostnader för att hålla vägarna i stånd.

Utskottet åberopar det statsfinansiella läget såsom skäl för sitt avstyrkande. Man kan då fråga: Vilken ekonomisk bärkraft har de enskilda väghållarna? Dessa har fått sin ekonomi väsentligt försämrad på grund av — eller kanske man tyvärr skall säga — den senaste tidens sysslolöshet. Såvitt man nu kan bedöma har dessa människor, som utslutande lever på skogsbruk och den sysselsättning som skogsbruket ger, ingen möjlighet att under de närmaste åren reparera sin försämrade ekonomi. Ur dessa synpunkter skulle det vara tacknämligt om bidragsprocenten kunde höjas.

Herr talman! Jag skall inte längre ta kammarens tid i anspråk. Jag avstår från att yrka bifall till den motion, II: 277, som jag väckt i denna fråga, och ansluter mig i stället till reservationen nr 5 av herr Ivar Johansson m. fl.

Herr HANSSON i Önnarp (cp):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 5.

Herr andre vice talmannen **MALMBORG** (fp):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav i fråga om *mom. I*

propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den ovan under a) angivna reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Mom. II

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. III

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den ovan under b) angivna reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Mom. IV och V

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 16—28

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 29***Statens trafiksäkerhetsråd m. m.**

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade

Herr **NIHLFORS** (fp):

Herr talman! Vid denna punkt har en blank reservation avgivits av herr Edström i första kammaren. Den avser en motion som herr Edström samt jag och några andra ledamöter i denna kammare väckt angående s. k. haverikommissioner inom statens trafiksäkerhetsråd. I samband med den upprustning som ägt rum genom ökat anslag till forskningsrådets kommitté för trafiksäkerhetsforskning och i viss mån även till trafiksäkerhetsrådet har den tanken framförts, att ett större antal haverikommissioner skulle organiseras. De skulle bestå av läkare, psykologer och tekniker och rycka ut vid mera komplicerade trafikolyckor. Den utredning som dessa kommissioner kunde åstadkomma skulle ha stor betydelse, anser man på sakkunnigt håll, för att

Bidrag till nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande

klarlägga olycksorsakerna, varigenom större möjligheter skulle skapas att ingripa mot förhållanden på vägarna som, om någon ändring inte sker, kan ge upphov till ytterligare olyckor. I England har upprättats sådana haverikommissioner i stor utsträckning, och resultatet av deras arbete har befunnits vara mycket gott.

Vid remissbehandlingen av det betänkande, som förra hösten lades fram av organisationskommittén för trafiksäkerhet 1958, togs frågan om inrättande av en eller flera permanenta haverikommissioner för vägtrafikolyckor upp av flera instanser — det var statens medicinska forskningsråd, statens naturvetenskapliga forskningsråd, Motorförarnas helnykterhetsförbund och Sveriges läkares automobilklubb. Samtliga dessa instanser ansåg, att man borde satsa på denna form för trafiksäkerhetsforskning i trafiksäkerhetsrådets regi.

När vi motionärer nu tagit upp frågan och begärt ett extra anslag på förslagsvis 50 000 kronor har vi även stött oss på den allmänt välvilliga hållning till detta spörsmål, som vi ansett att kommunikationsministern intagit genom sina formuleringar i propositionen. Men hans slutsats har inte blivit den vi hade väntat. Kommunikationsministern har nämligen funnit att trafiksäkerhetsrådet borde kunna organisera sådana här kommissioner inom ramen för tillgängliga resurser — alltså de resurser som kommunikationsministern menar att rådet skulle få till sitt förfogande för nästa budgetår och där ökningen från föregående budgetår endast är ca 23 000 kronor.

Tyvärr har även utskottet gått på den mera snäva linjen. I nuvarande läge vill jag inte ställa något yrkande om bifall till motionen. Jag vill bara uttrycka den förhoppningen att trafiksäkerhetsrådet skall få möjlighet att fullfölja det experiment, som redan påbörjats i Uppsala län och även på något annat håll.

Sedan kan man ju mot bakgrund av de erfarenheter, som där göres, ingå till Kungl. Maj:t med äskande om medel för en utökning av denna verksamhet. Jag tror att den kommer att visa sig bli synnerligen betydelsefull för trafiksäkerheten.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställen bifölls.

Punkten 30

Utskottets hemställen bifölls.

*Punkten 31***Bidrag till nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande**

Kungl. Maj:t hade (punkt 32, s. 93—100) föreslagit riksdagen att till Bidrag till nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande för budgetåret 1959/60 anvisa ett anslag av 550 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herrar Nilsson i Göteborg och Asp väckt motion (II: 72), vari hemställts, att riksdagen åt nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande måtte anvisa ett anslag av 625 000 kr., dvs. 75 000 kr. mera än som föreslagits i statsverkspropositionen.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 72, till Bidrag till nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande för budgetåret 1959/60 anvisa ett anslag av 550 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr NILSSON i Göteborg (s):

Herr talman! Om jag låtit denna punkt gå oanmärkt förbi, så hade kanske statsutskottets fjärde avdelning och måhända även departementschefen fått den

Bidrag till nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande

uppfattningen att jag var nöjd med behandlingen av den motion som jag väckt. Jag är inte nöjd utan missnöjd, och jag kommer att så förbli, tills trafiksäkerhetsarbetet blir utrustat med sådana ekonomiska resurser, att vi i någon mån kan komma till rätta med de oeffterrättliga förhållanden som existerar inom trafiken.

Om vi betraktar utskottets utlåtande mot bakgrunden av döds- och skadeoffren på vägarna under den senaste påskhelgen, så är utskottets utlåtande i denna punkt ett föga uppmuntrande dokument. Jag inbillar mig visserligen inte, att de 75 000 kronor, som motionärerna — herr Asp och jag — har begärt som ett mycket blygsamt tillägg utöver vad Kungl. Maj:t har föreslagit, skulle vara av avgörande betydelse, men jag skulle tro att de kanske skulle ha den betydelsen, att den allmänhet som är intresserad av trafiksäkerhetsarbetet skulle få ett intryck av att riksdagen observerar vad som försiggår ute i trafiken i detta avseende.

I varje fall väntade jag mig ganska mycket av den organisationskommitté som tillsattes för något år sedan. Man blev inte besviken på kommittén. Den kom nämligen med ett upprustningsprogram, som innebar förslag om en ganska kraftig förstärkning både till den verksamhet som Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande utövar och till trafiksäkerhetsarbetet i övrigt. Men när det förslaget kom under Kungl. Maj:ts prövning, blev det ganska kraftigt beskuret. Av det storartade och välbehövliga program för trafiksäkerhetsarbetet, som kommittén hade utarbetat, blev det inte mycket kvar, sedan det hade passerat Kungl. Maj:ts kansli.

Vi har motionerat om en ökning med 75 000 kronor. Det är en mycket blygsam begäran. Statskontoret hade förordat ett anslag av 600 000 kronor, alltså 50 000 kronor mer än vad Kungl. Maj:t hade föreslagit. Då tänkte jag, att om vi motionärer föreslår en ökning

med 75 000 kronor, finns det i varje fall 25 000 kronors ökning i prutmån för att komma i linje med statskontoret, som man i vanliga fall inte kan säga är alltför rundhänt, men den beräkningen höll inte.

Statsutskottets fjärde avdelning och utskottet i dess helhet har inlindat avslaget i ett helt fång rosor över NTF:s verksamhet, och det tackar vi för. Men det räcker inte! De 75 000 kronor, som vi hade krävt som en ökning utöver vad Kungl. Maj:t hade föreslagit, hade vi avsett för ett par särskilda arbetsuppgifter. Vi hade avsett att bredda upplysnings- och undervisningsverksamheten i fråga om trafiken bland barn och ungdom. En annan uppgift, till vilken vi hade tänkt använda dessa pengar, var upplysning i fråga om att antalet olycksfall i trafiken från och till arbetet inom vissa företag är större än antalet olycksfall som inträffar på själva arbetsplatsen. Vi hade tänkt använda något av dessa pengar till dessa ändamål, men nu blir det inte något av detta.

Med anledning av vad organisationskommittén anför i fråga om frivilliga bidrag och andra inkomster, som man kunde tänka sig att eventuellt själv åstadkomma, har departementschefen i propositionen skrivit, att rörande betydelsen av att frivilliga bidrag till trafiksäkerheten göres skattefria må nämnas, att skattelagssakkunniga 1958 framlagt förslag till viss avdragsrätt för försäkringsanstalt vid beskattning av bidrag för ifrågavarande ändamål och att förslaget är inom beredning inom finansdepartementet.

Nu vet jag mycket väl att kommunikationsministern inte direkt har med den detaljen att göra. Men jag får kanske betrakta det så att han flaggar med möjligheten att i framtiden trafiksäkerhetsföreningen slipper skatta för de belopp vi får av försäkringsanstalterna för trafiksäkerhetsarbetets bedrivande, att vi får vara nöjda med vad vi får i dag och eventuellt se fram mot en lju-

sare framtid. Det är kanske en angelägenhet, som jag får tala med finansministern om i ett annat sammanhang.

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionen.

Herr andre vice talmannen **MALMBORG** (fp):

Herr talman! Herr Nilsson i Göteborg har i många år arbetat inom NTF och är eminent sakkunnig på detta område. Jag tror jag kan säga att inte bara jag utan utskottet i dess helhet förstår hans stora bekymmer för det beträngda läge föreningen befinner sig i vid utövandets av sin nyttiga verksamhet.

Herr Nilsson i Göteborg har själv erinrat om att det blir en anslagsökning på 100 000 kronor jämfört med fjolåret. Jag vill i detta sammanhang också understryka, att departementschefen anknyter till utredningens framhållande av betydelsen av att frivilliga bidrag till trafiksäkerhetsarbetet göres skattefria. Departementschefen nämner att skatte- lagssakkunniga i december 1958 fram- lagt förslag till viss avdragsrätt vid försäkringsanstalters beskattning för bi- drag som lämnas till ifrågavarande ändamål. Detta förslag är under beredning i finansdepartementet, och nu hoppas jag att det får en ur trafiksäkerhetssyn- punkt gynnsam behandling i finansde- partementet, så att NTF kan få det kraftiga ekonomiska stöd som är ytter- ligt väl motiverat.

Jag ber, herr talman, att få yrka bi- fall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren utskot- tets hemställan.

Punkterna 32—41

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 42

Byggnadsstyrelsen: Avlöningar

Kungl. Maj:t hade (punkt 43, s. 118—128) föreslagit riksdagen att dels be- myndiga Kungl. Maj:t att i personalför- teckningen för byggnadsstyrelsen vid- taga i statsrådsprotokollet angivna änd- ringar, dels godkänna av departements- chefen förordad avlöningsstat för bygg- nadsstyrelsen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1959/60, dels ock till Byggnadsstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslags- anslag av 3 887 200 kr.

I förevarande sammanhang hade ut- skottet till behandling förehaft två lika- lydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Manner- skantz* och *Sveningsson* (I: 229) och den andra inom andra kammaren av herr *Magnusson* i Borås (II: 289), vari hemställts, såvitt nu vore i fråga, om av- slag å Kungl. Maj:ts förslag om inrättan- de av vissa nya befattningar inom bygg- nadsstyrelsen, varigenom förevarande anslag skulle upptagas till 3 808 500 kr.

Utskottet hemställde,

att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 229 och II: 289, såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att i per- sonalförteckningen för byggnadsstyrel- sen vidtaga i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 3 janu- ari 1959 förordade ändringar;

b) godkänna av utskottet framlagd avlöningsstat för byggnadsstyrelsen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budget- året 1959/60;

c) till Byggnadsstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1959/60 anvisa ett för- slagsanslag av 3 887 200 kr.

Reservation hade avgivits av herrar *Domö*, *Skoglund* i Doverstorp, *Nilsson* i Göingegården och fröken *Karlsson*, vil- ka ansett att utskottet bort tillstyrka bi- fall till motionerna I: 229 och II: 289 och därför hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts för-

Byggnadsstyrelsen: Omkostnader

slag samt med bifall till motionerna I: 229 och II: 289, såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att i personalförteckningen för byggnadsstyrelsen uppföra en intendent i Ae 23 och en byrådirektör i Ae 24;

b) godkänna i reservationen framlagd avlöningsstat för byggnadsstyrelsen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1959/60;

c) till Byggnadsstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 3 808 500 kr.

Efter punktens föredragning yttrade:

Herr ELIASSON i Moholm (h):

Herr talman! På denna punkt är det bland annat fråga om inrättande av några nya tjänster i byggnadsstyrelsen. Vi reservanter har inte övertygats om det nödvändiga i detta. Däremot har det nödvändiga i fråga om sparsamhet med statens utgifter varit vägledande för den reservation, nr 9, som avlämnats av herr Domö m. fl., till vilken jag ber att få yrka bifall.

Herr ANDREASSON (s):

Herr talman! Utskottet har på denna punkt ansett sig böra biträda Kungl. Maj:ts förslag, och det är anledningen till att jag hemställer om bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Eliasson i Moholm begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 42:o) i utskottets utlåtande nr 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen 9) av herr Domö m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning; och befanns därvid flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten 43**Byggnadsstyrelsen: Omkostnader**

Kungl. Maj:t hade (punkt 44, s. 128 och 129) föreslagit riksdagen att till Byggnadsstyrelsen: Omkostnader för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 486 600 kr.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehaft

dels de under föregående punkt anmälda motionerna I: 229 och II: 289, såvitt däri yrkats, att förevarande anslag måtte upptagas med 475 600 kr.;

dels de under punkten 2 redovisade motionerna I: 215 och II: 272, såvitt däri yrkats, att förevarande anslag måtte upptagas med 438 000 kr.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 215 och II: 272 samt I: 229 och II: 289, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till Byggnadsstyrelsen: Omkostnader för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 486 600 kr.

Reservationer hade avgivits

a) av herrar Jacobsson, Anders Johansson, Edström och Malmborg, fröken Elmén samt fröken Vinge, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka den i motionerna I: 215 och II: 272 föreslagna anslagsminskningen och därför hemställa,

Ändring av förordningen med bestämmelser om begränsning av skatt i vissa fall

att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 229 och II: 289 samt med bifall till motionerna I: 215 och II: 272, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till Byggnadsstyrelsen: Omkostnader för budgetåret 1959/60 anvisa ett förslagsanslag av 438 000 kr.;

b) av herrar *Domö, Skoglund* i Do-verstorp och *Nilsson* i Göingegården samt fröken *Karlsson*.

Sedan punkten föredragits, anförde:

Herr andre vice talmannen **MALMBORG** (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen av herr *Jacobs-son* m. fl.

Herr **ANDREASSON** (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den ovan under a) angivna reservationen; och biföll kam-maren utskottets hemställan.

Punkterna 44—66

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 67

Lades till handlingarna.

§ 4

Föredrogs bevillningsutskottets be-tänkande nr 11, i anledning av väckta motioner angående extra avdrag vid be-skattning av folkpensionärer m. fl.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 5**Ändring av förordningen med bestämmelser om begränsning av skatt i vissa fall**

Föredrogs bevillningsutskottets be-tänkande nr 23, i anledning av väckta

motioner om ändring av förordningen den 6 juni 1952 med bestämmelser om begränsning av skatt i vissa fall.

Till bevillningsutskottet hade hänvi-sats fyra motioner angående ändring av sagda förordning, vilka utskottet uppta-git till behandling i ett sammanhang.

I de likalydande motionerna I: 296 av herr *Ebbe Ohlsson* m. fl. och II: 366 av fröken *Wetterström* m. fl. hade hem-ställts, att riksdagen måtte antaga i mo-tionerna föreslagen ändring av 2 § 1 mom. nämnda förordning, innebärande bland annat viss sänkning av skatte-maximum.

Utskottet hemställde,

1) att de likalydande motionerna I: 35 av fröken *Andersson* och II: 48 av fru *Wallerius-Gunne*, om ändrad ly-delse av 4 § förordningen med bestäm-melser om begränsning av skatt i vissa fall, samt

2) de likalydande motionerna I: 296 av herr *Ebbe Ohlsson* m. fl. och II: 366 av fröken *Wetterström* m. fl., om änd-ring av 2 § 1 mom. förordningen med bestämmelser om begränsning av skatt i vissa fall,

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Yngve Nilsson, Nilsson* i Svalöv och *Magnusson* i Borås, vilka — under åbe-ropande av innehållet i de likalydande motionerna I: 296 av herr *Ebbe Ohlsson* m. fl. och II: 366 av fröken *Wetterström* m. fl. — ansett att utskottet under 2) bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till nämnda motioner, antaga det i motionerna intagna förslaget till förord-nings angående ändring av 2 § 1 mom. förordningen den 6 juni 1952 (nr 410) med bestämmelser om begränsning av skatt i vissa fall.

Sedan utskottets hemställan föredra-gits, yttrade:

Ändring av förordningen med bestämmelser om begränsning av skatt i vissa fall

Herr NILSSON i Svalöv (h):

Herr talman! Enligt gällande bestämmelser om skattebegränsning i vissa fall skall total skatt, d. v. s. statlig inkomstskatt, förmögenhetsskatt samt allmän kommunalskatt, landstingsskatt och tingshusmedel, ej utgå med högre belopp än 80 procent av den taxerade inkomsten, ökat med det avdrag som verkställts för kommunala skatter. Bestämmelsen tillkom i sin nuvarande utformning år 1952. Bestämmelser om begränsning av den totala skatten i förhållande till inkomsten hade emellertid funnits redan innan dess.

Enligt dessa ursprungliga bestämmelser om skattebegränsning fick skattereduktionen endast gå ut över den statliga inkomstskatten. Andra skatter skulle lämnas orörda vid avkortningen eller reduktionen. Med då förefintliga skattesatser på inkomst och förmögenhet samt rådande förmögenhetsförhållanden och underlag för fastighetsskatten ansågs det, att man skulle uppnå målet att de totala skatterna ej skulle få överstiga 80 procent av inkomsten, även om reduktionen endast fick omfatta den statliga inkomstskatten.

Den sedan de ursprungliga bestämmelsernas tillkomst företagna höjningen av våra olika skatter har emellertid medfört, att det uppsatta målet icke längre kunde nås. Detta konstaterades bl. a. av 1949 års skatteutredning, och den föreslog därför att även en viss del av förmögenhetsskatten skulle kunna restitueras. Med hänvisning till den s. k. 30-procentsregeln stannade utredningen dock vid ett förslag, som endast medgav en restitution av förmögenhetsskatten till sådan del, att alltid halva den skattepliktiga förmögenheten skulle helt beskattas. Det ansågs nog också vid detta tillfälle, att man genom denna uppmjukning av bestämmelserna skulle återställa skatteuttaget till sådan nivå, att det ursprungliga målet med en 80-procentig totalskatt skulle uppnås.

De senare årens skattehöjningar på

inkomst och förmögenhet, framför allt genom penningvärdeförsämringen, har dock medfört att så inte längre är fallet. Så har exempelvis många fastighetsägare genom de stegrade taxeringsvärdena blivit belastade med så stora förmögenhetsskatter och fastighetsskatter, att med nu gällande bestämmelser ett flertal personer får en totalskatt betydligt överstigande 80 procent. Det är detta som framhållits i de motioner, som vi nu har att behandla. I dessa har därför bl. a. framlagts förslag om att hela förmögenhetsskatten i förekommande fall skulle kunna bli föremål för restitution för att uppnå målet med en högst 80-procentig total skatt.

Även om skatten begränsas till 80 procent kommer detta ändå i åtskilliga fall, då inkomsterna inte är alltför höga, att medföra, att skatterna till viss del årligen måste betalas med förut sparade medel, eller med andra ord att de måste tas ur förmögenheten. Detta anser motionärerna inte vara rimligt och sunt. De har därför föreslagit, att om inkomsten ej överstiger 50 000 kronor den totala skatten skall begränsas till 60 procent, och vid en inkomst mellan 50 000 och 100 000 kronor till 70 procent av inkomsten. Först vid inkomster över 100 000 kronor skulle 80-procentsregeln tillämpas.

Herr talman! Vad motionärerna framhållit i sin motion har vi högerrepresentanter i bevillningsutskottet funnit vara riktigt. Vi har därför fullföljt de i motionerna framförda yrkandena i en reservation, och jag ber att få yrka bifall till den reservation som avgetts av herr Yngve Nilsson m. fl. Jag gör detta framför allt som jag icke kan finna, att utskottsmajoriteten framfört några som helst bärande skäl för att — om jag får uttrycka det så — icke 80-procentsregeln skall korrigeras efter rådande förhållanden, så att dess ursprungliga syfte bibehålles. Inflationen med därav följande skatteskräpningar sedan 1952 motiverar en ändring i 1952 års förord-

Ändring av förordningen med bestämmelser om begränsning av skatt i vissa fall

ning i likhet med vad som föreslagits i motionen och i vår reservation.

Herr ERICSSON i Kinna (s):

Herr talman! Herr Nilsson i Svalöv har här refererat motionärernas yrkanden, som går ut på en nedsättning av skattebeloppen, främst då det gäller förmögenhetsskatten. Man motiverar detta därmed att den spärr vid 80 procent, som finns i våra skatteregler, inte under alla förhållanden verkar effektivt — ett förhållande som också har varit känt för myndigheterna.

Motionärerna har även åberopat en utredning, som verkstälts av vissa jordägarföreningar och som gått till på det sättet att man har utvalt vissa egendomar — i regel av betydande storleksordning — när det gäller att exemplifiera hur skattelagarna verkar. Det är fråga om ett 40-tal egendomar, varav hälften är fideikommiss. Genom att påvisa hur taxeringsvärdena höjts och att dessa egendomar ger en låg avkastning har man velat göra gällande att 80-procentsregeln är otillfredsställande i fråga om sina verkningar.

Det är säkerligen väl känt för de flesta av kammarens ledamöter att om förmögenhetsobjekt av detta slag avkastar mindre än $1\frac{3}{4}$ procent årligen, kommer den totala skatten att uppgå till mer än 80 procent, eftersom förmögenhetsskatten inte reduceras mer än till 50 procent och kommunalskatten inte alls. Det kan verka bestickande, när motionärerna säger att ingen skall betala högre skatt än 60 resp. 70 procent av inkomsten, om denna inte uppgår till 100 000 kronor. Men vi bör ha klart för oss att här ifrågavarande egendomar är av sådan beskaffenhet, att om det skulle medges en annan metod för taxeringen, skulle det vara möjligt för egendomsinnehavarna att sammanföra inkomsterna för vissa år och därigenom undgå skatt under ett flertal år. Om jag nämner att det genomsnittliga taxeringsvärdet på egendomarna utgör 5,5 miljoner

kronor, så förstår kammarens ledamöter att den företagna utredningen har baserats på alldeles speciella förhållanden. Det kan inte vara riktigt att innehavare av förmögenhetsobjekt som dessa skall i första hand beredas skattelättnader.

Detta är den slutsats, vartill den betydande majoritet som står bakom utskottsbetänkandet har kommit, och jag tror att det har av utskottets betänkande ganska klart framgått att denna slutsats är väl grundad.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad.

Mom. 1)

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 2)

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid betänkandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Nilsson i Svalöv begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes.

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i mom. 2) i utskottets betänkande nr 23, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid betänkandet fogade reservationen av herr Yngve Nilsson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning; och befanns därvid flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen.

Ändringar i förordningen om allmän energiskatt

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 6

Ändringar i förordningen om allmän energiskatt

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 26, i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i förordningen om allmän energiskatt.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats fyra motioner angående vissa ändringar i sagda förordning, vilka utskottet upptagit till behandling i ett sammanhang.

I de likalydande motionerna I: 297 av herr *Mattsson* och II: 367 av herr *Eriksson* i Bäckmora m. fl. hade hemställts, att riksdagen måtte besluta om sådan ändring av energibeskattningen av elkraft för s. k. borgerliga ändamål, att med verkan från den 1 juli 1959 nuvarande värdeskatt med 7 procent av kraftpriset ersattes av styckeskatt med 1 öre/kWh i enlighet med vad i motionerna anförts, samt att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till härfor erforderlig författningstext.

Utskottet hemställde,

1) att de likalydande motionerna I: 283 av herrar *Georg Carlsson* och *Franzén* samt II: 354 av herr *Elmwall* m. fl. icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

2) att de likalydande motionerna I: 297 av herr *Mattsson* och II: 367 av herr *Eriksson* i Bäckmora m. fl. icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Bengtson*, *Mattsson* och *Eriksson* i Bäckmora, vilka — under åberopande av innehållet i de likalydande motionerna I: 297 och II: 367 — ansett att utskottet under 2) bort hemställa att riksdagen måtte, med bifall till nämnda motioner, antaga i reservationen intaget förslag

till ändring i förordningen den 31 maj 1957 (nr 262) om allmän energiskatt.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr *ERIKSSON* i Bäckmora (cp):

Herr talman! Som motionär och reservant i denna fråga önskar jag få anföra några motiveringar som stöd för motionen nr 367 i denna kammare, i vilken vi har föreslagit slopande av värdeskatten och i stället ett införande av en styckeskatt. Först skulle jag dock, herr talman, önska anlägga några principiella synpunkter på frågan om elskatten.

Den nuvarande skatten på elektrisk kraft är väl närmast att betrakta som en konsumtionsskatt. Jag förutsätter att det inte råder några delade meningar om den saken. Det är konsumtionen av en viss vara som skall beskattas. I detta fall är varan den elektriska energien.

Genom den utformning som den nuvarande energiskatteförordningen fått med uttag av en sjuprocentig värdeskatt, är det inte enbart energien som sådan som beskattas utan även det tariffsystem som ligger till grund för distributionskostnaderna. Detta tycker jag, herr talman, betänkligt avviker från konsumtionsbeskattnings princip, i varje fall som vi lärt oss uppfatta den från andra varor som är belagda med konsumtionsskatt. Om man skulle jämföra elskatten med exempelvis bensinskatten, är det väl så, att bensinskatten som går ut per liter är lika stor var vi än i vårt land köper bensin. Den har alltså karaktär av en styckeskatt. Om den inte vore så utan exempelvis i likhet med elskatten vore en värdeskatt, så skulle Norrland med sin dyrare fraktkostnad på bensin även få betala en större konsumtionsskatt till staten.

Att ett sådant beskattningssystem inte vore rättvist tror jag alla inser, ty då hade man inte bara beskattat bensinen utan även fraktkostnaderna för densamma. Så sker nu emellertid i fråga om el-

Ändringar i förordningen om allmän energiskatt

skatten. Här beskattas inte enbart den förbrukade elektriska energien utan även vad jag skulle vilja kalla fraktkostnaderna till abonnenten för den elektriska energien. Det är summan av debiterade avgifter som beskattas med 7 procent och i beskattningsvärdet ingår både fasta grundavgifter och måtarhyra, som enligt min mening inte har ett dugg med den förbrukade energien att göra. Därav följer att landsbygden och mindre tätorter med högre grundavgifter som följd av de dyrare distributionskostnaderna också får betala en större elskatt efter det nuvarande systemet. Just det förhållandet anser jag, herr talman, icke slår i överensstämmelse med konsumtionsbeskattningens princip.

I motion nr 367 i denna kammare har vi motionärer yrkat på en ändring i energiskatteförordningen på så sätt, att den nuvarande sju procentiga värdeskatten slopas och att i stället en styckeskatt på 1 öre per kilowattimme införes. Statens inkomster skulle icke bli mindre med ett sådant beskattningssystem, men man skulle få bort de orättvisor, som i det nuvarande systemet drabbar landsbygdens abonnenter.

Genom att man nu tar ut elskatt på summan av debiterade avgifter, så följer därav, som jag tidigare framhållit, att skatt även får betalas bland annat på grundavgifter och måtarhyra.

Genom att dessa grundavgifter varierar rätt väsentligt — från exempelvis 6:85 per tariffenhet i Stockholm till 17 kronor per tariffenhet i Värmlands glesbygd — är det uppenbart att en sju procentig elskatt ger ett utslag som drabbar de abonnenter hårdast, som tidigare har att betala dyrare grundavgifter med låg förbrukning. Detta gäller i stort sett hela landsbygden eftersom denna har de dyraste grundavgifterna.

Om det i stället infördes en styckeskatt av 1 öre per kilowattimme, så skulle grundavgifternas varierande inverkan elimineras och vi skulle få ett fullt rättvist beskattningssystem. Med

rättvisa menar jag, att för lika stor elförbrukning skall erläggas lika stor elskatt var vi än bor i vårt land, det må sedan gälla stad eller landsbygd.

I det här fallet finns det ju också dess bättre ett enhetligt mått att mäta den elektriska energien med, nämligen i kilowattimmar. En kilowattimme är ju lika stor var den än förbrukas i vårt land och därav bör även följa, att den konsumtionsskatt som jag har att erlagga för denna förbrukning också skall vara lika stor. Så är emellertid nu icke fallet. Landsbygdens abonnenter får, som jag framhållit i det föregående, erlagga 50 procent större elskatt än abonnenterna i Stockholm.

För att belysa detta förhållande har jag roat mig med att göra en jämförelse mellan abonnenter tillhörande Stockholms stads elverk och abonnenter tillhörande 50 större distributionsföretag på landsbygden. För att ge full objektivitet åt en sådan utredning, så har den skett i samråd med ingenjör Gösta Sundén på RLF:s elavdelning i Stockholm, vilken genom sin mångåriga verksamhet på detta område mer än någon annan skaffat sig en rik erfarenhet och god kännedom om eltaxorna i vårt land. Han har kommit fram till att ett abonnemang om exempelvis 10 tariffenheter och 2 000 kilowattimmars årsförbrukning i Stockholm kostar 238:50, medan landsbygdsconsumenten som abonnent hos statens vattenfallsverk eller ett enskilt storföretag vid samma storlek på abonnemanget och vid samma årsförbrukning får erlagga 363 kronor.

Räknar man sedan ut vad elskatten blir på samma abonnemang, så får stockholmsabonnenten betala 7 procent på 238:50, vilket gör 16:69 i elskatt, och landsbygdsabonnenten får betala 7 procent på 363 kronor, vilket gör 25:41 i elskatt. Alltså får landsbygdsabonnenten erlagga mer än 50 procent högre elskatt. Denna jämförelse gäller ca 450 000 direktabonnenter på lands-

Ändringar i förordningen om allmän energiskatt

bygden, vilken enligt min mening helt tillbakavisar Svenska elverksföreningens remissyttrande där man gjort gällande, att den högre elskatten för landsbygden endast skulle gälla några extrema fall.

Vid bevillningsutskottets behandling av motion nr 367 har socialdemokraterna, högern och folkpartiet förenat sig i ett avslagsyrkande av motionen. Dessa tre partier har tydligen också den uppfattningen att rådande orättvisor på elskattens område skall fortsätta att bestå trots att man från olika delar av vårt land reser bestämda krav om att få värdeskatten ersatt med en styckeskatt. Centerpartiledamöterna i utskottet har reserverat sig för bifall till motionen, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Så till sist, herr talman, kan jag inte underlåta att göra en annan reflexion. Bevillningsutskottet brukar ibland få tjänstgöra som känselspröt och politisk barometer för nya regeringskoalitioner. Det brukar vara högern och folkpartiet förunnat att få sådana uppenbarelser vid vissa tillfällen då centerpartiet inte kan vara med och stödja deras motioner i utskottet. När nu högern, vänstern och folkpartiet så lyckligt funnit varandra i den här frågan, kan jag inte undgå att fråga mig: Vem är det nu som skall bilda koalition med socialdemokraterna? Är det högern eller folkpartiet? Eller kanske det är bägge två. Det skulle kanske vara intressant att få besked om det.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den vid utskottsutlåtandet fogade reservationen.

I detta yttrande instämde herr *Vigelsbo* (cp).

Herr **BRANDT** i Aspabruk (s):

Herr talman! Innan bevillningsutskottet fattade sitt beslut i denna fråga remitterades motionen till kontrollstyrelsen som efter hörande av energiskat-

tenämnden avgav ett sakkunnigt utlåtande.

Energiskattenämnden säger att skillnaderna mellan kraftpriserna i tätort och på landsbygd genomsnittligt sett inte är så stora som motionärerna vill göra gällande. Nämnden understryker dessutom att under senare år en skatteutjämning har skett mellan landsbygd och tätort, och enligt elverksföreningens statistik var det genomsnittliga priset 1957 för borgerlig kraftförbrukning — med det menar man vad som förbrukas i bostäder, av jordbruk, handel och hantverk — endast omkring 2 öre/kWh högre på landsbygden än i tätorterna.

Denna prisskillnad har som sagt under 1958 krympt ytterligare och gör så allttjämt, enligt vad Elverksföreningen upplyser. Föreningen framhåller att det genomsnittliga kraftpriset exklusive skatt för bostadsabonnenter med en årsförbrukning på 1 500 kWh — det rör sig om så stor förbrukning för de här aktuella abonnenternas del — var endast $7/10$ öre högre per kWh på landsbygden än i tätorterna. Detta motsvarar, säger föreningen, en merskatt i tätorterna av omkring 75 öre per år och abonnent.

Detta är alltså det faktiska förhållande man måste ta hänsyn till vid beräkning av genomsnittsskatten.

Nu är det naturligtvis riktigt som herr Eriksson i Bäckmora säger, att priset på elkraften på enstaka områden eller i vissa fall är väsentligt högre, och då blir skattetrycket ojämnare. Det förutsågs också när denna lagstiftning kom till, och man har skapat möjligheter att genom hänvändelse till kontrollstyrelsen få skatten begränsad i händelse den skulle bli väsentligt högre än vad den rimligen borde vara. Energiskattenämnden pekar också på att en odifferentierad styckeskatt bl. a. innebär att kraft, som med hänsyn till sin karaktär eller speciella användning endast kan säljas till lägre pris än som tillämpas för ordinarie kraftleveranser, kommer att belastas alltför hårt. Nämnden

Ändringar i förordningen om allmän energiskatt

exemplifierar detta med kraft för uppvärmningsändamål, såsom bageriugnar, eller överskottskraft med kort varaktighet som inte kan bära en lika hög skatt som kraft med mer ordinär användning.

Herr Eriksson talade vidare om att Norrland skulle drabbas särskilt hårt av värdebeskattningen. Jag vill då framhålla att energiskattenämnden hänvisar till att man i delar av Norrland, där kraftförbrukningen på grund av yttre förhållanden är hög, vid en omläggning till styckeskatt i flertalet fall kommer att få en högre skattebelastning.

Vad beträffar uppfattningen att en värdeskatt skulle vara enklare och kräva mindre kontroll än en styckeskatt säger nämnden i motsats till herr Eriksson och de övriga motionärerna, att en värdeskatt normalt är att föredraga ur debiterings- och kontrollsynpunkt. Detta framhölls också i propositionen när skatten ursprungligen kom till. Vattenfallsstyrelsen och Elverksföreningen föreslog i sina remissyttranden en värdeskatt, som de ansåg vara mindre tariffrubbande och lättare att kontrollera. En genomgående omläggning av skattesystemet skulle för dessa distributörers del medföra betydande kostnader, säger nu nämnden. Fakta är alltså här såsom utskottet också understryker, att därest man lägger om denna värdeskatt på 7 procent till en styckeskatt på 1 öre per kWh, medför det en skattehöjning för abonnenterna såväl på landsbygden som i tätorterna.

Herr talman! Med hänsyn till dessa fakta som energiskattenämnden här har anfört — den obetydliga skatteskillnaden mellan landsbygd och tätort, den utjämning som alltså pågår i det hänseendet, möjligheten att få en skattejustering om skatten är väsentligt över genomsnittet, den skattehöjning vissa abonnenter skulle få genom en omläggning till styckeskatt, därigenom ökade kostnader och besvär för ett flertal distributörer samt slutligen att denna fråga

så ingående prövades vid energiskattens införande — har utskottet inte ansett sig kunna tillstyrka motionärernas yrkande. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ERIKSSON i Bäckmora (cp) kort genmäle:

Herr talman! När utskottets ärade talesman hänvisar till Svenska elverksföreningens yttrande till utskottet i den här frågan, där föreningen säger att skillnaden i kraftpris mellan tätorter och landsbygd icke skulle vara så stor som vi motionärer har gjort gällande, vill jag ännu en gång hänvisa till den utredning, för vars innehåll jag här tidigare har redogjort och som har givit vid handen att landsbygdsabbonenterna otvetydigt får betala 50 procent större elskatt än abonnenterna i Stockholm. Jag vet inte, vad Svenska elverksföreningen grundar sin utredning på, men den utredning jag här nämner är baserad på ett mycket stort underlag — 50 större distributionsföretag på landsbygden, omfattande ca 450 000 abonnenter.

Jag måste därför vidhålla min uppgift att landsbygdsabbonenterna i verkligheten får betala större energiskatt. Det beror till stor del på att grundavgifterna ingår som ett kostnadselement vid beräkningen av elskatten och att grundavgifterna har denna stora spännvidd, mellan 6:85 per tariffenhet i Stockholm och 17 kronor i Värmlands glesbygder. Var och en förstår, att om man tar ut en värdeskatt om 7 procent på detta höga pris, måste det ge det utslag jag här har redogjort för.

Jag vill emellertid tillägga, att den utredning jag har gjort i samråd med RLF inte baserar sig på sådana höga grundavgifter som t. ex. i värmlandsfallet utan på normaltalan, som avser en grundavgift på kr. 12:50 per tariffenhet och ett pris per kWh om 11 öre. Det är inte vilken taxa som helst, utan den är faktiskt godkänd av regeringen. När en höjning senaste gången genomfördes,

Ändringar i förordningen om allmän energiskatt

var den nämligen föremål för en interpellation här i riksdagen, och då svarade kommunikationsministern att han inte ville vidtaga några åtgärder och att han ansåg denna taxa normal och behövlig.

För att ytterligare peka på vilka orimligheter den här värdeskatten kan leda till vill jag omnämna att beträffande sådana fastigheter och gårdar som av en eller annan anledning står obebodda får vederbörande ägare ändå erlægga elskatt på löpande grundavgifter trots att vederbörande inte har förbrukat en enda kWh. Jag undrar om lagstiftarna förutsett detta. Genom uttagande av en styckeskatt elimineras även dessa orättvisor.

Herr BRANDT i Aspabruk (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall inte trötta kammaren med något långt anförande. Med anledning av vad herr Eriksson i Bäckmora nu sade kanske jag dock bör upplysa om att det inte var Elverksföreningen som yttrat sig till utskottet, utan energiskattenämnden genom kontrollstyrelsen. Endast den statistik som har lämnats kom från Elverksföreningen.

I övrigt vill jag endast hänvisa till vad jag tidigare sade, vilket utskottet har understrukt, att det enligt 15 § i förordningen finns möjligheter för dem, som anser sig ha för högt kraftpris, att få skatten nedsatt.

Herr ELMWALL (cp):

Herr talman! Efter allt vad som nu har anförts i den här frågan kunde man kanske tycka, att det inte skulle vara så mycket att tillägga, men det finns faktiskt en del synpunkter ännu att lägga på det här ärendet.

När Elnämnden talar om att kraftpriserna är utjämnade, vill jag peka på att energiskatten drabbar två skatteobjekt. Det är inte bara elkraften som beskattas, utan också administrations- och

underhållskostnader för abonnenter-
nas egna elnät. Jag tror det bör uppmärksammas och kraftigt understrykas, att när man beräknat vad som skall flyta in från denna elskatt, har man icke kunnat räkna med de summor som nu flyter in i form av skatt på underhålls- och administrationskostnader. Denna skatteinkomst måste helt enkelt vara betydligt större än man har räknat med. I min hemkommun distribueras strömmen av ett kommunalt företag, och om man där beskattat endast strömförbrukningen, skulle skatten under den sista period som vi har betalat för ha utgått med 3 006 kronor, men vi har betalat 5 200 kronor. Det blir således en väsentlig förhöjning när det tas ut skatt på elföreningarnas underhålls- och administrationskostnader.

Det skulle kunna sägas mycket om de remissyttranden som har inkommit, men jag skall inte uppehålla tiden med någon lång utläggning om dem.

Om det inte är nödvändigt, så är det väl dock riktigt att försöka klarlägga hur det ligger till med detta ärende. Såvitt jag kan se har inte utskottet förutsatt att skatten tas ut på någonting annat än elkraften, och det är också vad som har varit avsikten. Såvitt jag har kunnat utläsa ur Kungl. Maj:ts proposition när skatten infördes har avsikten varit att beskatta förbrukningen av elkraft, och skatten har där också motiverats med att åtgången av kraft skulle begränsas. Om man beskattar underhålls- och administrationskostnader, begränsas emellertid inte åtgången av kraft.

Utskottet säger nu, att en följd av ett bifall till motionerna skulle vara att abonnenter, som inte köper kraft direkt från producenten, skulle få en sänkning av energiskatten. Om riksdagen biträdde det förslag som vi har framställt, skulle det inte bli på det sättet, ty i så fall skulle skatten tas ut direkt på strömförbrukningen. Om ett företag eller en enskild person säljer energien

Ändringar i förordningen om allmän energiskatt

vidare, blir skatten på den förbrukade energien inte högre fördenskull. Enligt min uppfattning är det inte avgörande, om vi har den ena eller andra formen av skatt — värdeskatt eller styckeskatt. Man kan göra beskattningen lika rättvis på båda sätten, men man måste ha samma skatteobjekt — man kan inte använda flera.

Herr **MAGNUSSON** i Borås (h):

Herr talman! Jag skall bara uppta kammarens tid ett ögonblick.

Det problem vi här diskuterar är inte så enkelt som herr Eriksson i Bäckmora försöker göra gällande. Den föreslagna ändringen skulle nämligen komma att medföra en hel del verkningar som inte angivits här, och det behövs helt andra utredningar för att visa vad ändringen i verkligheten skulle betyda.

Jag vill också erinra om att när denna skatt infördes för två år sedan, så skedde det i anledning av en proposition som lagts fram av de dåvarande två regeringspartierna, av vilka herr Erikssons i Bäckmora parti var det ena. I den propositionen föreslogs att skatten skulle tas ut på sätt som sker för närvarande.

Orsaken till att jag inte kunnat avsluta mig till den väckta motionen är bl. a. de olika förhållanden som skulle uppstå vid användning av överskottsströmmen. En av energiskattenämnden redovisad utredning visar att skillnaden i strömpriserna i städerna och på landsbygden endast är två procent, och det är klart att utskottets ledamöter måste ta hänsyn till den officiella statistik som i det fallet presenterats dem. Dessutom vill jag understryka vad herr Brandt i Aspabruk framhållit, nämligen att om det skulle förekomma speciellt höga taxor, så finns det möjligheter att begära en reduktion.

Jag vill poängtera att verkningarna av ett bifall till motionen inte kan överblickas, och därför har jag inte kunnat vara med om att biträda densamma.

Om riksdagen nämligen skulle bifalla motionen, så skulle detta föra med sig en hel del icke önskvärda skattestegringar och också leda till att det samlade skatteuttaget på medborgarna blev större.

Härmed var överläggningen slutad.

Mom. 1)

Utskottets hemställan bifölles.

Mom. 2)

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid betänkandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Eriksson i Bäckmora begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i mom. 2) i utskottets betänkande nr 26, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid betänkandet fogade reservationen av herr Bengtson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Eriksson i Bäckmora begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 164 ja och 36 nej, varjämte 11 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Rätt till skatteavdrag för gåvor till samhällsnyttiga ändamål, m. m.

Ordet lämnades på begäran till

Fröken HÖJER (fp), som anförde:

Herr talman! Jag ber att få anmäla att jag röstade fel beträffande moment 2 i bevillningsutskottets betänkande nr 26. Min avsikt var att rösta ja.

§ 7

Rätt till skatteavdrag för gåvor till samhällsnyttiga ändamål, m. m.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 29, i anledning av väckta motioner om rätt till skatteavdrag för gåvor till samhällsnyttiga ändamål, m. m.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 4 av herr *Lindblom m. fl.* och II: 3 av herr *Gustafsson i Borås m. fl.*, vari hemställts, »att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande rätt till avdrag vid taxering till statlig inkomstskatt av förslagsvis belopp upp till 10 % av den taxerade inkomsten med ett högsta avdragsgillt belopp av förslagsvis 1 000 kronor, om den skattskyldige skänkt beloppet till humanitära, litterära, religiösa, vetenskapliga eller undervisningsändamål»; samt

2) motionen II: 207 av herrar *Hamilton och Lothigius*, vari hemställts, »att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning och förslag i syfte att avdragsrätt införes för donationer och utgifter till kulturminnesvårdande ändamål, förutsatt att varje ändamål godkännes i den ordning, som Kungl. Maj:t kan finna lämplig».

Utskottet hemställde,

1) att de likalydande motionerna I: 4 av herr *Lindblom m. fl.* och II: 3 av herr *Gustafsson i Borås m. fl.* om rätt till skatteavdrag för gåvor till humanitära m. fl. ändamål, samt

2) att motionen II: 207 av herrar *Hamilton och Lothigius* om rätt till skatteavdrag för donationer och utgifter för kulturminnesvårdande ändamål,

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

I) av herrar *Söderquist, Anders Johansson, Kollberg och Gustafson i Göteborg*, vilka under hänvisning till innehållet i de likalydande motionerna I: 4 av herr *Lindblom m. fl.* och II: 3 av herr *Gustafsson i Borås m. fl.* ansett, att utskottet under 1) bort hemställa, att riksdagen med bifall till de likalydande motionerna I: 4 av herr *Lindblom m. fl.* och II: 3 av herr *Gustafsson i Borås m. fl.* måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande rätt till avdrag vid taxering till statlig inkomstskatt av förslagsvis belopp upp till 10 procent av den taxerade inkomsten med ett högsta avdragsgillt belopp av förslagsvis 1 000 kronor, om den skattskyldige skänkt beloppet till humanitära, litterära, religiösa, vetenskapliga ändamål eller undervisningsändamål;

II) av herrar *Yngve Nilsson, Magnusson och Darlin*, utan angivet yrkande.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr GUSTAFSSON i Borås (fp):

Herr talman! Den fråga som här behandlas börjar snart få historia. Den har i skilda sammanhang kommit till riksdagen under 20 års tid vid inte mindre än tio riksdagar. Motionen som ligger till grund för bevillningsutskottets utlåtande är undertecknad av ett 20-tal kammarledamöter från de fyra demokratiska partierna. Jag vill utan alla affekter säga några ord i denna för mig och många andra viktiga fråga.

För mig och många med mig är det just — jag skall gärna erkänna det — den kristna verksamheten som står i förgrunden, när vi yrkar på en utredning om rätt till avdrag vid taxering

Rätt till skatteavdrag för gåvor till samhällsnyttiga ändamål, m. m.

till statlig inkomstskatt i fråga om frivilliga gåvor intill en viss gräns. Vi är dock fullt medvetna om att de skäl vi åberopar kan åberopas också för andra verksamhetsområden, och därför har vi tagit med humanitära, litterära, vetenskapliga och undervisningsändamål. Jag skall dock inte fördjupa mig i detta senare; andra här i kammaren kanske kommer att belysa de trängande behov av frivilliga gåvor som föreligger även här. Man skjuter inte över målet om man säger att för varje år har situationen försvärats för de organisationer jag nämnt. Man kan faktiskt tala om en pågående utarmning av det materiella underlaget för frivilligt arbete på olika områden, bl. a. stöd åt vetenskaplig forskning. Skall vederbörande organisationer eller fonder kunna fylla sina uppgifter, måste man räkna med nytillskott av gåvomedel.

Jag är litet förvånad över att det inte fanns flera i utskottet som ansåg sig ha möjlighet att gå med på en reservation. Som jag ser det måste det anses vara ett direkt samhällsintresse, att medborgare i stället för att använda hela sin inkomst för egen räknning stöder och av statsmakterna stimuleras att stödja en verksamhet som kan betraktas som samhällsnyttig, inte minst i ett läge där statsmakterna inte har möjlighet att ge önskvärt stöd. Om riksdagen ville följa de linjer som vi förordat i motionen eller andra ännu bättre, som en eventuell utredning kunde komma fram till, är vi övertygade om att det skulle betyda mycket bättre och ökade arbetsmöjligheter för institutioner och organisationer och ökat intresse från många enskildas sida för de organ, som de då skulle få större möjlighet att stödja. Det kan knappast vara ett allmänt intresse eller en allmän målsättning att hela det ekonomiska stödet skall kanaliseras genom riksdagen och ges i form av anslag. Jag tror att en viss, ganska bred marginal för enskilt stöd bör finnas. Det är detta vi förordar i vårt förslag.

Den kristna verksamheten står för mig i förgrunden, och jag vill säga några ord om denna. De fria andliga rörelserna i vårt land kan försiktigtvis uppskattas till 365 000 människor anslutna till 4 900 församlingar. Om jag räknar dit barn och ungdom blir siffran 860 000. Arbetet bedrivs i 6 100 kyrkor och kapell, och i genomsnitt avlönar 65 medlemmar en heltidsanställd pastor, enär antalet heltidsanställda arbetare är 5 600 i runt tal. Till detta måste läggas totalt från vårt land 1 214 missionärer, d. v. s. en missionär på 300 medlemmar. Jag tror man kan säga att missionens arbete och betydelse i de underutvecklade länderna är vitsordade av alla. På de 40 sjukhusen var 1954 patienternas antal 45 000. På 123 polikliniker fick 567 000 hjälp för svårare skador och behandlades i runt tal 1 323 000. I missionens skolor undervisas 140 000 elever och i skolor för vuxna 10 016. Utgifterna för denna verksamhet bland de underutvecklade folken, vilken i hög grad bidrar till att skapa goodwill för vårt land, bäres helt av frivilliga gåvor, och detsamma är förhållandet med arbetet i vårt eget land.

Man må nu ha vilken uppfattning man vill om denna de fria samfundens verksamhet. — Somliga, några få, anser att den är skadlig, andra menar att den är tolerabel, andra åter, och jag hoppas de är de flesta, inser att den är nyttig och fyller en uppgift inte minst som ungdomsvårdande organ. Ekonomiskt byggs den inte på skatt utan på den absoluta frivilligheten såväl när det gäller arbete som när det gäller offer och bidrag.

Utskottet har inte gjort några värderingar, och det är jag glad för, men det hävdar att skall statsmakten ge stöd åt denna verksamhet, skall det ske inte i form av lättnader vid beskattningen utan i förekommande fall genom bidrag från statens sida. Två gånger på en sida upprepar utskottet detta i sitt ut-

Rätt till skatteavdrag för gåvor till samhällsnyttiga ändamål, m. m.

låtande och förnyar det för tredje gången på sidan 9.

Statsbidrag kan alltså utskottet tänka sig skulle kunna utgå. För min del vill jag säga — och jag tror att jag för de fria samfundens talan — att vi varken kan eller vill ta emot direkta bidrag från statens sida för detta ganska specifikt kristna arbete. Jag skulle gruvligt misstaga mig, om inte även riksdagen när den förhoppningen att den dagen inte må komma, då de fria kristna samfundet och kyrkorna står som anslagsäskare vid Konungens port. Men att staten genom skatteavdrag upp till en viss gräns uppmuntrar och stimulerar det frivilliga givandet synes mig både klokt, acceptabelt och nyttigt för båda parterna.

Den nya religionsfrihetslagen är ett legalt erkännande av de fria samfundet i vårt land. Men därav följer också en hel del förpliktelser från vår sida, och vi vill söka att fylla dessa förpliktelser på ett värdigt sätt. Vi anser att gudstjänstrummen måste ha ett sådant utseende både i fråga om exteriör och interiör, att de kan fylla sin uppgift och tillgodose även de ungdomsvårdande kraven. Pastorskåren måste få en så gedigen utbildning, att den fyller nutidens krav, och pastorerna måste även få rimliga löner. Trots välfärdssamhället klappar mycken tyst nöd på portarna som inte alla paragrafer i världen kan avlyfta. Det vore, tycker vi, skäligt att gåvor till arbete av detta och annat slag vore fria från skatt upp till det tak vi föreslagit i vår motion. Det är dock ett faktum att skattebördorna blivit så tunga att det är svårt att vara med och ge så mycket som man gärna ville till det arbete som för många av oss är det viktigaste av allt.

Givetvis kan riksdagen säga: Det där kommer oss inte vid. Jag tror dock att det är rätt, om riksdagen är lyhörd för de önskemål som här framföres. Vid flera av frikyrkornas årskonferenser har saken varit föremål för debatt, och förra årets frikyrkliga riksstämman, där

uppemot 800 ombud var samlade, hemställde till frikyrkliga samarbetskommittén att på nytt aktualisera denna fråga.

Vad utskottet nu synes skygga mest för är att rucka ens en hårsman på de principer som ligger till grund för vår skattelagstiftning. Jag kan förstå detta. Frågar man vad dessa principer innebär kan det uttryckas på följande sätt.

Det beskattningsbara beloppet framkommer sedan man beaktat dels omkostnaderna för intäkternas förvärvande och dels de kostnader som är nödvändiga för livsuppehållet och som innefattas i ortsavdraget. På det belopp som sedan återstår drages skatten, och först därefter förfogar den skattskyldige över sin inkomst efter fritt val. Bevillningsutskottet har fruktat för att även ett ringa avsteg från denna regel skulle kunna leda ut i skatteflyktens vildmark. Vi är övertygade om att en utredning skulle visa att dessa farhågor icke har så starka skäl för sig som man vill göra gällande.

Herr Adolv Olsson i Gävle, som i många år beklädde posten som ordförande i bevillningsutskottet, var rädd för att rucka på skatteprincipen, men han sade i den stora debatt vi hade 1955: »Den springande punkten i detta sammanhang är inte de små gåvor som det här är fråga om utan det är risken att vi öppnar vägen för ett avhändande av stora skatteobjekt. Det kan finnas sådana som fann det vara lönande att avhända sig ett sådant belopp för att få ner skatten, och det är anledningen till vår försiktighet. Försök att finna en annan väg, och jag skall inte ställa mig omöjlig att i detta sammanhang söka ge min medverkan.»

Vi har, herr talman, sökt och vi menar att vi funnit denna andra väg som herr Adolv Olsson talade om och efterlyste. De små gåvor det ju alltid måste bli fråga om enligt vårt förslag om rätt till avdrag vid taxering till statlig inkomstskatt av upp till 10 procent av den

Rätt till skatteavdrag för gåvor till samhällsnyttiga ändamål, m. m.

taxerade inkomsten med ett högsta avdragsgillt belopp av förslagsvis 1 000 kronor kan ju helt enkelt inte öppna vägen för bortfall av större skatteobjekt. Funnes det ens en snudd på en sådan risk skulle vi aldrig vilja vara med. Herr Adolf Olsson kan nu inte ge sin medverkan till en positiv lösning — han är ju borta — men vi hade hoppats på större förståelse från utskottet än som framgår av dess skrivning. 1955 hade inte motionärerna som nu maximaliserat ett högsta belopp.

Utskottet ställer sig avvisande bland annat därför att 1950 års skattelagssakkunniga, som avgav sitt betänkande 1956, ställde sig skeptiska till avdrag för gåvor. Vad de sakkunniga presterar på den punkten vore det dock, herr talman, en fantastisk överdrift att kalla utredning. Någon verklig utredning har aldrig företagits. Vad man möter i betänkandet är bara en liten katalog över de invändningar som bevillningsutskottet förebragt genom åren, och knappast så mycket för övrigt. De skattelagssakkunniga har från början haft en negativ inställning till frågan, och betänkandet färgas därav. Det vore därför inte oskäligt att hos Kungl. Maj:t anhänga att en sådan utredning komme till stånd. Gåve den negativt resultat, finge man väl citera skalden: »Nu tystne de klagande ljuven.»

Att söka statsbidrag, den väg som utskottet förordar, är väl bra och nödvändigt i många fall, men vidgat och större stöd åt humanitär, ideell och kristen verksamhet, inte minst när det gäller att ge livslinjer åt ungdomen, bör enligt vår mening uppmuntras. Det är det vi önskar. Allt sådant stöd, både vad gäller personliga krafter och pengar, skall givetvis vara ett utflöde av det goda hjärtelaget utan alla ekonomiska beräkningar och skattetänkande. Det är så sant som det är sagt, att det här gäller att öppna en väg för givande i högre grad och att inspirera och ge möjlighet till att ge mera än vad som nu sker. Den

som har en inkomst på t. ex. 10 000 kronor när skatten är betald och som offrar »tionen» — och det finns mycket folk här i landet som gör det — till sin kyrkas mångskiftande arbete skulle enligt den linje vi förordar kunna offra 1 200 kronor till sin församling eller kulturella eller humanitära ändamål.

Jag skall, herr talman, inte fördjupa mig i de lösningar man funnit i andra länder, men det är underligt att varken de skattelagssakkunniga eller utskottet funnit det mödan värt att ens undersöka vad vi pekat på. Jag anser nog att förhållandena i USA är väsentligt annorlunda än i vårt land, men Tyskland och Danmark är ju dock inte så avlägsna. I Västtyskland är gåvor till främjande av kyrkliga, religiösa, vetenskapliga och näraliggande erkända allmännyttiga grupper avdragsgilla till en viss höjd för inkomstskattepliktiga personer. Skattefriheten belöper sig till mellan 5 och 7 procent av bruttolönen. För vetenskapliga ändamål går man med på ända upp till 10 procent av bruttoinkomsten. För att dessa avdrag skall gälla fordras bara att mottagaren för det första är en lagligt erkänd korporation eller anstalt och för det andra enligt sina statuter eller författning och med hänsyn till sin huvudsakliga verksamhet, som det heter i texten, uteslutande och omedelbart tjänar kyrkliga, allmännyttiga eller välgörande ändamål.

Jag skall strax sluta, herr talman. Jag hade tänkt att jag skulle få ett tiotal minuter, och det har jag fått nu.

Det har i Tyskland inte stött på större svårigheter att klara den administrativa sidan av saken, utan det hela löper ganska friktionsfritt. Jag kan försäkra kammaren, att om en utredning komme till stånd och det gällde att bland annat finna fullgoda garantier mot skattefusk, så skulle det vara en enkel match för de fria samfunden att finna ett verifikationssystem som vore hundraprocentigt vattentätt. Att i någon mån taxeringsarbetet kan kompliceras bör man med-

Rätt till skatteavdrag för gåvor till samhällsnyttiga ändamål, m. m.

ge, men att större olägenheter skulle uppstå visar inte erfarenheterna från de länder jag haft kontakt med och fått autentiska uppgifter om. Jag har också den tanken om våra taxeringsmän, att de är minst lika klyftiga som andra länders och säkerligen skulle klara detta.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr andre vice talmannen tog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr HAMILTON (h):

Herr talman! Den av herr Lothigius och mig väckta motionen angående stöd åt kulturminnesvården här i landet har tydligen inte förorsakat det ärade bevillningsutskottet några sömnlösa nätter. Tummen ner bara! Det är en invand gest som bums brukar tas till gentemot förslag, vilkas »nyttighet» inte ligger i så öppen dag, att den kan fattas av utskottet lika lätt som t. ex. regeringens regelbundet återkommande förslag om höjningar av skatter och avgifter. I det här fallet skulle — ve och fasa — det allmänna till och med kunna gå miste om en och annan peng, som ginge direkt till allmännyttiga ändamål utan att först passera skatteverket. Betänkligt, herr talman, över måttan betänkligt!

Motionen går ut på avdragsrätt för donationer till eller avgifter för kulturminnesvårdande åtgärder.

Bakgrunden är följande.

Sverige står i särklass bland länder när det gäller otillräckligt skydd och vård för kulturminnesmärken av olika slag, museiområdet inräknat. Det omvittnades senast häromdagen vid vitterhetsakademiens högtidssammanträde. Samtidigt ligger det så till att detta land, som sedan århundraden förskönats från mera omfattande krigshandlingar på egen mark, har ett mycket stort förråd av kulturminnesmärken av skiftande slag. Huvuddelen av dessa

minnesmärken, med undantag av främst prästgårdarna och kyrkorna, ligger i enskild hand. Jag tänker förvisso inte blott på de mer eller mindre berömda märkliga slott och herresäten, som av allmänheten mången gång förknippas med minnen av gångna tider. Vi har på många håll i landet medeltida bostadshus, som sedan de förlorat sin ursprungliga funktion, står kvar i senare utbyggda gårdsanläggningar som magasin eller dylikt. Vi har vägmärken, broar, damm- och kanalanläggningar av omistlig karaktär, vi har gamla kyrkstäder, och vi har bruksgatorna i Mejlansverige, där de enskilda byggnadsverken inte behöver ha särskilt märklig karaktär utan där det fulla kulturhistoriska värdet framstår främst i relation till omgivningen. Skyddet av miljön, den karakteristiska totalbilden, är i dessa fall viktigare och därmed också mer kostnadskrävande än de enskilda beståndsdelarnas vård. En hel del sådana synpunkter kan man anlägga på renodlad stadsbebyggelse, och jag tror åtminstone att damerna och herrarna på stockholmsbänken kan erinra sig en hel del bekymmer, som man haft med fornminnesmärken 800 meter härifrån på Brunkebergsåsen.

Bland de s.k. fornminnena finns mängder av objekt ända från stenålderns gravfält till 1890-talets övergivna masugnar, vilkas fortbestånd trots gällande lagstiftning i många fall är helt beroende av enskilda ägares initiativkraft och ekonomiska möjligheter. På museifronten vill jag främst peka på det övervägande antalet hembygdsgårdar, vilka med respektive huvudmäns i allmänhet mycket små resurser är dömda att försvinna om ingen hjälp ges. De offentliga museernas lokalbrist är en annan skamfläck.

Jag skulle kunna göra den här listan över kulturminnesmärken från en gång en tid oändligt mycket längre. Vad jag här uppräknat har emellertid gemensamt med vad jag icke nämnt två

Rätt till skatteavdrag för gåvor till samhällsnyttiga ändamål, m. m.

faktorer. För det första har de flesta av våra kulturminnesmärken under längre eller kortare tid av vår historia kunnat fortleva under relativt oförändrade villkor i sin kamp mot tidens tand ända till de två sista decennierna. Praktiskt taget alla kategorier utsätts i dag och med stigande hotfull intensitet för den moderna teknikens landvinningar. Modern stadsplanering och byggnadsteknik, nutida vägbyggnadsmetoder, dagens driftplanering i lantbruken, kraftverksanläggningar, flygfält och mångskiftande andra ingrepp i vårt samhälle, där tekniken utvecklar en explosiv kraft som var okänd för ett par årtionden sedan, hotar att helt omskapa stora delar av vårt land och därmed kanske främst de ännu existerande resterna av äldre generationers verk.

För det andra har det i takt med en alltmer renodlad penninghushållning blivit mer påfrestande för den enskilde medborgarens sakkunskap, initiativförmåga och offervilja att komma till sin rätt, när det gäller att lägga ned möda och omsorg på bevarandet och vidmakthållandet av kulturhistoriska värden. Att i detta sammanhang skattefrågorna spelar en betydande och i vissa fall helt avgörande roll har bl.a. redovisats — och det med förkrossande tyngd — av byggnadsminnesutredningen.

I detta läge skulle man ju, herr talman, kunna tro, att motionens mycket hovsamma begäran om en utredning om viss avdragsrätt, kringgärdad av försiktighetsmått mot missbruk, skulle åtminstone ha väckt så pass mycket gehör hos det vällovliga bevillningsutskottet, att utskottet kunde ha övervägt en undersökning. En utredning medför ju i och för sig inte något som helst elakartat hot mot utskottets fiskaliska verksamhet — därtill skulle ju ett formligt bifall till ett framtida utredningsförslag fordras.

Men ack, herr talman, jag har tydligen grundligt underskattat utskottets

sakkunskap. Långt ifrån att, som jag i min enfald trodde, utskottet skulle förhöra sig hos riksantikvarieämbetet, Nordiska museet, Vitterhetsakademien eller någon annan institution har utskottet tydligen haft frågan helt klar för sig. Från första början har det vetat precis vad det hela betydde. Bort det att fråga sig runt — själv är bäste dräng! Och så har utskottet kommit till att den avgörande delen i spørgsmålet, det som väger tyngst, är risken att därest nu motionen bifalles Kungl. Maj:t inte skulle kunna hålla tillräckligt hårt i tyglarna, om dess undersåtar gäves möjligheten att skattefritt bidra till räddningen av en del av de minnesmärken från svunna tider som nu ruttnar, rasar, sprängs och raseras på alla håll i landet.

I enlighet härmed, herr talman, bör det vällovliga och sakkunniga utskottet snarast även i formellt hänseende anförtros den svenska kulturminnesvården. Icke förty dristar jag mig att yrka bifall till motionen II: 207.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Jag har tillsammans med några kamrater i bevillningsutskottet reserverat mig till förman för den motion som herr Gustafsson i Borås m. fl. väckt i detta ärende. Sedan motionären nu framfört sina synpunkter kan jag vara ganska kortfattad.

Vi är alla överens om att det finns många organisationer för allmännyttiga ändamål, som utför ett synnerligen viktigt och värdefullt arbete. Likaså är vi väl överens om att det är varken önskvärt eller möjligt att staten helt skulle finansiera dessa allmännyttiga organisationers verksamhet, vare sig de nu är religiösa eller ideella eller kulturella eller humanitära eller ägnar sig åt vetenskapliga ändamål.

Det har under de senaste åren också märkts, att man nu mer än tidigare lägger vikt vid det enskilda initiativet på detta område. Detta torde ha två orsaker. För det första har man upptäckt

Rätt till skatteavdrag för gåvor till samhällsnyttiga ändamål, m. m.

hur värdefullt det är, när det finns ett personligt intresse och ett personligt engagemang i sådana här sammanhang. För det andra har man insett att staten helt enkelt inte råår med att finansiera ens sådana allmännyttiga organisationer som alla är överens om att det vore önskvärt att stödja. Här i riksdagen måste vi ju gång på gång avslå förslag om anslag till allmännyttiga ändamål, som samtliga kammarens ledamöter är överens om att det vore berättigat att ge anslag. Av statsfinansiella skäl kan emellertid anslag helt enkelt inte beviljas.

Den motion jag nämnde anvisar ju en möjlighet att genom en statlig åtgärd — genom att medge avdragsrätt för gåvor — tillföra dessa allmännyttiga ändamål tre eller fyra gånger så mycket pengar som det belopp, varmed statens inkomster minskas genom denna åtgärd. Det är därför vi reservanter tycker att den begärda utredningen är synnerligen motiverad och behjärtansvärd.

Utskottet har flera gånger invänt, att det skulle vara alltför stora tekniska svårigheter förenade med genomförandet av en sådan här åtgärd. Men man har nog undan för undan kommit underfund med, inte minst på grund av erfarenheterna från andra länder, att de tekniska svårigheterna inte är oöverstigliga utan att det mycket väl går att klara dem. Motståndet finns i stället på ett annat område. Såsom framhållits tidigare i debatten har man bitit sig fast vid tanken, att om staten här skulle medge en viss avdragsrätt — en begränsad avdragsrätt är det ju fråga om i motionen — skulle det innebära, att staten gäve något slags bidrag till dessa organisationer, och man menar att alla statsbidrag skall gå via statskassan och beslutas av riksdagen.

Jag undrar om detta betraktelsesätt håller, när man närmare tänker över saken. De pengar jag ger i gåva till allmännyttiga ändamål och som jag alltså inte på något sätt använder för min egen vinning utan helt avstår från, har

de egentligen någon skattekraft? Finns det egentligen någon absolut motivering för att de under alla förhållanden skall beskattas? Jag är inte säker på det. Och när vi nu genom en sådan här åtgärd kan åstadkomma att dessa ändamål, om vilkas allmännyttighet vi alla är överens, kan tillföras större bidrag och organisationerna ges större möjligheter för sin verksamhet, borde man, tycker jag, vara med på att undersöka möjligheterna. Något mer begärs inte i motionen — det är fråga om att få till stånd en utredning.

Jag har hittat ett uttalande, som Sveriges dåvarande statsminister fällde i den här frågan vid riksdagen år 1943, då man diskuterade just avdragsrätt för gåvor till humanitära ändamål. Även då yppades sådana här betänkligheter. Man sade att det här skall gå över direkta statsanslag; det skall inte gå skattevägen. Då sade statsministern: »Men man glömmor bort att genom denna metod» (Det var alltså fråga om en metod liknande den som nu återopas i motionen.) »mobiliseras också en betydande enskild hjälp. Här ställes man i valet mellan om staten ensam skall överta hela kostnaden för hjälpen eller om man samtidigt genom en statlig åtgärd skall uppmuntra till enskilda insatser. Det är nämligen inte utan vidare klart att man, därest avdrag inte kan medges, kan mobilisera den enskilda hjälpen i samma omfattning. Jag skulle tro att den svenska riksdagen och den svenska regeringen under de närmaste åren kommer att ställas inför uppgifter av humanitär natur som medför ganska stora anspråk på statskassan, men jag tror inte att det vore lyckligt om man förfor på det sättet att den svenska allmänheten slutligen fick den uppfattningen att allt sådant stöd skall lämnas genom staten och att den enskilde egentligen inte har någon uppgift att fylla därvidlag.»

Jag kan helt ansluta mig till dessa synpunkter och det är från den grundinställningen som jag, herr talman, nu

Rätt till skatteavdrag för gåvor till samhällsnyttiga ändamål, m. m.

yrkar bifall till reservation I som går ut på att man skall tillsätta en utredning i den här frågan.

Herr ERICSSON i Kinna (s):

Herr talman! Jag tillåter mig att först säga ett par ord i anledning av det anförande som herr Hamilton höll nyss. Han hade den åsikten att bevillningsutskottet inte har förstått hans motion. Det gällde bara att sätta tummen ned. Man kan naturligtvis överväga huruvida man skall sitta kvar i utskottet efter ett sådant betyg, men det får man kanske göra ändå. Betyget drabbar allra hårdast de ledamöter i utskottet, som tillhör herr Hamiltons parti. Han har nämligen inte lyckats övertyga dem heller om att motionen var särskilt lyckad.

När utskottet i detta fall hänvisar till att man inte kan åstadkomma nya omkostnadsbegrepp, tror jag att den ståndpunkt som utskottet har intagit är mycket väl motiverad. Det hade naturligtvis varit möjligt att skriva ännu mer om motionen, men i sak har väl utskottet uttryckt ungefär vad det menar.

Det allmänna ger ju bidrag till ifrågasvarande ändamål. För den som berörs därav framstår naturligtvis all bidragsgivning såsom alldeles för knapp och otillräcklig. Den erfarenheten har väl alla gjort som har sysslat med statsbidragsfrågor i olika former. Ofta är det väl så att man skulle bevilja större anslag om bara resurserna räckte till. Att ordna bidragsgivning i form av skattelättnader kan ej anses ändamålsenligt.

Beträffande huvudfrågan, som rör gåvor för speciella ändamål, medger jag att motionärerna visat både energi och envishet. De återkommer gång efter annan, och de får enligt sina egna synpunkter samma negativa besked varje gång. Motionärerna har visserligen nu anpassat sina yrkanden i det att de tagit lärdom av tidigare invändningar. Nu slutar motionärernas och reservanternas yrkanden med krav på en utredning. Detta innebär alltså att motionä-

rerna inte vågar med bestämdhet hävda att man skulle kunna på ett någorlunda tillfredsställande sätt utforma de regler, som skulle bli erforderliga om ett sådant här yrkande resulterade i lagstiftning.

Så sent som 1957 baserade bevillningsutskottet ett avslagsyrkande på skattelagssakkunnigas prövning och ståndpunktstagande. Om detta säger herr Gustafsson i Borås att det var egentligen ingen utredning. Ett sådant påstående kan man naturligtvis göra, men nog talar åtskilligt för att den prövning som då skedde faktiskt innebar att utskottet övervägt vilka möjligheter som förelåg och att det kommit fram till ett negativt resultat. Det är nog angeläget att framhålla för herr Gustafsson i Borås i första hand att här står ingen strid om det, som han vill framhäva, nämligen att bidragsgivningen skulle stimuleras om gåvobeloppen bleve skattefria. Detta bestrider inte utskottet i sitt utlåtande.

Det är tämligen självklart. Men det är inte själva huvudfrågan, herr Gustafsson, utan det är ju fråga om man skall ge sig på att lämna mer eller mindre okontrollerade statsbidrag till vissa speciella ändamål. Från utskottets sida bestrider vi ingalunda att det skulle komma fram stora summor. Jag tror att det är bäst att försöka konkretisera vad det kan vara fråga om.

Herr Gustafsson tog som exempel en inkomsttagare med 10 000 kronors inkomst. Hans förslag skulle då innebära, att denne kunde skänka 1 000 kronor om han fick skattefrihet för beloppet. Han har en marginalsatt på mellan 20 och 25 procent. Han skulle alltså få ett bidrag genom skattelättnaden på 250 kronor, och hans verkliga »offer» för saken skulle därför stanna vid 750 kronor. Men om det är en person med fem gånger så stor inkomst så får ju vederbörande ett helt annat bidrag om han lämnar en gåva på 1 000 kronor, eftersom hans marginalsatt är 50 pro-

Rätt till skatteavdrag för gåvor till samhällsnyttiga ändamål, m. m.

cent eller varför inte tänka sig en inkomstagare med 80 procents marginalskatt. Då lämnar ju staten 800 kronor tillbaka, och »offret» består i att vederbörande skänker netto 200 kronor.

Jag erinrar på nytt om att utskottet inte förnekar att det skulle bli bättre fart på insamlingar över huvud taget till ideell verksamhet. Men skall det verkligen behövas stimulansbidrag av denna karaktär för att kunna upprätthålla den gåvo- och offerverksamhet som man hittills har bedrivit? Jag tror inte att det skall vara nödvändigt, jag hoppas i varje fall det på de ideella rörelsernas vägnar.

Herr Gustafsson i Borås sade att våra religiösa samfund bedriver en verksamhet i underutvecklade länder, som har stor betydelse för vårt land. Den skapar goodwill åt Sverige, och den baseras utslutande på offer. Jag är den förste att erkänna betydelsen av denna verksamhet. Men om nu verksamheten skall bestå däri att staten betalar en betydande del av dessa gåvor, då tycker jag det är ett ganska bra exempel på att vi inte bör ordna saken på det sättet. Detta års riksdag har ju bestämt sig för att avsevärt höja anslagsbeloppen för bistånd till underutvecklade länder. Man skulle givetvis kunna säga att det behövs ännu mera. Det är bara det att vi alltså lever under knapphetens kalla stjärna.

Jag vill ytterligare tillägga, att när bevillningsutskottet har kommit fram till denna slutsats så får inte det tolkas så att vi är ointresserade av dessa föreningars, organisationers eller samfunds verksamhet, alldeles tvärtom. Jag tror inte att man behöver söka övertyga bevillningsutskottets ledamöter om att det är en samhällsgagnande verksamhet som här bedrivs. Men därifrån och till att ge sig ut på de vägar som motionärerna föreslår är ju steget mycket långt.

Vi säger i vårt utlåtande att denna form av avdrag strider helt emot prin-

ciperna för vår skattelagstiftning. Mot detta kan invändas att man inte får rida så hårt på principerna. Man måste tänka på saken. Det är nog tyvärr så att det är ofrånkomligt att vi i skattelagstiftningen måste hålla fast vid principiella ståndpunktstaganden. Annars händer nog saker och ting som vi inte kan överblicka, och det är ju till slut detta som blivit avgörande när vi sagt att bidrag skall lämnas till dylik verksamhet bara det sker på reguljärt sätt. Då har vi kontroll över vad staten ger, och då blir det inte så att vissa skattebetalare får bidrag till vad man kallar offer av andra skattebetalare.

Jag vill med det anförda, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr HAMILTON (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag hade inte i mina vildaste drömmar kunnat hoppas att det skulle kunna gå att motionera bort en ordförande i bevillningsutskottet, men herr Ericssons yttrande gör att jag fattar mod och hoppas på framtiden.

I sakfrågan, herr Ericsson, är vi sams om syftet, det kan jag klart förstå. Men är man på det klara med att ett gott syfte är förtjänt av att realiseras, bör inte fruktan för detaljsvårigheterna stå i vägen. Det måste med andra ord vara något fel, inte på bevillningsutskottet utan främst på hela skattesystemet, om skattelagstiftningens krånglighet får tas till intäkt för att hindra uppslag, som ur samhällssynpunkt kan vara värdefulla att genomföra.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort genmäle:

Herr talman! När nu utskottets värderade ordförande här på nytt återoppar skattelagsakkunnigas utredning i denna fråga, vill jag bara påminna om att den utredningen ju egentligen gällde en helt annan sak, nämligen frågan om avdragsrätt för periodiskt understöd i allmänhet. Utredningen omfattade 228 sidor. Därav upptogs endast 6 sidor av

Rätt till skatteavdrag för gåvor till samhällsnyttiga ändamål, m. m.

detta spörsmål. Större delen av dessa sex sidor ägnades åt en redogörelse för de nuvarande bestämmelserna, och dessutom fanns en uppräknig av invändningarna mot en sådan avdragsrätt, vilka i stort sett var en upprepning av vad bevillningsutskottet sagt tidigare.

Jag kritiserar inte utredningsmannen för detta, ty hans uppdrag gällde någonting helt annat. Men man kan inte göra gällande att den utredning, som nu begäres av motionärerna, på något sätt redan skulle vara verkställd. Vad som togs upp av utredningen om denna fråga var inte alls av den karaktären som motionärerna påfordrat. Så länge jag minns har motionen inneburit ett krav på utredning. Vi inser att detta är en fråga som behöver utredas. En del tekniska spörsmål bör lösas i sammanhanget. Detta kan inte ske utan en utredning, och därför har vi begärt en sådan.

Herr Ericsson i Kinna säger att om en stor inkomsttagare vill ge en sådan gåva får han liksom ett större bidrag av staten än en mindre inkomsttagare får. Jag tror inte det är riktigt att betrakta saken på det sättet. Här är det inte fråga om att ge en givare något statsbidrag, utan syftet är, som herr Gustafsson i Borås också framhöll, att göra det möjligt för givaren att ge större bidrag. Det är alltså det allmännyttiga ändamålet som kommer att få ett större bidrag. Att det är så bevisas av att en av de invändningar skattelagsakkunniga tog upp var, att man fruktade, att en sådan skattefrihet skulle medföra en hårdare press på högre inkomsttagare från allmännyttiga organisationers sida. Jag tycker emellertid att det är mycket bra, om större inkomsttagare får ökade möjligheter att ge gåvor till dessa ändamål, eftersom staten ju inte kan ge gåvor åt alla, och det inte är önskvärt att det ges statsbidrag till all enskild verksamhet.

Jag kan i principfrågan helt instämma med vad statsministern sade i Sve-

riges riksdag 1943, vilket jag tidigare återopat.

Herr GUSTAFSSON i Borås (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag är glad över att ingen tolkat min motion så att vi skulle mena, att det gäller att hjälpa människor från att behöva ge så mycket. Vad vi syftar till är i stället att inspirera människor till att ge ännu mera. Det är ju det man önskar.

Jag tog exemplet med en person, som av sin inkomst skulle ge 1 000 kronor. Det var inte meningen, att han skulle slippa undan med 750 kronor utan att han i stället skulle kunna offra 1 250 kronor eller mera. Det är ju en effekt i den riktningen man åsyftar.

När bevillningsutskottet 1956 tog ställning till då föreliggande motioner, blev formuleringen synnerligen välvillig. Utskottet tänkte sig då, att de skattelagsakkunniga skulle överväga, om inte understöd till kulturell och ideell verksamhet skulle kunna jämföras med periodiska understöd, som i vissa fall är avdragsgilla. Men utskottet misräknade sig. De sakkunniga ville inte framlägga något förslag i den riktningen.

Det mest talande skälet mot ett sådant förslag var det som herr Ericsson också anförde: när staten bidrar till något, så sker det efter noggrann prövning, men när enskilda bidrar till något, kan man inte vara riktigt säkra på angelägenhetsgraden. Jag skall gärna, herr talman, erkänna, att det kan ligga något i ett sådant resonemang. Men önskar man verkligen, att staten skall stå som domare i fråga om angelägenhetsgraden? Jag tycker det är ett ganska vanskligt resonemang. Tänk om t. ex. 1800-talets folkrörelser skulle ha blivit föremål för statens bedömning av angelägenhetsgraden. Jag undrar just vad man skulle ha ansett om angelägenhetsgraden beträffande nykterhetsföreningar, fackföreningar, missionsföreningar,

Rätt till skatteavdrag för gåvor till samhällsnyttiga ändamål, m. m.

turistföreningar, Nationalföreningen mot tuberkulos och andra.

Jag har den uppfattningen att genom en ganska enkel ändring i skattelagstiftningen, innebärande rätt för envar att skänka gåvor till kristna, kulturella och ideella ändamål efter de linjer vi skisserat eller efter andra som vore bättre, skulle man få fram mycket av det personliga engagemang som herr Gustafson i Göteborg talade om. Man hör ofta sägas: Jag vill ge mera, men jag har inte så stora möjligheter att göra vad jag så gärna önskar.

Herr ERICSSON i Kinna (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Gustafson i Göteborg säger att det var bara sex trycksidor som utredningen offrade på detta spörsmål. Det är klart, att det kan förefalla inte vara så mycket, om man bedömer det kvantitativt i förhållande till de 245 sidor som utredningens betänkande omfattade eller vilken siffra han nu nämnde. Men saken har kanske en sådan karaktär, att det går tämligen bra att på sex sidor skriva, att detta inte är lämpligt och att saken inte är av sådan beskaffenhet att kommittén kan rekommendera den. Det var väl det som de sakkunniga gjorde.

Herr Gustafson i Göteborg säger vidare att vi vill ha en press på de större inkomsttagarna att skänka inte bara det första beloppet utan också det belopp de får tillbaka i form av skattelättnad. Jag kan förstå att man hoppas på detta. Men går det lika lätt att få dessa bidrag, när vederbörande inte får någon effektiv lättnad i beskattningen? Det är väl inte så säkert. Jag uttryckte den förhoppningen, att det skulle finnas kvar så mycket av ideellt intresse, att man kunde klara detta utan stimulansbidrag.

Herr Gustafsson i Borås erinrade om de ideella organisationernas verksamhet under gångna tider, och han nämnde bl. a. fackföreningsrörelsen. Jag må säga att man aldrig hemställt om att få

använda skattemedel som dragplåster, när man bildade dessa organisationer och byggde upp dem. De gjorde verkligt strålände insatser och de har klarat sig som jag ser det mycket bra, trots att de ännu i dag inte har någon skattefrihet för sina avgifter och sina bidrag.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort genmäle:

Herr talman! Vad jag avsåg med att säga att skattelagsakkunniga ägnat endast sex sidor åt denna sak var att visa att de sakkunniga hade sin uppmärksamhet riktad på helt andra frågor och tog med denna sak endast i förbifarten. De har inte gjort en utredning av det slag som motionärerna begärt. Det kan vi under alla förhållanden vara överens om.

Vidare säger herr Ericsson i Kinna att han hoppas att det ideella intresset även i fortsättningen skall räcka till. Men frågan är, om man med hjälp av det ideella intresset som finns skall kunna öka de ideella allmännyttiga organisationernas möjligheter att utföra det arbete som enligt allas vår mening är så viktigt.

Då man säger att det av principiella skäl är omöjligt att genomföra en sådan skattefrihet som det här gäller, vill jag bara hänvisa till att USA, Kanada, Västtyskland och Danmark har funnit det rimligt och riktigt att inte bara göra en utredning om saken, utan också införa lagbestämmelser om rätt till skatteavdrag. Erfarenheterna i USA har varit så positiva, att man efter några år fann sig föranlåten att utöka rätten till skattefrihet. Anledningen till denna inställning måste vara att man menar att de pengar, som en person donerar till allmännyttiga ändamål och inte på något sätt använder för enskild vinning, inte har samma skattekraft som hans övriga inkomst och att det därför kan vara motiverat att staten inte lägger skatt på dessa pengar.

Rätt till skatteavdrag för gåvor till samhällsnyttiga ändamål, m. m.

Herr GUSTAFSSON i Borås (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill uttrycka min glädje över att herr Ericsson i Kinna uttalade sin sympati och aktning för den hjälpverksamhet i förhållande till underutvecklade länder som här i vårt land bedrivs från missionens sida.

Vidare uttalade herr Ericsson i Kinna den förhoppningen att de ideella intressena alltfört skall visa sig så starka att de kan bära upp det arbete det här gäller. Det hoppas jag också, herr Ericsson i Kinna. Jag är mån om att betona att även om bevillningsutskottet och riksdagen nu ställer sig avisande till det önskemål jag framfört i min motion, så kommer vi inom ideella sammanslutningarna att i fortsättningen arbeta lika energiskt som tidigare och göra vårt allra yttersta för att upprätthålla verksamheten. Men jag kan inte komma ifrån att man borde litet ordentligare ha undersökt saken och i en utredning framlagt fakta. Skulle dessa fakta visa att den anvisade vägen med rätt till skatteavdrag är oframkomlig, så får vi väl finna oss däri.

Jag tycker, att det är litet lättsinnigt när bevillningsutskottet inte gör en ansats ens till att titta på hur man har löst detta problem i de länder jag har åberopat och som man mycket lätt kunde föra in i blickfältet och undersöka närmare. Det kunde man kosta på sig. Därför håller jag på att man i alla fall borde kunna göra en utredning.

Herr GANSMOE (h):

Herr talman! I fråga om skatteavdrag för gåvor till humanitär och kristen verksamhet ligger det naturligtvis i mitt intresse att sådant skulle få ske på det sätt, som vi har talat om här i kväll. I andra länder har man kunnat lösa detta problem. Det har visat sig inte vara så svårt, som herr Ericsson i Kinna vill göra det till. Alldeles färska uppgifter från dessa länder ger vid handen, att gavgivare till religiösa församlingar av

dessas erhåller kvitto på till detta ändamål skänkta medel, vilket sedan bifogas vederbörandes inkomstdeklaration i och för avdrag från den skattepliktiga inkomsten.

Herr talman! Jag tror, att en förut-sättningslös utredning av dessa spörs-mål skulle vara synnerligen intressant och nyttig. Den bör givetvis ta sikte på att alla intresserade skulle få säga sin mening. Här kommer en hel mängd betydelsefulla faktorer in, såsom gavgivarnas anonymitetsskydd, avdragsrätt för mindre gåvor som ges kontinuerligt m. m. En sådan utredning är det minsta man kan begära på detta område.

Det är alldeles klart, att om skattebördorna här i landet kunde minskas genom att man i högre grad än hittills beaktade de besparingsåtgärder, som exempelvis vi från högerhåll så ofta har påpekat är genomförbara, skulle folk få större utrymme för att skänka pengar till olika sorters verksamhet, vars resultat kommer hela landet till godo genom att den fostrar en ungdom och ett människomaterial som landet inte har besvär med. Så länge man här i landet inte förstår att uppskatta dessa framkomliga vägar blir folk naturligtvis tvingade att söka sig fram på annat sätt.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till den vid bevillningsutskottets betänkande nr 29 fogade reservationen nr I) samt till motionen nr 207 i denna kammar.

Herr WACHTMEISTER (h):

Herr talman! Denna sak kan kanske tyckas vara en oändligt liten detalj i den stora skattekarusellen, men den är till sina verkningar sannerligen inte så liten — jag tänker då särskilt på verkningarna inom kulturminnesvårdens område. Det kan visserligen vara skönt för presumtiva donatorer att kunna säga till dem som kommer och tigger bidrag: »Jag skulle gärna vilja hjälpa er, men med nuvarande skattetryck är det helt enkelt omöjligt för mig att

Rätt till skatteavdrag för gåvor till samhällsnyttiga ändamål, m. m.

göra det.» Men det är inte så lätt för oss, som behöver pengarna, att under sådana förhållanden fortsätta arbetet.

Jag skall emellertid inte nu närmare befatta mig med donatorernas syn på frågan. Jag vill bara säga att jag för min del inte kan fästa någon som helst vikt vid det argument som anförts flera gånger här i kväll, att det skall vara fråga om ett offer från donatorernas sida och att de därför skall känna av att de gör detta offer. Jag tror inte att riksdagen bör lägga sig i hur vederbörande själva känner det och försöka få reda på hur det ser ut i våra mer eller mindre svarta själar — det bör medborgarna få behålla för sig själva. Är det fråga om någonting som ligger en person nära om hjärtat, tänker han nog inte på, om det känns eller inte när han lämnar ett bidrag. Det viktigaste för honom är att han över huvud taget kan lämna ett bidrag och att pengarna gör nytta dit de kommer.

Det är riktigt som herr Ericsson i Kinna säger att om en person med 80-procentig skatt lämnar ett bidrag på 1 000 kronor, betalar faktiskt staten 800 kronor och han själv bara 200 kronor. Men så resonerar inte den som lämnar bidraget. Han resonerar på samma sätt som herr Gustafsson i Borås angav: »Om pengarna är skattefria, kan jag ge ännu mera.» Och det är detta motionärerna vill åstadkomma.

Jag skulle vilja betrakta saken ur en synpunkt som är rakt motsatt donatorernas, nämligen ur tiggarnas synpunkt, alltså ur deras synpunkt som har att i tider av otillräckliga statsbidrag och betydande omkostnadsökningar försöka åt våra efterkommande rädda vad som räddas kan av en försvinnande kultur.

Det är först i relativt sen tid som det allmänna i någon större utsträckning börjat uppträda som kulturminnesvårdare. Hade det inte i vårt land funnits personer, som med gemensamma ansträngningar skapat bygdemuseer och på annat sätt bevarat det som är gam-

malt och fornt, så hade det nog inte i dag funnits mycket kvar för det allmänna att vårda.

Den hjälp, som penninglotteriet skulle lämna, har som bekant inte blivit vad den varit avsedd att bli. Statskassans grepp om lotteriinkomsterna har blivit alltmer krampaktigt, samtidigt som anspråken på bidrag från lotterimedelsfonden vuxit. Det är för övrigt rätt anmärkningsvärt att när vi från provinsmuseerna och andra håll begärt bidrag av lotterimedel till kulturminnesvårdande åtgärder, har vi fått det svaret att vi först måste skaffa mer medel själva och att vi alltså fick börja med att tigga ihop detta.

Så länge skattetrycket var måttligt, fanns det ingenting att invända mot att gåvor till vissa allmänna ändamål inte var avdragsgilla. Men när staten tagit hand om allt större del av medborgarnas inkomster, borde den också bestrیدا de utgifter för allmänna ändamål som samma medborgare tidigare svarat för. Just då det gäller de inkomsttagare, från vilka de största bidragen tidigare kommit, tar staten i vissa fall en skatt som utgör mer än 100 procent av vederbörandes inkomst. Riksdagen har ju i dag vägrat godta en ändring i detta avseende, och bevillningsutskottets ordförande sade här nyss att han tyckte att detta var alldeles i sin ordning.

Det är för övrigt inte bara de höga inkomstskatterna som vållar kulturminnesvården så stora bekymmer.

Arvsbeskattningen verkar i precis samma riktning. I kvällstidningarna i dag kan vi läsa om ett aktuellt fall från mitt eget län, Blekinge, där provinsmuseet nyligen genom ett testamente fick en kulturhistorisk pärla, en liten gård i Karlskrona stad med alla inventarier. Vi kunde inte ta emot den, därför att vi skulle få en arvsskatt på 25 000 å 30 000 kronor. Nu blir det grävskoporna som tar hand om det hela i stället. Jag har svårt att finna, att det är någon önskvärd form av kulturminnesvård. Kul-

Rätt till skatteavdrag för gåvor till samhällsnyttiga ändamål, m. m.

turfientlighet är det minsta man kan kalla en politik, som går fram på det sättet. Det är beklagligt, att man med begreppet kultur tydligen bara menar sopnedkast och television. Det innebär dock också något annat: inte minst kontakt med det förflutna.

Det allvarliga här är att vi inte kan vänta tills statsfinanserna blir bättre. Då är dessa kulturvärden för alltid försvunna och går aldrig att återskapa. Det ansträngda statsfinansiella läget kommer nu till råga på eländet samtidigt med att alla kulturminnesvårdens omkostnader stiger, och därtill kommer att detta sker i en tid, när utvecklingen går med fruktansvärd hastighet och när vad som inte kan räddas åt våra efterkommande i dag i morgon för alltid är utplånat. Då håller situationen på att övergå i en ren tragedi för allt vad kulturminnesvård heter. Det går inte för det allmänna att bara ta hand om de enskildas inkomster; staten måste också överta det ansvar, som har byggt upp hela vår kulturminnesvård. Man kan inte som utskottet av rent principiella skäl avstyrka motionerna med motiveringen att staten skall bevilja direkta bidrag i stället, helt enkelt därför att staten inte beviljar sådana bidrag till mer än en liten bråkdel av behoven. Just av dessa skäl är det svårt för oss, som sysslar med kulturminnesvården.

Herr Ericsson i Kinna påpekade, att var och en som är intresserad av något naturligtvis tycker, att statens bidrag till denna verksamhet är alldeles för små, men vi som arbetar på det provinsiella fältet kan mycket bättre avgöra var pengarna behövs än man kan uppe i Stockholm, där man skall fördela otillräckliga lotterimedel. Detta skulle vara den stora fördelen, om man kunde få till stånd vad motionärerna har föreslagit.

Utskottet anför vidare — jag vet inte riktigt om det kan kallas den obotfärdiges förhinder — att det inte är möjligt att på förhand avgöra vilka institutioner

som skall få bidrag. Det är alldeles självklart att sådant är omöjligt. Det förstår motionärerna också, och det gäller båda motionsparen. Det är därför som dessa avser en utredning.

Reservationen av herr Söderquist m. fl. nämner visserligen inte direkt kulturminnesvården, men det lär i alla fall vara givet att när man tar upp detta frågekomplex måste man också ta med den. Eftersom varje dag oersättliga värden går till spillo skulle jag vilja till reservanternas yrkande lägga en önskan om skyndsam utredning, men jag skall nöja mig med att yrka bifall till reservationen nummer I) av herr Söderquist m. fl.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1)

Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid betänkandet fogade reservationen; och fann herr andre vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herrar Gustafson i Göteborg och Gustafsson i Borås begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i mom. 1) i utskottets betänkande nr 29, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid betänkandet fogade reservationen I) av herr Söderquist m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr andre vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för

ja-propositionen. Herr Gustafsson i Borås begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 124 ja och 70 nej, varjämte 11 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. 2)

Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till motionen II:207; och fann herr andre vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Hamilton begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i mom. 2) i utskottets betänkande nr 29, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den i ämnet väckta motionen II: 207 av herrar Hamilton och Lothigius.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr andre vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Hamilton begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 142 ja och 44 nej, varjämte 17 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Herr talmannen tog åter ledningen av förhandlingarna.

§ 8

Ändring i övergångsbestämmelserna till lagen om skyldighet att renhålla gator m. m.

Föredrogs första lagutskottets utlåtande nr 17, i anledning av väckta motioner om viss ändring i övergångsbestämmelserna till lagen om skyldighet att renhålla gator m. m.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr JOHANSSON i Norrköping (s):

Herr talman! De motiv som motionärerna framhållit i motion nr 220 i denna fråga är, att kommunerna på grund av gjorda ekonomiska förpliktelser och i samband därmed stegrade kostnader de senaste åren behöver en längre övergångstid för övertagandet av vad lagen av den 14 december 1956 stadgar om skyldighet att renhålla gator m. m. Motiveringen är kortfattad och kunde ha varit utförligare, men vi har utgått ifrån att framför allt kommunrepresentanter här i riksdagen kände till alla sakargument.

Första lagutskottet har tre huvudmotiv för att riksdagen inte skall bifalla motionen. För det första ifrågasätter man från principiella synpunkter lämpligheten av att i efterhand medgiva en längre övergångstid än lagen tillåter. För det andra säger utskottet, att det torde krävas att ett starkt behov härför gör sig gällande bland flertalet berörda kommuner. För det tredje hänvisar utskottet till att önskemål om ytterligare anstånd kan tillgodoses genom den i 3 § upptagna dispensregeln.

Enligt min uppfattning behöver man inte känna sig så besvrad av att nu förlänga övergångsbestämmelserna, då krav — och rätt hållbara sådana — framfördes härpå redan vid lagens tillkomst 1956. Jag anser att dessa krav i dag är mera hållbara än de var då.

Sedan några ord om kommunernas behov av en förlängning av övergångstiden. Stadsförbundet, som yttrat sig över

Ändring i övergångsbestämmelserna till lagen om skyldighet att renhålla gator m. m.

motionen, ger oss motionärer rätt i fråga om de ekonomiska svårigheterna. Man påpekar dessutom att många kommuner nu berett sig på ett övertagande av renhållningen och hänvisar till att man kan gå dispensvägen om svårigheter skulle vara för handen. Jag är övertygad om att om Stadsförbundet förfrågat sig hos kommunerna om dessa önskat en förlängning av övergångstiden beträffande ikraftträdandet av lagen, då skulle de flesta utan tvekan ha svarat ja. Man kan fråga sig varför så är fallet. Jo, nu är det ännu klarare än 1956 att de ekonomiska svårigheterna blir betydande.

Jag skall i korthet relatera några fall. Enligt uppgift får Tranås stad vid ett övertagande av gaturenhållningen en merkostnad på 400 000 kronor per år eller en ökning med 70 öre per skattekrona. Göteborgs stad får en merkostnad på 4,2 miljoner kronor eller 2,5 miljoner beroende på vilket alternativ man beslutar sig för. Malmö stad räknar med en årlig utgiftsökning på en miljon kronor. I dessa siffror är inte intagna några engångsinvesteringar. Dessa är nödvändiga och uppgår till rätt stora belopp. Jag tror att erfarenheterna är desamma över hela landet där kommuner nu måste överta renhållningen. Tveksamheten att just nu ta på sig större delen av renhållningen härstammar från säkra beräkningar om de kostnader som kommunerna haft och som de kommer att få.

De sista årens starka snönederbörd har givit kommunerna mycket kraftigt stegrade utgifter för den ringa del av renhållningen som de nu svarar för. För en kommun var kostnaderna t. ex. följande: år 1954 649 000 kronor, 1956 884 000 kronor och 1958 1 193 000 kronor. Stegringen mellan 1954 och 1958 är 544 000 kronor eller cirka 85 procent. Jag tycker att detta är siffror som talar för en mycket stor försiktighet när det gäller att överföra stora kostnader på kommunerna.

Det finns även ett annat skäl. Kommunerna skulle vara betjänta av en lägre provotid. Ett lugnare tempo skulle vara nyttigt både ur organisatoriska och förhandlingstekniska synpunkter.

Till detta kommer, som utskottet åberopat, att anstånd kan ges enligt i 3 § upptagna dispensregeln. Jag skall villigt erkänna att endast ett par kommuner använt sig av denna möjlighet. Göteborgs stad har fått dispens men inte i fem år, som man begärde, utan två år. Jag tror att kommunerna bedömt det som nästan hopplöst att på denna väg erhålla en förlängd tid. Skulle de flesta kommuner i landet ha inkommit med sådana framställningar till Kungl. Maj:t, så hade väl avslagsvägen varit lättast att tillgripa. Därför har kommunerna inte gått den vägen. Man har tänkt som så, att man får bita i det sura äpplet. Jag vet dock många kommunalmän som med tillfredsställelse skulle ha hälsat ett beslut av riksdagen i enlighet med motionens yrkande.

Medveten om att jag är ute i sista stund i en för kommunerna allvarlig fråga har jag handlat efter ordspråket »bättre sent än aldrig».

Herr RYLANDER (fp):

Herr talman! Det är sant och visst att herr Johansson i Norrköping och hans medmotionärer är sent ute. De är verkligen alltför sent ute. Skulle motionärerna ha haft minsta utsikt att vinna bifall till sin önskan härvidlag skulle de ha passerat på 1956, då denna fråga togs upp och belystes med alla de argument som herr Johansson här anförde beträffande riskerna. Det var också tillfälle då att få en längre övergångstid. Inte mindre än två särskilda reservationer krävde en övergångstid på fyra år. Jag själv stod bakom en av dessa och skulle gärna ha hjälpt herr Johansson om det hade varit då. Nu är det helt annorlunda.

Står det inte helt klart för alla kamrars ledamöter att om en rad städer

Ändrad lydelse av 4 kap. 5 § andra stycket rättegångsbalken

har inrättat sig efter det beslut, som riksdagen då fattade, och köpt alla de maskiner som erfordras, så skulle det vara ett rätt underligt förfarande att plötsligt ställa dem inför meddelandet att de visst inte hade behövt skynda sig utan att de hade flera år på sig?

Dessutom måste väl som utskottet sagt krävas mycket angelägna behov för att man skall vidta så extraordinära åtgärder som att ändra riksdagens beslut på det sätt som här har föreslagits. Hur angeläget är nu behovet? Skulle ett så stort behov verkligen föreligga, skulle det väl ha kommit in en massa dispensansökningar nu, då det bara är tre kvarts år kvar till dess att tvåårsperioden har löpt ut. De städer som hade det svårt skulle då säkert ha anlitat den särskilda möjlighet som finns för Kungl. Maj:t att när särskilda skäl föranleder därtill medgiva att för renhållningen viss annan ordning skall gälla än som föreskrives i lagen. Hur många sådana dispensansökningar har inkommit? Såvitt jag vet har bara två städer — det var i samband med remissen från utskottet som detta upplystes — utnyttjat möjligheten. Den ena staden var Göteborg och den andra Torshälla. Göteborg har fått anstånd i två år. Göteborg hade visserligen ansökt om fem år, men det är ingenting som hindrar att staden kan få anstånd en gång till. Departementschefen säger nämligen att det skall bedömas alltefter omständigheterna, huruvida anstånd erfordras eller inte. Man kan alltså tänka sig att anstånd kan medges även för en senare period, ifall det visar sig nödvändigt. Lilla Torshällas ansökan har såvitt jag vet ännu inte blivit föremål för beslut.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan, som första kammaren redan har bifallit.

Herr JOHANSSON i Norrköping (s):

Herr talman! Jag skall i nattens sena timma inte ta upp någon diskussion

med första lagutskottets värderande ordförande kring de frågor han här gått in på. Låt mig bara säga, att jag livligt beklagar att inte utskottet och riksdagen 1956 följde den reservation som yrkade en övergångstid på fyra år — det tror jag hade varit nyttigt.

När det gäller dispensregeln vill jag säga, att jag har sett i tidningarna att fler kommuner söker dispens, och de ansökningarna får väl provas.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 9

Ändrad lydelse av 4 kap. 5 § andra stycket rättegångsbalken

Föredrogs första lagutskottets utlåtande nr 18, i anledning av väckta motioner om ändrad lydelse av 4 kap. 5 § andra stycket rättegångsbalken.

Första lagutskottet hade till behandling förehaft två inom riksdagen väckta motioner, nr 22 i första kammaren av herr *Sveningsson* och herr *Ohlsson, Ebbe*, samt nr 21 i andra kammaren av herr *Fröding m. fl.* I motionerna, vilka voro likalydande, hemställdes, att riksdagen måtte antaga ett i motionerna framlagt förslag till ändrad lydelse av 4 kap. 5 § andra stycket rättegångsbalken, innebärande bland annat möjlighet till viss jämkning av antalet nämndemän kommunerna emellan.

Utskottet hemställde, att förevarande motioner, I: 22 och II: 21, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Robert Johansson* och *Arvidson*, fru *Roman* samt herrar *Fröding* och *Larsson* i Norderön, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att förevarande motioner, I: 22 och II: 21, icke måtte föranleda annan riksdagens åtgärd än att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anförts.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Ändrad lydelse av 4 kap. 5 § andra stycket rättegångsbalken

Herr FRÖDING (h):

Herr talman! Trots att den tolfte timmen överskridits ser jag mig tyvärr nödsakad att ta kammarens tid i anspråk i ungefär 12 minuter för att slå ett slag för den vid det här utlåtandet fogade reservationen. Den fråga som där tas upp ligger nämligen såväl mig själv som mina häradshövdingekolleger mycket varmt om hjärtat. Det är också en fråga av icke oväsentlig betydelse för invånarna i många av våra gleskommuner.

Reservationen har visserligen bara burits fram av utskottets höger- och centerpartiledamöter, men frågan är emellertid — det är jag angelägen att påpeka — på intet sätt av partiskiljande karaktär. Grupperingen inom utskottet har i stället snarare blivit tätort kontra glesort. I första kammaren har för övrigt både min yrkeskollega folkpartisten herr Alexandersson och hans partivän glesorts-nämndemannen herr Boman talat till förmån för reservationen. Den stöddes också vid voteringen bl. a. av åtskilliga folkpartister och socialdemokrater.

Vad går då reservationen ut på? Jo, på en skrivelse till Kungl. Maj:t med framhållande av önskvärdheten av att man ville inom justitiedepartementet snarast möjligt låta undersöka huruvida inte en jämkning på ett eller annat sätt skulle kunna medges i den nu gällande regeln att en domsagas nämndemän skall fördelas mellan domsagans kommuner exakt efter kommunernas inbördes folkmängd. Genom denna jämningsmöjlighet avses att åtminstone i någon mån kunna öka gleskommunernas nämndemannarepresentation i sådana domsagor som består av såväl expanderande tätkommuner som till folkmängden stagnerade gleskommuner. I sådana domsagor håller nämligen glesorts-nämndemännen på att i alltför snabb takt minska i antal.

Genom att så är fallet blir det allt svårare att efterkomma rättegångsbal-

kens regel om att domsagans nämndemän skall av häradshövdingen indelas till tjänstgöring på sådant sätt att erforderlig ortskännedom blir företrädd inom nämnden.

Man har på senare tid i olika sammanhang — och så har tydligen även utskottsmajoriteten — velat förringa betydelsen för rättsskipningen av nämndemännens ortskännedom. En av remissinstanserna, hovrätten för nedre Norrland, har sålunda gjort gällande, att nämndens egentliga värde skulle ligga i att genom dess medverkan förtroendet för rättsskipningen ökas. Nämndens viktigaste uppgift är enligt hovrätten att delta i bevisprövningen och straffmätningen och för detta erfordras, menar hovrätten, ingen ortskännedom eller särskild sakkunskap. Den sakkännedom som må erfordras för att bedöma ett visst mål bör i stället enligt hovrätten tillföras rätten genom särskild sakkunnigbevisning.

Att nämndens uppgift skulle vara så begränsad som enligt hovrättens uttalanden kan jag för min del omöjligen acceptera. Hovrättens inställning är emellertid ganska förklarlig, eftersom dess president vid upprepade tillfällen offentligt uttalat, att nämnden i häradsrätten enligt hans uppfattning bör tas bort från tvistemålen för att där ersättas av ett juristkollegium.

Själv är jag däremot av den uppfattningen — och den har jag hittills med framgång lyckats hävda inom den pågående stadsdomstolsutredningen — att häradsnämnden bör bibehållas också i tvistemålen och detta bl. a. därför att häradsnämnden icke minst genom sin hittillsvarande relativt stora allmänna förtrogenhet med olika lanthushållningsfrågor ger förutsättning för en materiellt riktigare bedömning av mål rörande dylika problem än en domstol av enbart jurister. Juristerna står ofta ganska främmande för många av landsbygdens speciella förhållanden. Det kan här ibland röra sig om för den i lant-

Ändrad lydelse av 4 kap. 5 § andra stycket rättegångsbalken

hushållning insatte fullkomligt självklara saker, där en särskild bevisupptagning på intet sätt skulle vara motiverad. »Känd sak är så god som vittne» hette det ju i vår gamla rättegångsbalk och vad som kan bli va för rätten känt genom nämndens allmänna förtrogenhet med olika lant-hushållningsfrågor kan inte sällan vara av icke ringa betydelse för ett materiellt riktigt bedömande av ett visst fall.

Jag nämnde nyss, att juristerna ofta står ganska främmande för vissa lant-hushållningsproblem. Detta gör förvisso också tåtortsmänniskorna över huvud taget. För att möjliggöra en erforderlig allmän förtrogenhet inom nämnden med dessa frågor är det därför enligt min och mina kollegers mening högst angeläget att man söker att bibehålla ett inte alltför ringa antal glesortsbor inom våra häradsnämnder. Den i rättegångsbalken eftersträfvade erforderliga ortskännedommen tackes för övrigt enligt min mening till en mycket väsentlig del just av denna allmänna kännedom om en viss bygds närings- och arbetsförhållanden, rättsedvänjor och dylikt.

Jag kan i detta sammanhang kanske också påpeka, att när det gäller ägodelningsnämndemän är det direkt föreskrivet i lagen, att de skall vara i lant-hushållningen kunniga. Häradsrätterna har emellertid ibland att ta ställning till fullkomligt samma saker som en ägodelningsrätt.

För att förtroendet för vår rättsskipning skall kunna bibehållas har det allmänt ansetts vara av största värde att parterna genom nämndens medverkan bibringas den känslan, att de blir dömda av så att säga sina egna. Ur denna synpunkt synes det mig t. ex. önskvärt att en person som åtalas inför en tremannanämnd skall kunna få se åtminstone en nämndeman från hemkommunen, ja allra helst från vederbörandes egen socken, som bisittare i rätten. Ett sådant önskemål är emellertid mycket

svårt att tillgodose om glesortsnämndemännens antal beskäres alltför hårt.

För den rättssökande allmänheten men även för domstolen själv är det vidare av mycket stort värde i vad avser den s. k. frivilliga rättsvården att glesortsnämndemännen bibehålls vid åtminstone sitt nuvarande antal. Speciellt dessa nämndemän har nämligen brukat omsätta sin genom nämndemanskabet förvärvade icke föraktliga juridiska allmänbildning för att i stor utsträckning hjälpa sina sockenbor med juridiska ärenden av skilda slag. Härigenom har glesortens människor kunnat få en för dem eljest kanske svårtillgänglig juridisk hjälp i olika hänseenden. Men denna nämndemännens verksamhet har också varit till stort gagn för domstolen själv, som härigenom i allmänhet kunnat påräkna redan från början riktiga och fullständiga handlingar i de ärenden varom här är fråga.

För min egen domsagas del — där ingår bl. a. å ena sidan de stora och expanderande köpingarna Skön och Timrå men å andra sidan också de till ytvidden mycket stora men i befolkningshänseende stagnerande gleskommunerna Indals-Liden och Hässjö — står jag med nu gällande regler när som helst, ja kanske redan i dag, i den situationen att jag har att välja mellan att antingen helt avvara nämndemän från dessa båda gleskommuner i domsagens s. k. blandade nämnd, vilken huvudsakligen sysslar med större tvistemål, varav de flesta av lantmannakarakter, eller också att sätta in även nämndemän från tåtorterna i den för de båda gleskommunerna numera gemensamma lokala nämnden. Båda dessa utvägar synes mig lika olyckliga. Tatkommunerna i domsagan anser sig för övrigt redan nu ha det ganska svårt att på ett tillfredsställande sätt rekrytera sitt nuvarande nämndemannaantal.

I åtskilliga andra domsagor är förhållandena enahanda. I t. ex. den domsaga där herr Boman är nämndeman tvinga-

Ändrad lydelse av 4 kap. 5 § andra stycket rättegångsbalken

de Tranås stad med stöd av de nu gällande bestämmelserna förra året till sig hela 10 av tingslagets 18 nämndemän, medan tingslagets 3 gleskommuner, som omfattar inte mindre än 10 kyrksocknar, fick nöja sig med bara 8 nämndemän i stället för som tidigare en för varje socken.

En fortsatt utveckling i antydd riktning vore enligt min mening högst olycklig och skulle även på sitt sätt bidra till den utarmning av gleskommunerna som vi tyvärr fortgående fått bevittna på så många andra områden. Jag vädjar därför, herr talman, till kammarens närvarande ledamöter att stödja reservationen, till vilken jag till sist yrkar bifall.

I detta anförande instämde fru *Boman* (h) samt herrar *Larsson* i Norderön (cp) och *Onsjö* (cp).

Herr **GEZELIUS** (h):

Herr talman! Mot bakgrund av mångårig erfarenhet av nämndinstitutionens vid häradsrätterna betydelsefulla uppgifter kan jag helt instämma i herr Frödings allmänna synpunkter — hans anförande var personligt färgat och berörde vissa förhållanden som jag inte känner till, så jag har inte kunnat instämma i anförandet i dess helhet. Med den erfarenhet jag vunnit under alla dessa år har jag kommit fram till att denna fråga är väl värd att överväga, och då reservationen endast innebär en hemställan att Kungl. Maj:t inom justitiedepartementet måtte ta frågan under övervägande, ansluter jag mig till yrkandet om bifall till reservationen.

Herr **RYLANDER** (fp):

Herr talman! Här finns den säkerhetsmarginalen, att varje kommun alltid får utse en nämndeman, så fördelningen följer inte slaviskt befolkningsantalet.

Det talas om att det bör göras någon modifiering med hänsyn till glesorter och att det föreliggande förslaget inne-

bär en lämplig utväg, men jag tycker det är svårt att säga, vad som är tätort och vad som är glesort i den här bemärkelsen. Västerås, där jag är hemma, är t. ex. en tätort, men staden innefattar också tre små gamla socknar. Där har man varit så förståndig, att man bland stadens nämndemän har valt tre lantbrukare, och man kan väl tänka sig att också andra tätortsdistrikt som även innefattar glesbygder gör på samma sätt. Det är för övrigt en överdrift att säga, att det är så stor skillnad mellan tätorter och glesorter i människornas uppfattning.

Herr Fröding glömde alldeles bort att tala om att denna motion avstyrkts av alla remissinstanser, t. o. m. av Sveriges häradshövdingar, fastän de för all del ifrågasatte, om inte en utredning i ämnet skulle göras. Men sådana remissinstanser som Svenska stadsförbundet och Svenska landskommunernas förbund avstyrker. En sådan instans som 1951 års rättegångskommitté, som man väl i all världens dar inte kan anse vara annat än sakkunnig på gebitet, säger bl. a. att det torde vara omöjligt att tillskapa en enkel och rättvis regel för fördelningen av antalet nämndemän på annan grund än efter befolkningsunderlaget inom valkretsarna. I motionen föreslogs att överlämna åt hovrätt att bestämma om jämkning, men man ville inte vara med om detta och tydligen inte heller om någon annan väg. Särskilt anmärkningsvärt är det ju att Svenska landskommunernas förbund avstyrkt motionerna.

Och hur är det nu med nämndens medverkan i rätten? Vi alla, som har haft med nämndemän att göra, har satt stort värde på dem. Jag har här tidigare haft skäl att tala om mina gamla erfarenheter och även nya erfarenheter från 1948. Nämnden representerar ju på ett alldeles särskilt sätt det allmänna rättsmedvetandet, något som man visst inte skall underskatta, och genom nämnden bevaras rättskipningens folkliga an-

Ändrad lydelse av 4 kap. 5 § andra stycket rättegångsbalken

knytning. Man måste säga att detta i alldeles särskilt hög grad stärker förtroendet för domstolsverksamheten. Enligt utskottets uppfattning ligger värdet av nämndens medverkan framför allt i att domstolen därigenom tillföres människokännedom och livserfarenhet och vanligt gott omdöme i största allmänhet, och det får ju stor betydelse vid bevisprövningen och straffmätningen. Men att tro att själva ortskännedomen och personkännedomen skulle spela så stor roll, är en överdrift. Som det nu är kan inte ortskännedomen och ännu mindre personkännedomen längre vara alldeles ingående, även om man har aldrig så många nämndemän. Dessutom är det inte bruk härför i samma utsträckning som tidigare.

Frågan om ortskännedomens betydelse berördes senast här i samband med införandet av nya domförhållningsregler för häradsrätterna. I det förslag som låg till grund för den reformen anförde stadsdomstolsutredningen, som herr Fröding själv tillhör, att häradsnämndens förtrogenhet med tingslagets särskilda förhållanden numera inte spelar samma roll som tidigare. Utredningen hänvisade, förutom till förändringar genom samhällsutvecklingen, till att föreskriften i rättegångsbalken, att dom skall grundas på vad som vid huvudförhandlingen förekommit, inte lämnar mycket utrymme för utnyttjande av nämnden som upplysningskälla. Den sistnämnda synpunkten underströks av första lagutskottet i dess av riksdagen godkända utlåtande nr B 10/1958. Utskottet framhöll däri, att om processordningen i detta avseende inte upprätthölls, skulle rättens avgörande kunna komma att grundas på sakuppgifter, som parterna inte fått del av och som de därför inte blivit i tillfälle att motbevisa.

Utskottet har nu understrukit dessa tidigare ställningstaganden och vidare uttalat den meningen, att det får anses räcka att vederbörande har en allmän

orientering om förhållandena i bygden och att detta naturligtvis har ett visst värde. Det har naturligtvis ett visst värde t. ex. att det sitter personer som är vana vid de förhållanden som finns i den domkrets det är fråga om. Jag håller alltså för sannolikt att det inte skulle vara lyckligt att t. ex. sätta en lapp till nämndeman nere i Skåne eller tvärtom. Men i övrigt får man, när man ordnar nämndens tjänstgöring, tillse att om det t. ex. gäller ett lantbrukshållningsmål, man då får in någon i nämnden som begriper sig på lantbruk.

När herr Fröding sade att det skulle vara trevligt för en tilltalad, som är ställd inför en rätt med tremansnämnd, att i nämnden igenkänna någon från den egna socknen, måste jag säga att han går alldeles för långt, och jag tror inte man kan tillämpa det i domsagorna. Det förekommer ju så många olika slags svarande vid varje rättegångstillfälle, och hur skulle man kunna se till att var och en har sin hemsockens nämndeman med?

Denna motion har som sagt avstyrkts av alla instanser, och den har avslagits i första kammaren. Klockan är nu tjugufem minuter i ett på natten, och jag vill därför inte utbreda mig vidare över denna fråga utan hemställer om bifall till utskottets förslag.

Herr FRÖDING (h):

Herr talman! Bara en liten replik till herr Rylander.

Förhållandena vid rådhusrätt och häradsrätt är på intet sätt jämförbara. Häradsrätten har sina nämnder indelade lokalt, vilket rådhusrätten inte har.

Sedan sade herr Rylander att alla remissinstanser har avstyrkt motionen. Jag kanske då får erinra om att häradshövdingföreningen skrivit följande: »Såsom av det föregående framgått har föreningen, som ansluter sig till motionärernas önskemål om fylligare representation i häradsnämnderna för glesbygdskommunerna, icke ansett sig kun-

Ändrad lydelse av 4 kap. 5 § andra stycket rättegångsbalken

na i oförändrat skick tillstyrka den föreslagna lagändringen. De skäl som föreligger för ändring i vad som nu gäller äro emellertid av den angelägenhetsgrad att frågan bör snarast utredas.»

Om man ser på reservationens innehåll, så täcker ju detta helt de önskemål som häradshövdingföreningen sålunda uttalat.

Vad sedan beträffar stadsdomstolsutredningens uttalande om tremannanämnd och ortskänedom, så kan väl ingen göra gällande att ortskänedom har någon särskilt stor betydelse i tremansbrottmålen.

Herr RYLANDER (fp):

Herr talman! Det måste ha undgått herr Fröding att jag undantog häradshövdingföreningen och att jag sade att den har ifrågasatt, huruvida inte en utredning borde komma till stånd. Där föreligger sålunda inte något missförstånd från min sida.

Sedan tycker jag inte att frågan om ortskänedom är mycket att orda om. Det står för övrigt skrivet i den juridiska litteraturen, att man inte får lägga annat till grund för en dom än det som framkommer vid huvudförhandlingen. Vad en nämndeman från orten har att säga måste sålunda dras fram vid huvudförhandlingen, så att parterna får möjlighet att gendriva det som säges. Även en nämndeman kan nämligen — liksom en jurist — missta sig.

Herr GEZELIUS (h):

Herr talman! Herr Rylander framhöll att det finns en regel som säger att det skall finnas en nämndeman för varje kommun. Men utan att här förlänga debatten vill jag påminna om att många småkommuner ju har slagits ihop till storkommun, och i samband därmed har småkommunerna ofta förlorat sina representanter. Det kan ju ha en viss betydelse. Därför kan det väl också vara skäl i att man överväger denna sak i

justitiedepartementet. Nu fungerar nämndemännen som kontaktmän mellan häradsrätten och bygden, och småkommunernas representanter faller bort.

Herr RYLANDER (fp):

Herr talman! Det är väl självklart att man inte kan ha en nämndeman för alla småkommuner som tidigare existerat. Det är uteslutet. Vi har ju små socknar på ända ner till 60 själar. Vi vet för övrigt att det var mycket svårt för dessa att besätta alla de uppdrag, som fanns. Vi har en hel rad gamla socknar med inte mer än 200 à 300 människor. Det kan inte vara rimligt att ha en nämndeman för varje sådan lite socken.

Herr GEZELIUS (h):

Herr talman! Ja, det finns socknar med ända ner till 60 à 80 invånare, men vi har också socknar med 1 500 invånare, och de har också förlorat sin självständighet och sina representanter.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Fröding begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller första lagutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 18, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst,

verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Fröding begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 114 ja och 73 nej, varjämte 8 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 10

Föredrogs och lades till handlingarna bevillningsutskottets memorial nr 35, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande nr 18, i anledning av väckta motioner om vissa åtgärder till främjande av sparandet m. m.

§ 11

Föredrogs jordbruksutskottets memorial nr 19, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag till bidrag till plantskolekontroll.

Den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen godkändes.

Herr talmannen meddelade, att ifrågavarande omröstning komme att äga rum vid kamrarnas sammanträden den 15 innevarande april.

§ 12

Föredrogs vart för sig

allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 10, i anledning av väckt motion om visst förbud för ungdom att förvärva motorfordon; och

nr 11, i anledning av väckt motion om viss utvidgning av AB Tipstjänsts verksamhet.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 13

Tillskapande av en trafiksäkerhetsorganisation

Föredrogs allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 12, i anledning av väckt motion om tillskapande av en trafiksäkerhetsorganisation.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde

Herr HAGNELL (s):

Herr talman! Det lönar sig inte att diskutera denna fråga nu. Det enda som återstår att göra är att ta upp den om ett år. Under den tiden kommer 1 000 människor att dödas i trafiken, 4 000 kommer att drabbas av allvarligare skador och 35 000 av lättare skador. Av riksdagens ledamöter och deras familjer kan vi räkna med att 8 kommer att skadas i trafikolyckor under denna tid, varav en allvarligt. Det är de genomsnittssiffror vi har att vänta. De skulle inte behöva vara så höga. Vi kan senare diskutera, hur vi skall nedbringa dem. Det går.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 14

Föredrogs allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 13, i anledning av väckta motioner angående meritvärdet av militär utbildning.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 15

Tillkännagavs, att Kungl. Maj:ts proposition nr 124, angående reglering av sockernäringen i riket, överlämnats till kammaren.

Propositionen bordlades.

§ 16

Anmäldes följande till herr talmannen under sammanträdet avlämnade motioner, nämligen

nr 530, av herr *Svenungsson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 105, angående ökat stöd åt forskning m. m.,

nr 531, av herr *Sundström m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 117, angående vissa organisationsförändringar inom försvaret, och

nr 532, av herr *von Friesen*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr

121, angående anslag för budgetåret 1959/60 till socialattachéer.

Dessa motioner bordlades.

§ 17

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 0.50 på natten.

In fidem

Sune K. Johansson